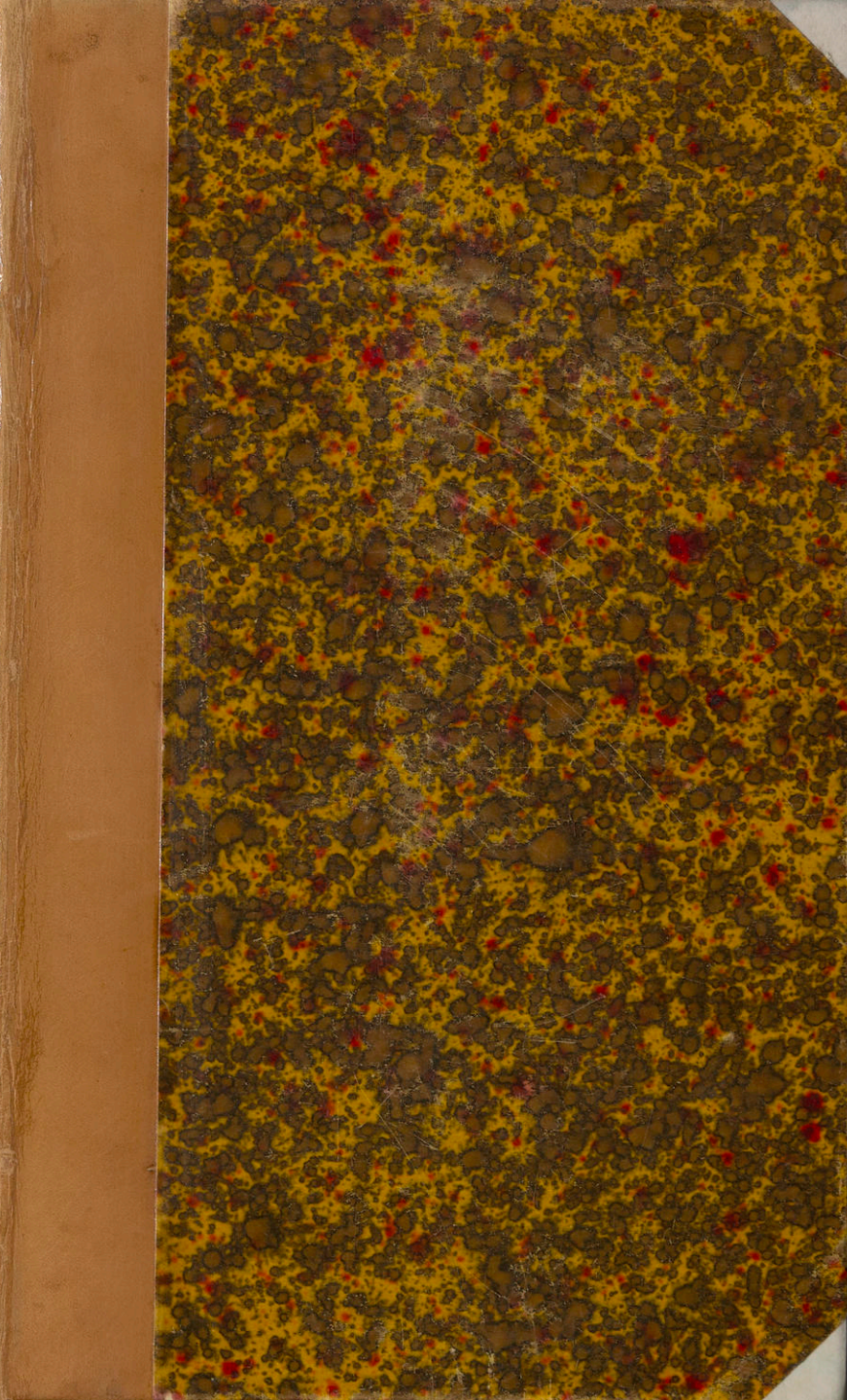

ÖMANSSONS
BOKBINDERI
UPSALA

Upsala Univ. Bibliotek
Sv. avd.
Sv. litt.
Samlad.

Omsignerad!

BLOMMORNA VID VÄGEN.

DIKTER

AF

HERMAN SÄTHERBERG.

MED TVENNE MUSIKBILAGOR.

Pris: 36 sk. banko.

BLOMMORNA

VID

VÄGEN.

DIKTER

AF

Herman Sätherberg.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS L. J. HJERTA,
1841.

W. LUNDEQUIST ET KOMP:S FÖRLAG.

TILL

MINA SYSKON.

Frisk Luft!

Frisk utur lifvets källa
Skaparn dig gjöt, natur!
Och ur ditt sköte välla
Skogar och haf och djur.
Susen, susen, friska flägtar,
Också genom menskans verld;
Anden, som i tvång försmäktar,
Är sitt ursprung icke värd.

Frisk luft i vårens dalar!
Frisk luft kring vaggans rand!
Frisk luft i fostrarns salar!
Frisk luft i hoppets land!
Akta! Ser du, sippan faller
Vissnad, när hon sätts i glas;
Morgondaggens perlkristaller
För en tryckning gå i kras.

Frisk luft, der sommarn löfvar
Känslornas offerhärd!
Frisk luft, der örnen öfvar
Vingen till stormig färd!

Morgonsol, från hafvets vågor
Flammande mot molnens berg:
Känn hur lifvande dess lågor,
Se hur skön dess purpurfärg!

Frisk luft i skördens timma! —
Söker du stridens mål,
Frukta för rost och dimma;
Själen har ock sitt stål.
Molnfri aftonhimmel bådar
Herrlig morgon. Stjernprydd står
Qvällen och ditt verk beskådar,
Fäller på din graf en tår.

Tonernas lif.

Evig är skönheten, evig som ljuset,
Strömmande ut ifrån Skaparens tron.
Vårdad af englar och vårdad i gruset,
Är hon densamma; i sångarens ton,
Målarens tafla och diktarens lekar
Aldrig sitt himmelska ursprung hon nekar,
Ingen hon stöter med köld från sin barm,
Der hans dyrkan är flärdfri och varm.

Skönhet i tonernas ljudande vågor!
Himmel och jord bära offer åt dig;
Glömska du gjuter i själarnas plågor,
Vallmo du strör på den lidandes stig,
Söfver den hopplöse ljufligt i drömmar,
Tröstar med välljud hvart hjerta som ömmar,
Såradt af sorgens och saknadens qval
Uti jordlifvets dimmiga dal.

Evig är ock hvarje ton som försonar
Menniskans själ med det sköna och Gud.
Sången på luftiga vågor förtonar;
Själen, som fattar dess himmelska ljud,
Blef han dock värmd af den ton som försvunnit: —
Sångarn deri har odödlighet vunnit.
Sången må fritt med minuten förgå;
I sin frukt är den evig ändå.

Fågeln, Blomman och Källan.

Fågel i skyn, o! hur blef du så glad? —
«Högt ibland vindar i gungande furen
«Föddes jag upp i den fria naturen,
«Döptes i Majdaggens himmelska bad:
«Derför jag jemt är så *frisk*, är så *glad*.»

Blomma på ängen! hur blef du så skön? —
«Källan den rena jag fick till min spegel,
«Flärdens förakt är min dyraste regel,
«Sanningens gåfva min varmaste bön:
«Derför, kanhända, jag synes dig *skön*.»

Källa i dalen! hur blef du så ren? —
«Spegeln jag är för min Skapares under,
«Målar hans verk i de grönskande lunder,
«Målar i stjernprydda himmelens sken:
«Derför, kanhända, du nämner mig: *ren*.»

Fågeln och Blomman och Källan allena
Älska naturen den sköna, den rena;
Menniska! vänd till din moder en gång:
Älska den äfven i lefnad, i sång!

Barndomen och Sången.

Sommarhimmel, ljusblå sky,
Stoj och lekar, rosig hy,
«Mammas» famn och «Pappas» skänker:
Ack, med saknad än jag tänker
På den sälla barndomstid
Med sitt joller och sin frid!

Frö ur jorden vexer opp
År från år med rosig knopp;
Vårsky kommer, lärka, vaka
Vänder till sin äng tillbaka;
Men till barnets glada vår
Aldrig mer du återgår.

Blott allt längre irra vi
Från dess portar. Hvad vi bli,
Hur vi öden må förbyta; —
Alla blommor dem vi bryta
Bära sen en annan färg,
Vissnade i blad, i märg.

Ty de barnsliga, de små
Perlor uti ögon blå,
Känslans himlatårar rinna
Hastigt undan och försvinna:
Der som källan torkat ner
Speglas ingen himmel mer.

Ingen sångarfågels röst
Klingar genom stormig höst:
Ulfven ryter, vild i hågen;
Dimman gråter; kalla vågen
På det stormbebodda haf
Blott sin fradga speglar af.

Men — i sångens sköna frid
Känner jag den fordna tid,
Känner den vid fågelns qvitter,
När i skogens ro jag sitter
Och uti dess lätta vind
Torkar daggen från min kind.

Derför är mig sången kär;
Sångens lif en barndom är:
Derför sjung, o sångarhjerta,
Lifvets fröjd och lifvets smärta,
Tills uti en skön minut
Lifvets dikt du sjungit ut.

Skönhetens Seger.

När jag såg hur lundens rosor
Vexte opp ur hvassa törnen,
Räddes jag för hjertats falskhet
Hos min sköna älskarinna:
När jag såg hur himlens skyar
Blefvo mörka, blefvo ljusa,
Allt som vinden med dem lekte,
Räddes jag ett nyckfullt sinne;
Men nu såg jag henne komma,
Flickan sjelf, med kind i blomma
Och med kärlek i sin blick, —
Straxt all fruktan mig förgick.

Morgonhymnen.

Väckt af morgonvindens friska anda,
O! hur skönt att få med stoftet blanda
Sina sånger, sina böners ljud:
Helig, helig, helig, Herren Gud!

Hell! den Gode, som mig vakna låter! —
Helig! svara berg och dalar åter,
Svara molnen i sin gyllne skrud:
Helig, helig, helig, Herren Gud!

Men i vindens morgonfläktar alla
Tårarna från blomstrens kinder falla,
Och de hviska i sin perleskrud:
Helig, helig, helig! Herren Gud!

Då går solen opp och stormen brusar,
Jordens bön i eterns rymder susar
Och bland englarna, en nyvigd brud,
Faller darrande på knä för Gud.

Lugnet i Stormen.

Hör! Hör!
Hur stormarna susa,
Hur åskorna brusa;
Hör! — —

Det hvitgröna haf och den stoftgråa jorden
De skälfva och bäfva för herrskareorden,
Och skogar och vågor i blänkande skrud
Sig böja i lydnad för stormarnas Gud.

Och björnarna rädda till kulorna hasta
Och örnarna högt öfver molnen sig kasta
Och maskarna djupt under jordbrynet gå;
Blott solen, den stolte, står still och ser på.

Han skakar sitt spjut öfver hafven och landen,
Han griper de flygande skyar med handen,
Att skyla sitt anlet för herrskarens hot; —
Men skyarna falla, som dagg, för hans fot.

Då häpnar den djerfve och rodnande bäfvar,
Sitt väldiga gullsegel hastigt han refvar
Och sänker sin strålande hjessa dit ned
Der benranglen hvila i hafsdjupets fred.

Men menniskan ensam på fjellarna träder;
Hon håller sig fast vid en klippa och qväder:
Mot stormen och döden jag känner en hamn,
Guds kärlek, den Eviges, så är dess namn.

Blommornas tårar.

«Suckar ur naturens hjerta!» —
Hviskade med barnslig smärta
Flickan, när hon daggen såg,
Som i blomstrens ögon låg —
«Suckar ur naturens hjerta,
«Vackra blommor! Hvilken smärta
«Vågar väl i qvällens vind
«Andas tårar på er kind:
«O! hvi gråten J så gerna,
«Sedan dagens varma stjerna
«Sänkt sig uti hafvet ned?
«Ingen störer ju er fred;
«Säll, som J, blef ingen qvinna:
«En är solens älskarinna,
«En af fjäriln, en af vinden
«Kysses på den fagra kinden . . .
«Och, hvar qväll, i tårar stå
«Mina blommor jemt ändå!»
Men med lena läppar åter
Blomstren sade: «Säg, hvi gråter
«Du, när älskarn från dig går,
«Och du tröstlös, ensam står?»

Snödroppen *).

Fly! Fly!
Sjöng vinden i natten
Bland skogar och vatten:
Fly!
Då flydde vintern i en storm och grät, —
Och haſvets isar brusto vid dess ſjät.

Men vårvindens tärna ur himlen sig sänkte:
Då såg hon i gräset hur tårarna blänkte,
Och vänligt, försonad, hvar perla hon tog
Och värmde den opp vid sitt hjerta och log.

Och se! som dagen slår sitt klara öga
Ur drömmen opp för ljuset i det höga,
Så öppnar sig för tärnan hvarje tår,
Och ur hvar tår en snöhvit lilja går.

I ljusgrön drägt, med perledagg på kinden
Der står den liljan nu i morgonvinden,
Ett nyfödt barn med oskuld i sin barm,
Som vaggas sorglöst på sin moders arm.

---

*) *Galanthus nivalis.* Så snart vintern har flytt, springer ur jorden detta vårens ljuslockiga första barn, att börja blomsterleken i Norden.

Men när azuren mörknar öfver fjellen,
Och vinden slumrar, slumrar hon i qvällen
Och drömmer kärlek, drömmer frid och vår;
Och vandrarn hviskar: det är vinterns tår.

I tårar af kärlek, af frid och försoning,
O, blommen som snödroppen skönt kring min boning,
Och blommen ännu kring mitt fredliga tjäll,
När sist jag har somnat i lefnadens qväll.

Hur kunde jag väl blekna?

Jag såg, i stormig natt, hur hafvet skälfde
Vid blixtens sken mot klippans svarta bröst,
Jag såg hur stjernorna i rymden hvälfde,
Som gula löf i lundens mörka höst;
Och ned jag böjde mig, en mask, bland gräsen,
Liksom jag velat gömma bort mitt väsen
För åskans eldpil och för stormens röst.

Men solens guld rann opp, och dagen sände
Sin milda anda öfver vågens barm, —
Den lade sig, och lugnet återvände,
Och himlen log så fridfull och så varm;
Då reste jag mig upp med blygd och sade:
Du Starke, som orkanen nederlade!
Hur kunde jag väl blekna vin din arm?

Stjernorna i natten.

Väl mörk och dyster är Septembernatten,
När regnet sqvalar öfver fält och hed;
Men kolmörkt blir det först kring land och vatten
När stjernorna bland molnen blicka ned:
Så af hvart minne ifrån bättre tider
Blir sorgen dubbelt mörk för den som lider.

Till Kärleken och Våren.

Vår och kärlek! Hell dig, friska, sköna
Syskonpar, af himlens låga födt!
Evigt äro dina kransar gröna,
Ingen i din lek ännu blef trött.
Tag utaf min lyras enkla toner
Än ett offer till de millioner,
Som naturen för din tron har strött!

Lifvet öfverallt dig hyllning bringar,
Från den ros, som blyg i dalen står,
Upp till örnen, som med djerfva vingar
Öfver molnens rosenbäddar går.
För din trollmakt dansar bäckens vatten,
Svärmar näktergalens sång i natten,
Vaknar bleka sippan på sin bår.

Kölden flyr för dig, — och hafvets spegel
Famnar himlen trånande och varm;
Fjäriln väckes och på gyllne segel
Ilar, full af fröjd, till rosens barm;
Purpurskyn i vindens sköte gungar,
Fjellens slagörn smeker sina ungar,
Granen söfver dem på vänlig arm.

Allt du mildrar: sjelfva menskans hjerta,
Stormens hem i själens gömda land,
Lenas upp och glömmer lifvets smärta
Vid din högtids sköna offerbrand.
Mången blick, der hatet låg och glödde,
Månget bröst, det verldens storm förödde,
Funnit fridens hembygd vid din hand.

Vår och kärlek! paradisiskt strålar
Än er himmel öfver diktens verld.
Lyse den, när jag på duken målar,
När jag söker i förmäten färd
Mig till skaldens höga rymder närma!
Utan ungdom, utan själ och värma
Sångens prydnad är blott smink och flärd.

Drömmarna.

I månskenets strimma,
Vid midnattens timma,
Jag satt på en graf hos de döda, en gång,
Och sörjde och tänkte, —
På verldsbullret tänkte, —
Och ryste för döden, hvars natt är så lång;
Och stjernlågor brunno,
Och daggtårar runno: —
Då kom det ur djupet en underbar sång:

(Melodi: Beethowens ass-durs vals).

«En morgon jag drömde
Om *oskuld*, och gömde
I barnsliga, saliga hjertat min dröm;
Jag log emot lifvet,
Som nyss var mig gifvet,
Jag log emot himlen, som danat min dröm; —
Men verlden mig störde,
Och drömmarn förförde,
Att dränka sin frid i passionernas ström.»

«En middag jag drömde
Om *lyckan*, och glömde
Hvar klagan, hvar suck i dess gullprydda sal;

Jag mäktig mig kände,
Och hvart jag mig vände
Min rikedom rågade nöjets pokal; —
Men tiggarn mig väckte,
Som bönföll och räckte
Sin hand, — och jag kunde ej lindra hans qval!»

«En afton jag drömde
Om *kärlek*, och glömde
Hvar sorg vid den eviga trohetens smek;
Och vännen jag tryckte
Till bröstet, och tyckte
Att hela mitt lif var en jollrande lek;
Men åter kom dagen; —
Jag fann mig bedragen:
Min himmel var flydd och min dröm var ett svek».

«*Så* slumra och dåras,
Och väckas och såras,
Tills känslan är domnad och tåren är släckt,
Blef, menska, ditt öde,
Tills sist bland de döde
Du vaggas af nattvindens söfvande flägt: —
Då finner du åter
Hvad här du begråter, —
Och aldrig du mera ur drömmen blir väckt.»

Skaldebref till C—én.

Med penna ur en dufvas vingar —
En stump af den, hvarmed jag skref
Min «jägarhvila» — dig jag bringar,
Min bror och vän, ett skaldebref.
Bland gröna träd och gyllne ängar
Jag åter glad min lyra strängar;
Det är så skönt att sjunga, då
Man har en vän, som lyssnar på.

Ty ensamt i sin verld, hvad vore
Väl skaldens lif? En vestanvind,
Som öfver tomma hedar fore
Och kysste ingen blommas kind
Och ingen våg i dallring förde
Och ingen klippas echo rörde,
Men, suckande alltjemt, ändå
Kring sina rymder måste gå. —

Från stadens larm och flärdens glitter,
Jag börjar vänja mig så godt,
Vid fågelns oskuldsfulla qvitter,
Vid vindens lek; och med min lott
Förnöjd, jag knäpper mina händer
Och tackar Gud, som lyckan sänder,
Och grubblar icke ängsligt på
Hvart nästa dag mig kalla må.

I dalen mina rosor spricka,
På kullen mina björkar stå;
Mer ljufligt myser ingen flicka
Och inga slöjor fladdra så!
Men dock, när dagen trött sig sänker,
Och fågeln slår, jag stundom tänker:
En himmel är det här i smått,
Men engeln, engeln fattas blott.

Hvad tror du, om jag, till exempel,
Den lilla Fanny hade här
I echos löfomhöljda tempel,
Der dufvan nu prestinna är?
Gå upp till henne, bror, och fråga!
Det kunde vara löndt att våga,
För oskuldskindens rodnad — säj?
Och för det näpna; «nej, nej, nej!»

Ack, «nej!» . . . Hur månget hjerta blöder
Vid ljudet blott af detta ord,
Hvars vilda sirocs-il föröder
Så mången ros i hoppets jord!
Förnuftet lånar det i striden
Mot lidelsen, men under tiden
Ett svärd det blir, af lågor gjordt,
Att jaga oss från edens port.

Men ack, hur orättvist jag klagar,
Har jag ej *diktens* himmel fått,
Hvars fröjder ingen makt försvagar,
Hvars lif är evig njutning blott? . . .
För sångmöns fötter vill jag falla
På knä och skönheten åkalla,

I *sångens* helgedom förströ
Mitt hjertas guld — och sedan dö.

När aftonrodnan tröttad sänker
Sin hjessa ned i rosig våg,
Och daggens tår i gräset stänker,
Och vinden slumrar från sitt tåg;
Då svärmar jag i lunden gröna
För trollgestalten af min sköna,
Och lagern kring dess ljusa hår
Är vigselkransen, som jag får. —

Men du, min vän, när nöjd du sitter
Vid, «strömparterrn» och speglar dig,
En ensling, lugnt i vågens glitter,
Tänk på din broder, tänk på mig!
Apollobarnen gerna trifvas
Tillsamman: sångartempel gifvas
I stad och bygd, på land och skär —
Ty diktens språk gemensamt är.

Stäm du i staden lyrans strängar! —
Ej sångarn binds af något tvång —
Jag sjunger på de gröna ängar:
Vi sedan byta sång mot sång.
Din *Alma* hemta från naturen,
Jag sjunger *Fanny* under furen.
Och nu farväl! Rätt snart igen
I sången söker dig

din vän.

Våren.

Glad, såsom fågeln i morgonstunden,
Helsar jag Våren i friska naturn.
Lärkan mig ropar och trasten lunden,
Ärlan på åkern och orren i furn.
Se hur de silfrade bäckarne små
Hoppa och slå
Vänliga armar kring tufvor och stenar;
Se hur det spritter i buskar och grenar,
Af lif och af dans,
I den herrliga vårsolens glans.

Dörren är öppen i slott och stugor,
Öppen, som människohjertat om vårn;
Solstrålen leker med bromsar och flugor;
Barnet på ängen; och fiskarn vid årn —
Frisk och förnöjd i sin glittrande verld,
Ut på sin färd,
Långt från den klippiga stranden han hastar,
Gungad af vågen, och krokarna kastar:
Hvar spelande vind
Gjuter rosor i hjerta och kind.

Jägarn bland lundernas blomsterskara
Löser sitt flämtande koppel till jagt.
Hornet, det klingar, och fjellarna svara.
Herrliga lif! ifrån trakt och till trakt

Skallar ditt jubel, med vindarnas fart,
Mäktigt och klart.
Helsa och fröjd man i njutningen vinner,
Qvalmet af lifvet deruppe försvinner
På klippornas bryn,
Vid den luftiga, purprade skyn.

Är det ej vårligt och friskt om kinden!
Öppna ditt fenster och andas och njut!
Känn hur det doftar i susande vinden
Björklöf och gullvifvor hvarje minut!
Allt är i sprickning på berg och i dal:
Kärrängens al,
Sjöarnas vass omkring grönskande tufvor,
Klippornas ekar, bebodda af dufvor,
Och granträdets knopp
Utaf blod i den mörkgröna topp.

Se, huru örnen från klippan hastar,
Speglad i bäcken med skyar och fjell!
Hör uti lunden de sjungande trastar,
Hör den berusade orrn på sin häll!
Skynda ur vaknade kojan dig ut!
Andas och njut
Himlens och vågens och ängarnas fröjder!
Yngling, en gång från de ljusblåa höjder
Din majdag förgår,
Och i höstqvällens dimma du står.

Derför med fågeln i morgonstunden
Sjunger jag våren i friska naturn.

Sorgen der ilar från själen, som blunden
Ilar från ögat, som fågel från burn. —
Lunder och sjöar i vårdagens drägt,
Sänden er flägt,
Hvisken alltjemt i mitt öppnade sinne
Vårens och glädjens och barndomens minne!
Ty sorgen förgår
Som en sky i den blommande vår.

Hösten.

Sommarn förbleknat har,
Ligger på svartklädd bår;
Stormvinden andan drar
Tungt i de glesa snår,
Vaggad af kalla böljor,
Ristande jorden med djupa sår.

Stäm ej din lyra mer,
Landtliga sångmö! Re'n
Solen har sjunkit ner,
Dagen har släckt sitt sken,
Fåglarna skocktals flytta,
Skrämda ur lunden af ulfvens skrän.

Söker du kanske dock
Genljud för sorg och gråt,
Sjung — och en nattlig flock
Svarar med ugglors låt
Gällt från den mörka höstens
Lunder, der döden har valt sin stråt.

Tyst, med en tår på kind,
Stod jag vid frusen äng;
Kom så en dimmig vind,
Grep i min harpas sträng,
Sjöng mig en sång om tidens
Makt och om hvilan i dödens säng.

Hvart jag omkring mig såg
Låg der en blomma bräckt,
Rasade hafvets våg
Vild under stormens flägt,
Suckade dalens källa,
Isad af höstvindens andedrägt. —

O, huru snart skall ock
Sommarn uti mitt bröst
Fly, och min glesa lock
Falla för ålderns höst!
Himmel! hvar är då hyddan,
Dit jag må fly undan stormens röst?

Bubbla i lifvets ström,
Klagande hjerta — hör!
Allt är ju här en dröm,
Hvart dig ock kosan för:
Först bortom grafvens portar
Blommar en sommar, som aldrig dör.

Årstidernas Lof.

O, huru *våren* är skön!
Skön, som ett barn, som en flicka i drömmen,
Blåögd och flygtig, en perla i strömmen,
Dansande fram uti lek, uti bön.
O, huru våren är skön!

O, huru *sommarn* är skön!
Barmen är fylld, och passionerna svalla,
Doftande rosor på fjärlarna kalla,
Kinden är purprad och klädningen grön,
O, huru sommarn är skön!

O, huru *hösten* är skön!
Bortlagd är bruddrägten, glittret och prålet,
Allvarsam vandrar den trägna till målet;
Rikdom och frid är dess hopp, är dess lön,
O, huru hösten är skön!

O, huru *vintern* är skön!
Stränghet och dygd och passionens försoning
Lysa som stjernor den åldriges boning,
Vexa, som liljor, på grafven i snön.
O, huru vintern är skön!

Vaggsång för den gamla Tjenarinnan.

Tyst! Tyst!
Slumre den gamla,
Trött af att samla
Lefnadsår,
Slumre med vissnade kinder,
Medan jag dödskransen binder.

Tyst! Tyst!
Vårvind, som sopar
Löfven i hopar
Ur hvar lund;
Stör ej den gamlas blund.
Reden, J liljor, o! reden
Grafven bland knoppande träden.

Sof! Sof!
Vaggsången kära,
Den jag fick lära
Förr af dig,
Tag den igen af mig,
Tag den som lön tillbaka,
Sedan du slutat att vaka.

Kommer icke våren snart?

Flickan låg af sjukdom härjad,
Låg af lidande förbleknad
På den dystra plågobädden,
Väntande på vårens gryning;
Ty med våren — så hon tänkte —
Skola alla blommor rodna,
Som i höstens köld förbleknat,
Och med våren mina kinders
Blommor äfven skola rodna.
Derför dessa längtans suckar
Från den bleka liljeläppen,
Derför dessa trägna frågor:
Kommer icke våren snart?

Våren kom: den hvita, kalla
Drifvan började att falla,
Sjön gick opp i blåa vågor,
Jorden log i solens lågor.

Då gick glädtigt hulda modren
In uti den tysta kammarn
Till sitt sjuka barn; hon visste
Hur det längtade till våren,
Och hon strök en tår från kinden,
Och med modersfröjd hon sade:
Gläd dig nu, min stackars dotter;

Ser du, nu är våren kommen!
Här med sippor och violer
Sänder han sin glada helsning;
Hör du fåglarna derute
Hur de lifvets fröjder sjunga,
Hör du vindens friska anda
Hur den susar, hur den sjunger!
Gläd dig; nu är våren kommen!
Och hon lyftade gardinen,
Att den rena dagen skulle
På den sjukas kinder falla; —
Ve! du arma moder: — kalla.
Slutna voro dotterns läppar,
Kunde icke mer dig kalla;
Brutna hennes ögon lågo,
Ingen dag de mera sågo,
Gräto mera ingen tår; —
Våren ju så herrligt grydde,
Derför främlingsfågeln flydde,
Derför flydde fria anden
Öfver till den andra stranden,
Till de sköna blåa landen,
Der det är en evig vår.

Längtan.

Ser jag stjernorna sprida sitt flammande sken
Öfver skog öfver blånande sjö,
O! hur grips jag af längtan att flytta dit hän
Till den eviga kärlekens ö!

Ty deruppe, i himmelska verldarnas dans,
Skall jag vigas med henne en gång,
Som härnere på jorden för mig endast fanns
I min dröm och min svärmande sång.

O, Astralia! kall är den nattliga vind,
Kring min hydda den brusar så vild:
Huru länge skall saknaden bleka min kind,
Skall jag dikta din leende bild?

Kom i snöhvita månskenets magiska ström,
Kom i ljusblåa skyarnas skrud,
Kom med liljor på kind i den döendes dröm;
Jag vill följa, du himmelska brud.

Till de leende stjernor vi styra vår färd
I en vik utaf himmelen blå
Och en hydda vi bygga vid glänsande fjärd,
För att bo der, för evigt, vi två.

O, hur skönt vid ditt klappande hjerta att se
Hur den himmelska dagen går opp,
När ur rosiga gullmolnen englarna le
Och en evighet börjar sitt lopp!

O, hur sällt att i kärlekens renaste dröm
Vid din sida förälskad få gå,
Höra bruset af ilande seklernas ström, —
Men dig aldrig förlora ändå!

Och, hur ljufligt att falla till Gudomens tron
Vid förlåtelsens smekande röst,
Då den Evige säger: din engel är hon
Och din salighet vid hennes bröst!

Den första kyssen.

Det första gräset lyser grönast,
Det första smultron smakar skönast,
Och bäst är första lärkans sång: —
Din första kyss den är den bästa.
O! gif mig den — på det den nästa
Må bli den första nästa gång.

Leendet.

Skön är Mathilda, när hon ler,
Än skönare dock, när hon gråter;
Men aldra skönast, när hon åter
Ur dessa tårar mot mig ler.

Trefnaden.

Till C. O. A—n.

O, här trifs jag så godt!
Vänskapens blommor mig ymnigt bekransa,
Sommarens vindar i löfskogen dansa,
Dansa omkring mitt romantiska slott.
O, här trifs jag så godt!

O, här trifs jag så godt!
Helsan jag dricker vid källornas bräddar,
Hvilan jag njuter på blommornas bäddar.
Dagen försvinner; då sjunger jag blott:
O, här trifs jag så godt!

O, här trifs jag så godt!
Aftonen kommer på rodnande vingar,
Vinden i sång mellan bergen förklingar,
Skuggorna vandra; då drömmer jag blott:
O, här trifs jag så godt!

Jägar-Sång.

vid jagtens början.

Hallå! Hallå!
J slumrande lundar:
J spejande hundar!
Hallå!
J klippor, som svaren
Ur lyssnande snaren,
J vilddjur, som springen,
J fåglar, som svingen
Kring jägarens stigar; i jublande håg,
Er helsar vårt ilande tåg!

Hallå! Hallå!
J fredliga byar,
J tumlande skyar!
Hallå!
J blomstrande dalar,
J grönskande salar,
J klippiga nästen!
Det manar till fästen;
Det sjunger i skogarnas innersta vrå:
Till jagten, till jagten, hallå!

Hallå! Hallå!
Hvad toner, som svalla,

Hvad echo, som skalla!
Hallå!
Demantprydda händer
Från klippor och stränder
Åt jägaren vinka,
Dryaderna blinka,
Diana framsusar från trakt och till trakt,
Att leda vår svärmande jagt.

Hallå! Hallå!
Långt sorgen försvinne
Från jägarens sinne!
Hallå!
Bland sjungande vindar
I björkar och lindar,
Bland blommande fjellar
I morgnar och qvällar,
Kring sjöar och berg går vårt herrliga lif
Med faran till tidsfördrif.

Hallå! Hallå!
Mod vexer i barmen
Och kraft uti armen.
Hallå!
Och hoppet är läran,
Och mödan är äran
På jägarens bana,
Och grön är hans fana,
Och frisk är hans blick, såsom källan i lund.
Hurra för vårt jägarförbund!

Enslingen.

«Flicka, hvi gråter du, suckar du, klagar du,
Flicka, hvi sörjer ditt glödande bröst?»
Ack, se min *moder* är död; derför klagar jag:
Ingen på jorden skall skänka mig tröst.

«Flicka, hvi gråter du, suckar du, klagar du,
Har du ej *fader*, som vakar för dig?»
Ack, nej, min fader är död; derför klagar jag:
Ingen på jorden sig vårdar om mig.

«Flicka, hvi gråter du, suckar du, klagar du,
Har du ej fader, du har dock en *bror*?» —
Ack, nej, min broder är död; derför klagar jag:
Hela min fröjd under tufvorna bor.

«Ensling! du har ingen tröst i din smärta,
Ingen som banar din mörknade stig!
Gif mig ditt rika, ditt klagande hjerta:
Jag vill bli *fader* och *broder* för dig.»

Afskedssång till G. L—r.

d. 8 Dec. 1838.

(Melodi: Ack, hvad för en usel koja.)

EN BRODER:

(Med glas i handen och tårar i ögonen.)

Hjertat, matt af vemod, hoppar,
Ögat bara mörker ser,
Och bland punschens klara droppar
Bittra tårar trilla ner;
Ty en vän ifrån vår sida
Rustar sig att lunka bort.
Glädjen är kort;
Sorgerna svida;
Lifvet är så tomt och torrt!

EN ANNAN:

Men förlåt: hvem är som våller,
Att du qväder så i moll?

DEN FÖRSTA:

Jo, den der, som står och håller
Afskedshatten.

DEN ANDRA:

Vänner, håll',

Håll'n i lufven, håll'n i kråset!
Ingen hjelp och intet prut;
Skynda och skjut
Regeln för låset,
Att han inte slipper ut.

Broder! du skall genast svara:
Säj, hvart ärnade du dig?

DEN FÖRSTA:

Jo, till Wermland vill han fara,
Hviskade han nyss åt mig.

CHOR:

Wermland! Wermland! — hör, go' vänner,
Upp till Wermland? var det så?
Släpp honom då;
Verlden ju känner
Wermlands berg, de höga, blå.

Helsa till de goda vänner,
Som vi ega kring ditt hem,
Helsa att vårt minne känner
Ännu bilderna af dem!
Ack! ibland vår brödraskara
Ödet sina nycker har:
En får bli qvar;
En måste fara;
Intet blifver, som det var.

En får husbondvärf i hågen,
En tar vård om menskans kropp,

En tar tjenst vid gamla vågen,
Der justitia pundas opp,
En gör pengar — (tyst!) — men andra
Äta opp dem vackert se'n.
Vän ifrån vän,
Stöt på hvarandra. —
Drick! vi ha en helsning än.

Helsa hem till höga bergen,
Helsa hvarje vacker trakt,
Helsa guldbeprydda dvergen,
Der han hamrar i sitt schakt;
Helsa gubben sjelf i skogen,
Gamla nalle i sin vrå,
Luden och grå,
Blodig på bogen,
Men en ärans man ändå.

Res och jula! men tillbaka
Skynda åter hit till oss,
Innan isen börjar braka
Under vårens varma bloss.
Frisk och munter i vår skara
Vänte vi dig åter se'n,
Bäste vän!
Drick nu och svara,
Att du kommer snart igen.

Misstaget.

Af dagens långa vandring trött,
Sjönk solen ned igen,
Och lärkan slumrade så sött
På tufvan hos sin vän:
Det var en skön Augustiqväll
Bland Wermlands höga fjell.

Kring byn i drömmar stod så tyst
Den hvilande natur,
Och sömnen hade ögat kysst
På menniskor och djur;
Från lagåln hördes någon gång
Blott skällans enkla sång.

Och syrsan satt vid flickans kind
Uti det friska hö
Och hviskade, så lätt som vind:
Sof sött, du yra mö;
Snart kommer dagens lek igen —
Der träffar du din vän.

Men samma natt på äfventyr
En björn har vandrat ut;
Hans tomma mage honom bryr
Med buller och med tjut: —
Det finns ej annat råd, än gå
Till byn och helsa på.

Pling, plang . . . hör skällan i hvart bås,
Hör tjurens dofva gny!
Men ack: der hang ett utanlås,
Och väggen mest var ny. —
För skogens starka general
Den fästning är dock skral.

Och genom gluggen, som han plär,
Med ramen först han tar . . .
Då vaknar flickan: «hvem är der?
Jag tror min Per det var!
Jag drömde ju om honom nyss,
Han bad mig om en kyss.»

Nu nalkades de — vis à vis —
De famnade hvarann; —
Men flickan gaf ett gräsligt skri,
Och björnen han försvann.
Jag undrar, hvem af dessa två
Fick längsta näsan då.

Bilder från Hafvet.

I. Färd på hafwet.

"Thalatta! Thalatta! *)
Sey mir gegrüsst, du ewiges Meer!"
HEINE.

Vid solgångens timma vaggade oss ångfartyget utur Stockholms hamn, och på lätta morgonböljor ilade vi hän mellan ankrade skepp och gungande jullar, och Djurgårdens lunder hviskade oss ett sorgligt farväl med bleknade läppar; ty det var höst, och Floras tärnor hade flyktat från norden. Men, du herrliga nejd! ännu i höstens drägt, huru sköna äro icke dina taflor, af blåa, skummande böljor, tvärstupande klippor, stormfria lunder af björk och al och tall och hassel, mörknande, rodnande eller bleka, alltefter som snövinden härjat dem med sina vilda kyssar; och huru tom blir icke hela naturen, sedan man skiljt sig ifrån dig och utbytt dina leende stränder emot skärgårdens kala klippor! Farväl; vi ila åt hafvet!

*) Hafvet! — Grekiskt ord; det bekanta utropet af Xenophons soldater, då de på sitt tåg fingo se det efterlängtade hafvet.

Läsare! har du varit med om en färd på hafvet, så behöfver du ingen beskrifning; men har du icke varit med, så fruktar jag, att hvarje målning blir för matt, att kunna gifva dig begrepp om de egna känslor, som uppstå hos den som för första gången begifver sig ut på detta element. När fjärdarne vidga sig i det oändeliga, och horizonten formas af glittrande böljor, hur underlig blir du icke till mods? Det är som evigheten, den svindlande evigheten, hade emottagit dig lefvande i sin omätliga famn, eller som om du hade blifvit slungad utom jordens dragningskrets och oupphörligt fölle i den toma liflösa rymden. Hur besynnerlig förefaller dig icke verlden med alla sina tusende barnsliga passioner; hur liten och obetydlig förefaller du icke dig sjelf, med alla de lefnadsöden du genomgått och dem du kommer att genomgå, — om nemligen hon bär dig tills du kommer i land, denna bräckliga planka, vid hvilken ditt kroppsliga väsende nu håller sig fast, likt flugan, som vandrar på relingen bredvid dig! Men Mästaren finner du stor, som har skapat detta verk, och anden i ditt bröst reser sig, som ville han spränga sitt fängsel, för att på fria vingar ila tillbaka till sin mäktiga Faders famn. Det är så friskt, så luftigt derute, och alla små bekymmer dunsta bort på det vida elementet, der du sjelf blir så liten, och din skapare så oändligt stor; men tillika, huru tomt är det icke omkring dig! Du spejar i skyn, du spejar i djupet; men tystnaden ensam är svaret på alla dina frågor. Skyn som du betraktar, han glesnar, fördunstar och dör, vågen han suckar

och dör; och går du till menniskorna omkring dig: — du läser i deras ögon blott dina egna svindlande känslor; hvarje blick visar ut åt den blånande rymden, och hvarje tunga hviskar endast: «Thalatta! Thalatta!»

Så seglade vi dagen om, tills aftonen böd oss att slumra. Solen gick ned som en blodröd sköld i det purprade hafvet, stjernorna tändes; och vågen han slog mot min brädklädda kammar och sjöng utan hvila: «Thalatta! Thalatta!»

---

2. Gottland.

Vid den vaknande dagens gryning, reser sig ur hafvets skummiga bädd, som en töcknig vålnad det minnesrika Gottland. Solguden stiger opp med sitt glittrande spann och belyser dess dimmor.

Gottland!
Örnarnes land och stormens rike,
Baltiska öarnas
Höga Drottning,
Vågornas salta,
Kyliga örngott,
Marmorkummel på
Nordiska handelns
Åldriga graf! —
Djerf och gigantisk

Stiger ur djupet
Din hvita gestalt.
Lik en dimmig vålnad,
Hånande tiden,
Ömkande stundens
Barnsliga lekverk,
Står du och blickar —
En trogen gränsvakt —
Blickar åt öster åt de röda vågor,
Som hungriga komma
Och slicka din strand
I solgångens blodiga skimmer;
Blickar åt vester
Med varnande ögon
Och vräker mot land
Suckande vågor,
Duggande tårar
Ned öfver Sverge.

Hör du min röst,
Du dimmiga vålnad,
Så lyft på ditt dok,
Och sjung mig en saga
I dån af den brusande stormen:
O! sjung mig en sång
Om de fordna dagar,
När mäktig du samm,
Lik ett trollslott, på vågen.
Glittrande grannt af
Guld och demanter,
Doftande skönt af

Ambra och kryddor;
Men troget bevakad
Af svarta drakar
Med hvita vingar
Och brinnande klor.

Förtälj hur de mörka
Röfvareskaror
Likt vilda troll
Kommo från hafvet
I gungande båtar
Och gömde sitt guld på din strand;
Och tälj hur det syntes
Från bergens rand,
När de kämpande drogo
Härute till strid,
Och eldarna lyste
Och vågorna ryste,
Och solen gick ner dervid!
Eller stormens ljud,
När han förde till stranden
De skärande skriken
Och kastade liken
Långt upp på den fradgiga sanden. — —

O! det är glömdt;
Kämparne sofvit
I långa sekel
Och blodet från stranden
Har flutit bort;
Och guldet är borta,

Ur trollslottets salar;
Och tornen grå
I spillror stå,
Och solgudens stråle beskiner
Endast ruiner.

---

3. Alrik och Agnes.

I.

«Re'n smälter solen med himlabranden
Snömolnets brädd,
Och ejdern reder på branta stranden
Sin mjuka bädd;
De lösta vågor på sanden gunga
Och vestanvindarna åter sjunga
Bland skären.

Och fågelskarorna åter svärma
I sund, i vik,
Och hafvets solglänsta klippor härma
Den vårmusik:
Af *knipans* vingar, af *lom* och *grissla*
Och *alk* och *and* alla klippor hvissla
Bland skären.

Tänd, milda vår, i min flickas hjerta
Din eld också,
Och sjung, o klagande svan, min smärta
För böljan blå.
Jag längtar hän öfver fjärden långa;
En perla skön skall jag ut att fånga
Bland skären.

Hon fägring eger i millioner,
Som fisken fjäll:
En röst som härmande echos toner
I sommarqväll,
Och lockar lena som insjöns vågor,
Och kinder varma som solens lågor
Bland skären.

Du spegelbölja! alltnog du famnat
Min Agnes' bild;
Men jag en vinter bland isar hamnat,
Från henne skild.
O bed, o bed, att hon mig förlåter,
Du milda vårvind, och för mig åter
På vågen!»

Så sjöng en yngling; och ut han stötte
Sin lätta stäf,
Som förr, när lustigt han näten skötte
I vikens säf.
Men nu till gladare värf han ilar,
Och hjertat klappar, och hoppet hvilar
På vågen.

En hydda, timrad af flitens händer,
I viken står,
Med hvita nät på de gröna stränder,
Med kalf och får:
Den hyddan skall han sin flicka gifva,
Om hon vill maka åt honom blifva
I våren.

Och derför slår han så gladt med åran
Den salta våg,
Och derför plöjer han silfverfåran,
Så lätt i håg:
Det går, som kärlekens vingar lyfte
Den ädla fram till sitt sköna syfte
På vågen.

Men upp, i öster, en sky sig hvälfver
Från dimmig strand;
Då suckar böljan alltmer och skälfver
Mot båtens rand;
Och fasans bilder ur skummet vexa,
Och vildt till rof flyger stormens häxa
Kring hafvet.

Af mödan rodna de ynglings-kinder;
Med kraft han ror.
Men vågen eger ej något hinder,
Han vexer stor,
Alltmer han reser den lilla slupen,
Alltmer han stjälper den ner i djupen
På hafvet.

Då ljungar blixten, och skummet stänker
Vid åskans skräll.
Det blir så mörkt, som när sol sig sänker
I höstens qväll.
Med skri de irrande måsar fara
Till sina stränder i snöhvit skara
På hafvet.

Och stormen hviner alltmer och rasar
I öde rum.
Sjelf svarta böljan för blixten fasar
Och bryts i skum:
Blodröda eldar på vattnet flyta,
Och hvalar frusta och dödar ryta
På hafvet.

Hvarthän, hvarthän ur de vilda flöden,
Du arma barn?!
Dig famnar natten, dig snärjer döden
I sina garn! — —
I kras de remnade plankor falla,
Och vågor vildt öfver grafven svalla
På hafvet.

II.

«O, gullgul sky! med ditt öga om jag såg';
O, silfversvan! om jag flöt', som du, på våg;
O, kolsvart trast! om jag flög', som du i lunden,
På purpurstrimmorna långsåt blåa sunden:

«Jag ila skulle, så lätt som rök i vind,
Så lätt, som rodnande ros på snöhvit kind,
Ditbort, ditbort öfver hafvets dunkla vågor,
Att söka svar på mitt hjertas tusen frågor.

«Du vind, hur varm! o, du vår, hur du är skön!
Ack, kom, ack, kom med min trohets rika lön!
O, hafvets vågor: min fröjd till stranden gungen!
O, himlens fåglar: min kärleks längtan sjungen!

«Hvad vintern härjat, hvad tårar ögat fällt,
Är glömdt med kölden, när hafvets is har smält;
Hvar fjäriln föll i den kalla vinterns drifva,
Det vet ej sippan, det vet ej vårens vifva.

«Och fåfängt frågar jag nattens näktergal,
Om det är sanning, att lifvet närs af qval:
En enda känsla i vårens ådror svallar;
Och kärlek, kärlek från jord och himmel skallar.

«O! kärlek, kärlek, min dyrkan tag då ock!
Som vinden dallrar uti min lösta lock,
Som näktergalen sin längtan jemt vill sjunga,
Så dallrar hjertat, så ropar jemt dess tunga.

«Jag vet en vän bortom hafvets djupa våg:
Dit irrar tanken, dit lockar all min håg;
När solen tändes, när hon till vestern ilar,
Hos Alrik evigt min själ i drömmar hvilar.

«Med vindlätt måse, när den till jagten går
Och sorglöst vingen bland hafvets böljor slår;
Med andens flock, när om qvälln den hemåt vänder,
I suckar Agnes sin vän en helsning sänder.

«Och sol'n blir varmare, himlen mera blå;
Men inga segel på hafvet synas gå:
Tillbaks och åter de fria fåglar fara;
Men inga bud från min vän min helsning svara.

«O, gullgul sky! med ditt öga om jag såg';
O, silfversvan! om jag flöt' som du på våg;
O, kolsvart trast! om jag flög', som du i lunden,
På purpurstrimmorna långsåt blåa sunden!»

III.

Och Agnes hon sitter på enslig strand
Och väntar så troget sin vän;
Och Agnes hon väntar med bröst i brand;
Men Alrik han kommer ej än.

«Ack, när skall jag möta den jag har kär,
O, säg mig, du klagande vind!
Och när skall han komma? Han komma lär,
När Agnes är bleknad om kind.»

Så flickan hon klagade dagen om,
Och vinden bar klagan omkring;
Då hastigt en örn öfver hafvet kom;
I näbben det blänkte en ring:

«O, säg mig, du örn! hvars är rofvet der,
Du fått på den stormiga kust?
Kanhända ett budskap du Agnes bär;
O, säg, är det sorg eller lust?»

Men örnen han fällde sitt guld och drog
Tillbaks mot den dimblåa strand; — —
Och Agnes hon föll utför berget och dog
Med Alriks ring i sin hand.

---

4. Skärkarlen.

(*Till G. H. Mellin.*)

Ensam i vida
Gapande fjärden,
Reser sig opp på den
Hvitgrå klippan,
Timrad af furu, en ödslig koja.

Vågorna brusa,
Lomarna klaga,
Måsarna, vilda,
Hvita som hafsskum,
Flyga i ringdans
Kring stormiga ön.
Yrande duggregn
Stränderna tvättar,
Hvinande vindar
Sopa från kojan
Mossan, som fräter i
Hvarje remna. —
Men, när på hafvet
Blixtarna jaga,
Speglar sig klippan i
Eldblå graf.

Ej ros der glöder eller drufva sväller,
Ej tonfullt echo der ur klippan väller
Ej fågel sjunger der i lummigt snår;

Du hör, du ser blott, hvart din stig du vänder,
Hur vågor tumla om vid nakna stränder,
Och ser hur himlen sjelf i vågor står. —

Hvem bygger der, hvem lefver der och sluter
Inom sin klippverld allt det lif han njuter,
Hvad heter masken der i snäckan bor?
Kom, lyssna, medan tidens barnaskaror
I feghet gömma sig för stormens faror,
Hur Skärkarln sjunger, hur hans lott är stor:

«På en ödslig häll
Står mitt lugna tjäll
Bland de tumlande vågornas lek:
Jag är bortgömd och arm;
Men vid hafsmodrens barm
Är jag trygg, som den rotfasta ek.

«Jag är konung här
På de vilda skär;
Mina mödor de gifva mig skatt:
Hvart jag vänder mitt lopp,
Drar jag skördarna opp
Ur de dimmiga fjärdarnas natt.

«Mina åkrar stå
Uti böljor blå,
Mina ängar i svindlande djup;
Mina hjordar gå vall
I de brusande svall,
Der jag svänger min ilande slup.

«Och en makas famn
Är den lugna hamn,
Dit jag vänder om qvällen i frid
Vid vår sång, vid vår bön,
Somnar dagen på ön,
Somnar hafvets och vindarnas strid.

«Ingen ovän slår
Mina hvita får,
Der de leka på glittrande mark;
Intet hat på min hy
Lägger mörknande sky;
Jag är from, som min skuldra är stark.

«Och, som fisk på våg,
Är jag lätt i håg,
Och, som morgon med vaknande vind,
Är jag frisk och förnöjd,
Och jag sjunger af fröjd,
Och jag sjunger med rosor på kind:

«Pris åt djup och grund!
Pris åt fjärd och sund!
Och åt Den som har skapt dem så väl!
Pris åt Honom som gaf
Oss en jord och ett haf,
Och en himmel för längtande själ!»

---

5. Impromptu till J. E. P.

Det var så skönt att ut på hafvet gunga
Och höra vindarna i seglen sjunga,
Det var så outsägligt ljuft att se
Guds vida verld i böljans skimmer le;

Ty hafvets rymd med sina vågors hvimmel,
Sitt djerfva djup, sitt lugn, sin spegelhimmel,
Och sångarns sinne; — o! hur nära stå
I syskonlikhet med hvarann de två!

Se, derför, när mitt hjerta vill sig spegla,
Till hafs, till hafs det bjuder mig att segla;
Och vill i vänskapen det spegla sig, —
Då styr jag, broder, åter ut till dig.

Bilder från Stockholm.

I. Morgonpromenad.

Morgonvinden dansar kring
Öfver land och vatten,
Dagen drar sin gyllne ring
Kring den bleka natten,
Stjernan slocknar i det blå,
Stockholms torn i purpur stå;
Låt oss ut på vandring gå: —
Sätt man på dig hatten.

Glad är dagens min att se
I en morgontimma:
Alla menskoögon le,
Alla fönster glimma,
Allt i lätthet spritter fram,
Som en vårflod ur sin dam,
Lifvet rörs i stoj och glam;
Barn och fåglar stimma.

Vintern gnisslar under skon,
Kindens purpur brinner. —
Nu du hunnit *Kungsholmsbron*,
Staden snart du hinner,

Der i hafvet, nedanför,
Mälarns våg i djupet dör;
Men på bryggan ofvanför
Menskoströmmen rinner.

Skyndom dit! — Nej, dröj en stund:
Hvilket gudaväder!
För vår syn, i en sekund
Dagens härold träder
Öfver purpurfjellarne
Med sin låga, — broder, se!
Alla himlens ögon le,
Jorden sjelf sig gläder.

Röken från hvar skorstens kant
Hvirflar som en dimma;
Men derofvan mera grannt
Kyrkotornen glimma
I en himmel klar och ljus;
Och, mot Riddarholmens hus,
Ner i böljans lätta krus
Samma taflor simma.

Samma taflor öfverallt,
Glimmande och bjerta. —
Men, gå på! det är så kallt.
Vänta; si'cken snärta!
Se hur rosenröd om hyn,
Som en engel ifrån skyn:
Fryser hon mitt sockergryn?
Ack! det rör mitt hjerta.

Hör — från Clara sjö, hvad larm,
Borta, dit jag pekar.
Skridskon blänker, gossen varm
Leker sina lekar,
Spritter i sin nätta drägt,
Lätt och yr och oförskräckt,
Svänger om i vindens flägt, —
Halkar till och knekar.

Frisk är nordens vinter. Si!
Öfver torg och gränder
Ila vandrare förbi,
Hvart du ögat vänder:
Dalkarln gnisslar med sin såg,
Bagarn lunkar med sitt tråg,
Bonden kör och spiller råg,
Sotarn hackar tänder.

Men på *Gustaf Adolfs torg*
Du dig nu befinner:
Nedanför en kungaborg
Mälarns vatten rinner.
Ingen flod och intet haf
Sådan byggnad speglat af:
Öfver architektens graf
Ärans stjerna brinner.

Här, med blicken vänd mot skyn,
Lützens hjelte rider.
Solen kring hans ögonbryn
Tusen strålar sprider

Tredje Gustaf vid dess lans
Fästade sin lagerkrans. —
Det var ära, det var glans
Öfver Gustafs tider!

Främst åt tapperhetens lof
Stämdes sångens lyra. —
Gustaf i sitt vittra hof,
Bellman i sin yra
Gåfvo lifvet färg och ton. —
Bellman sjöng, och hans triton
Plaskade här under bron
Ännu sjuttifyra.

Men, som hvirfveln i en fors
Vexlar lefnadstonen:
Ser du fiskarn håfva nors —
Det är *nu* tritonen,
Hör du Tyskens positiv
Det är folkets sångarlif.
Några slantar honom gif,
Offra för nationen!

Tyst med skramlet blott! — Se så,
Der har du ett öre. —
Broder, kom nu, låt oss gå;
Vet du hvad vi göre?
Känner du *de la Croix;*
Han har kaffe som är bra;
Får jag bjuda dig — hva ba? —
Tjenare! — Stig före.

---

2. Till Jenny Lind.

Mädchen, sprich! Ich frage, gib mir Kunde:
Stehst mit höhern Geistern du im Bunde?
SCHILLER.

Jag stod framför en källas våg,
Och i dess djup jag himlen såg
Med englabilder från det höga —
Den källan var en flickas öga;

Och flickan? . . Jenny! det var du,
Hvars lof min lyra klingar nu.
O, hade jag din sångartunga,
Jag skulle bättre dig besjunga!

Du täcka tjuserska, hvars röst
I lågor tändt hvar ynglings bröst,
Hvars oskuldsbild, hvars känslors värma
Lärt sjelfva ålderdomen svärma! —

I lunden förr jag fann min ro
Vid turturdufvans gröna bo;
För mina älsklingar i dalen
Jag glömde då teatersalen.

Men dufvan nu ur lunden flytt
Och till en qvinna sig förbytt,
Som lockar mig alltjemt betagen,
Bland diktens barn och bland behagen.

Förlåt mig, Jenny! smickrarns ton.
Jag står vid blygsamhetens tron; . .
Men sanning bor på sångarns tunga,
Och sanning får han äfven sjunga:

Ack, hörde du en enda gång
Din stämma i «Agathas» sång,
När hon sin dröjda älskling kallar
Från mörkrets svek bland skogens tallar!

Och såg' du framför korsets fot
«Alice» vid afgrundsandens hot,
När jorden darrar under skriken,
Som höjas ur de fallnas riken!

Du skulle då ej fråga mig,
Hvarför hvart öga söker Dig:
Olympens strålar, hvar de falla,
De locka, de förtjusa alla.

Men källan, som mot himlen ler,
Sin egen himmel icke ser;
Och blygsamheten ej betänker
Hur dubbel fägring hon sig skänker.

Lef lycklig i din oskuldsverld,
Der giftet uti tidens flärd
Till denna stund ej vågat blandas
Med luften, som ditt väsen andas!

Och tjusa med «Paminas» dygd,
Beständigt skön, din fosterbygd —

En dufvopost åt konsten vorden
Emellan himmelen och jorden.

O, ljuf är konstnärs lott ännu,
När han bland rosor går, som du,
Der ärans nektarkällor brusa!
Men akta — drycken kan berusa.

Hur lockande är flärdens makt
Med sina smycken, med sin prakt!
O, vill du fram till målet hinna,
Så blunda — Jenny är dock qvinna.

Och vandra vid naturens hand,
Som tände dina känslors brand,
Och sände dig med sångens toner
Att värma våra frusna zoner.

Då skall i oförduklad glans
Du binda på din äras krans,
Och nordens tacksamhet dig kröna
En gång till *Drottning i det sköna.*

---

3. Lärkan och Näktergalen.

Mot rosig morgonsky en gång
Steg lärkan med sin jubelsång.
Jag lyssnade med glädtigt sinne,
Och skref i björken till ett minne:

Du lilla lärka! hvilken slår
En drill, som du, i nordens vår?!
Till himlen, när ditt qvitter klingar,
Du lyfter mig på andevingar!

När vestanvindens lek var slut,
Om qvällen, gick jag sedan ut,
Jag lyssnade på näktergalen,
Och skref till minne uti alen:
Du lilla fågel! i ditt bröst
Hur rymmes väl en sådan röst?
Med sångens kraft, en trollmakt vorden,
Du lockar himlen ner till jorden.

En lärka och en näktergal
Vi ha i vår teatersal.
Gå dit, att deras sånger höra —
Och du skall samma utrop göra.
Hvi frågar man så ofta då:
«Hvem sjunger bäst af dessa två?»
De äro skiljda medel bara,
Att samma skapelser förklara.

En Månskensstund.

Jag är ensam. Dagens buller har somnat, och menniskorna hafva dragit sig inom de natthöljda husen. Endast här och der störes tystnaden af någon enslig vandrare, som söker sin väg till hemmet och hvilan; längst bort höres det dofva skallet af en hund, en trogen väktare öfver sin sofvande herres egodelar, och åter närmare ljudet af en tillbommad port. Nu är allt tyst, — allt, allt! — Jag är ensam med mina tankar. O, du tysta natt, du dunkla, slutna! hvad vill du mig, säg! Vill du gifva mig sömnen? — Nej, jag kan icke somna; du är för tyst, för tom; det är som hörde jag ljudet af mina egna tankar, hur de komma och fly, hur de gråta och le, skiftande, domnande och åter vaknande. Vill *du* gifva dem ro? — Ack, hvarför då dessa tårar i dina egna ögon, i dina stjernor, i dina månljusa moln. Men se! — der står han nu åter den silfverrena, den milda vännen, som följt mig från min moders hem. — O, du hulda måne! Jag är då icke ensam med mina drömmar; med dig får jag vaka och svärma och minnas.

Du bleka måne, som i natten seglar,
En gyllne svan, på himlens blåa haf!
Uti din verld hur gerna jag mig speglar,
När solens lågor sjunka i sin graf.

I skimret, som ifrån din lampa strålar,
Går minnet ut till nattligt tidsfördrif
Och formar skapelser, och troget målar
Mig mången bild ur ett försvunnet lif.

När svärmiskt ljufva dina blickar brinna
I himmelsk trånad öfver sjö och skog,
Jag åter mins min första älskarinna,
Hur hon i barnslig oskuld mot mig log.

Och när i flor af luftig silfverdimma
Du sväfvar fram bland tusen stjernors tal,
Då ser jag hennes bild från balens timma,
I dansen sväfvande kring festlig sal.

Jag mins från jagtens underbara lunder
De djupa dalar och de höga berg,
Och dig deröfver, sjöarna derunder,
Som stodo darrande i månskens färg.

Och echos toner hör jag ännu skalla
Från fjell till fjell med mina sångers ljud,
Jag hör hur bäckarna från bergen falla,
Jag hör hur dufvan kuttrar för sin brud. —

Var tyst, var tyst, du vind! På silfverdimman
Står drömmens vagn. O, låt mig fara bort
Och lefva om i tysta midnattstimman
Det lif, som var så sällt, så rikt — så kort!

Blekinge.

(ur en resejournal.)

Vinden gick öfver i öster, en afton när solen sjönk; molnen började draga sig undan för dagens sista flägt, och aftonrodnadens strålar belyste nejden: — det var Blekinge som blickade emot oss med alla sina blommor.

Hvilken har icke hört talas om det vackra Blekinge med sina dunkla bokskogar, sina svärmande näktergalar, sina leende gårdar och sina mysande skönheter?

Ja, det är verkligen vackert, detta mångbeprisade landskap, och ryktet derom har talat sanning.

När man med sin rensel på ryggen — ty, märk: du måste resa till fots, om du vill lära känna ett lands natur — när man med sin rensel på ryggen, och, om lyckan är god, äfven med vinden på ryggen, har lemnat den skånska slätten bakom sig med dess eviga åkerfält, hvimlande af byar, blommor, gäss och ljuslockiga barn, och sticker in i det lugna, leende Blekinge; är det som om en stor ridå blifvit undandragen och en annan akt af vandringskomedien blifvit börjad.

Här är punkten, der den sydländskt skånska naturen sammansmälter med den nordiskt småländska,

och man ser öfverallt, hur slättbygden småningom liksom börjar att gå i vågor, tills den här och der redan uppreser en klippa eller nedsänker en dal, den ena bevext med mörka, allvarsamma furar, den andra med yppigt svällande bokar. Och redan ser du kanske en liten bäck utför klippan försöka det djerfva hoppet ner i dalen, och redan har ett och annat bokträd stigit upp till höjden, för att formera bekantskap med granen och furen, och spegla sina lockar i den leende sjön, som ligger nedanför klippan i dalen.

Allt är derföre härstädes rikt på förnöjande omvexling, utan att ännu vara hopadt i den vilda förvirring af höjder och afgrunder, af storm och lugn, af natt och dag, som gifver prägeln åt den småländska naturen. — En ljuf harmoni hvilar öfver hela nejden — och den är näktergalens älsklingsort.

Oppmanna, du vackra tafla med dina fria utsigter, med dina blåa vikar, med din mot himlen spirande kyrka; *Blistorp*, med den lugnaste dal som en yppig grönska någonsin sammanväft; *du* leende trakt, der *Holjeåns* najader bada i blomstrande ängar; *Elleholm* — «det natursköna Elleholm» — som, famnadt af *Mörrumsåns* blåa armar, står och drömmer vid randen af brusande hafvet, speglande sina byggnader i den döende strömmens sista hviskande våg; *Sternö*, med sin lugna, propra eremithydda och sin hemlighetsfulla saga, omhvärfd af det dimmiga hafvets fantomer; *Djupafors*, som i hällebergets klyft plöjt sin underbara fåra genom hvalfven af rasade klippor; och du sköna *Bellevue*, der vandraren slut-

ligen hvilar sig, för att med Lyckebyströmmens vågor låta blicken glida ner till de skimrande vikar, bortom hvilka Carlskrona reser sina torn och sina vimplar i ett ljusblått fjerran!

Hvem skall jag ställa främst af dessa taflor, och hvilken vill minnet trognast bevara såsom prof på detta vackra land? — I sanning, jag vet det ej! Och jag eger icke hvad som behöfves för deras beskrifning; dertill fordras . . . en *Julins* pensel.

I oupphörlig omvexling skifta taflorna, allt som vägen kröker öfver backar och genom dalar. Här ler en spegellugn sjö, omkransad af romantiskt sköna stränder, der en glittrande bäck i lek med ängarnas blommor och berghällarnas skugg-gestalter; här öppnar sig den lummiga skogen, för att i fonden framvisa några täcka, rödmålade menniskoboningar, och med sitt echo af vallhjons sånger gifva lif åt den tysta nejden; der åter knäpper den ihop sin ram omkring en dal, så sluten och så lugn, som om ännu aldrig någon vindflägt gungat på dess grenar. — Vid en sådan dal ligger den lilla byn *Blistorp* och midt i dalen står ett grafkapell öfver stoftet af tvenne makar, som här bott och framlefvat och somnat. Se der, bortom grafven, skymtar deras grönmålade, täcka boning och lutar till fall under skuggan af fyra resliga granar. Och rundtomkring står den täta bokskogen i en vidgad krets, liksom ville han hålla vakt öfver helgedomen.

Blistorp! Näktergalarna besjunga dina skuggor, och tvenne sjöars lugna speglar afmåla på silfverblå duk dina ängars dag; låt lyrans genius leka med friden i din drömmande dal!

Du undersköna dal! o, säg,
Du skogens blekingsbrud,
Hvem ställde hit dig i min väg,
Hvem gaf dig denna skrud?

I svallet af ditt blomsterflor,
I dina lunders flägt
Jag känner att en gudom bor,
Jag hör dess andedrägt.

Vid glittret af din insjö blå,
Bland dina dunkla trän,
Jag kunde uti drömmar stå
Och aldrig längta hän. —

O! vore jag en lilja blott,
Du sommargröna dal!
Jag byggde här mitt lilla slott
Bland bok och björk och al;

Och vore jag en dufva, här
I paradisisisk ro,
Med vännen som jag håller kär
Jag skulle evigt bo.

Men ut i verlden bär min stig;
Min vandring är så lång.
O, dal! jag får blott ega dig
Uti min enkla sång!

INNEHÅLL.

	Sid.
Frisk luft	5.
Tonernas lif	7.
Fågeln, Blomman och Källan	8.
Barndomen och Sången	9.
Skönhetens seger	11.
Morgonhymnen	12.
Lugnet i stormen	13.
Blommornas tårar	15.
Snödroppen	16.
Hur kunde jag väl blekna	18.
Stjernorna i natten	19.
Till kärleken och Våren	20.
Drömmmarna	22.
Skaldebref till C—én	24.
Våren	27.
Hösten	30.
Årstidernas lof	32.
Vaggsång för den gamla Tjenarinnan	33.
Kommer icke våren snart?	34.
Längtan	36.
Den första kyssen	38.
Leendet	39.
Trefnaden	40.
Jägarsång	41.
Enslingen	43.
Afskedssång till G. L—r	44.
Misstaget	47.

Sid.

Bilder från hafvet:

1. *Färd på hafvet* . . . . . 49.
2. *Gottland* . . . . . 51.
3. *Alrik och Agnes* . . . . . 55.
4. *Skärkarlen* . . . . . 61.
5. *Impromptu till J. E. P.* . . . . . 64.

Bilder från Stockholm:

1. *Morgonpromenad* . . . . . 65.
2. *Till Jenny Lind* . . . . . 69.
3. *Lärkan och Näktergalen* . . . . . 71.
En Månskensstund . . . . . 73.
Blekinge . . . . . 75.

Musikbilagor:

1. *Sjung och var glad.*
2. *Älskarens Serenad.*

Rättelse:

Sid. 27, rad. 4 står: *lunden*; läs: *i lunden.*

Sjung och var glad!

Till en vän.

Tempo di Menuetto.

Röst.

Gitarr.

Är du glad i lyc- kans dag, Sjung, o, sjung med lät- tadt bröst; Sång är gläd- - jens an- - de- drag,

Smär- tan sjelf der- - - af får tröst. Vid de lät- - ta to-ners lek, rod- - nar kin - den Som var blek . . . . . .

p *ritard.* *Flageol.* *ad lib.*

à tempo.

Klar- nar blic- - - ken, mild och ren, Som ett moln i so- - lens sken.

Är du sorgsen, — sjung ändå;
Sorgen sjelf är ju en dröm.
Skyar komma, skyar gå:
Allt förbyts i tidens ström.
Sörjer du ett hopp som log,
Gråter du en vän som dog, —
Tyst, vi komma begge två
Snart ditefter; gråt ej då.

Jorden är så full med godt:
Menniskan blef herre der;
Men hon knotar på sin lott,
Och en himmel hon begär.
Ur den minsta blommas skrud
Skymta strålarna af Gud;
Hafvet af Hans kärlek ler,
Kärlek regnar molnet ner.

Rankans drufvor, rågens guld
Under purpurskyars flor
Nöj dig med, och känn din skuld
För den hyddan du bebor.
Aldrig bättre jord det fanns,
Ingen sol med bättre glans.
Derför gläds och sjung som jag,
Tacksamt nöjd med hvarje dag.

Älskarens Serenad.

Andante con moto.

Röst.

Gitarr.

Slum - ra, slum- ra, slum- ra, var - ma hjer - ta! Bort från sorg och smär - ta Slum-ra vid min sång. Hvi - la hvi- la, djupt i dröm-mar

hvi- - la Och till him- len i- - la Än en gång. Lugn är stun- den, Ljuf är blun - den; Fri-den, som till sömn dig kysst, Va - kar

Flageolett. *Flageolett.*

ritard. *à tempo.*

kring din bädd så tyst, Så tyst, så tyst. Slum- ra, slum- ra var- ma hjer - ta, Bort från sorg och smär-ta Vid min sång.

Dåras :,: ljuft i sömnens lekar;
Kärlek icke nekar
Dig bland englar le.
Sälla :,: på de dunkla stränder,
Med snöhvita händer
Vinka de.
Svärma, drömma
Och förglömma
Lifvets qval och lifvets svek,
Det är qvinnohjertats lek,
Dess sköna lek.
Dåras ljuft i sömnens lekar,
Kärlek icke nekar
Dig att le.

Vakna :,: sist, min älskarinna!
Att din himmel finna
Vid mitt bröst igen.
Gerna :,: låt då drömmen fara;
Lycklig skall du vara
Hos din vän.
Läppar friska
Skola hviska
Under dagens lätta gång,
Hvad du drömde vid min sång,
Vid denna sång:
Slumra, slumra, varma hjerta,
Bort från sorg ooh smärta
Vid min sång.

Hos W. Lundeqvist & Komp. (Stockholm, Myntgatan) samt hos de fleste öfrige Bokhandlare i riket säljas:

STAGNELII SAMLADE SKRIFTER. 3 delar, (den korrektaste och vackraste upplagan, tillökad med åtskilliga poemer), à 3 Rdr banko.

SAMLADE DIKTER AF VITALIS, à 32 sk. (En annan, numera utsåld upplaga kostade 2 Rdr.)

DIKTER AF JOHAN LUDVIG RUNEBERG, à 1: 8. (En annan upplaga kostar 5: 24.)

WALLENBERGS SAMLADE SKRIFTER. (Min Son på Galejan m. m., à 40.)

KEXÉLS SKRIFTER, utgifne af P. A. Sondén (den enda upplaga som finnes utgifven), à 1: 24.

BERGKLINTS VITTRA ARBETEN, samt EHRENSVÄRDS SKRIFTER, à 1 Rdr, tillsammanshäftade.

Den, som köper alla dessa vitterhetsarbeten, kan för 1: 16 bekomma äfven LIDNERS SAMLADE ARBETEN (eljest i det närmaste utsålde.)

Samtliga nämnde Skaldestycken bilda en till lågt pris utgifven, af 57 häften bestående följd, tryckt på vackert maschinpapper med nya petitstilar i 12:o, under gemensam titel af *Utmärkta och Klassiska Författare i Svenska Vitterheten.* Hela samlingen kostar 9 Rdr 24 sk.

LEJONET I ÖKNEN. Poem i 12 Sånger af K. A. Nicander, h. à 32 sk.

DIKTER AF CAROLINA NICANDER, h. à 24 sk.

VINTERBLOMMOR för 1832, 1833, 1834, 1835, 1836, 1838, 1839, 1840 och 1841, samlade af G. H. Mellin, à 2 Rdr för hvardera årgången.

NOVELLER AF G. H. MELLIN: KOLARFLICKEN, à 40 sk. — PAVO NISSINEN. Scener ur sista Finska kriget, à 32 sk. — NAEMA. En blick på Palestina under Romrarnes välde, à 32 sk. — PRINSESSAN AF ANGOLA, à 40 sk. — FRÖKNARNA, à 40 sk. — SVERIGES SISTA STRID, à 40 sk. banko.

BLOMMORNA VID VÄGEN.

DIKTER

AF

HERMAN SÄTHERBERG.

MED FYRA MUSIKBILAGOR.

ANDRA HÄFTET.

Pris: 44 skill. banko.

BLOMMORNA

VID

VÄGEN.

DIKTER

AF

Herman Sätherberg.

Andra häftet.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS L. J. HJERTA,
1844.

ALFHILDA.

ROMANTISK DIKT.

Till Nordens Qwinnor.

En dotter af vårt land mig bad en gång
Att stämma lyran till en nordisk sång, —
Och hvem, med sången i sitt bröst, kan neka
Då rosenläppar två med böner leka?
Jag lyran tog
Och ut i diktens ljusa rymder drog.

O, det är ljuft att värma sig ibland
Med purpurvin från diktens helga land!
Hur rikt blir lifvet då, hvarthän vi skåda
Och hela skapelsen, hur skön, hur rik!
Och anden lockas att sitt djup förråda
Vid gudalyrans tjusande musik,
När sångens vågor genom bröstet svalla, —
Och slöjorna från våra hjertan falla.

Men hvad min ringa sångmö sjöng, för Eder
J Skandiens döttrar, här hon lägger ner.
Om mildt bedömande hon endast beder
Och ej förmätet efter lagern ser, —
Belönad nog, blott tvenne ögon säga
Att hennes skapelser sin sanning äga.

Jag icke efter sagans grund då frågar;
Det är mig nog, om den har poesi.
Ett hjerta på sin tro förtrösta vågar,
Men krossas af en faders tyranni:
Den sagan ej är främmande för norden,
Den sagan lefver öfver hela jorden.
Från Chilis gyllne berg, till Ganges' dal,
Från Nilens palmer upp till Indals alar,
När hjertat svärmar, samma språk det talar
Och när det lider, känner samma qval.

Alfhilda dog bland tallarna i norden;
Ej svika kunde hon sitt hjertas vän.
Hur mången skön Alfhilda går ej än
I tårar på den månbelysta jorden!
Hur mången ros uti sin varma sommar
Förbleknar ej af sina gömda sår,

Hur mången fager lilja i sin vår
Åt troheten sig offrar — och förblommar!
Och grafven blott, och kanske skalden, vet
Det brustna hjertats dyra hemlighet.

Ett vet jag som är stort i stoftets dal,
Och det är döden: när ett hjerta hvilar
Och själen frälsad till sitt hemland ilar
Till gyllne stjernor, till sin faders sal;
Men ett jag vet som större är ändå,
Och det är soln på lifvets himmel blå
Och det är kärleken som fyller verlden. —
Förmätet jag mot soln har vågat färden,
För kärleken jag vågat lyran slå;
Men Edra hjertan nog en sång förstå,
Deri sin egen bild de återfinna; —
Ty min Alfhilda var en *nordisk qvinna*,
Och nordisk hennes kärlek var också.

ALFHILDA.

Första Sången.

Färden på sjön.

I jagtens lek jag svärmade en dag
Bland mörka trän och mossbetäckta klippor.
I skogens famn stod Maj med sina sippor
Och trastens sång i klara, starka slag,
Den skönaste i nordens furulunder,
Nu hördes åter under dagens stunder.

Af mödan trött, af jagtens vexling yr,
På okänd väg alltmer jag mig förvirrar,
I ändlös skog med trogna hunden irrar
Bland dalar, berg och snår; — då hastigt gryr
En strimma, klar och blå, en insjös vatten,
Skönt, som bland moln en måne uti natten.

Och skön var nejden rundt omkring:
I närmsta vik slog fisken ring
Och näs och holmar tycktes flyta
På vattnets spegelblanka yta,
Ej grumlad af en enda våg;
Men längre bort mitt öga såg
En julle fram om udden ila;
Nu såg jag åror, nät och tåg,
Och snart den lätta båten låg
I strandens dunkla hamn i hvila.

Bland säfven ur det dolda grund
En stång sig öfver vågen höjde.
Der fiskargubben ned sig böjde
Mot vattnet; men i en secund
Ett slag, som af en åra hördes,
Och vågen skälfde, båten rördes
Och upp sprang gubben, samma stund.
»Blif qvar! Om kroken håller blott,
Jag lyfter dig i tredje taget,» —
Sad' gubben tryggt, och log så godt —
»Ett pund du bär. Jag känner slaget!»

Der blef en strid! kring vattnet vida
Från bottnen dy och nate flöt;

An djuret vände fjällig sida
I dagen opp och än det sköt,
Som blixten, ned mot dolda djupen, —
Och fradgan porlade kring slupen.
Men länge kraften höll ej ut:
Det matta trollet lät sig leda; — —
Och upp ur vattnet nu den breda,
Den långa fisken drogs till slut.

Der låg han — *Ulfven ifrån sjön* —
Med blodigt gap och hvita tänder,
Med ögon, som två släckta bränder,
Och drägt, som vågen, hvit och grön...

Men hvart vill sången? ... Icke fiskarns lif
Och djupets rika verld jag tänkte sjunga. —
Ack! minnen locka der. Med ljuflig tunga
De hviska om min barndoms tidsfördrif! —

Till stranden båten kom. Från närmsta häll
Jag kallade på fiskarn, att få följa
Med honom öfver fjärdens aftonbölja
Och under natten hvila i hans tjäll.
Ty det var afton, och kring mörknad strand

De dystra, vålnadslika skuggor drogo.
I purpurvågor himlens öar logo —
De gyllne moln —, men sjönko nu och dogo
Bland skogens trän vid horisontens rand.

Snart öfver sjön stod himlen redan full
Af klara stjernor, och i dunkla djupen
Ännu en himmel darrade kring slupen,
Och bakom skogen månen med sitt gull.
Kring bergen ugglan flög och trasten lekte
Med dalens echo i melodisk sång,
Och elfvorna till sömn på stranden smekte
De lätta måsar, som vid stormens gång,
När ljungeldsflammorna sig milslångt sprida,
Till jagt på vågens hvita hästar rida
Och gripa fisken i sitt djerfva språng. —

Nu allt var tyst, så lugnt och stilla tyst,
Som hade vinden ännu aldrig kysst
Den spegelklara sjö, der fram vi rodde,
Som friden här uti sitt hemland bodde
Och svanens brudsäng skulle bäddas här
I sommarnatten bland de gröna skär.
Här kunde man hvar storm i lifvet glömma,

Till edens dalar sig tillbakadrömma
Och blifva barn igen och höra Gud
I hvarje flägt, i hvarje böljas ljud.
Det är i nattens stund, när stjernan brinner,
Som verldens gyckel för vår blick försvinner,
Det är i nattens lugn som själen går
Till ångrens flod och sina synder tvår. —
O, ljufva natt! Uti mitt bröst var frid.
Jag vaggades till sömn af lätta vågor,
Jag tyckte jorden på en gång dervid
Flöt bort med sina dimmor, sina plågor,
Försmältande i himlens milda sken,
Och blef en stjerna, nyfödd, klar och ren;
Och synden droppade i ljusa natten
Från menniskor och djur och land och vatten,
Och hvarje lif en nyfödd anda drog,
Och salighet ur alla ögon log.

Men månen, som ur gyllne molnet bröt,
Sin blanka pil i somnadt öga sköt.
Till verklighet den sälla slumrarn väcktes,
Och himlasynerna i natten släcktes, —
Men i en natt, så härmande, så klar,
Liksom en spegel af min dröm den var.
I luftens susning hör jag Neckens drill —

På fjärdens klippa Sångarkungen sitter, —
Och fisken, tjusad, öfver vågen spritter
Och flyr och kommer, vet ej hvart han vill;
Ty hela nejden uti välljud röres,
När strömkarlns underbara harpa höres. —
Då kommer skogens drottning, vid ett ras
Ur hällen, sakta fram bland sina tärnor.
De lyssna, dansa, tyst, som nattens stjernor
För vinden dansa öfver böljans glas.
Och gräs och blommor under dimman gunga
För sångens andedrägt, och echo hörs
Ur bergens rika salar återsjunga
Hvart ljud, som mot den dunkla stranden förs.

Med ens då stadnade den trötta år,
Liksom han fruktade att störa natten
Med sina slag uti det stilla vatten.
Den gamle log och strök sitt silfverhår:
»O, yngling!» sade han, »hur herrligt lyser
Naturen i sin prakt omkring oss! Se!
Det lockar gamla gubben sjelf, som fryser
Af årens köld, att blifva varm och le.
När i den vårligt ljusa, klara natten
Han gungar på det silfverblanka vatten
Med jagtens son bredvid dess fällda örn

Och smärta kopplet gnisslande i förn, —
Det är, som kommo alla fordna minnen
Och väckte upp igen hans trötta sinnen,
Som klädde sig i rosor strand och våg
Och morgondagg på alla lemmar låg'.
Jag ock, som du, förr'n yra kraften dog,
Med mod har skakat jagtens tunga lansar,
Jag känner suset af dess djerfva dansar
Och jubelsången i den gröna skog.
Till fågelns lek i vårlig morgonstund,
Af hoppet lycklig, som ett barn, jag ilat,
På nöjets mjuka blomsterbäddar hvilat
Och drömt mig säll uti den rika lund.
Hvar nyfödd morgongryning jägarn kallar
Till nyfödd glädje, nya tidsfördrif.
En ljusblå vårdag öfver berg och tallar
Så friskt, så herrligt är dess muntra lif;
Och, örnen lik, sin fria väg han svingar
Mot storm och sol med aldrig trötta vingar. —
Men allt detder är borta. — Minnet står
Nu endast qvar, en vålnad lik, och pekar,
När vinden sjunger i de gamla ekar
Och nattens tunga skur på rutan slår.»

Så gubben. Men i slummerstillhet jag
Satt lyssnande med lätta andedrag.
Det var så varmt, så enkelt, hvad han sade,
Och hvarje ord sig på mitt hjerta lade,
Så lätt som daggens tår på rosens kind,
När qvällen hviskar med sin sista vind.
Men hur hans rika själ mig hade rört
Med sina vingars slag, jag kunde mera
Ej nöjas endast med de ord jag hört;
Jag längtade att höra ännu flera;
Jag sade: när du talar, gamle man,
Det blir mig ljufvare ännu, att gunga
I lätta båten; derför lös din tunga,
Förtälj mig någon saga som du kan!
Som vinden, sjungande i tallens krona
För vilsne jägarn, efter tröttsam jagt,
Så hörde jag din stämma ljufligt tona
Till båtens vaggning och till roddens takt.
Man sagt mig, rundt omkring i denna trakt
Går mången sägen än från fordna tider
Om björnens härjningar och hårda strider
Med jagtens män, när stålblank bössa slog
De första blixtarna i furunatten,
Och om en dal vid Skogssjöns gömda vatten,
Man talar, dit en flicka fordom drog,

Att söka upp sin älskling. Sagan nog
Du känner. Säg! Var namnet ej Mathilda?
»Nej — om jag minnes rätt — det var Alfhilda.»
..Ett skönt! —
»Men bortglömdt; finnes åter blott
I gamla visor. Af min fader orden
Om Råbys väna ros i arf jag fått —
Den rosen blommar icke mer på jorden!
Och vill du sagan höra, jag den visst
Ännu i minnet gömmer, fastän åren
Ha kylt mitt hjerta och lagt snö i håren,
Sen jag den hörde af min fader sist»....

Då börjar den gamle en saga förtälja,
Som nu jag till ämne för sången vill välja.
Dess tonart den var såsom stormens i sky,
När blixtarna ljunga och vågorna gny,
Och åter, som döende svallningen höres
I slumrande sund, der ej stormvingen röres,
Men liljorna gunga i vattnets krystall
Och dufvorna smekas i grönskande tall.
Och fåfängt jag söker vid lyran att härma
Den åldriges uttryck och rörande värma.
Ett echo ur susande skog är min sång
Af toner, som klingade högre en gång.

Andra Sången.

Alfhildas kärlek. — Bertel.

I Lillsjöns djup sig Görlaberget speglar
Med djerfva hällar än i molnblå prakt,
Kring Råbyskogen blodig guldörn seglar,
Och Axarns vågor genom bergsval trakt
Der dansa än bland ljusgrön säf och sjunga
Sin klara sång, som förr, med silfvertunga.
Men sol har tusen gånger dött i lunden
Och kolsvart midnatt öfver bergens rand
Har tusen gånger vandrat, sen den stunden
Alfhilda gick vid Axarns blomsterstrand
Och väntade sin trogne Haralds möte,
Fördold af björkarna i dalens sköte.

Hur vågen jemt för strandens blommor qväder
Sin dunkla sång, så underbar, så mild,
Ej mer Alfhilda han i qvällen gläder
Och famnar icke mera hennes bild;
Ty hundraårig skog med mörka stammar
Har slagit rötter i den svala kammar,
Der nu hon glömmer i en stilla frid
Sin lefnads dröm, sin kärlek och sin strid.
Och ser du än uti den tysta timman,
När dagen sofver, under bergets rand
En snöhvit skepnad irra fram ibland, —
Det är ej mera hon, det är blott dimman,
Som badar sina vingar invid strand.

Med all den fägring hennes väsen prydde,
Olympiskt skön, hon blott en menska var;
Ett barn af jorden, hon dess lagar lydde
Och mensklig svaghet i sitt bröst hon bar;
Men denna blick ur blåa himlar lånad,
Som fröjd och vemod smälte samman i,
Hur rik i kärlekens och hoppets trånad,
Hur oskuldsskön i glädjens svärmeri!
Ve den som djerfdes i dess djup att skåda!
Han tjusad blef, hans frihet var i våda.
Och har du sett i klara sommarqvällen

Hur vilda törnet blommar mellan fjellen, —
Så skär, så hvit låg snön på liljehyn
Kring rosenkind, kring mun och ögonbryn;
Och har du sett hur vågorna sig krusa
På sjön i månens guld, — så dunkelt ljusa
Dess fria lockar böljade omkring
Den smärta midjan i en gyllne ring.

Men hård dess fader var. Kring Råbys dalar
Hans stränghet låg, som snö, på hvarje fröjd.
Blott med sin rikedom var Bertel nöjd,
Och ingen granne sökte upp hans salar.
Det blanka guldet hade kylt hans bröst;
Ty guld är kallt som is, hur skönt det glimmar.
Ej gnidarn väckes af den armes röst,
Ej af den tår som i ditt öga simmar;
En nordanstorm, som badar sig i snö
Och aldrig brinner, aldrig heller fryser,
Men gläds af silfret, som ur drifvan lyser, —
Så är dess själ. Att ledsnaden förströ,
Sin skatt han räknar; blott för ett han ryser —
Det är, *att dö.*

För Gunnars mutor faderskänslan tiger,
Och Bertel säljer bort sin dotters hand;
Till offer redan han den arma viger
Och tror sig lägga kärleken i band.
O, blinda dåre! Molnet lik, som sträcker
Sin hand mot soln — den ingen dimma släcker,
Förgäfves vill du qväfva denna brand,
Som bär sitt ursprung från ett högre land.
Nej, Gunnars guld Alfhilda ej förleder;
Hon älskar Harald, mins de varma eder
Om evig tro till lifvets sista stund,
Hon honom svor. Det heliga förbund
Ej brytas kan; och himmel, berg och hagar
Ha eden hört från hennes barndomsdagar,
Då, som en syster, med sin Harald förr
Hon ofta lekte vid sin moders dörr. —
Men nu är modren död och dörren sluten,
Förbi är glädjen, hoppets blomma bruten,
Och tårskyn, som i ögats himmel står,
Förtäljer om ett djupt, fast bortgömdt sår.
Vid Haralds bröst sig undan verlden gömma,
Vid Haralds hjerta än om lycka drömma
Och sedan dö och vissna under snön,
Som blomman vissnar bort, när sommarn grön
Sin dikt har slutat, — nu det var allena

Alfhildas bön, den oskuldsfulla, rena.
Men, nej! Förnekad mer att honom se,
Hon skulle mot en annan make le,
Hvars själafrändskap än hon icke kände,
Hvars brudgumskyss på hennes kinder brände,
Som Upas' gift, när vilsen främling rör
Vid trädets bark — och faller ner och dör.

Dock, än en gång sin gnista glädjen tände:
Hon nyss en bjudning fått ifrån en frände,
Till Axarns strand, om qvälln, att komma ut
Till dans och lek; ty sommarn led till slut,
Och blott en äng var qvar att berga. Alla
Till *slotteröl* man då plär sammankalla,
Som grannar äro, efter gammal sed;
Och Harald bjuden är att komma med.
Kanske hon skulle der för sista gången
Sin vän få träffa, innan hon blef fången
Och dömd att tvina i de hårda band,
Som spunnos af en girig faders hand. —
O, nej! Af hoppets ljufva trolldom bunden
Är qvinnans själ ännu i sista stunden,
Förr'n ödet sina domar talat ut.
På hjulet af den flyende minut
Sin lyckas vågbalk djerf hon lägger neder
Och tror ännu och böjer knä och beder.

Tredje Sången.

Haralds längtan.

Rosig morgon drar i lunden,
Drar i skyn sin lätta anda,
Lätta purpurstrålar randa
Skogarna och sjön och sunden;
Vindens flägt, af natten bunden,
Flyr, att sig med ångan blanda
Från hvar blomma kring det sköna
Nohlinge i lunder gröna.

Mellan håningsrika lindar,
Värnad inom gröna grindar,
Vaggar under ljumma vindar
Blomstergårdens rosenhäck.

Haralds boning står så täck
Der bakom; men sjelf han sitter
Blek i morgonsolens glitter,
Lyssnande på lärkans qvitter,
Der hon drillar i den blå
Ethersalen då och då.

»Ack, lärka, du lilla,
Hvi jollrar du så?
Du kan icke stilla
Min längtan ändå!
Hur högt du dig svingar och qväder,
Ej sången mig gläder.

Der solstrålen brinner
I skyarnas haf,
Din tärna du finner
Och vet icke af
Det qval som ett hjerta föröder,
Der saknaden glöder.

Ack, blomma, du lilla,
Hvi doftar du så?
Du kan icke stilla

Min smärta ändå!
Förgäfves din ånga du sprider
Kring Harald, som lider.

Om kärlek du drömmer
På vårgudens arm,
Din sällhet du gömmer
I tigande barm,
Och närer ett lif utan smärta
Vid allmodrens hjerta.

Men ensam jag brinner
I saknadens qval
Och svalka ej finner
I djupaste dal,
På bergen, i stormarnas riken, —
Af lyckan besviken.

En blomma i skogen,
En fager, jag har,
Så vänlig, så trogen!
Från barndomens dar
Jag älskat min sköna Alfhilda.
Nu äro vi skilda.

Den leende kinden
Med rosor uppå,
Den stämman som vinden,
De ögonen blå,
De svärmande, smäktande, ömma
Jag kan icke glömma. —

På henne jag tänker
Med bäfvande hopp,
När morgonen blänker
På skyarna opp;
Om henne jag drömmer, när qvällen
Går ner öfver fjellen.

Du stjerna, som sluter,
Så strålande, varm,
I gyllne minuter
En verld till din barm!
Säg, har du ej tröttnat att ila?
Vill spannet ej hvila?

Stig neder, att qvällen
Må spänna sitt tält
Kring skogen och fjellen

Och blommornas fält!
Först när du från skyarna vänder,
Min glädje sig tänder.»

Så klagade Harald med suckande bröst,
Som svanen han klagar i mörknande höst,
När månen ur snömolnen lyser
På hafvet som fryser.

Men dagen går fram, och den svalkande vind
Han susar så ljufligt i lönn och i lind
Och sjunger för slumrande tjällen
Om friden i qvällen.

Fjerde Sången.

Slottern. — Harald träffar Alfhilda.

Och vinden spelar på trädens strängar
Sin glada visa för berg och ängar,
Och nu går slottern så lustigt fram
På fädrens vis under stoj och glam.
Hvad fröjd och lif! Se hur stålen blänka,
Hur slotterkarlarna lyfta, sänka
Och lyfta liarna jemt i takt!
Ett slagfält liknar den hela trakt.
Och mången sköldmö der äfven svärmar
Med linnepansar och hvita ärmar,
Med rosenkinder och gyllne lock.
Hvem kan besegra den kämpaflock?

Ranunkeln stupar med gyllne hatten,
Här flyktar ormen till kärrets vatten,

Der flyger anden med sträfva skrik
Och dyker ned i den klara vik.
Fly, gråa lärka! Flyg opp från tufva,
Du gula ärla, du blåa dufva!
Du bruna, spräckliga vaktel, spring,
Att ej du fångas i folkets ring! —
Alltfort går slottern, som floden ilar,
Men sist derborta vid sjön han hvilar, —
Och till en valplats är nejden bytt,
Der hösten segrat och sommarn flytt.

Och vinden spelar på trädens strängar:
Nu samlas flickor och barn och drängar
Till muntra lekar från hvarje by,
Och glädjen redan står högt i sky.
Fioler ljuda och stråkar springa,
De unga lustigt i dansen svinga;
De gamle minnas sin barndomstid
Och blifva unga på nytt dervid.

Men, ensam, bort i lunden svala,
Ses Harald med Alfhilda gå
Och om sin trogna kärlek tala,
Och vinden blott dem lyssnar på:

»Du mål för mina känslors låga,
Du stjerna för min dunkla stig,
Min fröjd, min längtan och min plåga!
Jag evigt tänka vill på dig.
Du skapt den sällhet jag mig drömmer,
Du bytt min oro uti frid;
För dig jag jordens stormar glömmer,
För dig jag älskar lifvets strid.

I luftens susning dig jag andas,
I blommans doft, i fågelns sång.
När dagen dör, när dagen randas,
Till dig är mina tankars gång.
Går jag till sjön, de lätta vågor
Din stämma härma vid sin strand;
Går jag på berget, solens lågor
Om dig blott tala med sin brand.

Hvad hviska blommorna i skogen?
Hvad sjunga fåglarna i sky?
Om samma känsla evigt trogen,
Om samma längtan evigt ny.
Ty kärlek bor i jordens hjerta
Och kärlek bor i djurens bröst.

De känna icke menskors smärta,
Der anden klagar utan tröst.

Alfhilda! vore du en dufva
Med vingar hvita, ögon blå,
Och jag som du, min dyra, ljufva!
Hur lycklig vore jag ej då!
I fredlig dal jag skulle bygga
Din dunkelt grönskande alkof,
Med lätta vingar öfverskygga
Din svala kammar, när du sof.

Och när på bergen dagen bräckte
Och vinden sjöng i vaknad skog,
Jag dig med tusen kyssar väckte,
Tills du ur drömmen mot mig log.
Till molnens bäddar sen vi flydde,
Från verldens blick (på afund rik),
Och dina drömmar du mig tydde
På stranden af den luftblå vik.

Men sedan solen börjat vandra
Och luften är af vågor qvaf,

Vi skulle sitta hos hvarandra
Vid randen af det svala haf,
Der jordens gröna lockar leka
I djupets klara spegelfamn, —
Och dig till ro jag skulle smeka
Och lära böljorna ditt namn.

Hos dig jag skulle nöjd förbida
Hvad helst mig ödet föreskref;
Att aldrig skiljas från din sida,
Min bön, min enda önskan blef.
Ty kärleken för verldens hvimmel
Sig döljer helst: i enslig ro
Han skapa vill sin egen himmel,
Han bygga vill sitt eget bo.

Hur ljuf är stämman, när han talar!
Hur skön är blicken, när han ber!
Den ringaste han mild hugsvalar,
Den starkaste han böjer ner.
Ej guld, ej smycken han betingar;
Men, rik i känslan af sig sjelf,
Han badar sina lätta vingar
I hoppets solbeglänsta elf. —

Ha dina böner än ej hunnit
Att lena upp din faders bröst?
Har vintern i hans blick försvunnit,
Har stormen tystnat i hans röst?
Ack säg! När dina tårar lade
Sin dagg uppå hans hjerta ned,
Han redan sig besinnat hade;
Han kände hvad hans dotter led?!

Ej mer föraktande han säger,
Vår kärlek är ett svärmeri? —
O! den som icke kärlek eger,
Hans hjertas oskuld är förbi,
Hans väsen är en vissnad lilja,
Der maskar inom bladen bo,
Från stoftet kan han sig ej skilja
Och ej på dygden kan han tro:

Han känner ej den himlaburna,
Den rena salighetens flägt,
Som strömmat ut ur lifvets urna,
Från lifvets första morgonväckt;
Ej oskulden hans trånad svalkar
Och lägger helsa i hans bröst;

Förbi hans hjerta friden halkar,
Hans lif är blott en dimmig höst.

O, gråt ej! Jag vill tro och hoppas;
I hoppet är jag ännu glad» ....
»Nej, glädjens blommor mer ej knoppas.
Förgäfves jag min fader bad.
Hvart ord det studsade tillbaka,
Som vindens suck mot klippans bröst:
En qvinnas dygd är att försaka,
Han svarade med iskall röst» ....

»Nåväl! jag honom trotsa tänker,
Om ock mitt lif förspills dervid.
Min himmel jag ej Gunnar *skänker;* —
Han kan den vinna blott med strid.
På fädrens vis jag honom manar
Till envig, efter ärans bud.
Blott öfver Haralds lik han banar
Sig vägen till sin köpta brud» ....

»Nej, Harald! Harald! Qväf din smärta
Och nämn ej strid. Hvart svärdshugg går

Igenom din Alfhildas hjerta; —
Det blöder nog af andra sår!
Vår rena kärlek ej befläcka
Med blod, ditt namn ej hölj med skam!
Det skall blott ångrens tårar väcka
Och himlens vrede mana fram.

Se, Gunnar väl min hand kan taga,
Men ej mitt hjerta; — det är fritt.
Ej derpå, Harald, skall du klaga
Att bästa bytet blifvit ditt.
De tunga dagar skola skrida
Och en gång sluta mina qval.
Min ande skall ej länge lida;
Till dödens räddning står dess val.

Välkommen efter till de dalar,
Der kärleken allsvåldig är,
Der ingen tunga falskhet talar,
Och intet hjerta mened svär!
Välkommen efter din Alfhilda!
En gång jag dig till möte går
Der aldrig mer vi blifva skilda
Och ingen fiende oss når.

Min fader skall af glädje gråta,
Att se mig vid din sida säll,
Och du skall Gunnar der förlåta
Och han skall gästa i ditt tjäll.
Men, tyst! jag ser min fader vandra
På ängen. Nu vi skiljas må» ....
.. »Farväl! Vi återse hvarandra,
När skuggorna kring jorden gå.»

Femte Sången.

Gunnar. — Haralds utmaning.

Med hvarje dag, allt längre dröjde solen,
Förr än hon steg på österns hällar opp;
Med hvarje dag, mot vesterns furukronor
Hon tidigare sjönk från kylig himmel
Och lade sig till ro i regnig sky.
Men natten vexte, blef, från dygn till dygn,
Alltmera tung; den kalla dimman bredde
I alla dalar sina svepningsskrudar,
För hvarje qväll; och sist när morgonvinden
Af solen väcktes, lågo fält och byar
Och skog och berg, i silfverhvita skyar.
Ty det var höst. Kring Axarns kalla djup
Låg stranden gulnad, skönt af drufvor glödde
De höga rönnarna kring Haralds boning,

Och frukten föll för stormen, som ett gullregn
Ur alla trän vid Gunnars stolta gård.

Hvad timar der i unga morgonstunden?
Af tjenare en skara ifrigt sysslar
Och hastar mellan rummen fram och åter.
Här fejas dörrar och der öppnas fönster,
Att vindarna må spela in och sopa
Med sina vingar salarnas tapeter,
De åldriga, i rika färger väfda.
Från ekeskåpen utur trogna gömmor
På borden blänkande pokaler sättas,
Med blommor fönsterna och golfven siras
Och blommor rundtom säng och soffa viras. —
Men under lönnarna på sandig gång
Vid muntra samtal redan sig församlar
En jägarskara, bruna stöfvarhundar
I kopplen rycka, hornmusiken klingar
Och nejden ljuda hörs af jägarsång.

Der kommer Gunnar. Grön, som tallens klädning
Är drägten, som han bär. Från axeln hänger
Den vackra bössan ned på luden väska
Af randigt lodjur, men från andra axeln
I enkel böjning blanka jägarhornet

Kring smärta midjan sänker sig och drömmer
Om tonerna, som i sitt sköt det gömmer.
Han till förtroligt samtal vinka synes
Bland jagtkamraterna sin äldsta vän,
Och, stolt i blicken, han till honom talar:
Du vet, i morgon, Hilmer, står mitt bröllop;
Hvem bruden är, den vänaste bland tärnor,
Hvars fägring tjusat alla nejdens söner,
Du äfven känner; men du känner ej
Att Harald vill med mig om henne strida.
Alfhilda, lockad af hans fagra ord,
Ej glömma kan ännu sitt barndomsjoller;
Och sist, i går, när jag om vigseln talte
Och lade skänker af det högsta värde
För henne neder, föll en tår från ögat
Och fuktade det sköna perlesmycket,
Som darrande hon höll uti sin hand.
Ej sådant smickrar mig; men qvinnohjertat
Är mjukt som vax, och mannens vilja blifver
Till slut dock qvinnans lag. Hon mäktar länge
Ej kämpa mot en eld, som mer än hennes
Är stark; — hon böjes lätt och honom följer,
Förglömmande, till slut, de svärmerier,
Som en gång genombäfvat hennes bröst.
Men Harald trotsar mig. Då han ej mäktar

Att rycka dottren ur sin faders armar,
På mig han söker hämnd, och nu han manat
Mig ut till tvekamp, innan nästa natten
Har lagt sin dimma öfver Lillsjöns vatten.
Vid stranden bakom dystra hällen der
Vill han mig träffa; men, om jag ej kommer,
Min heder, säger han, förverkad är. —
Den djerfve! Glömmande sin fattigdom,
Sin lägre börd, om hedern talar han
Och söker locka mig att äfventyra
Den seger jag i morgon går att vinna.
Min ätt är öfver Haralds simpla adel,
Och ej min heder hvilar på ett ord
Af den som sjelf knappt eger någon heder.
Jag skratta må åt tiggarn, när han skryter
Med sina slarfvor; men jag icke bäfvar,
När han mig hotar med sin svultna hand.
Ej derför, att jag räds med Harald strida,
Drar jag mig undan nu, men derför blott
Att striden ej behagar mig. Jag kunde
Till honom skickat en af mina drängar,
Att på befallning hålla honom varm;
Men ej på maktlösheten skall man harmas.
Till Harald lemnade jag detta svar:
Jag kommer visst — om tid dertill jag har.

Nu kan han gå och vänta mig i trakten. —
Emedlertid vi roa oss med jagten.

Se, Hilmer! redan dagens snabba fålar
På fästet långt ha ilat: dimman hänger
Ej mer i skogens solbelysta kronor;
Men daggen gömmer än i alla dalar
Från nattens timmar villebrådets spår.
Nu låt oss skynda. Festligt vill jag pryda
Mitt bröllopsbord med vildt, som jag har hemtat
Ur skogen sjelf. Den tysta, lätta haren,
Den snabba hjerpen och den tröga tjädern,
Med vingar dånande, som elgens språng
I djupa mossen, när ur nattlig slummer
Han hastar opp, af stöfvarskallet skrämd;
Dem skall jag alla till mitt bröllop bjuda.
Så talar Gunnar. Kretsen bryter opp,
De lösta hundarna till skogen springa,
Och lundarna af jägarsånger klinga.

Sjette Sången.

Gunnars jagt.

Nu till jagtens lekar skaran
Hastar i den gröna skog.
Segren lockar, sjelfva faran
Är för jägarn vinning nog.
Full af genljud nejden skallar,
Full af helsa blodet svallar.
Jägare! Ditt tidsfördrif
Är ett lyckligt lif.

Hurtigt låt musiken klinga
Mot de högsta klippors bryn!
Yngling, känslorna bevinga,
Sjung din segersång för skyn!

Skämt och jubel, larm och smällar!
Skogens dalar, bergens hällar
Gifva tusen återsvar,
Hvart du vägen tar.

Skotten smattra, tåget ilar
Framåt, utan rast och hejd.
Ingen veknar, ingen hvilar
I den segerrika fejd.
Blicken full af stolthet lågar,
Ej man tröttnar eller frågar
Hvart det bär på enslig stråt,
Blott det bär framåt.

Lättare och högre stiga
Rosorna på Gunnars kind.
Älskogsgrillerna de tiga
Somnande för bergens vind.
Villad långt från jägarskaran,
Ensam lekande med faran,
Bland de ödsligaste snår,
Spanande han går.

Hastigt blixtrar det i skogen,
Och en örn, för Gunnars skott
Svindlande, med brutna bogen
Störtar ned i bergets brott.
Gunnar ifrigt örnen söker,
Vägen mellan klyftor kröker —
Tills en björn med väldigt hopp
Hastigt rusar opp.

Fyr! Ett skott ur bössan blänker:
Midt i bringan kulan slår,
Blodet rundt om jägarn stänker,
Segersång kring nejden går.
Då ur skogens natt tillbaka
Kommer djurets vilda maka,
Rytande med stormens gny.
Jägare! o fly!

Kulan är ur bössan skjuten;
Ladda hinner du ej mer.
Dubbelt stark i hämndminuten,
Skogens konung slår dig ner.

Med ditt lif skall striden lykta;
Skynda! Än är tid att flykta.
Döden vandrar på din stig, —
Björnen söker dig.

Sjunde Sången.

Alfhilda i skogen.

»Timmarna så långsamt, långsamt tåga,
Dagen redan har till hvila gått;
Men af kalla, mörka klippor blott
Får jag återsvar på hvarje fråga.

»Harald! Harald! O, hvi dröjer du?
Villa dig de olycksfulla makter?
Har du genom dessa öde trakter
Aldrig funnit vägen förr än nu?»

Så Alfhilda klagade i lunden,
Der hon gömd af trädens skuggor gick,
Att fördrömma än ett ögonblick
Hos sin Harald, före bröllopsstunden.

Men han dröjer; och i skogens famn
Fram hon ilar bland de höga tallar.
När hon ropar, eko återskallar
Ur hvar klippa Haralds kära namn.

Fåglar kommo, sjöngo och försvunno,
Vinden sjöng sin afskedssång och drog
Döende igenom somnad skog,
Daggen droppade och molnen brunno.

Ty i vester qvällen dragit opp
Täckelset från sina rosenhimlar:
Och af strålar hela nejden hvimlar,
Och af vällukt ångar hvarje knopp.

Icke hör hon än ett svar i skogen;
Men vid hvarje flägt som gräset rör,
Anande, sin älsklings steg hon hör,
Lyssnar, längtar och förbidar trogen.

Blåa dufvan i sitt vilda bo
Tröttnar ej att på sin make bida; —
Derför kommer han till hennes sida,
Hviskande, hvar afton, om sin tro.

Trasten länge hörs i nejden vaka,
Flödande i toner, utan svar; —
Sist i qvällen, när det mörknat har,
Är han åter hos sin trogna maka:

Så hon tänkte. — Dagen snart förgick,
Purpurstrimmorna i molnen dogo,
Alla nattens hemska bilder drogo
Fram ur skogens djup för hennes blick.

Och ännu han kom ej. Med hvart eko
Blandades förgäfves hennes röst.
Fasan häfde våldsamt hennes bröst,
Rosorna från hennes kinder veko.

Opp från mossbelupna klippans bädd
Flyktar hon, förföljd af ufvens läten,
Darrande för hvarje ljud af fjäten, —
Som en hind för egen skugga rädd.

Nu ett skott emellan bergen höres.
»Det är han! — Hvar är du, Harald! Hvar?»
Ropar hon; — men intet återsvar.
Djupare i skogens natt hon föres.

Möter henne då ett vilddjurs skrän:
»Himmel, hvilken röst emot mig skallar!
Gud, mig hjelp! Ibland de mörka tallar
Björnen syns. — Hvart skall jag flykta hän»?

Åttonde Sången.

Gunnar i skogen.

Natten öfver jorden låg;
Ej ett lif dess slummer väckte;
Dunlätt uggla ensam sträckte
Öfver bäckens mörka våg.
Och vid granens svarta rot
Blott en lysmask ensligt glimmar.
Molnet, som på himlen simmar,
Döljer månens silfverklot.

»Säg, o himmel! hvilken röst
Tyckte jag hitåt sig närma?
Kunna vindarna så härma
Ljudet ur Alfhildas bröst?»

Sade Gunnar och bröt fram
Genom närmsta furulunden.
Vid hans sida följde hunden,
Spak och vänlig som ett lam.
Än han dröjde, än han gick,
Oviss om hvart vägen förde;
Intet rop han mera hörde,
Intet svar han mera fick.
Spejande bland tall och gran,
Lyst af månens bleka låga,
Jägarn ofta synes tåga
Så, vid äfventyren van.
Efter nattlig fågelsång
Räknar han hvad tiden lider;
Efter bäckens våg, som skrider,
Mäter han sin tysta gång.

»Var det hon, väl något svar
Mötte mig ur skogens sköte. —
Jagtens möda, björnens möte
Sinnena förvirrat har.
Nej, — det redan midnatt är:
I sitt hem Alfhilda hvilar,
Drömmer icke hur jag ilar
Mellan trollens klyftor här.

Slumra sött, min sköna brud,
Medan himlens kronor glimma!
Jag den nästa aftontimma
Skall dig se i bröllopsskrud.

Hemåt fort jag skynda vill,
Till mitt bröst att dig få trycka.
Lifvets ljufligaste lycka
Väntar mig och hör mig till.» —

Gunnar! Gunnar! visste du
Hur hon slumrar — som du säger —
Icke från dess vilda läger
Skildes du i natten nu!

Nionde Sången.

Harald i skogen.

I aftonens skymning, der klipporna stupa
Mot randen af Lillsjön, den fiskrika, djupa,
Bekransad af ängar i blommande prakt,
Der nejden sin rikaste fägring har lagt,
Der änderna bygga bland glänsande pilar,
Der svanen hvar höst under flyttningen hvilar,
Och hornkrönta elgar kring böljorna blå
Vid stjernornas skimmer i midnatten gå, —
I aftonens skymning med bössan i handen
Går Harald och väntar på Gunnar vid stranden.
Nyss slutad är böljornas yraste lek,
Och vinden han drar genom lunden, så vek,
Så tyst, som om knappast han vågade andas:
På vestliga bergen i gullskimmer randas

De luftiga skyar, den djupa asur,
Och daggperlor falla i björk och i fur.
Men icke han kommer, den svekfulle Gunnar;
Sin fiende icke han heller förunnar
Ett envig, ett ärligt, på nordmannavis,
Der sköna Alfhilda är segrarens pris.
Och länge förgäfves, bland mörknande granar,
Går Harald och väntar på mötet och anar
Till slut, att man drifvit med honom en lek,
Att svaret från Gunnar var endast ett svek.
Då steg i hans kinder det glödande blodet:
För faran af striden han fällde ej modet;
Men gäckad, men nesligt besviken att stå,
Långt mera än svärdshugg det kostade på.
»Du lömske!» — han utbrast — »Jag ser dina ränker;
Min brud har du stulit ifrån mig med skänker,
Och nu från dig sjelf äfven äran du stjäl:
Det kunde du sparat den arma likväl,
Som redan i morgon skall blifva din maka!»
Så talar han, vredgad, och vänder tillbaka,
Med lågor af hot i sin tårade blick.
Dock icke mot fredliga hemmet han gick; —
Han gick ifrån stranden kring mörknade hällen
Att söka Alfhilda, som lofvat om qvällen
Ett möte vid åldriga kolarens hem,

Der falska förtalet ej spanade dem.
Blott ännu en gång att få se sin Alfhilda
Och höra dess stämma, den vänliga, milda,
Och säga för evigt farväl till sin mö,
Är allt hvad han hoppas, — och sedan få dö.

I vemod försänkt och i dystraste tankar,
Bland trän och bland mossiga stenar han vankar
Allt längre och längre i mörknande snår,
Tilldess han på villspår i skogsnatten går.
Och stjernorna ömsom i molnen sig dölja
Och ömsom med pilar af eld honom följa,
Att lysa hans väg och att lifva hans mod.
Förvirrad, som hvirfveln i brusande flod,
Han hastar: nu tycks han den älskade höra;
Han dröjer: nu möter ett ljud ej hans öra.
»Hvarthän uti villande nejd jag må gå,
Till kolarens bortgömda koja ändå
Jag finner ej vägen. Du glänsande stjerna,
O, säg mig, o, säg mig, hvar dväljes min tärna?
Du måne som leker på darrande våg,
O, säg mig, hvar henne i qvällen du såg,
Och lys mig nu fram mellan klippor och vatten!
O vaknen, j slumrande vindar i natten,

O, vaknen, j rosiga skyar igen,
Att Harald må finna sin saknade vän!
Jag trollet ej tror, som i hällarna härmar
Dess stämma. Ju mer jag till bergen mig närmar,
Ju mörkare blifva de ändlösa snår.»
Så talar han. Ufven på klipporna står
Och honom besvarar med gäckande qväden,
Och björnen han ryter bland skälfvande träden,
Och irrblossen dansa båd' fjerran och när.
Då fattar han vildt om sitt goda gevär:
»I trakten den rytande björnen hörs vaka;
Kanske har han också förlorat en maka.
Nåväl, må han komma att pröfva mitt mod!
Dess flammande ögon, de stjernor i blod,
Min mörka, min slippriga väg kunde lysa;
Och hjertat i bröstet då hann ej att frysa.
Men nu är det is i min skälfvande barm:
Af ufvarnas qväden man blir icke varm.»

Och nejden alltjemt sina skepnader byter,
Och Harald alltjemt genom lunderna bryter
Och hinner att hvila och tröttna på nytt,
Förr'n natten ur skogen med skuggorna flytt.

Men siskan i björken nu åter är vaken
Af klingande kyssen från vänliga maken,
Och gryningen kommer med facklan i hand
Att väcka de slumrande vatten och land. —
O, under i natten! O, Sköna Gudinna!
Vid synen af dig alla dimmor försvinna,
Och åter går in i sitt remnade berg
Det skrattande troll och den skriande dvärg.
Då reser sig solen vid randen af hafvet,
Och spannet, i dimmiga vågor begrafvet,
Han löser — det flyger kring rymderna ut; —
Och dagen är vaknad i samma minut.
Till jorden, den sörjande, vänder han åter;
Han skingrar de dimmor af saknad hon gråter,
Han smeker dess kinder med rosiga skyn, —
Och verldarna le vid den himmelska syn.
Hur ljufligt, att möta en längtande maka,
Som kommer med sorgdoket kastadt tillbaka
Och ropar sin vän med det käraste namn,
Och sjunker af salighet ned i hans famn!

Men Harald syns än genom lunderna hasta.
Den sorlande källan ej lockar att rasta,
Den leende dagen ej ger honom ro.
Så söker en dufva i skogen sitt bo,

Så flyr hon bland vikande toppar tillbaka,
Att möta sin trogna, sin darrande maka,
När roffågeln stört deras lyckliga fröjd
Och jagat dem upp emot skyarnas höjd.
Dock snart till det välkända målet han hinner;
Han vägen till udden vid stranden nu finner,
Der kolarens koja i solskenet låg
På stupande hälln öfver glänsande våg.

Tionde Sången.

Björnjagten. — Mötet. — Slutet.

Men barnet, der det log i sina drömmar
Om evig fröjd, i lifvets morgonstund —
Jag sett det väckas ur sin ljufva blund,
Att bada sig i jordens tåreströmmar;
Och seglaren jag sett, vid stormens gny,
Med bärgad farkost in i viken fly, —
Att först i skuggan under hemmets lunder
Mot osedd klippa krossas och gå under.

O, Harald, bida! Lyssna icke så
Och sänk mot dörren icke så ditt öra;
Ej svar begär; om du ett svar får höra,
Din kärleks himmel störtar samman då!

Se morgonrodnaden hur klar hon lyser!
Gå bort att slumra i de purpurtält
Som hon så skönt på bergens toppar ställt!
Och himlaflickan, som ur tältet myser
På rosenbäddarna af molnen der, —
O, dröm att det din egen flicka är,
Och dröm och dröm; — men glöm att åter vakna.
I drömmens verld man intet har att sakna,
Men finner åter hvad man saknar här.

Nu dörren öppnas. Framför Harald står
En åldrig man i silfverhvita hår:
»Hvar är din tärna, yngling, som till skogen
Gick ut, att möta dig i går, så trogen?
Hvar är hon? säg!» — Då bleknar Haralds kind
Och frågor susa som en hvirfvelvind:
»Hvar är Alfhilda?! — Endast jag må göra
Den frågan; icke du. Hvad får jag höra?
Säg, bidar hon ej här hos dig i ro?
Har örnen slagit ned i dufvans bo?
Är hon på villspår ibland skogens granar?
O, säg, hvart gick hon? Jag dess ofärd anar.
Det var då hennes rop som mötte mig,
Der jag i natten gick på villostig,

Der björnen sökte rof — och fann den arma
Uti sin väg. O, himmel, dig förbarma!»
Så ropar han och vänder åter om
Till djupa skogen, derifrån han kom.
Men än en stund af skräck förstummad stod
Den gamle — häpnad fängslade dess leder, —
Och derpå röck han ifrån väggen neder
Sin gamla bössa med en ynglings mod.
Han skyndar ut. — Och ryktet hinner Gunnar
Och hinner Bertel snart med hundra munnar;
Och allt sitt folk, med bössor och med spjut,
Till skallgång de i skogen sända ut.

Man fort till björnens gömda näste hunnit
Och honom med en kula jagat opp,
Och snart i skogen, rytande, försvunnit
Den vilde röfvarn i ett jättelopp;
Men jägarns hulling, när den gripit tag,
Den tär och mattar: plattad kula bränner
Igenom sårad bog, och björnen känner
Sin vilda kraft för första gången svag.
Han söker hvila, söker skygd och vatten,
Och hinner så i dunkla furunatten

En sjö, fördold emellan gran och tall.
Der kastar han sig ned i böljans svall.

Så låg han nu och väntade på strid —
Ett sjötroll lik, som dykit opp vid stranden,
I natten såradt nyss af ljungeldsbranden
Och slungadt af orkanerna dervid,
Med bringan emot bergen sönderslagen,
I dödskamp bidande den sista dagen,
Och gjutande utur sitt bröst en flod
Af blekrödt vatten och af becksvart blod.

Mot vikens klara spegel solen blänkte
Och guldet ur dess kungamantel stänkte,
Och lugn var dagen, varm och lugn; det var
Som när en åska sig tillhopadrar.
Blott närmast uti dalen hugga hördes
Den svarta fågeln i sin multna stam,
Ett brutet jagtrop stundom trängde fram,
Men dog igen; knappt vindens anda rördes.
N r stöfvarsången genom skogen går
Och jägarskaran efter rofvet irrar,
Då sjunga klippor och då sjunga snår;
Men deras eko jägaren förvirrar:

Han vilsen går, hvarthän som slumpen för;
I nejderna det gälla skallet dör,
Och hvarje ljud af jagten snart han mister, —
Tills sist, när multnad gren för foten brister,
Sig sjelf han blott i ödemarken hör. —
Så kommer Gunnar nu på enslig led
Ur skogen till den gömda viken ned
Der ruggig björnhud sig ur vattnet höjer.
Han ser den, hejdar sig i hast och dröjer.
En stund ännu af tvekan; — skottet brann,
Och jägarn i ett moln af rök försvann ....
... Det var en dyr minut! Han kunnat flykta
Derunder, gömma sig och striden lykta; —
Men nordens son ej lärde sig att fly;
Han trifves bäst i kampens vilda gny
Der kulor hvina mellan brutna tallar
Och segerjubel öfver slätten skallar;
Fram går han, såsom stormen går framåt
Ur morgondimmorna på blodig stråt,
Och gyllne hår kring högrest panna svallar.

I gnistrande kamp mot hvarandra de rusa.
Förtviflan är lösen, och dödstecken susa
Kring öron och bröst, och med runor af blod
Bekräftas de stridandes mod.

De tumla, de resa sig åter och kämpa.
Blott döden allena den striden kan dämpa,
Och vildare blir den med hvarje minut; —
Men än hålla kämparna ut.

Ur skogen då hastar bland skymmande granar
En jägare fram — det är Harald. — Han anar
Väl icke att här i den bortgömda dal
Få träffa sin stolte rival.

Han dröjer ett ögonblick, fattad af häpnad:
Han stod, som i qvällen, till envig beväpnad,
Till hämnd på den fege som honom bedrog —
Men gömd af den tigande skog.

Och hämnad för alltid nu kunde han blifva,
Och sjelf han behöfde ej dödshugget gifva;
Ty björnen förstod nog den rysliga lek
Att göra en jägare blek ....

»Stå stilla! .. Låt Gunnar sitt hjertblod nu tömma!
Den svekfulles ränker hur kan du förglömma?
Han stulit den fagraste mö från ditt bröst» —
Så hördes ur berget en röst.

Och hatet, som ringlande ormar, sig lade
Kring hjertat. Han hörde hvad bergtrollet sade,
Och skum blef hans själ i förförelsens natt ...
.... Men hastigt ur mörkret han spratt:

»Nej ädlare hämnd jag på Gunnar vill taga,
Och träden och vindarna skola ej klaga,
När villade vandraren nalkas häråt,
Om jägaren Haralds försåt.»

Han sköt ... och ur bröstet på vilddjuret frusar
En ström utaf blod; — emot Harald då rusar
Det sårade djuret med tjutande gny.
Och tid blef der icke att fly.

De famna hvarandra, de brottas och blöda,
De trampade tufvorna färgas så röda,
De mossiga stenarna blänka af blod.
Fördubbladt är kämparnas mod.

Med ram utaf jernek vill djuret betvinga
Sin fiende; men i den trotsande bringa
Går spjutet till skaftet, på nordmanna sed: —
Då faller skogskonungen ned.

Men ensam till jorden, den våta, den kalla,
För brännande stålet han icke vill falla;
Han trycker sin bane till rosslande barm,
Och krossar hans bröst och hans arm.

Och ännu mot döende jägaren höjes
Den hotande ramen; — men veknar och böjes;
Och slaget blir sist till en smekning förbytt,
Förr'n lifvet ur bröstet har flytt.

Då kommer mellan skogens stammar
En qvinna, irrande och blek,
Emot den furutäckta kammar,
Der döden håller nu sin lek.
Förskräckelsen har isat kinden,
Och håret svallar fritt i vinden,
Ett solsken på en grund af snö,
Der hvarje ros har hunnit dö.
I milda ögat perlar tåren,
Lik blåa sippans dagg, om våren,
När dagen slocknar, vinden dör,
Och ingen flägt sig mera rör.
Men strandens gröna, mjuka vall
Förgäfves bjuder henne hvila;

Framåt, framåt, der skottet small,
På spårlös väg hon synes ila,
Och stadnar just i dalen, der
Den vilda jagten slutad är. —

Hvem är hon? Säg, du sol, som dröjer,
Med halfsläckt låga trollad qvar
I hennes fjät; du vind, som drar
Igenom lunden än och böjer
Hvar gren åt sida i dess väg:
Hvem är hon, — vind och stråle, säg? ..
Det är Alfhilda, som så trogen
Gick ut att söka opp sin vän;
Men fann den saknade igen,
I djupet af den mörka skogen,
I dödens yrsel redan sänkt,
Förställd af sår och blodbestänkt.

»O, min Alfhilda! är det du,
Så kom och sätt dig vid min sida,
Att mina sår må mindre svida,
Och stöd mig, när jag dignar nu!
Min dag i djupa dimmor stiger:

Blif qvar och öfvergif ej mig,
När mörkret hvälfver kring min stig
Och mig till grafvens slummer viger.
Din Harald måste från dig bort
Med all sin kärlek, innan kort,
På lifvets toma fröjd bedragen. —
Man sade mig att du var död:
Att hämnas då min kärlek bjöd;
Jag sökte Gunnar; — han blef slagen!
Det var ju honom nyss jag slog? . . .
Förskräcks ej; ty han har fått nog,
Som jag. — Den djerfve ville rycka
Ifrån mig lifvets bästa lycka!
Det våldet ingen man fördrog.
Då blef en kamp i ändlös skog,
På lif och död . . . Du skall ej gråta!
Det var om dig som kampen stod, —
Och Gunnar bötade med blod;
Hvem kunde honom väl förlåta? . . .
Men säg, — det är mig än en gåta:
Du lefver ju, du är ju här? —
Se ned på mig och räck mig handen,
Du engel från de ljusa landen,
Och mig din tro för evigt svär!
Förlåt mig hvad jag bröt mot dig,

När nyss jag gick på hämndens stig,
Af hatets onda makter bunden,
Och sökte offret uti lunden.
Min själ var då en frusen våg
Med blod uti. Men dig jag såg:
Nu smälte isen i min panna;
Der blef så lätt, så ljust ... Ack! stanna
Och följ mig; vi ha samma väg.
Du är ju än min maka, säg?
O, säg! Då skall jag troget drömma
Om dig, hvar natt, när stjernor tömma
Sitt bleka sken kring sjö och skog,
Och minnas hur du mot mig log ...
Men döden skymmer! Luften klingar,
Och anden spänner sina vingar ...
Farväl! Ur djupet af min själ, —
Alfhilda! — Ack! .. farväl! .. farväl!» —
Så hviskar han och faller neder; —
Ett moln sig öfver pannan breder.

Der stod hon vid sin Haralds lik,
En darrande vildinna lik,
Som nyss sin make återfunnit,
Sen öknens krigarflock försvunnit

Och honom halfdöd lemnat har,
Med giftad pil i bröstet qvar.

Förödelsen låg trött och drömde
Om segren på den vilda strand,
Och dagen sina strålars brand
Bakom den vestra skogen gömde.
Men Gunnar, frälst ur dödens natt,
Vid bortgömd klippa satt och blödde.
Sitt hufvud han mot hällen stödde,
Hans syn var skum, hans skullra matt. —
Nu vindarna på en gång föra
En välkänd stämma till hans öra;
Han reser sig med såradt bröst,
Han lyss — det är Alfhildas röst:

»Ej, Harald, jag ifrån dig går!»
— Hon suckar i osäglig smärta —
»Hur kan jag svika detta hjerta,
Som så i döden för mig slår!

Hvad blef' jag, skild ifrån ditt bröst?
En vålnad, dömd att evigt ila,

Der ingen hydda gåfve hvila,
Och ingen hvila gåfve tröst.

Ej jorden någon blomma bär,
Der dagens stråle aldrig lyser;
Ej lifvet någon sällhet hyser,
Der hoppets stjerna slocknad är.

Och, sedan hjertats dröm är slut,
Hvad söker jag i dessa dalar,
Der minnet blott om saknad talar,
Och saknad föds af hvar minut ...

Min suck ej mer ett genljud har
Kring hela jordens vida öcken.
Mitt väsen löser sig i töcken.
Jag blifver aldrig, hvad jag var.

Ty han är borta, som mig gaf
Förklaringen på lifvets gåta.
Alfhildas lott är att förgråta
Med blommorna på Haralds graf. —

Du våg, som klagar! Gå, o, gå
Till Gunnar och förtälj mitt öde.
Om gyllne kronor han mig bjöde,
Jag icke blef' hans brud ändå.

Min brudsäng är i mörknad skog,
Och natten mina bolstrar bäddar
Vid strandens mossbelupna bräddar —
För dödens slummer varma nog . . .

Du vind, som suckar! Far, o, far
Till hemmet fort, på vingar lätta,
Och sök min fader och berätta,
Han mer ej någon dotter har.

Och säg, att till hans öde gård
Jag aldrig mera kommer åter;
Att jag har lidit, men förlåter,
Hur kall mot mig han var och hård.

Men helsa äng och sjö och lund,
Och helsa fiskarna i bäcken
Och helsa fåglarna i häcken,
Som väckte mig, hvar morgonstund.

Och helsa blommorna, de små,
Som dofta än i blomstergården,
Och bed en annan taga vården
Om dem, att ej de vissna må!
. . . . . .

Så hviskade hon länge, med sorgens brutna röst,
Och föll i tårar neder bredvid sin Haralds bröst,
Som ängens blomma faller, uti sin sköna vår,
När frosten öfver nejden med silfverlian går. —

Och natten upp på fästet med sina stjernor drog:
Det mörknade i luften, det tystnade i skog.
Snöhvita andar kommo ur skyn i frostig skrud; —
De voro nattens döttrar, de voro dödens bud.

De togo hennes tårar i sina vingars vind:
Då bleknade dess läppar, då kallnade dess kind.
De lade sina händer på hennes hjerta ner:
Då höll det upp att klappa, då led det icke mer.

* * *

Så fiskarn slutade sin sorgsna saga
Och derpå djupt en suck den gamle drog.
Men nattens silfverstjerna tårad log,
Och luften tycktes mig af vemod klaga. —
Och nu vår färd var slut. Mot närmsta land
Med ökad fart vår lätta julle ilar,
Och redan under alarna han hvilar,
Bland kända rosor på den gröna strand.

Vår väg gick upp bland klippor, mörka, vilda,
Och sjönk så ned i lugnet af en skog...
Men än med tanken var jag hos Alfhilda,
Den trogna mö som för sin kärlek dog.
Jag undrade hvar Gunnar blef utaf,
Sen Haralds bössa honom frälsat hade:
»Hör på, du gamle! Än ett ord!» — jag sade —
»Fann Gunnar ock i samma skog sin graf?» —
»Nej Gunnar lefde, och, af ånger slagen,
Der låg han skälfvande i frostig natt.
Men när bland österns ljusa skyar dagen
Rann opp igen, han ur sin dvala spratt
Och stapplade ur skogen från de döde,
Att lemna budskap om de armas öde».

INNEHÅLL.

Till Nordens Qvinnor . . . . . Sid. 5.
Första Sången: Färden på sjön . . . . . » 8.
Andra Sången: Alfhildas kärlek. — Bertel . . » 17.
Tredje Sången: Haralds längtan . . . . . » 22.
Fjerde Sången: Slottern. — Harald träffar Alfhilda » 27.
Femte Sången: Gunnar. — Haralds utmaning . » 36.
Sjette Sången: Gunnars jagt . . . . . » 41.
Sjunde Sången: Alfhilda i skogen . . . . . » 45.
Åttonde Sången: Gunnar i skogen . . . . » 49.
Nionde Sången: Harald i skogen . . . . . » 52.
Tionde Sången: Björnjagten. — Mötet. — Slutet. » 58.

Rättelser:

Sid. 30, 1:sta rad. nedifr., står: vågor; läs: lågor.
— 43, 8:de » uppifr., » hastigt; » häftigt
— 63, 8:de » nedifr., » unde » kunde.

Haralds längtan.

(Ur tredje sången.)

Vemodigt. — Af *W.*

Sång. — *Gitarr.*

Ack lär---ka! du lil----la, hvi joll--rar du så? Du kan ic--ke

stil----la min läng--tan än---då. Hur högt du dig svin---gar och qvä---der, ej

sån---gen mig glä----der, ej sån---gen mig glä----------der.

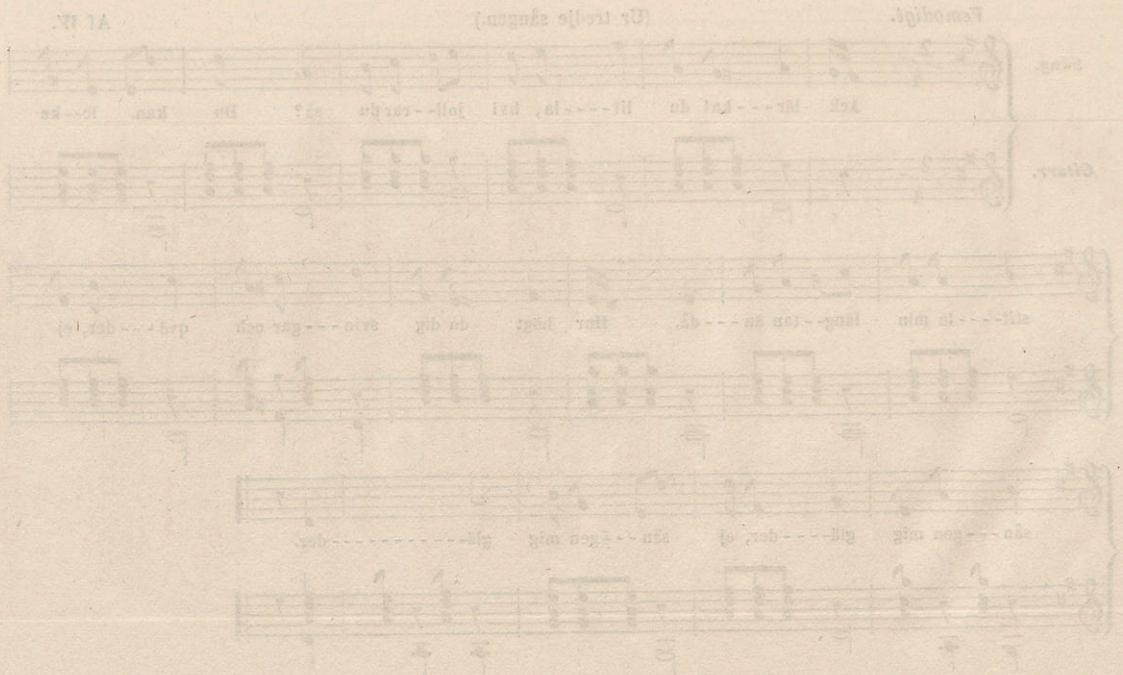

Romance.

(Ur fjerde sången.)

af X.

Andantino.

p

Du mål för mina känslors lå - - - ga, du

f

stjer - - - - - - na för min dunkla stig, min fröjd, min längtan och min plå - - ga! Jag e - - - - - vigt tänka vill på

f

dig. Du skapt den säll - - het jag mig dröm - mer, du bytt min o - - - - - - ro ut - - - - - - - i frid; för

f f *ritar dan do*

f ritard. *p* *con fervon*

dig jag jor - - dens stormar glöm - - mer, för dig jag älskar lifvets strid.

f *ritard.*

Jägar-sång.

(Sjette sången.)

af W.

Allegro.

Tenori.

Nu till jag- - tens le- - - - kar ska- - - - ran ha- - - star i den grö - na skog.
Se- - - - gren loc- - - kar, sjelf- - - va fa- - - - - ran är för jä- - - garn vinning nog.

Bassi.

Bröder till jagt, bröder till jagt ha- - - - sten i den grö-na skog.
Segrens triumf, segrens triumf är för jä- - - - garn vinning nog.

cresc. *ff* *pp*

Full af gen-ljud nej-den skal-lar, full af hel- - - sa blo- - - det sval- - lar. Jä- - - - ga-re, ditt tids-fördrif, ditt

p *ff* *p*

tids-fördrif är ett lyck-ligt lif. Hallå! - - - - - - - - är ett lyck- - ligt lif.

Alfhildas Farväl.

(Ur tionde sången.)

Klagande.

Sång.

Gitarr.

Ej, Harald, jag ifrån dig går, hon svarar i o---säg-------lig smär--------

rall.

ta. Hur kan jag svi-------ka det-ta hjer-------ta, som så i dö------den för mig slår.

Uti de flesta boklådor i Stockholm och Landsorterna försäljas följande arbeten. Priserna i banko:

SMÅ FÅGLAR FRÅN KINNEKULLE. 32 skill.

SKIZZER af författarinnan till »Kusinerna». Första samlingen, komplett i tvenne delar, à 2 R:dr 24 skill.

SKIZZER och RESEMINNEN af Albano, 1:sta delen. 40 skill.

TORPAREN OCH HANS OMGIFNING, en skildring ur folklifvet, af författarinnan till kusinerna 2:ne delar; 3 R:dr.

GABRIELLE MIMANSO. Sista mordförsöket emot konung Ludvig Philip i Frankrike, hösten 1840. Roman af Författaren till Törnrosens bok. Komplett i tre delar, 4 R:dr 8 skill.

GENRE-MÅLNINGAR AF ONKEL ADAM; 1 R:dr 16 skill.

SLÄGTINGARNE I LANDSORTEN; 1 R:dr.

FRÖKEN FLORENTINAS AF OBERWEIMAR berättelse om sin befrielse från klostret, efter doktor Martin Luthers text, med elfva teckningar af Johan Holmbergsson. Åtföljdt af artistens autobiografie och porträtt; ett utdrag ur hans almanacks-annotationer samt förord af P. Wieselgren, häftad i tryckt kulört omslag, 2 R:dr.

HJERTKLAPPNINGEN PÅ DALVIK, af L. D. G., 2 R:dr.

S. H. T. af L. D. G., författare till Hjertklappningen på Dalvik, 1 R:dr 32 skill.

HARPOLEKAR; AF C. E. WENNSTRÖM; Första Samlingen, 40 sk.

DEN KLASSISKA FORNÅLDERNS HJELTESAGOR af G. Schwab; öfversättning. Sju delar, 6 R:dr 4 skill. Hvarje del säljes äfven serskildt till åtryckt pris.

FORTMANNS GALLERI af de märkvärdigaste händelser i Verlds-historien, 3 delar, 6 R:dr 24 skill.

SAMHÄLLSLIFVET I AMERIKA, af Harriet Martineau, 2 delar, 4 R:dr 36 skill.

BLOMMORNA VID VÄGEN.

AF

HERMAN SÄTHERBERG.

—

TREDJE HÄFTET.

—

UTFLYGTER PÅ HAFVET.

I.

Pris: 1 R:dr 24 skill. banko.

BLOMMORNA

VID

VÄGEN.

AF

Herman Sätherberg.

Tredje häftet.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS L. J. HJERTA,
1845.

UTFLYGTER PÅ HAFVET,

ELLER

ANTECKNINGAR

UNDER

EN MEDELHAFS-EXPEDITION.

FÖRRA DELEN.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS L. J. HJERTA.
1845.

Till mina vänner.

Je vous prie de permettre que j'aye ici un petit entretien avec vous, avant que vous lisiez la Rélation que je vous présente.

FRANÇOIS LEGUAT.
(Voyage et Avantures.)

När den kring aflägsna kuster kryssande seglaren fällt sitt ankar i en hamn, der någon af verldshandelns rikare ådror höres brusa, der främmande anleten, främmande seder och öfverflöd fängsla hans uppmärksamhet; när han i det brokiga hvimlet vandrar omkring, med föryngrade sinnen, och fägnar sig åt allt det nya, hvaraf han ser sig omgifven: huru ofta smyger sig icke då i hans bröst en längtan, den han så obeskrifligt gerna, i samma ögonblick, ville hafva uppfylld, för att rätt kunna njuta af sin ställ-

ning; huru gerna ville han icke då kunna ropa till sig alla sina vänner och meddela dem af hvad han emottager! Men det är, ty värr, just denna innerliga önskans uppfyllande, som icke finnes att köpa på den stora verldsmarknaden.

Han tröstar sig emellertid så godt han kan, och samlar i stället åt sina hemmavarande några små minnen från de anmärkningsvärdaste ställena, eller skrifver en dagbok om hvad han sett och erfarit, för att dermed söka gifva sina vänner en liten skuggbild af sitt eget innehållsrika lif.

Vid vår skilsmessa låfvade jag eder att föra en sådan dagbok, under min resa, på det jag, vid min återkomst, skulle kunna gifva eder ett någorlunda fullständigt begrepp om mina öden. Då visste *jag* lika litet som j huru dessa öden skulle komma att gestalta sig, visste ej hvilka hamnar jag skulle komma att besöka; endast att Medelhafvet var min bestämmelse. Men detta var redan nog, för att bebåda mig en resa, både behaglig och intressant.

Icke har det fattats mig vilja att uppfylla det gifna löftet, men väl en blick, nog skarp att *rätt* kunna uppfatta hvad jag såg, och en penna, nog ledig att kunna troget skildra detsamma. Detta kände både j och jag; — — men jag känner ock edert välvilliga öfverseende.

Att lemna en fullständig skildring af de länder och nationer jag besökt, har icke här varit min afsigt; det fordras mer än några veckors eller dagars besök hos ett främmande folk, för att kunna genomskåda allt det egendomliga i dess nationalitet. Och hvad har min resa egentligen varit! Ett fortsatt sjölif, med hafvet till hem och landet till förlustelse på lediga stunder. Såsom detta lif varit en sammansättning af tvära öfvergångar, från vatten till land, från enformiga, suckande vågor till bullrande städer, från en verldsdel till en annan, i flera omgångar, så äro äfven dessa anteckningar sammansatta af idel fragmenter i olika färger och former.

Således: vänten eder icke här någon lärd afhandling, någon grundlig resebeskrifning — sådana tillkomma icke gerna på hafvet, och allraminst i det ständiga bullret på ett örlogsfartyg — men endast en trogen återspegling, i få ord, af det skiftande lif, som jag tillbragt, sedan jag sade eder mitt sista farväl.

Sedan dess har jag, under ett år, stått i ganska nära förhållande till sjömannens öden, fått blicka in i hans lif, erfarit det egna i hans ställning och delat med honom många intressanta känslor. Jag har vandrat med honom, under långa veckor, derute på de blåa fälten och landat bland de aflägsna vikar, der himmelen blommar med en annan hy och språken gå

på andra toner än här hemma i vårt furubeskuggade norden.

Derföre, när jag gifvit en plats i min dagbok äfven åt ämnen, som i sig sjelfva äro af temligen hvardaglig art, har jag föreställt mig, att äfven sådant kunde hafva sin anmärkningsvärda sida; och hvad mer är, jag har trott mig, just i anförande af hvad man kallar småsaker, stundom kunna gifva en klarare åskådning af det lif jag velat framställa, än om jag uteslutande hade hållit mig till mera romantiska ämnen, eller sökt att krydda mina anteckningar med berättelser af någon öfverraskande effekt. Resebeskrifningar af sistnämnde art finnas redan flera, och deras värde är erkändt. Jag skulle dervid hafva föga att tillägga.

Att anmärka och uppräkna en mängd egenheter hos ett främmande land, är visserligen icke svårt; kanske är det dock svårare, att om detsamma meddela en trogen föreställning. Det är fara att beskrifvarens individualitet här öfvar en stor inflytelse; och han måste vara oaflåtligen uppmärksam på sig sjelf, för att icke förledas och förleda till ensidigt bedömande af hvad han ser. Man vill så gerna tillämpa allt på sig sjelf, och mäta allt efter den måttstock man blifvit vand att begagna hemma i sitt fosterland. Häraf komma till en del de oriktiga föreställningar man gör sig om ett främmande land, efter att hafva studerat

det i — resebeskrifningar. Detta är dock ytterst svårt att hindra, jag vet det, och vill ej heller utgifva mig för att kunna sådant. Och derföre äro äfven dessa anteckningar blott ämnade att någotnär gifva en föreställning om huru *jag* sett sakerna. — En annan ser på annat vis.

Det landskap vi skåda genom ljusgrönt glas gör annat intryck på oss, än det vi skåda genom mörkblått; det lif vi betrakta vid en ljus sinnesstämning synes oss annorlunda än det vi se genom sorgens töcken. J behöfven icke här fråga vid hvilka tillfällen mitt synglas varit grönt eller blått, min sinnesstämning ljus eller mörk: jag har utan förbehållsamhet yppat det, och kanhända alltför öppenhjertigt; men — — jag skref ju för mina vänner, åt hvilka jag låfvat att skildra hvad jag erfor under resan; — skulle jag icke hålla mitt löfte! Det gifves ögonblick i vårt lif, då vi se allt omkring oss med andra ögon än vi äro vanda vid i hvardaglighetens qvafva atmosfer, då hjertat känner ett dubbelt behof att uttala sig, och då man anser alla menniskor som bröder; sådana ögonblick äger ofta seglaren på hafvet. Att då förneka sina känslor och visa sig kall, är ett hyckleri, som icke kan finnas hos en sjöman.

Blott ännu ett ord: Jag torde hafva gjort orätt, som låtit öfvertala mig att trycka dessa anteckningar. Vår bokhandel öfverflödar redan nog af medelmåttiga

saker; hvarföre öka på massan, då jag kunnat låta mina *skrifna* anteckningar cirkulera? Uppriktigt sagdt: jag har icke velat förderfva edra ögon. Man skrifver en mycket märkvärdig stil, på sjön, när fartyget rullar för en ordinär dyning, — den liknar nästan arabiska.

1.

UTRUSTNING.

Kommendering och afresa till Carlskrona — Sjödimma — Kalmar — Ankomst till Carlskrona — Göromål — Afskedsbal.

Det är afundsvärdt att kunna bo på landet, åtminstone under sommaren, medan linnean sprider sin vällukt genom furuskogen, och de blodröda hallonen prunka omkring sjöarnas stupande berghällar. För somliga naturer är det till och med nödvändigt att, under någon tid af året, få *andas luft*. Paradiset lär icke heller hafva varit beläget i någon stad, utan helt simpelt på landet. — Vi veta icke rätt hvar det, i sin helhet, låg; men spridda bitar, dunkla kopior deraf, i fragmenter, torde ännu här och der kunna igenfinnas af den som gör sig besvär att söka, till och med inom vårt fattiga Sverge. Och, jag försäkrar, på sådana ställen mår man alltid bäst. Det kommer dock an på hvad man egentligen menar med *paradis* och hvad man menar med *må bra*.

Emedan jag, en längre tid, hade mått illa i en stad, förskaffade jag mig tjenstledighet och flyttade, för en tid, till landet, att må väl.

Redan var bekantskapen förnyad med linnean och hallonen, med sädesärlan och lärkan; vinbärsbuskarna och äppelträden voro mönstrade; metspön, slantstång och fiskhåf voro i full ordning, gäddraget blankskuradt, och hela min varelse redan försatt i ett afundsvärdt, idylliskt lugn, då ett bref ifrån hufvudstaden underrättade mig om att jag af Kongl. Sundhetskollegium blifvit föreslagen till uppbördsläkare på ett örlogsfartyg, bestämdt att kryssa i Medelhafvet. Jag höll som bäst på med att dricka »mjölkbrunn», och stod just med glaset i hand bredvid en vacker ljusbrun ko med långspetsiga horn, då denna nyhet anlände. Underrättelsen var egen nog, och jag får tillstå, att jag i hastigheten icke ägde något annat ord till hands, för att tillkännagifva min öfverraskning, än detta, som jag nyss hade lärt mig i brunnssalongen: »*bää?!*» Men det snälla djuret med de långspetsiga hornen måtte hafva förstått mig, ty det vände makligt emot mig sina stora, melankoliska ögon och svarade, nästan i samma ton, fast några oktaver lägre: »*mää!*» — Må göra, sade jag; detta *mää* deriveras, utan tvifvel, från tyska ordet *machen* (göra); jag vill taga det som ett orakel, i brist på något bättre. —

Ursägten mig, att jag i en kanske alltför skämtsam ton berättar om min förestående skilsmessa från det kära fosterlandet; — men, för det första bör en resebeskrifvare städse hålla sig till sanningen, och för det andra går det ej an att man ser ledsen ut, när man skall gifva sig åstad, för att helsa på Marockanska kapare. Det skulle så mycket mindre här passa, som jag redan på förhand anar, att hans Kejserliga svarta Majestät med mycket intresse kommer att läsa dessa *anteckningar för mina vänner;* ja, oss emellan sagdt, det är icke fritt för att jag till och med ämnar dedicera dem till honom i ett serskildt praktexemplar i *maroquin.* För öfrigt — — när man tänker företaga en sådan långresa, när man vänder ryggen till sitt hem, och, för en längre tid, säger farväl till det käraste man eger på jorden, — det behöfves då att man flyr till skämtet, för att kunna narra sig sjelf att stundom glömma smärtorna af den bittraste saknad!

Efter den stund då jag hade sagt farväl till mina bekanta, som följt mig till ångfartyget, och landgången blifvit intagen, var väl min resa börjad; men Stockholm följde mig ännu med sina glimmande torn och leende omgifningar, till dess det försvann bakom Långholmens klippor, och Riddarholmsfjärden, i ett aflägset dunkel, bakom mig slöt sina dörrar. Här vinkade oss Kungshatt sin afskedshelsning ifrån den

höga, stupande hällen; der kommo oss till mötes holmar, ängar och fjärdar, skiftande omkring oss i den rika vexling som endast nordens vackraste sjö förmår att framtrolla; och böljorna sjöngo sin ljufvaste sång till vårt afsked. Under tiden hade jag börjat se mig om efter någon bekant, som tilläfventyrs kunde finnas ombord på vårt Scandia; men mitt sökande var förgäfves. Jag hade ingen bekant att fördrifva tiden med. — Men, när jag gick fram till förn, föllo mina blickar på en svart koffert, hvilken bar följande påskrift: »*Obestämdt hvart han skall.*» Huru mycket liknar icke denna adress min egen! sade jag då till mig sjelf; jag borde just hafva en sådan utanskrift på ryggen. Ty hvem vet »hvart man skall», då man seglar ut på ett ändlöst haf? Väl är jag kommenderad af Kongl. Sundhetskollegium; men när jag gått ombord kommenderar Neptun, och när han, vredgad, lyfter sin väldiga gaffel ur vågen, fällas alla andra kommandostafvar neder. För öfrigt står det blott i mitt förordnande, att det gäller en expedition till Medelhafvet; och Medelhafvet är icke något vanligt badkar, der man räcker med hufvudet till den ena ändan och med fötterna till den andra: det är samma haf der Ulysses irrade omkring, i tio år, och der Eneas bröt sina kölar emot Afrikas kuster.

Men tillbaka till vår koffert!

Det var liksom om en serdeles sympati oupphörligt drog mig till honom, och fastän jag derigenom ofta stötte mina ben — ty han stod långt fram på däcket — så förlät jag honom detta gerna, emedan — han var i ett slags belägenhet som liknade min. Hur godt det är att vid sådanader afskedsstunder finna en vän, för hvilken man kan öppna sitt hjerta, känner du alltför väl, gunstige läsare; men jag var dock ej rätt belåten med att min nya vän skulle vara en koffert. Emedlertid beslöt jag att tilltala honom; — ty hvad ville jag göra: han var sådan han var; jag kunde ej skapa om honom. Utanrocken något sliten, fysiognomien tvär och kantig, munnen hårdt sluten, liksom på åtskilliga förbehållsamma och envisa personer. — »Ack», sade jag, »hvad det är ledsamt att vara ensam, isynnerhet när man icke rätt vet hvart man skall.» — Intet svar. — »Förlåt: min herre är en koffert? Kanhända vi hafva, någon gång rest i sällskap, förr.» Han skulle, som jag tyckte, just till att svara, då, till all förargelse, en groflemmad matros kom och öfverhöljde honom med en stor prässenning, så att han på en gång försvann för mina ögon. — Jag fann mig åter ensam; jag var stött — och gick ner att spisa frukost.

Hur resan sedan gick framåt en del af den gudomliga Mälaren till Södertelge, behöfver jag ej be-

skrifva; ty hvilken af eder har icke, åtminstone någon gång, gjort en liten lustresa på denna sjö!

I Telge köpte vi kringlor, bigarråer i strutar, (med — *körsbär!* i botten) och fröjdade oss åt den vackra passagen igenom kanalen, som leder ut till saltsjön. Den första nattstationen blef vid Säfsundet, bland Sörmlandsskären; den andra blef ett stycke bortom Westervik, i en vik — jag vet ej hvad han hette, der vi nödgades kasta ankar, öfverfallna af en svår sjödimma eller så kallad »tjocka». Den derpå följande morgonen, var väl luften ren, till en början, men vi omhvärfdes snart åter af dimmor, så att landet försvann för våra blickar och vi emellanåt nödgades, genom lodning, undersöka farvattnet. Detta varade i flera timmar; men ändtligen skingrades åter dimman och solen framträdde i hela sitt majestät, för att lysa oss fram till Kalmar, der vi hade vår tredje nattstation.

Kalmar är en, i mitt tycke, icke otreflig småstad, och det är ett gräsligt förtal: att der icke finnas några qvastar. Tvärtom, de måtte finnas der i öfverflöd; ty redan på sjön, vid inloppet, mötte mig en qvast på en stång, som utgjorde ett sjömärke för grundt vatten, eller en så kallad »prick». Gatorna voro snygga, och sjelfva himmelen var ren*sopad* från moln, så att det var en lust, att, i det vackra vädret, vandra omkring och bese den gamla, hederliga,

men förtalade staden, der han låg inbäddad bland sina grafvar och vördnadsbjudande, åldriga vallar, hvilka skulle hafva så mycket intressant att berätta, blott man egde en trollformel, att lösa deras stentungor. Få af våra städer kunna berömma sig af ett sådant läge, hvilket äfven i fordna dagar gjorde densamma till en af landets vigtigaste fästningar, och förvärfvade den titeln af: »en bland Sverges nycklar».

Om än, i sednare tider, då man icke så mycket frågar efter nycklarna och låsen, der man tror sig om att kunna taga hela dörrn, ofvannämnde nyckel eller fästning blifvit något rostad och närmar sig till det romantiska utseendet af en ruin — så är icke Kalmar mindre vackert för det. Och det har, i alla fall, ännu qvar samma utsigt öfver det herrliga sundet med dess blänkande spegel och dess hvitskimrande, smånätta seglare, der de komma och gå, utan fara för stormarnas raseri; ty derute sträcker sig, så långt ögat kan följa, åt söder och norr, en mur emot hafvets härjande troll. Denna mur kallas Öland; en vigtig mur för Kalmar, som här, vid sundets trångaste vatten, ställt sig nere vid stranden, liksom för att enkom bilda en länk emellan Sverge och dess tvenne största öar.

Följande dagen fortsattes resan till Carlskrona, dit vi anlände vid middagstiden, efter att hela dagen hafva varit gynnade af god väderlek.

Carlskrona den 25 Augusti. Upptagen dels af göromål, dels af angenäma förströelser ibland gamla och nya vänner, har jag knappt hunnit räkna dagarna af min vistelse härstädes. Lyckligtvis har jag hittat en almanach ibland mina medförda böcker, och denna har sagt mig att det är hela åtta dagar sedan jag anlände hit. Jorden har under denna tiden snurrat omkring många gånger — men jag har dock snurrat ännu mer. Ty göromålen hafva hopat sig omkring mig, ifrån alla väderstreck, kompassen rundt om. Det är dock godt att redan på förhand vänja sig vid dylik cirkelrörelse; ty kommer stormen att, sedan vi gått till segels, fortfara så som den för närvarande gör, — nog få vi då snurra. Jag har också, i betraktande häraf, varit i mycken tvist med mig sjelf, huruvida jag skall placera hufvudgärden i min koj på fartyget till höger eller venster, för-ut eller akter-ut; ty derpå beror naturligtvis hvilkendera sidan af hufvudet jag skall slå i väggen, när fartyget börjar kränga, och på hvilkendera sidan jag skall trilla i golfvet, emellanåt vid midnatt, då jag, ute på det kolmörka hafvet, ligger i min djupa sömn och drömmer om att jag är — hemma. Ändtligen har jag stadnat vid det förståndiga beslutet, att vid bortresan placera hufvudgärden för-ut, och vid hemresan akter-ut; så sker ingen orättvisa.

— *Den 1 September.* — Denna dagen ser ut att blifva den sista för vår vistelse här. Korvetten

har redan lagt ut på redden och rycker otåligt på sin ankarketting. Nästan alla förberedelser till afsegling äro gjorda, proviantförrådet är fyldt och inmönstringen kommer att försiggå i morgon; hvarefter vi, utan dröjsmål, skola gå till segels. Vi längta äfven allesammans efter den stunden; ty någon ro finna vi icke mer på land, sedan hela vårt lösörebo blifvit flyttadt ombord, och vi fått gemensamt hushåll derstädes. Blott en sak fattas ännu, nemligen att taga farväl af våra bekanta, och detta kommer att ske i afton, med en bal, på det bredvid vår korvett till ankars liggande exercisskeppet Manligheten. Detta är ju fullkomligt i sin ordning. Mythen omtalar, att Neptunus var svag för skönhetens Gudinna, och af henne öfvertalades till hvarjehanda kraftyttringar, för att rädda hennes gunstlingar på hafvet, när stormarna rasade för mycket våldsamt. Genom en hyllning åt det täcka könet kunna vi således icke annat än förvärfva oss en viss bevågenhet af den väldige hafsguden; och det är godt att äga vackra förespråkerskor. — För öfrigt, hur såge det väl ut, om vi, likt nyfödda ankungar, genast skulle springa ifrån ägget och i sjön, utan att säga ett ord till farväl åt dem, som ligga oss mest om hjertat! Således är det icke alls värdt att tänka på någon afresa, förr än vi först haft en afskedsbal, en slutdans med landets väna döttrar, innan vi gå att dansa med hafvets troll.

2.

FRÅN CARLSKRONA TILL GÖTHEBORG.

Afsegling — Ankomst till Köpenhamn — Göromål i Köpenhamn — Tivoli — Återfärd — Segling uppåt Kattegat — Stiltje — Klädtvätt ombord — Till ankars vid Elfsborg — Besök i Götheborg — Stadens utseende — Badhuset — Om bad och gymnastik — Några ord om korvetten — Min hytt — Tjufvar i grynförrådet — Hadgi Ali — Ett äfventyr.

Den 5 September. — Sedan inmönstringen försiggått, på förmiddagen, den 2 dennes, lyftades ankar, samma dag kl. 4. Luften var ren och mild; vinden nordostlig.

Sedan vi »varpat oss ut» förbi det ofvan omtalta skeppet Manligheten, höjde chefen kommando-ordet: »alla man på däck, att gå till segels!» och i en rask manöver hissades våra dukar för den goda vinden. Seglen fylldes, böljorna började fräsa, och korvetten flög med utspända vingar, som en stolt örn, öfver det blåa elementet. Snart hunno vi Kungsholms fästning, hvilken saluterades, och derpå dansade vi ut i den öppna sjön.

Efter jemt ett dygns segling, ankrade vi utanför kastellet *Tre kronor*, på Köpenhamns redd; sedan vi således tillryggalagt den icke obetydliga vägen med en ovanligt snabb fart. Korvetten visade sig vara en ganska god seglare; den gick om alla fartyg som styrde samma kurs.

Vi hade anlöpt Köpenhamn, för upphandlandet af klädespersedlar åt besättningen; vår vistelse på redden skulle således blifva helt kort, — vi visste det, och försummade derföre icke att, så fort som möjligt, helsa på i den innehållsrika staden.

I sällskap med flera af korvettens officerare begaf jag mig i land, den påföljande dagen, gynnad af ett vackert väder och en stilla sjö. Vår skara spridde sig, efter hvars och ens olika bestämmelse, och jag företog mig först och främst att besöka några äldre bekanta; ty det var tredje gången jag nu helsade på i Köpenhamn.

Gatorna i denna stad äro icke så besvärliga för vandraren som i vårt kära Stockholm, och hela stadens omkrets icke heller så vidsträckt, som den sistnämndes; hvadan man ock på den korta tiden af en dag kan hinna se sig om i flera riktningar. Jag hann att titta in i den märkvärdiga *Fruekirken* och derstädes återse den store Thorvaldsens mästerverk: de tolf Apostlarne m. m.; jag dröjde en stund

vid den odödlige konstnärns sarkofag, och besökte slutligen den dyrbara byggnaden för hans ännu dyrbarare museum. På aftonen skulle vi åter samlas och göra en promenad utom staden, till det för några år sedan anlagda Tivoli, hvilket nu för tiden är Köpenhamnarens största förlustelse under sommarmånaderna. Det är beläget helt nära utom den vestra stadsporten, och vägen till platsen är icke svår att finna; ty när väderleken är vacker strömma tusendetals menniskor dit, såsom gälde det en stor nationalfest. Men hvilken som sett Köpenhamns Tivoli, kan väl ock undra härpå? Det torde ej finnas *många* städer, som ha att bjuda på något dylikt.

Jag vill prisa en sådan anläggning, icke för lyxen, som kanske nog öfverflödigt är slösad på densamma, icke heller för de lockelser till ett dagdrifvande lif som här kunna finnas och så förledande framställa sig för den sysslolösa lättingen; men emedan jag tror, att den ädlare smak som är utvecklad vid en sådan anläggning, och den art af hyfsadt folknöje, som här hyllas, måste inverka godt på folket, hvilket i alla fall behöfver sin vederqvickelse efter dagens nedtyngande bestyr, och *tager* den, fastän på sämre sätt och för sedligheten skadligare, der ej sådana offentliga folknöjen stå till buds. Den snygga, ordentliga och bildade Köpenhamnarens smak förnekar sig icke heller häruti; han promenerar heldre bort några skil-

lingar i den friska naturen, eller lägger ner dem på njutningen af de alster, som växa på den humana bildningens grund, än han dränker dem i en unken källarsals bägare och glas. Och hvad han vinner på denna hyllning åt en sundare smak, ersätter honom lätt de »mark» han lägger ut vid biljettkontoret.

Jag skall ej trötta med att uppräkna alla detaljerna af den vidsträckta anläggningen. Att restaurationer af hvarjehanda slag och storlek icke saknas här, äfvensom en stor mångfald af skådespel, i den lätta, burleska stil, som är så oskiljaktig från dylika folknöjen, det faller af sig sjelf. Här vinkar dig en paviljong der du kan njuta af hvilan och, för ringa pris, läska dig med hvarjehanda oskadliga drycker; — eller kanske du hellre tittar in i concertsalen der borta, dender täcka, luftiga glasbyggnaden, der man på beqväma säten får afhöra de vackraste operastycken, från tvenne omvexlande orkestrar? Var öfvertygad, att musikens toner äro icke mindre sköna derföre att de klinga emot väggar af glas, eller derföre att musiktemplet genomstrålas af detta magiska sken, som bryter in från de omgifvande promenadernas mångtaliga lampor. Men lyster det dig att byta ut concertsalens hvila emot ett hurtigare nöje, så gå några hundra steg längre bort, och välj emellan att åka i en vagnkarusell, att hissna i *rutschbanans* afgrunder, eller kanhända att vaggas bort i en lättrodd

slup, på kanalernas stilla vatten, der vinden sofver, men roddarnes lätta årtag föra dig fram mellan strändernas mångfärgade lyktor, till de vallar der Carl X Gustaf bröt sina lansar med Köpenhamns modiga studenter.

Promenaderna vid det vackra Tivoli i Köpenhamn kommo oss nästan att förgäta det vi voro stadda på en expedition till Medelhafvet, och att vi redan tidigt den påföljande dagen skulle lyfta ankar, för att gå vidare. Först vid midnatt voro vi åter samlade vid stranden, för att gå ombord; men månens halfva skifva lyste oss vänligt ut till vår hvilande örn, som nu, med hopfällda vingar, låg och hemtade krafter till morgondagens färd.

I det herrligaste väder segla vi nu uppåt Kattegat. Solen ler från en ren himmel, hvilken blott här och der lätt skuggas af vackra molnstrimmor. Längst bort i öster synes, på några ställen, Skånska landet och Halland resa sig öfver vattenytan, såsom kanter af några under horisonten liggande moln; men i vester se vi blott himmel och vatten. Seglare blänka, på närmare och fjermare håll, med sina hvita dukar, och allt omkring oss skimrar emellan sol och vågor.

Den 6 September, middagstiden. — Vi hade hoppats, att vid denna tid redan vara anlända till Götheborg; men vädret har blifvit stilla lugnt, och sjön står

som en spegel. Emellertid begagnas tiden på bästa vis. Jag sitter stundom på »hytten», lutar mig ner öfver relingen och betraktar de besynnerliga sjödjur som skrida fram under och omkring vårt fartyg; besättningen åter, som har haft stortvätt, håller nu på att hissa upp sina drypande plagg mellan masterna, att torkas i solbaddet. Denna tvättscen är ganska egen att åse: öfver hela fördäcket, på bägge sidor om den så kallade kobryggan, äro de plagg utbredda, som skola tvättas. Man öfverspolar dem först med vatten, så att det strömmar öfver hela fördäcket, samt gnider dem sedan med skarpa borstar, till dess de äro så rena som möjligt; derpå knytas de fast vid långa tåg, eller *gölingar,* samt hissas upp i vädret, der solen och vindarna ganska hastigt torka dem och gifva dem åter sin försvunna fägring.

Den 10, på redden innanför Elfsborgs fästning. Vi ligga till ankars sedan den 6, kl. 5 e. m., och tiden för vår vistelse här beror på utrustningen af den vid flottans varf härstädes liggande skonerten *l'Aigle,* som skall åtfölja oss till Gibraltar.

Under dessa dagar hafva vi åtskilliga gånger besökt Götheborg, som lyser fram der nere i viken, icke mer aflägset, än att man beqvämt kan ro dit på några qvart. Jag har sett staden flera gånger förr, och besökte den nu förnämligast för att promenera mig till starkare aptit — att spisa hummer; ty

hummern är väl ändock det första en resande efterfrågar, då han kommer till Götheborg. Frågar han efter några konstnjutningar, några vackra kaféer, några folknöjen, spektakler och dylikt, ifall han t. ex. kommer ifrån Stockholm och är van vid sådantder, så får han väl fråga förgäfves; ty Sverges andra stad är — oss emellan sagdt — bra litet försedd med sådant som kan göra lifvet behagligt för en främling. Handelsintresset tyckes här vara det öfvervägande.

Stadens läge, vid Götha elfs utlopp i Kattegat, är ganska vackert, dess byggnader jemna, snygga och reguliera, och dess indelning kanhända den mest regelmessiga man får se hos någon af Skandinaviens städer. Härtill kommer det högst ovanliga, att staden i flera riktningar är genomskuren af murade kanaler, hvilka på flera ställen äro skuggade af höga löfträd, samt så rymliga, att smärre båtar beqvämt kunna föras igenom dem. Dessa kanaler, med sina trädplanteringar, bidraga icke litet till förhöjandet af det pittoreska i stadens utseende och att förmildra den stela enformighet, som eljest alltid framstår för ögat, der alla hus äro lika höga och alla gator skära hvarandra i räta vinklar, såsom här. Det är bekant att staden, ifrån begynnelsen, är uppbyggd af Holländare, hvilka under konung Gustaf II Adolfs regering nedsatte sig i riket. Byggnadsstilen lärer ock mycket närma sig den Holländska, enligt hvad man sagt mig.

Bland öfriga anläggningar, som här förnämligast förtjena att ses, är det ypperliga badhuset. Det är beläget nere vid hamnen, ej långt ifrån ångfartygsbryggan, och bildar en vacker rotunda med hvälfdt tak, samt omgifves af en täck blomstergård. —

Sedan jag visat dig hit, min ärade läsare, så låt mig till en början erinra dig om, att det är ett ganska märkvärdigt ställe vi nu bese; ett som icke har sin like i hela Sverge. Man synes nemligen vid denna anläggning hafva varit drifven af den besynnerliga idén, att det vore nödvändigt, bredvid alla vår tids prunkande paviljonger och tempel åt de makter som gifva oss sjukdomar, äfven göra en verklig uppoffring för anläggandet af ett litet tempel *åt helsan.* — Hvilken skulle väl tro, att denna dyrbara, vackra byggnad verkligen icke är något schweitzeri, och icke någon källare, fastän den är utrustad med en omsorg, som antyder på att man väntar sig många kunder, — utan helt simpelt ett badhus! Ett badhus med sina 10 marmorkar, sina toilettrum och sin aldra täckaste salong, hvars form och inredning kunna narra oss att tro, det vi förvillat oss in i en af de der félika trädgårdsboningarne, som jordens mäktige någon gång bygga upp i sina parker, för att hafva en tyst hviloplats, då de för en stund vilja draga sig undan det tröttande verldsbullret. —

Vi skola hoppas, att man snart börjar allmänt

inse nödvändigheten af sådana helsosamma anläggningar. Den stora vigten af bad och gymnastik samt ett stärkande och härdande lefnadssätt, är väl redan hos oss i allmänhet erkänd; kanske inser dock ingen så mycket det verkliga behofvet deraf, som de hvilkas kall det blifvit att vandra omkring bland sjuksängarna och, så till sägandes, lappa ihop alla bräckligheter hos vårt från sitt naturliga, friska tillstånd redan alltför långt vilsekomna slägte. Men, fastän behofvet af en förändring i vår märkvärdiga diet och af en öfvergång till ett enklare och mera härdande lefnadssätt väl kan vara erkändt, lärer man dock i allmänhet icke så lätt vilja bryta med de gamla vanorna. Man håller med om åsigten — blott man sjelf slipper följa den. Ty det der onaturliga, regellösa lefnadssättet har med sig något så tjusande, att man finner mycket beqvämare att deri försjunka, än söka dyka upp derur, för att åt sig och samhället rädda sina år och sin helsa. — Betydelsen af en anläggning, sådan som denna, är derföre icke ringa. — Ju smakfullare den är, ju mer skall den besökas, och inrättningen bör kunna bära sig utan förhöjdt pris på biljetterna. — Blefve äfven våra *gymnastiksalar* uppbyggda med dylik omsorg och inredda med all den smak de förtjenade, så är det otvifvelaktigt, att mången hellre skulle söka sitt nöje, sin förströelse och sin styrka der, än i de kämpasalar der man strider med — starka drycker.

Vi äro inne på ett ämne, som ensamt kunde förtjena en afhandling; men här är icke rätta platsen för sådant. På väg att lemna mitt fädernesland, vill jag icke söka upp dess lyten, för att dermed förfula den bild jag skall föra med mig, i minnet, till de främmande nationer ibland hvilka jag kommer att vistas; jag vill inbilla mig, mitt fosterland, att dina söners och döttrars bleka hy kommer ifrån återskenet af dina snödrifvor, och deras hektiska rodnad från den friska vindens kyssar; ty kanhända får jag eljest, derute bland naturens starka barn, alltför många anledningar att klaga öfver mina landsmäns förkonstlade lefnadssätt.

Den 12 September. — Det blåser samma vind som i går, och vi ligga ännu till ankars. —

Jag har redan varit på sjön i mer än halfannan vecka, och har dock icke sagt ett enda ord om hvad som med rätta borde hafva sin plats i början af anteckningarna, nemligen om min boning på det våta elementet.

Korvetten Carlskrona är ett af flottans nyaste fartyg, byggd år 1840 och utmärkt såsom en mycket god och vacker seglare. Var så god och kom och se! Behagas att lägga till med båten vid styrbordssidan, så släppas genast ned tvenne »fallrep». Grip hurtigt tag i dem och stig trappan uppföre; jag har den äran att vara till mötes, för att föra dig omkring uti vår

lilla flytande fästning. Låtom oss då först gå till venster nedåt styrbords halfdäck, och kanske derefter stiga upp på hytten, för att taga hela däcket i ögnasigte. —

Längs hvardera relingen ligger ett batteri af, sammanlagdt, 18 tjugufyrapundiga kanoner. Knubbiga, svarta som dödens natt, ligga de der på sina välformade, starka lavetter och blicka ut öfver det vida vattnet, för att finna hvem de uppsluka månde. Närmast hytten se vi, inom sina blankskurade messingsramar, det vackra *Skylightet* (takfönstret) till chefens rymliga boning, och der framom är nedgången både till denna och till *Gunrummet.* Gunrummet är officerarnes gemensamma rum: det är matsal, förmak och arbetsrum, allt som det faller sig och öfverensstämmer med tiden på dygnet. Det har sitt serskilda Skylight, tillräckligt att insläppa fullkomlig dager och luft, ja till och med sol, när sådan vankas. Kring Gunrummet äro en del af våra hyttor belägna, och en del utanför detsamma, på trossbottnen. Der i hytten till höger, straxt inom Gunrumsdörren, som leder till trossbottnen: — »i denna enkla, låga hydda befaller ingen mer än jag». — — Tyst! der klinga tonerna från en guitarr, — en röst höres: »Upp sjöman till hafs nu skynda dig!» — Jag har således främmande derinne, förut. Så mycket bättre! — Var så god och stig på; der är rum för hela tre personer, d. v. s.

om *en* är beskedlig och sitter på bordet. Min boning är således icke mycket större än Diogenes's tunna, och liksom den rullade, rullar äfven stundom mitt lilla hus. Ett enda fönster på taket, 2 ½ tum bredt och 1 ½ qvarter långt, släpper in allt det ljus som står mig till buds. Men utsigten är *inåt*, nemligen genom dörrn in till Gunrummet. När som helst det behagar en vandrare på däck att sätta sin fot på mitt fönster, det lilla patentglaset, har jag så mörkt som det var dagen före skapelsedagen. Men titta ändå in i min lilla hytt: är den icke rätt bra, i all sin enkelhet, med sin röda, rosiga dörrgardin, sin spegel, sitt trekantiga skrifbord — som kan fällas ner, när jag har stor societet — sin tvättkommod af betsad al och sin rymliga chiffonier, visserligen något fullskräpad med musikalier och böcker — men i alla fall rätt väl gjord af herr Dreissner i Carlskrona — samt öfver densamma en guitarr, fasthängande emellan karaffställningen och klädhängaren.

Inom fartyget dväljas omkring 130 själar, och ifrån kl. 4 om morgonen, när de börja arbeta med rengöring, skura däcket med sina sandstenar och »skoffa» det med sina trädspadar, ända till aftonen, surrar det omkring mig, som i en qvarn. I det lilla Gunrummet åter, surrar det som i en bikupa; ty officerarnes antal, utom chefen, går till hela femton personer. Lägg nu härtill ett oupphörligt knarrande i alla fogar af far-

tyget, skramlande af vapen och förrådssaker, slående i dörrarna, när fartyget rullar för sjögången, vågornas brusande emot den tunna brädvägg, vid hvilken jag har min hufvudgärd, etc. etc., så torde man finna, att jag icke just plägar vara hvad man kallar i ro, i lugn. Men man vänjer sig vid allt, heter det; och jag börjar äfven blifva van. Så mycket får jag dock säga, att den som tänker vara kinkig, må helst låta bli att gå ut till sjös. Man bör vara ung till kropp och själ, för att kunna vänja sig vid sjömannens besynnerliga lif.

Men låtom oss gå vidare. Sedan vi lemnat Gunrummet och kommit ut på »trossbottnen», äro vi med detsamma i manskapets lokal. Der spisa de, der arbeta de stundom, der krypa de upp, hvarje afton, i sina hängmattor eller kojer, och ligga, liksom puppor i sina skal, till dess signalen ljuder: »rejs, rejs, rejs, opp alla man!» då de, förvandlade till fjärilar, börja fladdra omkring ibland tackel och tåg och sprida sig åt olika håll; och nu får man se den ena ridande på ett märsrå, den andra på ett rep, den tredje frampå spetsen af bogsprötet o. s. v., allteſter omständigheterna. — Men råkar någon af dem att falla ner och stöta sig, eller på annat vis bli obrukbar för flygt, så hör han genast till mitt folk och återgår till natur af puppa.

Äfven på trossbottnen finnas några hytter för officerarne och vår proviantförvaltare, han som, näst vår gemensamma »mamma», föreståndaren för bordet, provianterar oss och lagar att ingenting oss tryta må. Men, apropos: stackars vår lilla förvaltare! Han ser så ledsen ut, ty han har upptäckt, att det börjat växa smådjur i grynförrådet. Aj, aj, aj; man kan bli ledsen för mindre än sådant. Tjufvar i grynförrådet! små hvita, knappt synliga odjur, med horn på alla knän, om hvilka man icke ens vet till hvad djurrike de höra — om de äro fågel eller fisk — men som ändå så obemärkt äta på vår gemensamma lifstråd! Det är verkligen mycket ledsamt; men jag försäkrar, jag kan icke hjelpa det med något enda medel af alla dem, som finnas i medikamentslådorna eller instrumentkistan. De äro ock för små att draga ut tänderna på; de kunna omöjligen gapa öfver tandnyckeln. Pikar, musköter, sablar, yxor och pistoler möta väl våra blickar, öfverallt omkring oss upphängda i den bästa ordning; men äfven dessa duga ej att nyttja emot de små banditerna, och ännu mindre alla de der ståtliga svarta kanonkulorna, som du ser ligga rundt omkring trossbottnen, likt det vackraste perlband.

Trossbottnen är ganska ljus och rymlig. Låtom oss gå framåt förn till: här se vi kabyssen, der kockarne hafva sitt embetsrum. Det fräser och puttrar

i den stora kitteln; ärterna äro på elden. — Men hvem är denna besynnerliga figur, som har dragit sig undan i en vrå, liksom hörde han ej rätt till denna lilla verld? Är det en menniska eller en ande? Kanhända fartygets skyddsande, som, för en stund, gjort sig synlig och antagit skepnaden af en — Turk? Nej, det är Egyptiern *Hadgi Ali*, som har blifvit skickad ifrån Vicekonungen af Egypten, med en Giraff, till present åt vår Konung, och nu, efter fulländadt uppdrag, skall följa med på vår korvett till Gibraltar, för att vidare begifva sig derifrån till Alexandria. — Han längtar hem, den stackars Hadgi, ifrån vår kalla nord, och vi trösta honom understundom med försäkran, att fartyget ej kommer att blifva liggande här mer än kanhända blott några dagar.

Den 14, om aftonen, ännu till ankars. — Nyss återkommen från staden, den jag i dag besökt, och detta säkerligen för sista gången före afseglingen, hinner jag blott berätta några ord om ett litet äfventyr vid återfärden, som satte myror i hufvudet på mig.

Jag hade gått i land, tillsammans med några af officerarne på korvetten, och tillbringat dagen med promenerande utom staden, bland dess vackra, skuggrika alléer, med upphandling af diverse småsaker, samt dinerande hos »Winbergs». — Winbergs? Hvad är det? — Jo, det är en liten treflig anläggning,

utom staden, der man kan få spisa sin middag i det gröna. — För all del i verlden, om någon af er kommer till Götheborg, vid sommartiden, så glöm ej att helsa på hos Winbergs!

Det var redan eftermiddag, och vi hade fått ordres från vår chef, att allesammans denna afton infinna oss ombord; ty korvetten skulle, följande morgon, gå till segels. Nu kunde vi väl med en »landbåt» hafva gått ombord; men emedan vi visste, att korvettens barkass skulle säga till vid en brygga utom staden, vid det så kallade Klippan, och det var tillfälle att gå med en omnibus till sistnämnde ställe, föredrogo löjtnant L. och jag, att på denna väg gå ombord, mot aftonen. Men vid Klippan träffades mitt sällskap af en inspiration, i följd af hvilken påstods, att det vore mycket förnuftigt att taga en så kallad sexa derstädes. Skälen voro talande, så mycket mer, som barkassen ej ännu var ankommen. Vi satte en utkik vid bryggan, för att varsko oss när barkassen kom, och slogo oss ned vid ett litet rundt bord, uti en nätt trädgård, bland blommor och målade bilder. Vår tarfliga sexa tog snart slut, och vi började undra, att icke någon barkass hördes af. Vi undrade ännu en stund, och dröjde på detta, en stund; men ännu fingo vi icke något bud om barkassen. Nu började vi ana oråd och gingo ut, för att taga reda på förhållandet. Men

— — utkiken var borta (jag såg honom aldrig mer) och barkassen, som verkligen, enligt hvad några personer sade oss, hade, för en halftimma sedan, afgått från bryggan, var så långt ute på sjön, att inga rop kunde hinna den. — Det var nu sent, och blåsten hade tilltagit, emot qvällen. Ehuru det syntes svårt att kunna komma ombord, så måste det dock ske, på ett eller annat sätt. Lyckligtvis låg, vid stranden, ett stycke härifrån, en båt och i den båten en gubbe, som såg ut att vilja förtjena några styfver med rodd. Här trodde vi oss hafva funnit vår frälsande engel. Visserligen såg han något jordisk ut, med becksömsskor och skinnpermissioner; men han syntes äfven vara något frusen, och näsan var röd: — — allt goda tecken att han ville förtjena pengar, för att dermed kunna värma sig, på qvällen, uppe i Masthugget. Vi funno ock genast, att han icke var döf för våra böner, fastän han eljest hörde litet illa; och vi begåfvo oss af i den lilla båten. Vågorna ville ej gerna släppa oss fram; de hade vuxit stora, och hoppade stundom upp i båten och in i mina rockfickor, — ty jag satt framme i förn. Småningom hade en mängd vatten samlat sig i båten; men gubben hittade på råd och vände sig helt lugnt till en af oss, sägande: »herrn kan få ösa; skopan ligger der», hvarpå L. tackade ödmjukast och började ösa. Härunder hade vi dock funnit, att färden gick mer än lofligt lång-

samt, ty vinden låg rakt emot oss, och att det vore större skäl, att sätta i land och *gå* till nya varfvet, hvarest vi hoppades kunna få låna en af kronans båtar; hvarföre vi närmade oss stranden, sökande någon passande landstigningsplats emellan bränningarne. Men, inkomna närmare landet, stötte vi öfverallt på stenar, som lågo under vattenytan, och fingo snart styra utåt sjön igen, för att icke kantra med båten. Efter flera timmars rodd, lade vi slutligen till vid nya varfvets brygga, gingo upp och lyckades beveka några derstädes stationerade officerare, att lemna oss en af varfvets båtar och fyra man såsom roddare, genom hvilken hjelp vi sattes i stånd att kunna komma ut till korvetten, oaktadt sjön låg svårt emot. —

Det är nu långt lidet på qvälln och tid är att hvila ut efter dagens bestyr. — God natt!

3.

SEGLING TILL GIBRALTAR.

Norrsken — Vacker morgon — Om skilsmessan från fäderneslandet — Farväl (poem) — Storm — Om sjösjukan och medlen deremot — Hafvet (poem) — Segling genom Kanalen — Engelska landet — Storm — Vackert väder; angenäm segling — Vattnets färg — Atlantis's vålnad — Ankomna passagerare — Poem — Sigte af land — Segling förbi Tanger — Gibraltars sund — Ankomst till Gibraltar.

Söndagen, den 15 September. — Klockan 3 i morse kom vakthafvande officern och väckte mig, med underrättelse, att vinden gått öfver till ostlig, och att vi, kanske om en timma, skulle lyfta ankar. »Kom upp och se», sade han, »hvilken gudomlig natt vi hafva, och tag afsked af nordens norrskenshimmel.»

Det dröjde ej länge, förr än jag var på däck.

Stjernorna brunno i öfverjordisk glans på det molnfria hvalfvet, och norrskenet drog ännu sina ljusa strimmor öfver horisontens svarta rand.

I en timmas tid gingo vi och betraktade det sköna skådespelet, helt och hållet öfverlemnade åt våra känslor, och af ingenting störda; ty natten hvilade ännu tung öfver nejden och öfver fartyget med dess sofvande innevånare. Endast då och då afbröts vårt samtal af en enslig sjöfågels skri, hvilket väckte upp jägaresinnet hos oss, eller stadnade vi, för att betrakta de nyvaknade vågornas lek, hvilken vi förmodade inom kort skulle förbytas i allvar, och föra oss bort ifrån fosterjorden.

Det är vid sådana afskedsstunder, liksom ögonen blefve öppnade och såge på ett annat vis allt som omgifver oss. Vanan vid tingen tyckes förslöa blicken, som vill bedöma dem; eller vi se dem ej rätt, emedan de äro för nära inpå oss. Men när steget till afsked är taget, faller på en gång slöjan bort, och vi se klarare än förut. Hvad som nyss förefallit oss enformigt och tröttande, betrakta vi nu med ett nyvaknadt intresse, och hvad som redan förut behagat, blir i samma stund för oss dubbelt kärt. Allt bidrager att förstora skilsmessans smärta.

Vi visste väl nu, att vi snart skulle skåda »söderns rika länder», derom nordbon, derom sonen af björkarnas land gör sig så besynnerliga föreställningar; men morgonen var så herrlig och frisk, och hela vårt samtal gick ut på att prisa det kära norden.

Småningom började den djupblå dômen att rodna, öfver klipporna i öster; morgonens gudinna, den rosenfärgade, hade vaknat, drömmarnas timmar voro förbi, och alla nattens stjernor hade slocknat.

Signalen till manskapet att stiga upp — blåsningen i pipan, och det tredubbla ropet: »reis, reis, reis» o. s. v. hördes från trossbottnen; det för en stund sedan i slummer försänkta fartyget, hvars tystnad blott stördes, då och då, af de monotona klockslagen och ropet: »allt väl!» för hvarje »glas» eller halftimma, framställde nu en tafla af det rörligaste lif.

Kojerna lades i sin ordning, hela relingen utefter, ankaret vindades opp, efter musiken från skeppsgossarnes flöjter, och seglen hissades. — Farväl, Sverge!

Farväl, för ett år, eller — — för evigt! — Hvem vet hvad hafvet ämnar?

Båten är utskjuten, den lilla spånen är utkastad till pris för alla vindar och för elementernas alla våldsamheter; — hvem vet hur länge han flyter? —

En vet det. Jag förtröstar på Honom. — —

Men, farväl så länge, mitt fosterland! — Jag ser dig blekna, i fjerran, förlora dig i den gränslösa vattenverlden, sjunka — mer och mer sjunka — och slutligen — försvinna. —

Farwäl.

Min fosterbygd, du är mig kär,
Dig hör mitt hjerta till;
Hvarthän min långa vandring bär,
För dig jag lefva vill.

Till andra land jag ilar ut
På hafvets falska stig;
Men längtar åter dock, till slut,
Att hvila få hos dig.

Ty hvad jag eger, du mig gaf,
Du gaf mig sorg och lust;
Du gifver mig väl ock en graf
Uppå din kära kust.

Bland mist och moln jag sjunka ser
Din dunkelgröna strand.
Nu går den sista skymten ner — —
Nu fins ej något land.

Farväl, mitt hem! — Med böljan blå
Min helsning än en gång!
Hon skall i qväll till stranden gå
Och sjunga dig min sång.

Farväl, du stilla, lugna dal,
Der nu min moder går
Och saknar mig i tystnad sal
Och offrar mig sin tår!

Farväl, j fränder, vänner, j,
Som menat mig så väl!
Vill himlen, åter mötas vi; —
Men nu — Farväl! farväl!

Inloppet till Kanalen, den 19. — Vi hade ej varit länge till segels, förr än vi fingo erfara, att vi redan voro ute i den bistra Nordsjöns famn. Vågorna började växa allt högre och högre, fartyget att arbeta med våldsamma rörelser i den svåra sjön. Vi gjorde rätt god fart, och vinden fortfor med samma styrka, ända emot natten, då den öfvergick till storm.

Jag försäkrar, det är mycket lugnare att sitta hemma på sin kammare och läsa om stormen, än att vara med om densamma, i dess våta, tjutande verklighet. Det var omkring midnatt, och jag låg och drömde om att jag — sof; — — men »Adam var icke länge i paradiset», säger ordspråket. Jag vaknade af ett ovanligt buller i min sjöegendom, förenadt med en rullning och skakning af hela min sängkammare, hvars like jag aldrig förr varit med om. Hade jag icke hastigt fattat tag uti min, bredvid säng-

platsen fastgjorda, chiffonier, så är det troligt, att jag i nästa ögonblick legat utsträckt på golfvet, bland alla andra saker, som icke voro fastsurrade. Stormen tilltog med hvarje ögonblick. Der var ett buller och sorl, som ingen kan föreställa sig, utan att hafva sjelf pröfvat på något dylikt. Alla fogar knakade, skallrade, grufvade sig, såsom ville fartyget remna i stycken. Sablar, gevär och pikar slogo och skramlade emot den tunna brädväggen, som skilde min hytt ifrån trossbottnen; de tunga jernkulorna rullade i sina lårar; öfver mig, på däcket, tjöt stormen i tackel och tåg, men högre ljödo kommandoropen till den arbetande besättningen, som öfverallt var sysselsatt med att taga in segel, och att surra fast allt hvad löst var, under det att den sjelf sköljdes af oupphörliga störtsjöar, som rusade in öfver relingen. Sjelfva *låringsbåtarne*, som voro upphissade, på ömse sidor om fartyget, högre än relingen, voro nära att ryckas bort af de hungriga vågorna, och man måste förstärka deras »surrning». På däcket öfver mig sqvalade det, som om hela hafvet störtat in, och emot väggen, der jag hade min bädd, slogo vågorna med förfärlig kraft. Ifrån hyllor, chiffonier och bord dansade, omkring mina öron, böcker, kläder, ljusstakar, bläckhorn; ja, jag sjelf höll oupphörligt på att komma med i dansen.

Läsaren torde fråga mig, om jag, under allt detta, icke kände något af den så kallade sjösjukan, samt huru dermed förhåller sig: jag torkar mina ögon och tillstår min svaghet; »*quamquam animus meminisse horret, luctuque refugit*». Hvarföre blygas tillstå, att jag icke tålde vid något, som sjelfva Frithiofs vikingar icke tålde, då han seglade med dem till Jarl Angantyr! Vi foro nu på ungefär samma vatten; ty stormen hade jagat oss upp emot Norges södra udde, och vi styrde nordvestlig kurs, i tanka att gå norr om England. — Jag afundades Frithiof, icke för hans vackra Ingeborg, — men för att han så snart fick komma i land, undan stormen, och få sig ett godt glas mjöd. Jag kunde hafva behöft detsamma; men icke endast jag, utan halfva besättningen, hvilken med mig delade sjösjukans himmelrike.

Men finnes då icke något medel emot detta onda, som så obarmhertigt förstör den resandes goda lynne, och lemnar efter sig matthet och leda vid sjön? — Jag känner blott ett enda: att stiga i land (som Frithiof gjorde). Skalden nämner ej, om de bleknade vikingarne förut försökte kuren med *Kreosot*, eller *Saffran*, invecklad i linne och lagdt på hjertgropen — om de hade någon (jag menar Saffran), för att icke tala om gröt, lagd på — ögonen (!), hvarmed någon ung sjöman vid en Medelhafs-expedi-

tion lärer blifvit narrad af sina kamrater, att försöka bota sig för sjösjuka. Hufeland föreslår, i sitt Enchiridion, ett sammansatt medel af Opium, Campher, Cajeputolja m. m., hvilket, i form af salva eller plåster, nyttjas under bröstet. Möjligtvis lindras häraf sjukdomen något obetydligt; men att det icke häfver den, känner jag redan af erfarenhet. Horisontelt läge har jag funnit gifva mycken lindring.

Ett råd, för den som företager en längre sjöresa, och följaktligen bör vara beredd på att uthärda flera stormar, vill jag dock gifva, såsom grundande sig på det resultat jag vunnit genom förfrågningar hos många sjömän. Och det är: *att ingenting nyttja, för att lindra sjösjukan;* förutsatt likväl, att man är af någorlunda stark konstitution och icke fallen för blodspottningar. Ty jag tror, att ju våldsammare man, första gången, angripes af densamma, ju säkrare kan man vara att icke vidare få igen den, vid följande stormar. Det är, som om detta häftigare anfall på nerfsystemet gjorde detsamma med ens förslöadt för vidare inflytelse af sådan art. Kuren är svår — jag medgifver det — och de flesta torde långt heldre hålla sig stilla i sin koj, än gå uppe och ragla. Sjömannen i tjensten får dock genomgå densamma, utan förskoning, han får arbeta ibland sjöarna på däck — så sjuk han är — och, hängande på rånockarne öfver den brusande afgrunden, med frusna fingrar berga de

våta seglen, under det att fartyget rullar, från sida till sida, så som om det, den ena stunden, ville dränka honom i djupet, och, den andra åter, steka honom i soln. —

Den följande dagen fortfor äfven med hårdt väder; men vinden hade lyckligtvis gått öfver till nordlig, så att vi fingo ändra vår kurs, för att gå genom Kanalen; till icke ringa glädje för oss allesamman.

Då jag skrifver detta, hafva vi Thorsdag, klockan är 12, och vi äro ungefär vid Hags latitud. Vädret är vackert, vinden nordlig. Många seglare synas på längre och närmare håll, somliga i den rika skruden af fulla läsegel, blänkande emot soln, såsom vore fartygen, med både master, segel och rår, försilfrade. — Intet land har synts på fyra dagar.

Hafwet.

Du kämpande, stolta, oändliga haf,
Du omhvälfda himmel, du böljande graf!
Från darrande plankan jag höjer min sång
Vid hvinande vindarnas språng.

Ty jag älskar din rymd,
Der ej blicken blir skymd,
Men får flyga med örnen omkring;

Ty jag älskar din lek,
Och om kinden blir blek
När du mörknar — det gör ingenting.

Med dufvan i skog har jag suckat mig trött,
Hos blekröda liljorna nog jag har blödt;
Jag svalka behöfver för hjerta och kind,
Vill dricka din läkande vind.

Ty den läskar så godt,
Och den kyler ej blott,
Men den stärker hvart glödande bröst.
O! den susar så rik
Öfver fjärd, öfver vik.
Hvarje tanke blir frisk vid dess röst.

Du fanns, innan ännu en skapelse fanns;
Förr'n himmelska verldarna börjat sin dans,
För Gudomens ande i vördnad du låg,
Med mörk och med drömmande våg.

Men då hördes en röst:
»Varde ljus!». Ur ditt bröst
Lyste eld, och i dagningens brand,
Vid sin Skapares ord
Föddes himmel och jord,
Och du kysste den blommande strand.

Ditt välde från tidernas morgon är lagdt,
Från pol och till pol går din segrande makt,
Från eviga isarnas ödsliga land
Till öknarnas glödheta sand.

Inga härar ha nått
Till din herrskares slott,
Till Poseidons, den mäktiga gud:
Än kring jorden han far
I sin glänsande char,
Och förkunnar i stormen sitt bud.

När vreden förmörkar din blick, när din hy
Blir grön, när du slungar din fradga mot sky,
Och bränningen tjuter vid darrande strand,
Och solen förlorar sin brand:

Då är fasan ditt bud,
Och i segrareskrud
Flyger dödsengeln rymden omkring,
Bryter master och rår
Och förödelse sår
Omkring jordens och himmelens ring.

När mildhet går ut från din blick, när din hy
Blir skär, och det droppar som rosor från sky,
Och böljan hon spelar, så stilla, så len,
I aftonens magiska sken:

O, hur ljuf är du då!
Ur din vagga, den blå,
Stiger skönhetsgudinnan på strand,
Och i seglarens bröst
Vaknar glädje och tröst,
Och han gungar med skeppet till land.

Du kämpande, stolta, oändliga haf,
Du omhvälfda himmel, du böljande graf,
Låt flyga mitt segel, låt ila min färd
Med fröjd i din vexlande verld!

Om tillbaka, en gång,
Du mig leder, en sång
Jag dig helgar med jublande röst,
När jag vinkas till strand
Utaf vänskapens hand,
Och jag trycks mot dess klappande bröst.

* * *

Den 20. — Med den fördelaktigaste vind, och efter fyra dygns lycklig segling, hunno vi, i går afton, Dowers latitud, och voro således inne uti Kanalens smalaste vatten.

Luften var ren och klar, lätta moln summo sakta fram på den stormfria himmelen, och månens halfva

skifva drog framför oss, i vattnet, en väg af dallrande silfver, och kantade med brinnande guld de fantastiska molngestalterna uppöfver oss. Här och der framskymtade ett aflägset segel, och på spridda punkter tindrade de Engelska fyrarna, våra säkra ledare, under den farliga passagen. De brunno såsom stjernor, hvilka fallit ner och lagt sig till hvila vid hafvets rand. South Forelands', Dowers och Dungeness's fyrar följde oss länge med sitt sken, och med obeväpnadt öga kunde vi skönja lyktskenet från den lilla staden Ramsgate på Engelska stranden. Med kikare märkte vi detta sken ännu klarare; det syntes då reguliert afdeladt efter hvarje ned till hamnen löpande gata, och skimrade som ett perlband på det mörka vattnet. Ifrån Franska landet framglimmade stundtals Calais's och Cap Gris Nez's blänkfyrar. Det hela var ett nattligt skådespel, egnadt, då man första gången seglar denna väg, att göra ett intryck på sinnet, som länge måste bibehållas. Sinnesstämningen ombord var också, för tillfället, serdeles upprymd. Vi kände nemligen, att vi, efter passerandet af Dower, hade lemnat bakom oss ett sund, fullt af farliga bankar, och som ofta flera gånger inom ett och samma dygn plägar hölja sig i tjocka dimmor, hvarunder seglaren, fattad af strömsättningarna, lätt kan komma att fastna på grund och begrafvas i vågorna. Den omedelbara följden af vår lyckliga segling var den, att en bål fram-

sattes på Gunrumsbordet och en skål dracks för lycklig färd. Wohlthäther hade dock en serskild anledning till sin frikostighet: det var nemligen hans frus namnsdag. Fredrikas skål blef den andra som tömdes, och alla svenska Fredrikors skål dracks nu härute, på färden mellan Frankrike och England. Gitarrens toner beledsagade våra glada visor. Men, när allt hade tystnat och vännerna gått till kojs, gick jag upp på däcket och satte mig på mesanbommen; ty huru skulle jag kunna vara sömnig i sådana ögonblick! Vår färd gick ju fram igenom det sund, der verldens tvenne, jag kanske vågar säga, största nationer nalkas hvarandra med sina stränder, liksom för att betrakta hvarandra och mäta med afundsamma blickar hvarandras jätteskepnader. Rödgul syntes månen, färdig att stiga ned i hafvets djup. Ett dubbelt mörker växte dervid upp omkring horisontens vida ram. — Jag blickade mot vester: här låg Britannia och rufvade på sina rikedomar, samlade från alla jordens hörn, och på sina historiska minnen, dimmiga och dystra, såsom elementet, der hon lefver; jag blickade mot öster: der borta vid blänkfyrarna låg ju Frankrike — »la grande nation» — Napoleons, Molières och Rousseaus land, hvilande på sina otaliga lagrar, och gömmande i sin rika barm, såsom i en luttringsdegel, vår tids vigtigaste samhällsfrågor, för

att kanske ännu en gång resa sig upp till det djerfva försöket af en verldsomskapning.

Vi gunga nu för en lätt, men god vind, förbi det hvitskimrande Engelska landet, hvars krithvita kalkberg äro igenkända på långt afstånd. De ligga, såsom lätta sommarmoln, hvilande öfver Kanalens gröna vatten; och serdeles vackra synas Beachy Heads vågiga bergkullar. Med kikaren se vi en rik grönska utbredd öfver den mot sjön tvärstupande klippstranden, samt här och der i dalarna längre upp, hövolmar och grönskande odlingar. Vi se äfven den berömda badorten och staden Brighton.

Den 27, utanför Portugal. — Det oroliga hafvet vaggar sina barn understundom alltför vildt, när nyckerna falla på, och det börjar sjunga sin stormsång. Mina anteckningar hafva under flera dagars tid varit afbrutna; ty ibland är det litet svårt att skrifva, ombord på ett seglande fartyg. — Efter att i tvenne dagar hafva seglat inom åsyn af det Engelska landet, lemnade vi, den 21, ur sigte dess yttersta udde i sydvest — Cap Lizard — allt under en gynnande vind. — Men se hvilket spöke, som kommer der borta, med luden mössa ända ned öfver öronen, hållande en ofantlig blåsbälg emellan sina vantar! Det är visst ett riktigt hafstroll, som kommer att förfölja oss, sedan vi åter blifvit öfverlemnade åt den vida oceanen. Jaså, det börjar kännas: det är samma

odjur, som tog ett tag med oss i Nordsjön, — det är stormen! — — Vi äro åter inne i repetitionen af nordsjöspektaklet; men det går nu med fullare orkester och tempo är stiget till *furioso*. »*Una Eurusque Notusque ruunt, creberque procellis Africus.*» — Jag vill ej trötta med vidare beskrifning härom, utan hänvisar i stället till Eneiden, der Virgilius så mästerligt målar stormen på hafvet.

Sedan det hårda vädret fortfarit i tvenne dygn, och stormen slungat oss fram förbi Biscaya-bugten, hejdade den sig och »mojnade småningom ut».

Den 24 passerade vi Cap Finis terres latitud. — Sedan dess har vädret varit mycket vackert, vinden fortfarit att blåsa nordostlig, en behaglig bris fyllt våra segel, och en mild temperatur börjat helsa oss välkomna till söderns rika länder. De tvenne sist förflutna aftnarna hafva isynnerhet varit oss angenäma med sitt fulla månsken och sina lätta skyar. — Vattnet i denna del af Atlantiska hafvet har den vackraste mörkblå färg, så olik våra insjöars, att det förundrat mig huru en sådan olikhet kan finnas hos samma element; — dock, elementet är ju ej fullkomligt detsamma: det torde blott behöfvas en tillsatts af hafsvattnets salter och hafvets djup, för att våra insjöars dunkla vatten skulle hafva samma azurteint.

Att se en sådan sjö infattad i ramar af ett nordiskt sommarlandskap, vore väl ett af de vackraste

skådespel vårt öga kunde möta. En blänkande måne häröfver, som gjöte sitt silfver i denna sjö, ett sväfvande snöhvitt segel derpå, och en luft, sådan som detta klimat eger den — — hvad skulle vi begära mer, för att hafva framför våra blickar ett jordiskt paradis?

Det är ock likom fantasien finge bättre vingar i detta milda klimat. Vi stodo i går afton på däcket och betraktade himmelen, der solen, i vester, hade lagt sig till hvila i det djupblå vattnet: på en grund af guld och umbra vandrade molnen fram öfver vattnet, liknande besynnerliga skogar med luftiga, matta kronor, tills de tycktes stadna på några bösshåll ifrån fartyget. Månen steg upp och gaf dager åt taflan, och den började likna en skön trädgård, vid vattubrynet omgifven af en jemn, hvit mur, som afundsamt dolde för oss den förtrollade lustgårdens mysterier. Jag tyckte mig se det sagodunkla Atlantis uppstiget ur djupet, för att, en stund, andas till sig luft och derpå åter försvinna i sin eviga graf; jag tyckte mig känna rosornas doft, jag tyckte mig höra näktergalarnes sånger; — — men en vind for öfver trollverlden, och illusionen med sitt herrliga Atlantis var åter försvunnen.

Så vexlar sjömannens lif, med storm och lugn, med dystert mörker och tjusande, öfverjordiskt skimrande taflor.

Den närvarande dagen har framställt för oss trenne passagerare: pro 1:o, en liten grå fågel, så fullkomligt lik de Skånska så kallade kornlärkorna, att jag icke kunde underlåta att fråga hur man mådde i Skåne och Lund. Den kom till fartyget, tidigt på »hundvakten» och gaf sig fången, med vilkor att få bo hos löjtnant L. och äta ur hans hand litet stött skorpa; ty den var hungrig efter sin långa resa: pro 2:o en turturdufva, som ännu ömsom sitter och hvilar på rånockarna och ömsom fladdrar omkring fartyget med sina skönformade vingar. Hvarifrån det snälla djuret förskrifver sig, kan man ej så noga veta; kanhända hon kommit att förirra sig ända ifrån de Azoriska öarna, kanhända är hon hemma i Portugal, någonstädes kring Tajos stränder, eller skulle hon icke kunna vara född i Lindaraxas trädgård vid det sagorika Alhambra! Det är ledsamt att hon icke kan tala om hvad hon vet. — Den tredje passageraren var en springhval, lång som kämpen Goliath. Han fägnade oss med några dugtiga luftsprång öfver vattnet och försvann derpå.

Men dufvan följer oss troget. Jag vill språka med henne några ord:

Hvad vill du här, du vackra turturdufva,
På hafvets vilda rymd, der stormar rufva
På hvarje våg och hvarje rosig sky?

Hvi flög du från ditt hem, det lugna, stilla,
Att dig i dödens skumma nejd förvilla?
O, fly! o, fly!

Nej, icke fly! — Sitt stilla på vårt segel;
Det flyr med dig utöfver böljans spegel,
Och skall dig föra till en stormfri strand.
Ett fridens budskap kom du till vårt möte,
Vi följa dig tillbaks i lugnets sköte,
I land, i land.

Men, när du hvilat dig en stund på jorden,
Så tag min helsning, flyg med den mot norden,
Försvinn i lätta skyar, tills du ser
Min hembygd le ur klarnad silfverdimma,
Belyst af solens eller månens strimma; —
Der sänk dig ner.

Och helsa fränder, helsa vänner alla:
Hur högt omkring mig hafvets vågor svalla,
Ej skymmes undan minnets rika land.
Der lefver jag med dem i qvällens stunder
Och ristar deras namn i lagerlunder
På sydländsk strand.

* * *

Den 29, f. midd. — I dag, söndag, efter jemt fjorton dagars segling, passera vi inloppet till Medelhafvet. Redan förlidne afton sågo vi, vid månskenet, en dunkel rand af det Afrikanska landet, och, då jag i morse kom upp på däck, möttes mina blickar, till höger, af Cap Spartel, Maroccos nordvestliga udde, och, till venster, af Cap Trafalgar, namnkunnigt genom det stora sjöslag, som derutanför hölls år 1805, emellan Engelsmännen, å ena sidan, och Fransmännen och Spaniorerna, å den andra. Den store sjöhjelten Nelson stupade der; men Engelsmännen erhöllo dock en lysande seger.

Så snart vi nalkades inloppet till sundet, styrdes kosan närmare det Afrikanska landet och Tangers redd, för att, i anledning af Maroccos närvarande förhållande till Frankrike, utforska, antingen krigets eller fredens gudar nu innehade denna strand. Vi gingo på ungefär en tysk mils afstånd från staden.

Inga seglare syntes i sundet, men vid Tanger lågo trenne ångfartyg, en brigg och några andra smärre fartyg, under Fransk flagg. Allt befanns mycket stilla och fredligt, såsom naturen, en sommarafton, efter vreda åskors buller. Sjelfva staden syntes ej raserad genom den franska bombarderingen; men en del af fästningsverken voro sönderskjutna.

Under flägtarna af Afrikas mildaste vindar glida vi nu sakta fram emellan Herkules's väldiga stoder,

Europas och Afrikas tvenne närmaste uddar. Hvilken skulle väl, för två månader sedan, hafva kunnat spå mig något sådant? — »Obestämdt hvart han skall» — jag kommer ihåg detta motto från början af min resa. Det är mig ej okärt, ty det tyder på ett lif, rikt på omvexlingar och erfarenheter. När lyckan är med må detta motto gerna gälla, åtminstone så länge man ännu är ung och förmår att med värma omfatta ett omvexlande lifs tusende behag, eller att uthärda dess lika många vidrigheter, hvilka sednare alltid skola vara med, likasom peppar på mat. Vinsten för en resande blir dock i alla händelser den: litet mera kännedom af sig sjelf och verlden.

Men kom nu hit, så skall jag visa er något serdeles! Ser ni, der borta till höger, en udde, blågrå, såsom en tunn rök, sticka ut emot den blänkande spegeln af ett haf utan någon synlig gräns, och stiga djerft upp i höjden, tills den förlorar sig i en hvitgrå bädd af moln! Det är den ena af Herkules's stoder, den södra, och heter *Sierra Bulones* eller *Apberget* (på landets språk: *Gibel Mussa*). Ser ni, der borta till venster, en dylik rökblå klippa stiga upp emot höjden, likasom ville den bestorma himmelen, men, med ens hejdande sig, dyka neder i en afgrund af blänkande vatten! Det är den andra af stoderna, den norra: *Gibraltar*.

Hvilken besynnerlig »teint» som hvilar öfver denna trakt! Se derborta, uppåt den Spanska kusten, hur sydländskt, hur lätt och luftigt bergen skimra, i ett oändligt fjerran, i en färgton, hvilken lika litet kan uttryckas med språket, som med penseln; ty den är etherisk. — Jag tror man bäst skildrar den, såsom ett skådespel, sammansatt af luft, sol, vatten, oliveskogar och glödande sand; af hvilket man dock ej ser detaljer, utan alltsammans på en gång ofantligt vidsträckt och ändlöst. Jag kan icke heller på annat sätt beskrifva den Afrikanska kusten. Samma lätta rökteint, samma glödande sand, samma matta, halfförbrända grönska. — Afståndet mellan de begge verldsdelarnes närmast hvarandra belägna uddar är omkring 1 ½ svensk mil. Vi hafva således, under seglingen midt igenom sundet, ett godt stycke väg till hvardera landet.

Samma dag, kl. 12. — Vi nalkas allt mer och mer Gibraltar, vi se redan med blotta ögonen husen vid stränderna, vi se i den rymliga hamnen, här och der en skymt af seglande eller ankrade fartyg; men veta ej ännu hvilka och huru många de äro.

Ej underligt om sinnesstämningen ombord i dessa ögonblick är serdeles liflig. Ty vi hafva varit fjorton dagar på sjön, och längta åter till det kära landet, helst som allt hvad der finnes är helt och hållet nytt för flera ibland oss. De måste ju vara obeskrifligt

intressanta, dessa ögonblick, då naturens och menniskolifvets skala är på väg att öfvergå i en ny tonart, den man så många gånger hört beskrifvas, men aldrig fått närmare lära känna.

Vinden hjelper oss; det går så lätt öfver det porlande vattnet, såsom seglade vi på en majsky öfver morgonhimmelens lufthaf; inom en timma äro vi midt inne i denna klunga af krigs- och handelsfartyg från Europas spridda länder.

Jag kan icke upphöra att betrakta det ovanliga skådespelet! Högt reser sig Gibraltars klippa, tills den synes så lätt, så luftig, som om den vore en dallrande rök; och längst bort i bakgrunden Spaniens berg, färgade i asur så högblå, att om ej hvita moln stodo emellan dem och himlahvalfvet, skulle de ej synas för våra ögon.

4.

FÖRSTA BEKANTSKAPEN MED GIBRALTAR.

Practica — På redden liggande örlogsmän — Besök i Gibraltar — Landningsplats — Kajen — Bevakning — Vandring genom staden — Alamedan — Sydländsk vegetation — Vacker belägenhet.

Den 3 October. — Vi ankrade här den 29, kl. ½ 2 e. m. Saluten dundrade genast mot den väldiga klippan och besvarades straxt derpå från fästningen.

Sedan vi först fått besök af en karantänsbåt, och aflemnat de från vår sida behöfliga upplysningarna angående helsotillståndet m. m., fingo vi »practica» och emottogo derefter besök af officerare från de på redden liggande örlogsfartygen. Dessa fartyg voro följande: Engelska linieskeppet *Albion*, en tvådäckare, förd af Commodoren *Lockyer*, Österrikiska korvetten *Adria*, Danska krigsångfartyget *Hekla*, Danska briggen *Mercurius* och Norska korvetten *Nordstjernen*. Återvisit till de främmande örlogsmännen

gjordes af officerare från vår korvett, och härmed var denna dagen tilländalupen.

Den 30 besökte jag, för första gången, Gibraltar, tillsammans med flera af officerarne på vårt fartyg.

En utförligare beskrifning öfver stället uppskjuter jag, till dess jag hunnit rätt taga kännedom härom, och går nu blott att förtälja huru det första besöket aflopp.

Någon större hamn finnes icke i G., hvarföre alla främmande fartyg ligga till ankars på den för storm och sjögång öppna redden: de smärre närmast landet, de större längre ut. Vi hafva af denna orsak ett temligen godt stycke väg, då vi vilja ro i land; — men en örlogsman har goda båtar och många roddare. —

Efter att hafva vaggat med vår båt bland dyningarna, något öfver en fjerdedels timma, lade vi till bredvid den så kallade *Old mole*, en vid stadens norra ända utskjutande arm af den solida yttre fästningsmuren. Bakom denna »mole» ligga alla små handelsfartyg och båtar, skyddade för stormar och sjögång, och här är kajen, der handelsprodukterna föras i land eller ombord. Man ser också detta ställe hela dagen hvimla af en brokig menniskoskara, sysselsatt, här med att lasta ur och i båtarna de varor som ankomma och afgå, der med uppvägande af balar och fastager, samt upptrafvande af alla möjliga slags

handelsartiklar på de stora, tunga, af mulåsnor dragna, kärrorna, hvilkas dånande skrammel utgör en gudomlig rullbas till dender oförlikneliga symfonien af högljudt grälande Spaniorer, snattrande Araber och språktuggande Engelsmän, hvars make man visserligen icke får höra på många ställen under soln. Redan denna kaj skulle hafva gifvit mig nog ämnen till tidsfördrif, under en hel dag; ty allt hvad jag här såg var nytt för mig, ifrån tacklingen af Spaniorernas smuglarebåtar ned till de gulbenade Arabernas maroquinstofflor.

Nog märkte jag, att jag var återkommen igen till min moder jorden, men ock, att jag var långt bort ifrån den Svenska.

Manad af nyhetsbegäret, hastade jag att begifva mig upp i staden och blanda mig in ibland denna brokiga menniskoskara, hvars mångfaldiga drägter och skepnader kunde komma mig att tro, det jag i en hast blifvit införd på en stor maskerad.

Så snart man lemnat kajen och begifvit sig in genom den deråt vettande fästningsporten, befinner man sig på en plan, som till höger är upptagen af fruktmarknaden och till venster af fisk- och köttmarknaden. Detta är stadens förnämsta öppna handelsplats. — Se hvad drufvor! Låt oss hemta några klasar och gå vidare: vi komma, utan tvifvel, tillbaka en annan gång. — Efter att hafva passerat igenom

hvalfvet af en annan, en inre fästningsmur, befinna vi oss på en stor, öppen plats, omgifven af byggnader för garnisonen. Att hvarken här eller vid den yttre porten saknas ständig militärbevakning, behöfver jag knappt nämna. Mängden af de öfverallt vimlande engelska soldaterna tillkännagifver, vid första blicken inom murarna af denna fästning, att densamma är en dyrbar juvel i Engelska kronan, och icke är ämnad att skänkas bort.

Vår väg gick utefter stadens största gator: *Waterport-street*, *Main street* och *Southport-street* (hvilka egentligen bilda en enda igenom hela staden gående gata), förbi börsen, katolska kyrkan och guvernörns gård, till södra stadsporten, och derifrån ut till *Alamedan*, Gibraltars exercis- och promenadplats. Jag var nyfiken att se något af en sydeuropeisk vegetation; och lemnade, för en stund, folkhvimlet i staden.

Redan vid de första stegen utom stadsporten möttes ock mina blickar af växter, dem jag hittills aldrig sett utom väggarna af våra orangerier, och rikare omvexlande, än jag hade föreställt mig det, då jag ifrån sjön betraktade denna solbrända klippa. Aloe-, Cactus- och Geraniehäckar slingrade sig i otaliga krokar omkring de vackra promenaderna, solen baddade emot den bördiga marken, och för hvarje vindflägt omkringsväfvades jag af de outsägligt behagliga vällukter, hvarmed söderns Flora så slösande omgifver sig.

Hvarje blomma hviskade till mig om en evig sommar, den ljumma luften, fylld af de finaste aromer, försatte hela mitt väsende i ett underbart rus, och jag drömde, vakande, en dröm, som på en gång förklarade mig hela söderns yppiga lif, med sina rikedomar, sina njutningar och sina glödande passioner.

Alamedan är en för Gibraltar ovärderlig promenadplats, och betydliga kostnader synas vara nedlagda på densamma. Namnet är Spanskt och betyder: poppelskog. Här finnas äfven hela alléer af höga silfverpopplar; och det synes nästan obegripligt, hur man på en sluttande klippgrund kunnat draga upp så många väldiga träd och tillskapa en så vidsträckt blomsterpark, med så många labyrintlika gångar försedd och omvexlande af så många slags utsökta växter. Men stället är onekligen förtjent af de kostnader man nedlagt på detsamma, ty få platser i hela verlden torde hafva en belägenhet, som kan jemföras med denna. Till venster reser sig, med en jemnt sluttande vägg, den väldiga klippan, tills den blir så hög, att den liksom synes dallra bakom ett flor; och till höger se vi Gibraltarviken, med det kringliggande Spanska landet, hvars bakgrund bildas af blånande bergskedjor, samt vidare det herrliga, vidsträckta sundet, skimrande af hvita segel på en botten af solbelysta vågors silfverskir, och omgränsadt af Afrikas, i en ofantlig aflägsenhet försvinnande, molnlika berg.

Vi hunno icke, denna gång, göra någon längre promenad; vår afsigt var blott, att se hvar vi voro hemma, i afseende på naturen; och vi begåfvo oss åter till staden, för att taga den och dess innevånare i närmare skärskådande.

5.

KLIPPANS BESTIGNING.

Matsäck — Svår väg till himmelen — Vaktande englar — Carl V:s mur — Himlastegar — Promenadsällskap — Om naturmålningar — Utsigt från klippans topp — Signalstationen — Douglasgrottan — Michaels-grottan — Traditioner — Återtåg från berget.

Den 5 October. — Uttröttad efter en hel dags vandring omkring och ända upp till toppen, eller rättare kammen af Gibraltarklippan, är jag nu tillbaka i min trånga hytt, med tankarna uppfyllda af allt hvad jag sett och beundrat. Man klagar i allmänhet öfver, att G. är en för sjöfarande i flera afseenden oangenäm station, och detta kan jag ej bestrida; men genom sin märkvärdiga belägenhet, sin storartade natur och sina ovanliga och gigantiska fästningsverk framställer denna klippa scener och taflor af en art, hvars make man icke torde finna på något annat ställe under solen. Den förtjenar visserligen ett besök af hvar och en, som reser för att se vår jords största märkvärdigheter.

Jag hade bestämt mig, denna dag, för en klippvandring tillsammans med vännen, som i Götheborg hjelpte mig ösa vatten ur dender lilla båten, hvilken höll på att kantra med oss, och klockan 8 på morgonen stego vi i land från korvetten.

Efter att af en Arab hafva tillhandlat oss en liten matsäck af läckra dadlar, började vi, utan uppskof, vår klippvandring. Icke underkunniga om egentliga utgångspunkten, styrde vi af ifrån Alamedan, emellan cactusbuskarna, direkte uppåt en tvärbrant grusbacke; men sedan vi några gånger åkt utföre med det nedrasande gruset, och vårt unga blod hunnit sansa sig, funno vi, att denna väg icke precis måtte vara den rätta, hvarföre vi »slirade» ner till en Engelsk soldat, som kom gående på körvägen nedanför backen, och frågade honom:

»*Where is the way to the heaven?*» (Hvar är vägen till himmelen?).

Denne utvisade vägen, och vi följde hans anvisning och stego uppåt, till dess vi helt oförmodadt stötte på en vaktande engel, eller rättare Engelsman, med röda skinande kläder samt en musköt i handen, och han ropade till oss:

»*Stop here!*»

»*Beg jour pardon, but* vi hafva blifvit hitvisade af en annan skinande väktare från de lägre sfererna, och hafva icke råd att slita onödigtvis på våra stöflor.

»*Very well! Go on!*» — — Och vi gingo.

Att gå rakt upp var icke möjligt. Man har ock derföre anlagt små vägar, som i sicksack leda uppåt den jemnt sluttande bergväggen. Dessa följde vi, till dess vi kommo fram till en utför hela berget gående mur. Denna mur, som är en lemning ifrån Spaniorerna (anlaggd af Carl V), är öfverst försedd med trappsteg och afsatser, och passar bra att gå på — för fåglar. Visserligen var densamma, här och der, något förfallen, och trappstenarna lösa; men det låg något serdeles luftigt i en vandring deruppå, och vi frestade våra muskler och nerfver en stund med att försöka trapporna. Naturligtvis fingo vi komma öfverens om att icke svindla, då vi från dessa himlastegar skådade ned öfver afgrunderna.

Der fanns, före oss, ett sällskap, som just höll på att bestiga höjden, när vi anlände, och de syntes redan besitta god öfning deruti. De hvarken svindlade eller tröttnade. Men, såsom vägvisare vågade vi ej begagna dem; ty deras väg syntes oss alltför vådlig. Än sprungo de på yttersta kanten af murarna, än kastade de sig upp i ett öfver afgrunden lutande träd, fattade så tag i någon öfver hufvudet hängande klippa och slängde sig, med oerhörd vighet, upp på nästa afsats, o. s. v., till dess hela herrskapet försvann emellan klippor och solfjäderspalmer. Sjelfva herr Springer skulle ej hafva gjort det bättre; men

de voro också hans kusiner — de voro *apor*, likasom han.

Dessa djur — aporna — uppehålla sig uteslutande på klippans öfre del, isynnerhet dess östra, mot Medelhafvet vettande sida, och äro de enda, som finnas vilda i vår verldsdel. Jag torde återkomma till dem en annan gång. Nu sprungo de ifrån oss.

Ändtligen hunno vi den högsta spetsen af klippan, efter något mer än tvenne timmars vandring, och fingo här flåsa ut, medan vi betraktade en af naturens mest storartade panoramor. Jag vill ej påstå, att det är omöjligt tillryggalägga denna väg på kortare tid, ehuru mödosam den är; men vi behöfde ej brådska, och den vidsträckta utsigten, som blef allt mer och mer hänryckande, lockade oss ofta att stadna och beskåda de ovanliga taflor, som utbredde sig för våra blickar.

Det är fåfängt att söka beskrifva hvilket intryck detta skådespel gjorde på mig. Jag vet ock, att man kanhända aldrig plottrar bort sitt bläck mer onyttigt, än när man använder det på naturmålningar; men ändock måste de förekomma ofta i en resandes anteckningar. Man vill gerna och behöfver gerna känna den yttre naturen af ett land, innan man går att studera folket, som bebor det; ty man finner derigenom nyckeln till mången gåta, som eljest skulle förblifva olöst. Men blott till en del kan naturen beskrifvas,

och endast så mycket, att läsaren får klaven till en innehållsrik, men oredig dröm, får en tafla i penn-ritning, den han sjelf belägger med kolorit, i den färgton, vid hvilken han blifvit vand bland de lefvande scenerna i sitt hemland. — Kolorit och färgton — — det är just dessa som fattas mig. Språket eger dem icke, och målarens pensel — är för grof, för tung, för skildrandet af de naturtaflor, som jag nu har framför mig.

På ena sidan ligger i ett drömmande lugn det herrliga Medelhafvet, leende, skimrande, mildt, såsom den dag, då skönhetens gudinna med drypande lockar steg upp ur dess djup och satte sig, en fullvuxen Gudom, på Cyperns cederkrönta strand; på andra sidan: Algeziras's redd, stad och land, med sin rad af varma, blånande berg och glittrande floder. —

Mot söder hafva vi först kammen af Gibraltar-klippan (en fortsättning af densamma på hvilken vi stå); nedanför den en flock af hvitgrå skyar; *öfver* dessa skyar staden och fästningen Ceuta på Afrikas strand, långt bort emot en bakgrund af molnlika bergkullar (den nordliga armen af Atlas), och nedom dem, sjelfva sundet med sina, på längre och kortare håll kringspridda seglare.

I norr hafva vi Sevillas resliga kullar och väldiga berg, staden San Roque och åtskilliga Spanska byar, deribland Carteia, som fordom varit en mäktig

Kartaginensisk stad; i nordost städerna Estepona och Marbella, samt längst bort i horisonten, de bleka topparna af Granadas snöhöljda berg.

Och allt detta i färger, så obeskrifligt lätta, klara och rena, att sjelfva bergen tyckas snarare bestå af luft än af sten, och att vi nästan kunde tro oss fattade af en verklig förtrollning.

Men se nu ned mot djupet under oss!

Närmast oss segla fåglar på den varma luftens vågor; längre ned på branterna sitta stolta klippörnar och speja efter rof omkring sitt vidsträckta jagtfält; ännu längre ned, glida båtar fram, under stränderna; och längst bort i fjerran blänka här och der hvita prickar, — det är seglare, kanske stora örlogsskepp, som nu synas såsom små fiskmåsar, hvilande sig på den ändlösa vattenspegeln.

Ifrån klippans kam se vi äfven, djupt under oss, Gibraltars stad och alla de på redden liggande fartygen. —

Oaktadt den glödande värmen, qvardröjde vi, några timmar, på klippans spets, vid den så kallade Signal-stationen. Denna består af ett litet kastell, bevakadt af en korporal med sin familj, och försedt med några väldiga kanoner. Härifrån signaleras till staden om alla de större fartyg, som nalkas Gibraltar.

Den märkvärdiga form, som klippan här visar, föranledde mig att taga upp min ritbok och afteckna

några delar af densamma; men jag hade ej väl börjat, förr än den vakthafvande korporalen underrättade mig om, att det var förbjudet afteckna något af fästningen. På förklaring, att mina teckningar endast gällde den omgifvande naturen och icke fästningsverken, fick jag dock fortfara att med ritpennan eröfra de märkvärdiga klippspetsarna.

Engelsmännen äro högst nogräknade, i sådana fall; och detta bör icke förundra någon, då man vet, huru gerna icke allenast Spaniorerna, utan äfven mången annan makt skulle önska att kunna rycka England ur händerna denna fästning, med hvilken det betryggar en del af sitt välde öfver hafven. Gibraltars historia omtalar ock flera försök af Spaniorerna och Fransmännen att bemäktiga sig fästningen, men hvilka allesammans misslyckats. —

Med både beväpnadt och obeväpnadt öga spejade vi öfver den vidsträckta taflan, der vi på en gång sågo 2:ne haf, 2:ne verldsdelar och 3:ne monarkier. Vi dröjde en lång stund, och hade verkligen svårt att skilja oss ifrån det märkvärdiga stället.

Ifrån Signalstationen gick nu vår väg åt klippans södra del, förbi några förfallna torn, till den så kallade Douglas's-grottan. Denna grotta, som till en del synes vara tillkommen gonom menniskohänder, erbjuder bergvandraren en angenäm hviloplats och en serdeles egen utsigt, med staden Algeziras midt framför

grottans mynning. Här dröjde vi en stund, förfriskande oss af bergsalens svala temperatur, och begåfvo oss derpå fram till den icke långt härifrån belägna Michaels-grottan, som är en af klippans största märkvärdigheter. Den är en betydlig urhålkning på klippans vestra sida, ungefär vid bergets medelhöjd, och synes endast kunna hafva tillkommit gemensamt med den ofantliga naturrevolution, som i urtiden gaf Gibraltars jätteklippa sin besynnerliga form. Sjelfva ingången ligger temligen obemärkt mellan de omgifvande bergväggarna; men när man stigit ner några steg i det mörka svalget, och ögonen blifvit vanda ifrån den starka dagern derute, finner man framför sig en ofantlig bergsal, hvars dôm är stödd af de mest bisarra droppstenspelare, och hvars jordgolf sluttar brant ner, till dess alltsammans förlorar sig i mörker.

Af de oupphörligt från hvalfvet och väggarna nedfallande vattendropparna är grottans botten våt och slipprig. Men vi läto ej detta afhålla oss ifrån att tränga in, så långt vår synförmåga och hålans afsatser medgåfvo det. Vandringen hade sin pikanta sida; ty den var icke utan fara, emedan vida svalg på flera ställen afbröto den ojemna bottnen, och dessa svårligen kunde ses, men bättre kännas med våra käppar. Det mystiska, underbara uti allt hvad som omgaf oss, lockade oss dock, på ett förunderligt vis,

att vandra omkring uti detta trollslott. Än stadnade vi, häpna, framför den vidunderliga gestalten af någon fristående droppstenspelare, hvars öfra del blifvit afslagen, så att den, vid den skumma dagern från grottans mynning, syntes såsom en förstenad jätte; än roade vi oss åt de skrällande, brutna ljuden af våra egna röster, eller af rasslet från de stenar vi nedkastade bland klyftorna i djupet. En vildes fantasi skulle här hafva haft det förträffligaste spelrum; och utan tvifvel har här i forntiden mången hedning stått och lyssnat, troende sig höra bergandarnes hviskningar, då vattendropparna sipprat i stalaktiternas refflor, eller flädermössen gnisslat bland de mörka klyftorna.

Vi hunno ej slutet af grottan, ty den förlorar sig i ett djup, dit ingen vågar följa.

Det är en gammal sägen, att denna håla går ända ner till bergets rot och fortsätter sig under sundet till Afrika; hvilket jag naturligtvis är ofantligt mycket böjd att tro — helst som ingen kan bevisa det. På denna lilla nätta väg tror folket äfven, att aporna äro anlända till klippan från det motsvarande, på Afrikas strand belägna, så kallade Apeberget; hvilket ock förträffligt skulle kunna förklara det förut omnämnda förhållandet, att dessa djur finnas vilda här, oaktadt de ej förekomma på något annat ställe i vår verldsdel — annat än som burfåglar.

Det berättas ock, att dessa djur, vissa årstider, helt och hållet försvinna ifrån ön, och man tror, att de taga sin reträtt igenom berghålan.

Behagas mer af traditioner, så kan jag väl äfven berätta, att, djupt, djupt ned i grottan — dit ingen nu för tiden kan gå — finnes ett svärd, ditlagdt af en general *O'Hara*, ett dyrbart svärd, hvilket den får taga, som kan det. Vi voro beklagligtvis ej försedda med några bloss, och svärdets juveler blänkte ej nog, för att lysa oss; hvarföre vi återgingo med tomma händer, undantagandes en liten samling af stenskärfvor, dem vi lösslogo ifrån droppstenspelarne, på det vi skulle hafva någon ersättning för att vi gingo miste om *O'Haras* svärd.

Efter att hafva så *grundligen* som möjligt studerat underjorden, och träffat diverse vördnadsbjudande *skuggor*, mutade vi Cerberus och begåfvo oss åter ut i dagens ljus.

Vår väg gick nu ned förbi Judarnas begrafningsplats, till kasernen för det Skottska regemente, som är förlagdt till Gibraltar. Vi voro då icke långt ifrån den yttersta udden af klippan, den så kallade Europas udde; men uppskjöto till en annan gång vandringen dit, kännande oss temligen trötta efter den redan tillryggalagda vägen, och vetande oss hafva en betydlig väg tillbaka till staden.

Dagen var alltför frikostig på solsken och värme: vi önskade oss mången gång en liten nordisk björkdunge, i grannskapet, med sitt bihang af en sorlande källa, att släcka vår törst; ty de små, låga solfjäderspalmerna och de nakna aloestänglarna gåfvo ingen skugga. Ändtligen framkommo vi till några villor, som prunkade med en yppig vegetation; och, liksom för vår räkning, hade Pomona låtit några citroner, här och der, falla ner på vägen ifrån de öfver trädgårdsmuren hängande grenarna. Dessa fingo blifva surrogatet för den sorlande källan.

Klockan var 4 på eftermiddagen, då vi framkommo till staden. Vår vandring hade upptagit en tid af 8 timmar, och vi kände en serdeles längtan både efter mat, dryck och hvila.

6.

FÄSTNINGSVERKEN.

Fästningens yttre — Moriska tornet — Gallerierna och vandring genom dem — Fästningens anläggande och namn — Belägringar — Bestyckning — Garnison — Anekdoter.

Den 9 October. — Sedan jag sålunda hade egnat en dag till studerande af de storverk naturen här har att uppvisa, kom ordningen till menniskornas storverk; och gårdagen blef bestämd till en vandring genom de verldskunniga gallerierna i klippan, derifrån dödarna slungades ned i fiendernas leder, vid den namnkunniga stora belägringen.

Genom vår konsul utverkades skriftlig tillåtelse från Gibraltars guvernör, Sir *Robert Wilson*, att bese fästningsverken, och vi gingo i land, redan om morgonen, för att börja promenaden i berget.

Här torde vara på sin plats, att, innan vi begifva oss in bland sjelfva fästningsverken, taga litet närmare

i betraktande det yttre af denna märkvärdiga bergfästning.

Sjelfva klippans form framställer sig mycket olika, ifrån olika sidor. Bildande en från Spanska landet mot söder utskjutande udde, presenterar den sin största vidd mot den på dess vestra sida belägna viken, som bär sitt namn efter sjelfva klippan. Det är ock just ifrån ankarplatsen för vårt fartyg, som man har den fullständigaste vue af, på en gång, både klippan och den vid dess fot belägna staden.

Här hafva vi då först anblicken af de vidsträckta murar, som, tvättade af vikens vågor, bilda sjelfva stadens skydd och fästningens utanverk. Öfver dessa murar resa sig husen mer och mer, alltsom de sträcka sig högre upp under klippan; och, medan de till största delen äro strukna med ljusgul färg, gifva de en ganska egen anblick, sedda ifrån redden, på det temligen långa afståndet. De likna snarare en mängd barnleksaker, uppställda mycket ordentligt att paradera på en hylla, än en stad med sina 16,000 innevånare. Men, alltsom du ror närmare stranden, börjar utseendet förbytas ifrån det af lek till allvar, och redan varsnar du här och der i bastionernas embrassurer väldiga kanonmynningar, hvilka liksom mumla till dig en påminnelse om din skyldiga vördnad för verldens starkaste fästning.

Sedd ifrån norra sidan, närmar sig klippan mera formen af en pyramid, dock med tvenne sidor — den norra och den östra — lodrätt uppstående. Midt på den norra, lodräta bergväggen, ser man tvenne rader af hål eller gluggar, ur hvilka mörka kanoner blicka ut öfver fältet. Detta är galleriernas skottgluggar. —

Vid södra ändan af staden ligger, högt upp under klippan, ett gammalt fästningsverk med ett fyrkantigt torn, hvilket är en lemning ifrån Morerna och derföre ännu kallas: *Moriska tornet.* Här är ingången till den del af fästningsverken, som leder till gallerierna; och här infördes vi af den Engelska sergeanten, som skulle blifva vår ledsagare.

Vi följde först en väg, som till stor del var sprängd i klippan, och kommo på denna fram till en port i berget. Genom denna fördes vi in i en hvalfgång i sjelfva klippan, fram till den första kanonen, och voro med detsamma inne bland *de lägre gallerierna.* Nu gingo vi vidare, dels genom fullkomligt betäckta, dels öppna gångar, och passerade sålunda följande gallerier: *Castle Gallery, Hannover G., Lower Union G., Upper Union G., Queens G.* och *Willis's G.*

Detta sistnämnda fästningsverk skall i synnerhet hafva gjort mycken ödeläggelse bland fienderna, under den sista belägringen.

Härifrån kommo vi till de öfre gallerierna, och passerade dem, med alltid stigande förundran öfver de ofantliga arbeten man nedlagt derpå. Excavationerna äro gjorda i hårda klippan, på ett afstånd från dess yttre vägg af ungefär 12 fot, löpande bakom denna tjocka klippmur, så långt berget i denna riktning går. I dessa gallerier äro stora öppningar, på icke långt afstånd från hvarandra, alla sprängda igenom den hårda bergväggen; och i hvarje af dessa ligger en kanon på sin jernlavett, hvilken sjelf hvilar på ett jemnt stengolf, samt omgifves på ena sidan med en liten pyramid af kulor och på den andra med en låda, i hvilken innehålles den öfriga för kanonens serverande behöfliga ammunitionen. Allting synes vara i fullkomlig ordning, för att, hvilket ögonblick som helst, taga emot en framträngande fiende.

Vår största uppmärksamhet tilldrogo sig tvenne med de öfre gallerierna sammanhängande rum: *Lord Cornvallis's* och *St. George's Hall.* Det sistnämnda är i synnerhet utmärkt, varande af storlek att kunna rymma öfver hundrade man. Längden af denna klippsal är 22 steg, bredden 19, och höjden ungefär tre manslängder. Der ligga 6 tjugufyrapundiga kanoner.

Här bredvid finnes ett stort äfven i hårda hällen sprängdt rum, der ett betydligt krutförråd är förvaradt.

Man har berättat oss, att en del af dessa gallerier blefvo sprängda och försatta i brukbart skick, under sjelfva den stora belägringen, försågos med sina kanoner och öppnade mot de häpna fienderna nya eldgap, der man nyss såg endast en stum klippvägg.

Med St. George's Hall hade vi hunnit slutet af gallerierna och tagit kännedom om det, som är tillgängligt för främlingar. Vår vandring hade upptagit tvenne timmar, och var högeligen intressant, ehuru äfven ganska mödosam.

Ehuru mycket man må hafva skäl att klandra Englands politik; beundra måste man dock alltid den kraftfulla nation, som visar sig mäktig af sådana storverk. Under dylika reflexioner genomvandrade vi berget, blott här och der dröjande några ögonblick, för att hemta andan, efter tillryggaläggandet af någon brant hvalfgång, eller för att inpregla i minnet det märkvärdigaste af det märkvärdiga.

De ofvannämnde gallerierna äro egentligen anlagda för att bestryka den nedanför liggande slätten, genom hvilken Gibraltar sammanhänger med Spanska landet.

Det torde ej finnas många fästningar, om hvilkas egande så många strider blifvit hållna, som om denna.

Historien berättar oss, att den först anlades af Araberna, då de under *Tarif Abenzarcas* anförande landade här, år 714 efter Christi födelse, och blef kallad

Gibel-tarif, eller *Gibel-tath* (Berget vid inloppet), hvilket namn Spaniorerna sedan förvandlade till Gibraltár; vi till Gibráltar.

Redan under den tid Araberna innehade fästningen, utstod den belägringar, togs och återtogs af skilda partier bland detta folk; men eröfrades slutligen af Spaniorerna år 1462, efter att hafva tillhört Mahomedanerna i 748 år. — Sedan Gibraltar, 1540, blifvit plundradt af en Algierisk röfvare, Pauli Hamet, lät Carl V uppföra den stora muren, hvarom ofvan är taladt. År 1704 intogs fästningen af England, som sedermera försvarat densamma åren 1705, 1727 och 1781, fått rätt till den genom freden i Utrecht 1713, och derefter i grund ombygt alla fästningsverken, så att de numera icke torde kunna intagas.

Fästningsverkens gemensamma bestyckning består af ej mindre än 700 pjecer, af större och mindre kaliber, och detta antal skall vidare tillökas med 520 stycken. Garnisonen är 5000 man stark. Den ombytes hvart femte år.

Medan jag är inne på kapitlet om fästningsverken, och innan vi taga afsked af dem, vill jag anföra några berättelser från Gibraltars belägringshistoria, hvilka ännu äro mycket gängse bland folket här.

Året efter sedan fästningen af Engelsmännen blifvit intagen, började Konungen af Spanien en häftig belägring, i hopp att återtaga densamma; och då

krigsoperationerna voro begynta, erbjöd sig en getherde att ledsaga ett antal krigare till klippans topp, på en stig, den han väl kände, och som var belägen på bergets östra sida. Denna stig hette *Senda del Pastor* (Herdens stig). — Sedan den Spanska generalen hade underrättat sig om tillvaron af densamma, kommenderade han 500 Spaniorer att företaga denna vågsamma expedition; och så lyckligt visade dem herden vägen, att de under natten, välbehållna, hunno klippans kam, hvarest de höllo sig dolda till morgonens ankomst. De skulle härefter följas af flera andra, till så stort antal, som behöfdes för framgången af deras svåra företag.

Denna tappra trupp, då den visade sig, så oväntad och ordnad till slagtning, förorsakade icke liten bestörtning bland Engelsmännen. Den hade redan bemäktigat sig signalstationen och nedgjort vakten, och blickade ifrigt tillbaka efter den lofvade förstärkningen från vännerna nedanföre — dock förgäfves. Snart angrepos de af Engelsmännen, men försvarade sig med mod. Hvad som synes nästan otroligt, icke en enda man hade blifvit sänd att följa dem; ja, så liten omsorg och förberedelse hade blifvit iakttagen, att för hela truppen icke mer än trenne cartouche-lådor blifvit medskickade. Följden var deras fullkomliga nederlag, likväl efter att hafva gjort mycken skada bland

Engelsmännen, hvilka under högst ofördelaktiga omständigheter drabbade tillsammans med dem.

Hade man tillräckligt understödt denna trupp, så är det temligen säkert, att Gibraltar återfallit till Spanska kronan; ty, sedan man väl fattat posto vid nämnde station, kunde ingenting hindra de öfriga trupperna, till huru stort antal som helst, att uppstiga, och den svaga garnisonen skulle då slutligen hafva blifvit öfvermannad af en fiende, som anföll i ryggen från höjden, och nådde sitt mål med största lätthet.

De anfallandes vårdslöshet, eller tvifvel om möjligheten för trupper att bestiga denna väg, räddade åt England den betydande besittningen; men också, då den svaga punkten sålunda var upptäckt, skyndade man ögonblickligen att i grund förstöra den märkvärdiga *Senda del Pastor*, så att numera intet spår finnes qvar af densamma.

Den sista belägringen, som började **1781**, och under hvilken Gibraltars dåvarande Guvernör, general *Elliot*, så tappert försvarade sig mot de förenade Spanska och Franska flottorna, är isynnerhet märkvärdig. Ett utfall ifrån klippan, hvarvid Engelsmännen, gynnade af natten, på det så kallade Neutrala området, omkringgingo och anföllo i ryggen den sofvande fienden, och gjorde många fångar, deribland flera af hög rang, bidrog, gemensamt med deras upp-

finning att med glödande kulor antända fiendernas flytande batterier, förnämligast till den för Engelsmännen lyckliga utgången af belägringen.

Under samma belägring skall det hafva händt, att en hop Spaniorer, vid ett tillfälle, smugit sig upp på klippans östra sida, för att falla besättningen i ryggen, men blifvit röjda i förtid genom de vilda aporna, som bebo denna sida af berget. Dessa hade nemligen, skrämda af de krigiska gästernas ankomst, flyktat hoptals fram till fästningsverken, der de eljest sällan förekomma, och derigenom gifvit de belägrade anledning att ana något försåt; hvarpå Spaniorerna angrepos med en öfverlägsen styrka och tillfångatogos eller nedergjordes.

Jag känner icke, huruvida man, efter denna tilldragelse, antagit apan till Gibraltars skyddspatron och infört henne i stadens sigill; men visst är, att hela det vackra herrskapet är fridlyst och får hvarken skjutas, fångas, eller metas på krok. — De äro för Gibraltar, hvad gässen voro för Roms Capitolium.

7.

BESÖK I ALGEZIRAS.

Om resor — Om Språk — Färd till Algeziras — Stadens anläggning, namn och byggnadssätt — Högtidlighet — Zigenare — Vattenledning — Garnison — En *posada* — Eklärering — Folkets drägter och ädla skick — Hatet till Engelsmännen — Smuglerier — Corruption — Återfärd — Behagligt sällskap — Algeziras's folknummer.

Den 12—14 October. — En resandes lif är ändå bra intressant, det får man medgifva; det är som fågelns: ständig omvexling, ständigt nya vuer. Men resans intresse ligger icke endast uti det nya man har att se, utan ock i det gamla man har att minnas. Detta bör man icke förgäta, då man reser — om man ens *kan* förgäta det. Och utaf allt hvad som gör en längre resa lärorik, äro jemförelserna med hemmet och dess egenheter icke minst vigtiga.

Ryckta ifrån vårt hvardagslifs nötta cirkelgångar, der vi hunnit så lefva in i alla vanliga förhållanden, att de blifvit liksom delar af vårt eget väsende; der alla vuer äro så välbekanta, så många gånger öfver-

skådade, att deras conturer blifvit, om jag så får säga, utslitna för våra blickar, så att vi knappt märka dem mera, skåda vi nu tillbaka på dem, med hvilade sinnen, och bedöma dem ifrån andra synpunkter, än vi förut gjorde. Det är således icke endast för att lära känna främmande länder, som vi resa, utan lika så mycket, för att lära känna vårt eget land. Förhållandet är precis detsamma som med vår individuella bildning: *man måste lära känna andra, för att känna sig sjelf.*

När den resande från ett aflägset land första gången stiger upp på stranden, att blanda sig i vimlet af ett främmande folk, huru märkvärdigt förefaller icke honom allt hvad han möter, huru mycket har han icke att för denna stund hemta för sitt inre! Han ser sig öfverallt omgifven af nya föremål, dem hans öga aldrig förr skådat; ser sig försatt i beröring med menniskor, hvilkas seder och lefnadsförhållanden äro honom främmande, der språket kanhända är honom alldeles okändt, der den yttre naturen har öppnat för honom en ny sida af sin innehållsrika bok, och der sjelfva luften, som han andas, kännes ovanlig. Sådana ögonblick äro oförgätliga: de äro innehållsrikare än månader, ja kanske åratal, tillbragta ibland den enformiga hvardaglighetens små bestyr.

Man är i början färdig att fråga: är detta allt en verklighet eller är det en dröm; är det en fantasma-

gori eller är taflan lefvande natur — och jag sjelf förhexad? Detta i synnerhet om språket är obekant. I samma mon man lär sig språket, upphör dock småningom alltsammans att vara ett andelöst spel. Det mystiska, spöklika i taflan försvinner då, gestalterna få själ, man börjar känna igen sig sjelf, och man andas lättare, i detsamma man känner sig ryckt med i den lefvande menniskoströmmens hvirfvel. Ty, *att lära sig språk, är att uppväcka döda.* Huru många nya gestalter framträda icke för tankens och känslans ögon, huru många grufvor med vetandets guld öppnas icke för dig, med hvarje nytt språk du lär dig, med hvarje död, den du sålunda väcker upp att lefva och tala!

Dylika reflektioner hafva ofta uppstått hos mig, i dessa dagar — en naturlig följd af den brådstörtade resa, som så oförberedt kastade mig in i alldeles nya lefnadsförhållanden, och på den korta tiden af fjorton dagar ryckte mig ned ifrån vår kyliga nord till den sydligaste udden af vår verldsdel; och detta, *i ett språng,* utan den minsta gemenskap med något af de mellanliggande länderna. Jag nästan tviflade på att mina ögon talade sanning, när jag först såg *Cap Spartels* udde komma simmandes på den ofantliga vattenspegeln; och jag har sedan ofta sagt till mig sjelf: är det väl möjligt, att det är Afrika, detta land, som skimrar med sina våglika bergshöjder, der

borta i söder; äro de väl Spaniens, dessa stränder, på hvilkas gula sand min fot vandrar, och är det Medelhafvets vågor, som gunga mig fram, under lågorna af dagens brännande sol?

Att mitt hufvud, på sednare tiden, varit mer än vanligt uppfyldt af hvarjehanda betraktelser, är derföre något ganska naturligt.

Tanken på hemmet, med allt hvad jag der eger, minnet af mitt förflutna lif, med sina fröjder och sina sorger, jemfördt med det nya, som nu dykit upp för mig ur hafvets sköte, i det fulla skimret af en underbar dröm; allt fyller min själ med en rikedom af känslor, dem jag väl kan omtala, men ej måla. —

Vi hade kommit öfverens med några af officerarne på de Danska fartygen, att vid gynnande väder och vind göra en tur öfver till Algeziras. Vi ville se en helt och hållet Spansk stad; ty vi hade redan tröttnat vid Gibraltars brokiga carnaval.

Sedan vi fördelat oss lika många på hvarje af de tvenne båtarna, hissade vi segel och ilade bort till den aflägsna stranden. Efter en och en half timmas segling voro vi framme.

Der flaggades på alla fartygen, som lågo till ankars, och naturligtvis funderade vi obeskrifligt mycket öfver frågan hvilkendera af våra båtar skulle taga åt sig komplimangen; då vi i detsamma fingo veta, att

dagen var den unga drottningen Isabellas födelsedag. Hon fyllde fjorton år.

När jag säger, att staden är anlaggd i åttonde seklet, kan man taga för afgjordt, att densamma är temligen oregelmessigt byggd; en egenskap, gemensam för de flesta gamla städer. Den skall vara uppbyggd af Morer från Tingitania, hvilka för sin tid ansågos ega en hög bildning. De kallade staden: *Algezirat alkhadra* (gröna ön), efter en ö i viken derutanför. Staden anlades vid en liten flod och utvidgades å ömse sidor om densamma; hvadan den, betraktad såsom två städer, fick af Spaniorerna namnet Algeziras (detta *s* i slutet uttrycker en pluralis).

Vi behöfde icke gå långt, för att upptäcka, det vi befunno oss i en stad af helt annan natur än våra nordeuropeiska städers, både i afseende på byggnadsstil och befolkning. Genom några krokiga, illa stenlagda gator, omgifna af obetydliga hus, anlände vi till den inre staden. Der vidgade sig väl gatorna något; men förnekade icke sitt Moriska ursprung medelst någon serdeles regelmässighet. Husen voro öfverallt låga, ungefär som våra mindre tvåvåningshus, och alla försedda med balkonger utanför fönsterna. Vi fingo dock, vid detta besök, skåda den lilla staden i sin högtidsskrud; ty man hade, till vår ära, eller kanhända till Drottning Isabellas, öfverallt behängt balkongerna med mer eller mindre vackra dukar, dels

hvita, dels rosiga, hvilka nedhängde från balkongernas skrank och skylde dem helt och hållet, med alla de lefvande blommor, som kanhända myste der bakom.

Förbi stadens torg kommo vi till en temligen snygg gata, som förde oss ut till Alamedan, och vidare framåt några qvarter, som lågo vid ena hörnet af staden och voro boningsplatser för en mängd Zigenare, hvilkas otäcka fysiognomier här och der tittade fram ur kojornas öppna dörrar och afskräckte oss från denna trakt, trots de icke otydliga inviterna från det eljest så kallade täcka könet. Jag skulle väl kunna hafva önskat att äga en af deder skönheterna — i spiritus vini; men den hade blifvit för tung att bära på. — Härifrån sågo vi en utanför staden belägen vattenledning, som skall vara en qvarlemning från Morerna, och begåfvo oss nu till andra håll, för att blifva rätt orienterade. Vi funno under dessa promenader, att staden eger en icke så obetydlig garnison; ty öfverallt mötte vi militärer, i flera olika uniformer.

Orsaken härtill är stadens läge, som gör den till en vigtig punkt, i afseende på Gibraltars närhet, och kommunikationen med den på Afrikas strand belägna Spanska besittningen Ceuta, som är en förvisningsort för fångar.

Det var med en obehaglig känsla jag såg dessa mörklagda krigare, som numera endast tyckas vara

till för att slagta medborgare, ja till och med hvarandra, allt efter som vinden kastar om på den Spanska politikens oroliga tummelplats. Deras uniformer voro mycket efter Fransk snitt; men ingalunda vackra.

Efter många krokar började vi blifva stämda för hvila och något slags förfriskning, gingo in på en *posada* (värdshus), men fingo ingen tröst, ty man förstod ej — eller ville ej förstå — hvarken Franska eller Engelska, och vi voro ej hungriga på Spanska. Slutligen träffade vi dock på ett slags värdshus med Engelsk skylt, och togo der in. Supén bestod af dålig mat och gitarrmusik. Den sistnämnda fingo vi bestå oss sjelfva. Byggnadsstilen i detta hus föreföll oss egen nog. Det förnämsta rummet var ett slags sal, som, belägen midt uti huset, upptog största delen af detsamma, och som hade gemensamt tak med hela byggningen: någon trossbotten och vind fanns der således icke; rummet höjde sig upp till takåsen. Men omkring hela rummet, ungefär der det inre taket skulle vara beläget (enligt nordisk stil), gick en sammanhängande korridor, ett utsprång med skrank, der man kunde gå omkring hela salen och betrakta gästerna, huru de suto kring sina små bord och sina dominospel.

Denna byggnadsstil lär vara mycket allmän i Spanien.

På aftonen eklärerades staden med lanternor, som voro uppsatta i rader, dels på balkongerna, dels på de öppna platserna; och detta lockade ut en mängd af stadsboarne, till icke liten fröjd för oss främlingar, som voro serdeles intresserade att få ett litet begrepp om det Spanska folklifvet. Det med qvaderstenar belagda torget erbjöd en god promenadplats; och hit hade äfven samlat sig de förnämare af stadens innevånare, fördrifvande tiden med att spatsera fram och tillbaka ifrån den ena ändan af torget till den andra.

De mörkögda Senjororna och Senjoritorna (fruarna och mamsellerna) voro alla klädda i den smakfulla *mantillan*, en hufvudbonad af flor — svart eller hvitt — med rika, blommiga spetsar, som hänger ned ifrån hjessan öfver skullrorna. Alla fruntimmersdrägter voro här, med få undantag, hvarandra fullkomligt lika. Man syntes deruti hylla en enklare smak än hos oss i norden, och, jag vill tillägga, en *bättre* smak. Den svarta, väl proportionerade siden-basquinjan, som nedfaller från lifvet till fötterna, missbildar icke, såsom ofta *våra* fruntimmersklädningar, den vackra växten, af intet snörlif vanskapad; den vanställer icke de sköna former, som den blygsamt gömmer; och mantillans enkla, modesta hufvudprydnad är icke mindre vacker, för det den kanhända är den smakfullaste drägt ett fruntimmer kan bära.

Till de små koketterierna hör solfjädern, hvilken är Spanskans trogna följeslagare, antingen solen eller månen lyser på himmelen. Med denna, hvilken merändels är målad i lysande färger, leka hennes små täcka händer oupphörligt, än i strid med en förmäten sefir, än med näsvisa moscitos (flugor), och än med de emot hennes hy så fiendtliga solstrålarna; och hon för den med en verklig grace. Ty j skolen veta, att det är ett folk med nobelt skick, som jag nu skildrar.

Att se en Spanior, vare sig hög eller låg, hur stolt och verkligen vackert han för sig, är något rätt behagligt för en främling. Den simpla bonden i sin lilla svarta, sammetsbeklädda hatt, den han prydt med tvenne toffsar på högra sidan, och sin tröja, vårdslöst kastad på ena skullran; den dystre smuglaren, eller formannen, med sin bruna kappa, à la Fra Diavolo, eller den smärta Senjoren i sin nätta, Andalusiska, med silke eller mångfärgade klädesremsor utsirade jacka, hafva allesammans en hållning, värdig skådespelaren i en riddareroll.

Jag såg flera vackra ansigten ibland damerna, och hade så mycket mer tillfälle att betrakta deras verldsbekanta fägring, som de icke tycktes generade af att, utan eskort af någon kavaljer, promenera omkring bland den af hvarjehanda olika folk vimlande skaran.

Så olika äro moderna här i verlden! — Hvad skulle vissa unga »herrar af ton» i Sverige säga, om jag berättade dem, att det svagare könet, här i detta oroliga land, så mycket förlitar sig på männernas vett, att de unga damerna våga promenera ensamma, såsom fria varelser, hvart de behaga, fastän den skumma natten omgifver dem med sina försåt; och att jag icke, hvarhelst jag vandrade, såg någon attackera de värnlösa skönheterna!

Detta var dock i *Spanien*, i ett af Europas minst civilicerade länder. — Jag vill icke härmed hafva sagt, att söderns döttrar äro Lucretior; jag ville blott beskrifva en scen ur Spaniens folklif, och tänkte med detsamma på mitt kära fosterland, som, ehuru många goda sidor det för öfrigt må hafva, ännu icke hunnit komma sig rätt före i det offentliga lifvet.

Men se blott på Spaniorens hela hållning och anletsdrag: han är för stolt och allvarlig, att kunna vara slyngel, för mycket kavaljer, att kunna såra qvinnans värdighet, den hon ock här i landet vet att uppbära med en drottnings skick.

»Furstens gemål är till sin bildning lika med bondens hustru — bondens hustru är till sitt skick lik en furstinna», säger Byron om Spaniens qvinnor, och han lär väl häruti hafva rätt.

Under det vi promenerade fram och tillbaka bland Algeziras's »furstinnor», kommo vi i samtal

med en Spanior, som kunde tala Franska, och hvilken lemnade oss åtskilliga små upplysningar, som kunna vara goda att lägga på minnet, till härnäst; t. ex. den, att när man frågar efter någonting, söker någonting, vill någonting i Spanien, skall man akta sig att uttrycka detsamma på Engelska; ty så stort är här hatet till Engelsmännen, att man icke ens vill förstå deras språk, om man än kunde det. Det skall till och med hafva händt, att skott blifvit lossade efter Engelsmän, som besökt staden.

Detta nationalhat, som har sin grund i flera lätt förklarliga orsaker: fordna strider och nederlag, Gibraltars besittning och dylikt, näres isynnerhet genom den roll, som Engelsmännen spela vid och omkring nyssnämnde ställe. Och de göra det på ett sätt, som ingalunda hedrar dem, ehuru det mycket öfverensstämmer med den vanliga maximen i deras politik: att se mest på sin fördel och minst på — —.

Det är bekant, att Gibraltar är en frihamn, i ordets vidsträcktaste bemärkelse, och att alla slags varor der få tullfritt införas. Skulle så icke vara, är det visst, att stadens folknummer inom kort vore nedsjunken till hälften eller tredjedelen af hvad den nu är. Men man har ännu en fördel af Gibraltars hamn: den är en god nederlagsplats för Engelska fabrikater — som sedan *smuglas* in i Spanien. För att ifrån Spanska sidan hindra detta smugleri, är be-

vakning posterad kring hela kusten, dels till lands och dels till sjös; och rätt ofta går det hett tillväga emellan båda parterna. Smuglarebåtarna äro väl beväpnade och bemannade, med en besättning af mer än 60 man, och dertill med sin 24:pundiga kanon; och de *skänka* ej bort sina varor, så mycket mindre som de alltid finna skydd under Gibraltars kanoner. Förföljas de af någon Spansk kustbevakare, och denne vågar sig inom skotthåll för klippans batterier, så skjutes han i sank, utan vidare omständigheter. — Det är icke mer än halfannan vecka sedan en sådan händelse tilldrog sig, och vi sågo ifrån vår korvett huru kustbevakarens fartyg sjönk. Det var en skonert. Han hade dock redan hunnit bemäktiga sig smuglarens båt och räddade sig på densamma.

Det olyckliga tillståndet inom Spanien har verkat tillbaka på folkets redlighet, så att denna smyghandel kan underhållas äfven med biträde af Spaniorerna sjelfva. Litet mutor dessutom hos auktoriteterna — och man får hafva fritt spel. —

»Man skall förgäfves i hela Spanien söka efter en enda menniska, på hvilkens heder man kan lita», sade oss en Engelsk handlande i Gibraltar. Detta låter fasligt illa och är öfverdrifvet. En *Engelsk* handlande tala om en *Spanjors* heder! — »*Very well*» — — »*but how ever*». — —

Sedan vi vandrat oss trötta, begåfvo vi oss på återvägen till hamnen, der våra båtar väntade oss. Natten hvilade nu i sin stjerneskrud öfver land och vatten, vinden hade dött ut; men här och der afbröts tystnaden af någon gitarr, som klingade från en aflägsen koja, eller af sångerna från någon grupp, som hade samlat sig till förströelse på högtidsqvällen.

Återfärden i den lugna natten gick lätt och behagligt, vid sånger och muntert skämt. Ett godt sällskap gör en sådan resa dubbelt angenäm; och vid hvarje nytt sammanträffande med våra Danska vänner, finna vi alltid nya anledningar att värdera deras umgänge.

Algeziras är residens för en guvernör, och eger en folkmängd af — — hvad vet jag! — *Ungewitters geographisches Handbuch* uppgifver den till 4,500; i sjelfva staden, hvarom frågan är, sade oss en Spanior, att den har 25,000 innevånare. Välj nu sjelf, läsare!

8.

PROMENADER.

Landgång — Trafik i hamnen — Frukthandeln — Drufvorna — Folkhvimmel — Byggnadsstil — Handeln — En vacker blomma — Poem — Regementernas exercis — Vandring till *Europas udde* — Märkvärdig natur — Vegetation — Skymningen i södern — Återfärd till korvetten — Vattnets lysande om nätterna — Promenad till Medelhafvet — Neutrala området — Fågelfängare — Grymhet emot djur — Snäckor — Fiskare — Drottningstolen — Anekdot — Vegetation — Byggnadssätt — Spansk artighet — Inhägnader — Husgerädssaker af rör — Återfärd.

Den 20—24 October. — När vädret är vackert, hvilket, med få undantag, varit händelsen, alltsedan vår ankomst hit, begifver jag mig hvarje dag i land, antingen på förmiddagen, sedan frukosten är spisad och de sjuka fått sin tillsyn, eller på eftermiddagen efter »skaffningen».

Förlåt att jag här nyttjade en sjöterm; men sådana susa dagligen omkring mina öron, den ena löjligare än den andra. Skaffa betyder detsamma som spisa. Hur det har fått denna betydelse begriper jag ej; då begriper jag lättare anledningen till ordet *gastar*,

såsom båtgastar, märsgastar o. s. v. Kanhända heter det egentligen skafva, och har ordet blifvit upptaget i sjöspråket vid någon segling, då köttet var slut och man fick skafva af hvad som satt qvar på benen.

Man kan ju våga en gissning om allting här i verlden! — Men kan någon, icke invigd, gissa hvad *Lik* vill säga ombord, då är han sannerligen född till sjöman. Det berättas, att i en gammal loggbok finnes följande anteckning att läsa: »Den — klockan half till åtta, dog båtsmannen N. N.; kl. åtta sprang liket på stormärs-seglet, hvarefter det nedhalades och beslogs *).

Välan: hafva vi *skafvit* slut, så låtom oss stiga i båten, för att dricka kaffe i land. Flera af bröderna hafva redan sprungit utför fallrepstrappan. Huru många äro vi? — —lm, —ffe, —jen, —re. Kommer inte lilla C. med, han som så gerna dricker kaffe; och förvaltarn se'n, som skall upp till slagtarn och handla kött?

»Halut!» kommenderar rorsmannen, och båten börjar ila med snabb fart, vid roddarnes jemna årtag. Den aflägsna stranden kommer närmare och närmare, båtar möta oss eller hinna om oss: här ilar förbi oss en lättrodd Engelsk gigg, der nalkas en *faluca*, lastad med drufvor, meloner, granatäpplen — ja, hvem vet

---

*) *Lik* betyder: tåg med hvilket ett segel är kantadt, och som tjenar till förstärkning m. m.

allt hvad den kan rymma bakom ryggarna på sina mörkögonbrynade roddare, hvilkas fysiognomier äro sanna porträtter af äkta Spanska *Contrabandistas.* Hvarken se de ut som oskulder, dessa gossar, ej heller lära de vara det; de äro smuglare allihop. Dender långa raden af båtar med sina ofantliga spri'n, derborta — tro mig, de gömma många mysterier i sitt sköte.

»Det är lågt vatten i dag» — »der står en slup på grund» — »stopp, kör ej fast med Arabernas båt!» — »Se så'na roliga bestar till menniskor!» »De komma från Tanger med höns och Arabiska.» »Den sistnämnda begära de ingenting för; men så är det ingen som förstår den heller.» — Men nu lägger vår båt till vid kaj-trappan, och i ögonblicket äro vi inne i ett hvimmel af folk — om detta ord här tillåtes mig — med de mest olika fysiognomier, drägter och språk. Trasiga, solbrända pojkar komma omkring oss och, på ett språk af hopblandad Spanska och Engelska, bjuda ut sina varor, ingalunda sättande i fråga om vi någonsin hört detta tungomål eljer ej.

Anda! Caramba! — Dra för — —! är meränd-dels det lakoniska svaret härpå!

Några steg vidare, och vi äro vid den förut omtalade handelsplatsen, der frukthandlarne hafva sitt tillhåll. Här finnes mycket att välja på: kastanier,

granatäpplen, valnötter, fikon, drufvor — hvaba? Jag tror vi stadna här.

Nog äro söderns himlar ljufva,
Med purpur, guld och azur på,
Dess vackra tärnor äfvenså, —
Men häst är ändå *söderns drufva.*

Se'n jag har lärt att känna henne
Jag min förundran återtar
Att man en gud för drufvan har;
Mig tycks man borde hafva *tvenne.*

Det är fullkomligt allvar: drufvorna äro onekligen det bästa Pomona har att gifva i detta land. Ni skulle blott — go' vänner — vara här och smaka. För att rätt få begrepp om dem, måste man vara förflyttad till dessa länder, der de fullmogna under en ständigt molnfri sommarhimmels lågor, der en läskande frukt är så mycket mer ovärderlig, som den svalkande drycken ur en frisk, sorlande källa är ibland landets sällsyntaste produkter, och der folket sjunger i sin kanhända allmännaste sång:

»Agua fresca, que hace calor!»
(»Friskt vatten hit; det är så varmt!»)

När vandraren, i detta solskensrika land, tröttad af sin långa väg, träder in under vinrankans lefvande hvalf och kastar sig ned i de skuggor, som bildas af dess breda, sammanflätade blad och tunga, saftiga klasar — då fröjdas han, såsom nordiska jägaren, när denne ur villande skogen, undan slagregnet och den kyliga nordanstormen, störtar in i en vänligt leende torparstuga, der elden flammar i spiseln.

Drufvans källa flödar mest den årstid, då solen torkar ut alla andra källor. Den läskar, liksom vattenkällan, utan att rusa, och den är, för hvarje nytt mål, lika behaglig, ehuru mycket du än vill anlita densamma.

Af drufvor finnas här ganska många olika slag: de största äro blå och stora som krikon; man kallar dem *Corazon de Cabrita* — Gethjerta; de minsta äro de välbekanta Muscatellerna. Dessa äro gula och af en mild, ljuf smak, enligt någons påstående ej olik kyssen af en älskvärd blondine. Jag lemnar dock till kännare att afgöra om det sistnämnda.

Att priserna på alla dessa slags drufvor här äro mycket billiga, behöfver jag ej nämna. Man har alltför godt förråd, att behöfva vara dyr på dem. Hvarthän man kastar ögat, mötes man af stora, rågade korgar. För omkring 2 skillingar banko får man en icke så liten klase.

Genom ett hvimmel af Spaniorer, dels resande, dels boende i staden: mulåsnedrifvare, dagdrifvare och lösdrifvare; vattenhemtare — med sina stackars små borickor, som knega under bördan af de fyllda vattenankrarne; halfnakna Mohrer, i hvita turbaner samt — — Gud vet hvad man skall kalla deras granbarkfärgade polka-salopper; långa, raka Engelsmän och hukande, halfspringande judar, med små svarta kalotter på den af obarmhertiga saxar kringklippta hjessan; gamla Andalusiskor, Genuesiskor — eller Gud vet hvad för slags siskor — insvepta i eldröda, sammetsbrämade kappor (en drägt, förträffligt passande för Macbeths hexor); unga Spanskor med en gång såsom vestanvindens; och slutligen, längst fram, en stolt kavalkad af Engelska damer och herrar; — genom detta hvimmel, säger jag, skynda vi uppåt den stora gatan, som går midt igenom staden.

Vi se nu omkring oss en byggnadsstil, som är hvarken fullkomligt Engelsk, ej heller Spansk. Den är en blandning af beggedera. Nere vid de större gatorna råder den Engelska stiln; högre upp, under berget, den Spanska. Här nere är allting mer städadt, mer ordentligt, mer stelt; deruppe åter synes oregelmässigheten och osnyggheten vara bosatt: och det hjelper föga upp saken, att här och der en yppig vinranka kastar sitt gröna gallerverk öfver kojans vägg eller gård; det gör taflan blott en smula mer

romantisk. Man finner här stundom en sådan besynnerlig sammangyttring af murar, gränder och gårdar, att man nästan tycker sig vara uti en labyrint, tillhörande bergtrollen; och illusionen minskas icke deraf att man här och der kommer att tvärstadna vid blixtarna af ett par kolsvarta ögon, som blänka fram bakom någon halft tillbakadragen dörrgardin, eller vid ljudet af en gitarr, som klingar till castagnetters hvirflande takt och den Spanska sångens vilda och besynnerliga, men ofta underbart gripande tonarter.

Alla husen häruppe äro låga och bilda liksom en passande öfvergång till sjelfva bergets hålor och skrofligheter.

De gränder, som löpa ner ifrån denna öfra del af staden, för att sammanbinda dess smala gator, bestå af breda, långsluttande trappsteg, så att derigenom passagen blir lättare för fotvandrarne. Ifrån denna del af staden har man en herrlig utsigt öfver de nedanför belägna gårdarna och öfver hela viken med det kringliggande Spanska landet.

Handeln är det element, hvaruti Gibraltars innevånare lefva och hafva sin varelse, handelsintresset har tryckt sin stämpel på både staden och menniskorna: man ser nästan i hvarje hus en handelsbod, en verkstad, eller åtminstone den aldra anspråkslösaste lilla disk med sina cigarrer, mackaroner, cactusfrukter och dylikt.

Men låtom oss gå vidare och ut i naturen igen. Höstens dimmor hafva ännu icke stigit upp ur hafvet, för att gjuta sina skurar öfver den välluktångande marken; geraniernas häckar blomma skönt kring Alamedans gångar, och *Mariquita* älskar ännu silfverpopplarnas skuggor. —

»Mariquita? Hvad är det för en blomma?» hör jag eder säga, visst menande att jag ämnar smugla in något stycke kontraband i samlingen. — »Hvad klass kan hon höra till: syngenesia, cryptogamia eller polygamia?» —

Jag skulle ödmjukast anhålla: inga chicaner! — Hon är ren, som snön på Sierra nevada, fager, som rosorna kring Cyprias tempel, och hon har nåd för mina ögon. — Vi hafva på korvetten redan nött ut för 36 skillingar gitarrqvintar, i fantasier för henne, och jag har skrifvit med mitt »hjertblod» om henne följande sång — fastän jag icke känner henne mera än stjernkikarn känner Venus.

(*Till en Spansk melodi.*)

Böljorna svalla,
Sjunga och leka,
Böljorna kalla
Oss till sin dans.

Se hur de svärma,
Lätta och friska,
Glittra och härma
Himlen i glans!

I Alamedan
Blommorna vänta,
Fåglarna redan
Vänta oss der.
Dit låt oss ila
Glädtigt i båten;
Der är vår hvila
Bättre än här.

Der under träden
Går Mariquita; —
Fåglarnas qväden
Glömmer man då.
Då att betrakta
Blomstren man glömmer,
Smyger sig sakta
Dit hon syns gå.

Aldrig de gröna
Lunderna gömma
Rosor så sköna,
Som hennes kind.

Läpparna runda
Mysa så täcka;
Ögonen! — — Blunda;
Du kan bli blind.

Liljan den hvita
Blifver fördunklad
Der Mariquita
Vandrar förbi;
Aloen röda
Blekare blifver,
Eller syns glöda
Af jalousie.

Ja, låtom oss gå till Alamedan! Der är vår gemensamma samlingsplats ifrån eskadrarna, der ser man ett litet helt Skandinavien om dagarna, midt ibland söderns mörkhyade barn.

Det är dock icke alltid ofvanbeskrifna *Amaryllis formosissima*, som lockar oss dit; stundom förgäta vi Flora för Mars, när de vackra Engelska regementerna exercera på slätten under klippan.

Jag har nämnt, att här finnes en betydlig garnison. Den är ock ytterst väl hållen, väl exercerad och väl beklädd; hvilket serdeles egnar trupper, som i ett främmande land skola representera sin nations kri-

gare, och isynnerhet här, der de ständigt äro omgifna af afundsamma blickar, som ingenting hellre skulle se, än att Gibraltar-klippan vore upp- och nedvänd och alla Engelsmän låge derunder.

Det Skottska regementet har dock isynnerhet tilldragit sig vår uppmärksamhet, genom dess prunkande uniformer, — för att icke säga kostymer, hvilken benämning kanhända vore bäst passande för dessa drägter, som snarare synas tillhöra Apollos än krigsgudens teater. På litet afstånd sedt, är ett sådant regemente ibland de grannaste man någonstädes får skåda; och serdeles åstadkomma dess lysande drägter, under de raska, militäriska evolutionerna, ett för ögat behagligt färgspel, så att man nästan tycker, att en fiende näppeligen kan hafva hjerta att skjuta på så granna trupper. För min del — om jag vore ibland fienderna — skjöte jag blott af dender tunga björnmössan, hvilken, enligt mitt tycke, ehuru för öfrigt rätt vacker med sin hängande yfviga plym, icke rätt passar till den lätta drägten och de nakna benen.

Detta regementes musik utgöres till största delen af säckpipor — den besynnerligaste regementsmusik jag någonsin i min dar har hört.

Förbi en kolossal staty komma vi till den vackra Alamedans öfre gångar. Denna staty, som är rest på en upphöjd och med mångfaldiga växter planterad rotunda, föreställer general Elliot, den tappre krigaren

som försvarade fästningen mot Fransmännen och Spanioerna 1781.

På samma väg, eller en närmare sjön belägen, kommer man fram till en samling af villor, kaserner och trädgårdar, hvilka gifva åt denna promenad en behaglig omvexling. Den leder ock ner till Gibraltars yttersta udde, eller den så kallade Europas udde.

Uti en trädgård, förnämligast bevuxen med fikonträd, tilldraga sig tvenne högresta dadelpalmer synnerligast vår uppmärksamhet. De äro höga som våra Svenska tallar.

När vi hunnit pasera en backig väg, och lemnat bakom oss största delen af deder terassformigt öfver hvarandra belägna landtgårdarna och planteringarna, möta oss några märkvärdiga naturscener, som tydligt tillkännagifva en föregående jordrevolution. Stora hällar synas lösryckta på 20—30 stegs afstånd från hvarandra. Jag tvekar om jag skall kalla dem bergtorn eller berghällar; så besynnerligt äro de formade. — I lugnet och skuggorna mellan dessa besynnerliga klippstycken, ligga några de täckaste villor, omgifna af leende blomsterplanteringar och vinrankor.

Både af Cactus och Aloe ser man här flera species. Det allmännaste slaget af Cactus gifver en frukt, som är ätlig och till smaken närmar sig något våra meloner. Den säljes för ringa pris, och njutes isynnerhet af det fattigare folket. Fruktens storlek är ungefär

lika med ett hönsägg; buskens höjd är öfver en manslängd, dess blad äro mer än en fot långa, och stammen är stundom af ett qvarters diameter, samt liknar till färgen stammen af en tall.

Gibraltarklippan har på sin sluttning, närmare Europas udde, väl inga gröna lunder, — men en blå skog; eller hvad skall jag kalla denna mängd af jättelika aloeväxter, som öfverallt möta ögat med sina breda, blågröna blad och sina resliga blomstänglar? Dessa stänglar hinna en höjd af mer än tre manslängder, och äro vid foten mer än ett halft qvarter i diameter.

Fru Konsulinnan Lindblad i Gibraltar har beskrifvit för mig Aloens lefnad: när den hunnit en ålder af fem år, börjar den blomma, och sedan den blommat och satt frukt, vissnar hela plantan ned och dör; men nu ser man redan omkring den öfverblommade och hädangångne en hel mängd småplantor, hvilka ersätta förlusten. — Det är bilden af en familjefader, som i kretsen af sina uppväxande barn lägger ihop sina ögon, sedan han uppfyllt sin bestämmelse på jorden.

Ankomna till Europas udde, hafva vi tillryggalagt en sträcka af ungefär $^5/_6$ Svensk mil, räknadt från stadens södra ända.

Dagen lider till sitt slut, solen sänker sig ned mot de vestliga bergen öfver Cap Cabrita, — det är att skynda tillbaka till staden; ty skymningen är

mycket kort i detta klimat och natten öfverraskar vandraren innan han vet ordet af. Ännu några ögonblick — och vi se redan det strålande verldsklotet sjunka ned bland Sevillas ståtliga berg, som nu pryda sig med en krona af gullmoln. Fyrtornets ledstjerna, på den yttersta udden af Europa, tändes redan och månen stiger upp öfver den resliga klippan, för att måla den tafla i silfver, som dagens konung nyss målat i strålande guld. —

Lysta af månen och stjernorna återkommo vi till staden, och hvila oss utan tvifvel vid en kopp the på det Engelska hotellet; ty the och månsken passa bra ihop.

Men när klockan ändtligen lidit till 9, samlas vi alla, som bo på vågen, nere vid det så kallade *Ragged-staff*, söder om staden, der vi släppas ut igenom några fästningsportar vid sjön, för att stiga i våra båtar och ro tillbaka till fartygen på redden.

Dessa återfärder hafva med sig ett eget behag, när vinden slumrat in och stjernhimmeln brinner öfver vattnet, i sydländsk klarhet. Ty icke allenast himmelens stjernor upplysa hafvet i dessa nejder, utan för hvarje slag af årorna lyser sjelfva vattnet af ett underbart sken, hvilket väl förtjenar sin egen beskrifning.

Fenomenet kallas af sjöfarande Mareld, och härrör, enligt nyare åsigter, af en egendomlig fosforescens hos de i vattnet befintliga infusionerna samt variera i

styrka på olika tider. Det framkallas af hvarje rörelse i vattnet, af årornas slag, af vågornas brytningar och fiskarnas språng i vattenytan. När en slup med sex à åtta par åror kommer ilande utåt den lugna viken, och båten liksom badar sig i vågor af eld, som tändes och dör för hvarje årslag, som strömmar lik en silfverflod bakefter farkosten, eller bryter sig i ringlar framför kölen, kastande lysande perlor upp på relingen och i roddarnes barm, och regnande med millioner diamanter från årbladen: — det är ett skådespel, vid hvars anblick man nästan tycker sig vara försatt till någon förtrollad sjö, der man hvarje ögonblick väntar, att vattnets fé skall höja sitt diamantprydda hufvud öfver den darrande, mystiska vattenspegeln. Det är ett öfverraskande skådespel, för ovanda blickar; och det är min stora förlustelse att, om qvällarna när det stormar, stå vid relingen och betrakta det brusande hafvet med sina vågor af eld. — Kastar man något i vattnet, såsom ett tåg, ett trädstycke eller dylikt, har man genast fenomenet för ögonen; liksom det äfven framkallas af de otaliga svärmar makriller, som bruka svärma i vattenytan omkring fartygen, då det blänker till såsom eldpilar, der de skjuta fram. —

Men redan glimmar korvettens lanterna öfver våra hufvuden; man ropar oss an: »hvem der?»; vi svara, och fallrepen nedkastas emot oss vid trappan.

Så äro denna dags förströelser tilländalupna, för att kanske repeteras dagen derpå, och åter den derpå följande; ty Gibraltars tidsfördrif äro lättare räknade, än de klagovisor vi sjungit öfver dess enformighet.

Den 28 October. — På det så kallade neutrala området — det är medlersta delen af den låga landtungan, som sammanbinder Gibraltar med Spanska landet — är de i hamnen liggande fartygens vattenhemtningsplats belägen.

Med vår barkass, som i dag gick att hemta vatten, steg jag der i land tillsammans med tre af officerarne. Vi hade för afsigt att göra ett litet besök vid Medelhafvet och vandra en sträcka uppåt dess närmast belägna stränder.

Det neutrala området utgör sjelfva gränseskilnaden emellan den Engelska besittningen och Spanska konungariket, och upptager en bredd af några bösshåll. Detta landstycke tillhör således ingen makt; följakteligen en liten ledig plats för den som vill bli landtbrukare för godt pris. Likväl innan du flyttar dit med din plog och spade — gunstige läsare — vill jag underrätta dig om, att i hela ditt tillkommande konungarike växer ingenting annat än — sand. Jag säger *växer*, ty den hopar sig och försvinner allt efter som vindarne behaga det.

Det neutrala området är således en flygsandsslätt, som till ingenting annat duger, än till — ett »neutralt

område». — Sällan är dock någon plats med bättre omsorg vårdad än just denna; ty på så väl den Engelska som Spanska sidan ser man vaktkurar och poster, hvilka nästan kunde komma en att tro, det nyssnämnde område gömmer inom sig några högst dyrbara skatter, — fastän det, sanningen att säga, icke förvarar annat än tomma ostronskal och snäckor.

Under vandringen tvärs öfver det låga, sandiga näset, gingo vi förbi en mängd fågelfängare, som höllo på att fånga steglitser, hvilka synas vara de allmännaste burfåglarna härstädes. De fångades i buskar med limstickor, samt med slagnät.

Jag fick vid detta tillfälle, liksom mången gång förut i staden, anledning att anmärka sydländningens grymhet emot djur, hvilken på oss nordbor gör det vidrigaste intryck. Man behandlar här de arma, värnlösa kräken så, som om man aldrig föreställt sig att de kunna känna någon smärta. Det är derföre ganska vanligt, att man förer sina fjäderfän: höns, kalkoner, dufvor, till torget, lefvande hopbundna vid fötterna i hela knippor, samt upphängda öfver åsneryggen eller öfver stänger, liksom vore de liflösa bylten. Jag måste ovilkorligen vända ögonen bort ifrån dessa omenskliga, men, ty värr, hvardagliga scener.

Nedkomna till Medelhafvet följde vi, under en timmas tid, dess långsluttande sandbetäckta strand, under det vi sysselsatte oss med att samla snäckor,

som här finnas i mängd uppkastade af vågorna. Vår fångst var ej obetydlig.

Medan vi vandrade framåt stranden, gingo vi förbi åtskilliga flockar af fiskare, som kring sina högt uppdragna farkoster voro sysselsatta med hvarjehanda fiskarebestyr, klädda i en mycket enkel och lätt drägt, såsom det passar sig i detta på solsken och vackert väder öfverflödande land.

Återvändande ifrån Medelhafvet, drogo vi oss åt vester till det sandfält öfver hvilket vägen till Mallaga går fram.

Slätten begränsas i söder af ett berg, som har det besynnerliga namnet: Drottningstolen. Upphofvet till namnet berättas vara följande:

Vid Gibraltars sista belägring, då Spaniorerna voro i begrepp att företaga den afgörande stormningen, uppsteg Drottningen af Spanien på detta berg och satte sig på dess öfversta spets, under tillkännagifvande att hon icke skulle gå ifrån sin plats förrän hon såge den Spanska flaggan svaja från det Moriska kastellet i Gibraltar. Stormningen aflopp olyckligt för Spaniorerna, och Drottningen — fick sitta qvar. När hann ryktet härom till general Elliot, som på äkta ridderligt manér affärdade till hennes Spanska Majestät ett bud med underrättelse, att han för några ögonblick ville hissa den Spanska flaggan på det Mo-

riska kastellet, under det Drottningen nedstege från berget; hvilket äfven skedde.

Traditionen förtäljer vidare, att denna artighet från den belägrade generalen så mycket förtjust Drottningen, att hon låtit lasta en båt full med utsökta läckerheter och matvaror samt afsändt densamme till den i verklig hungersnöd stadda generalen, såsom ett bevis på att hon visste värdera hans artighet; denne mottog äfven gåfvan, men — för att utdela den bland sina soldater, och undanbad sig derpå alla vidare skänker, sägande att han icke hade något behof deraf. —

Huru mycket häraf, som eger historisk grund, kan jag ej uppgifva; men berättelsen är temligen allmän i orten.

På en stor del af den slätt öfver hvilken vi vandrade är vegetationen alldeles undertryckt, och det synes af de många snäckor, som här finnas, att hafvet någon gång svämmat öfver hela landtungan, och med detsamma bildat Gibraltar till en ö.

Efter en stunds vandring anlände vi till en liten koja, med tillhörande familj af pappa, mamma, barn och smådjur. Denna boning var väl en af de enklaste man någorstädes får se ofvan jord, och jag beklagar våra fattiga backstuguhjon i Sverge om de ej skulle vara bättre inlogerade än dessa den Spanska *vegans* (slättens) innebyggare. — Men, der nordanvinden eger blott *ljumma* flägtar, och aldrig någon drifva hvitklä-

der landtmannens tröskel, der är det likgiltigt antingen hans boning är af sten, träd eller — gräs.

Hela palatset var hopflätadt eller hopbundet af en art *Juncus* (Tång), som här och der sticker upp ur flygsanden. Sjelfva stommen bestod af stänger och rör, och huset var afdeldt i tvenne rum, genom en vägg af rör, tjocka såsom de hos oss vanligast förekommande bamburören.

Vid vår ankomst var den lilla familjen som bäst sysselsatt att spisa sin middag, hvilken bestod af grönsaker och kaffe i spilkumar. Vi helsade dem vänskapligt, och de svarade oss med glädtighet, utan att låta vår ankomst på något vis afbryta deras måltid. Tvärtom, de tycktes roade häraf — de sågo mycket väl, att vi voro utländningar, och hörde det ännu bättre på vår tillbråkade Spanska — och bjödo oss på vanligt Spanskt manér att dela med dem deras måltid.

»*Sirvase usted!*» (tag för er) — var deras artiga svar på vår helsning.

Vi tackade så godt vår språkkunskap medgaf — likväl utan att antaga bjudningen; ty så är bruket här i landet. Man bjuder alltid med största artighet den ankommande eller förbigående att hålla tillgodo med allt hvad man har, — den uslaste tiggare gör det, så väl som den mera förmögne; men skulle visserligen

misstycka, om man toge en sådan frikostig artighet efter orden.

»*Mi casa esta muy a sus disposicion de umd*» (mitt hus är till eder disposition) hör man ofta sägas; men ingen tager det väl efter orden.

»*Viva umd mill años*» (måtte ni lefva i tusende år) säger den ena duellanten till den andra, då han utmanat honom och tager afsked — för att hemta pistolerna.

Det har ingenting vidare att betyda, men får icke uteblifva; ty sådant vore obelefvadt, enligt detta lands sed.

Men häraf får man dock icke bilda sitt omdöme om Spanioren; resebeskrifvare veta att omtala honom såsom verkligen gästfri och uppriktigare till karakteren än sydlänningen i allmänhet.

Jag vet sannerligen icke, om den artiga Maria Antonīta — så hette den äldsta flickan i huset — hade verkligt allvar då hon räckte emot oss sin kaffespilkum, men i alla fall — sanningen att säga, jag kände mig för tillfället icke kaffehungrig, ty hela kojan stötte för mycket på hönshus, och snyggheten hade icke fått något rum under dess låga tak.

Men, liksom man, hemma i Sverige, i en dunkel torparkoja understundom blifver öfverraskad af en värderad sångfågels melodiska stämma, der han i sin trånga bur sitter gömd mellan husgerådssaker och

spindelväf, så öfverraskades vi ock här, i denna eländiga rörkoja, af samma välljudande språk, som tagit priset framför nästan hela verldens dialekter. Maria Antoñita visste icke, då hon räckte oss sitt svarta kaffe, att hon bjöd på något långt bättre, nemligen dender vackra språkmusiken, som ljudade från hennes läppar.

Hvad sjelfva palatsets arkitektyr för öfrigt beträffar, så vill jag blott tillägga: det hade icke något fönster; om man ej vill kalla dörrn så. Ett dussin brinnande Spanska ögon gjorde dock tilläfventyrs dagsljuset här öfverflödigt.

Dessa slags boningar lära ej vara ovanliga i trakten, och en hel by af sådana finnes vid sjelfva stranden af Gibraltarviken, på vägen till Algeziras.

Vi fortsatte nu vår vandring ned emot denna vik, och framkommo snart till några små af cactus och lefvande rörhäckar omgifna gårdar.

Den art rör, som här förekommer, liknar mycket vår Svenska *Arundo phragmites* — Bladvass — men de äro mycket gröfre och växa alltid på torra ställen.

I ett skogfattigt land, som detta, är en sådan växt af mycket värde. Vi hafva nyss sett ett helt hus deraf danadt; och man förstår äfven, att deraf förfärdiga många andra saker: burar, korgar och dylikt. Till qvastkäppar äro de sjelfskrifna. Men hvaraf består sjelfva qvasten? Jo, af solfjäderspalmens vackra

blad: — men, för all del, tala ej om det för björkqvastarna derhemma! Vi hafva nog många onödiga importartiklar ändå.

Efter några timmars promenad voro vi nu återkomna till stranden, der vårt båtfolk uppehöllo sig, och begåfvo oss derpå till vårt fartyg igen.

9.

UR ETT BREF TILL SVERGE *).

Oscarsdagens firande — Mild temperatur — En vacker afton — En liten tur inåt Spanien — Faran för banditer — »Calesas» — Dålig väg — San Roque — Ridt på borickor — En brydsam belägenhet — Carteia — Vacker natur — Guadaranque — Sydländska växter — En olikhet emellan landskaperna i södra och norra Europa — Röfvare omkring halsen på min boricka — Almoraimas korkskog — Korkträdet — Återfärd — Hundraåriga vinrankor — Återresa till Gibraltar.

Den 1 December. — Sedan vi nyss slutat att salutera vår Kung, och jag icke har något att bestyra före middagsspisningen, drager jag mig in i min lilla hytt och fortsätter mitt bref till eder.

Som det i dag är Oscarsdagen, så torde det roa eder att höra huru den ser ut härstädes. —

Det skall låtsa vara vinter; men himmelen är ren och mild, som på en vacker Junidag i norden.

---

*) Förut tryckt i Aftonbladet; men sedermera förändradt med några tillägg.

Lätta vågor sorla omkring fartyget och solen baddar varmt emot det hvitskurade däcket.

Klockan 8 hissades Skandinaviska flaggan på alla master inom vår eskader, samt äfvenledes på de främmande örlogsfartyg, som ligga här i hamnen. Så snart klockan hade slagit 12, började saluten från alla fartygen, både de Skandinaviska och de främmande, samt dertill från fästningen, så att det skjöts, på en gång, från 8 olika håll. Saluten utgjordes af 32 skott. Ni kan tänka er, att det lät som en sjöbatalj, och vi stodo i »rök och dam» som »Kung Carl den unga hjelte».

Vår konsul skall hafva stor middag i dag och har bjudit till sig alla cheferna. — Hvad jag kommer att fördrifva min eftermiddag med, det vet jag ej ännu sjelf; jag kunde väl gå med båten i land, men Gibraltar har ingenting nytt för mig vidare. Troligtvis dröjer jag ombord och förnöjer mig med studerande af det vackra Spanska språket.

Jag kan undra hurudant väder man har i Stockholm nu? Kanske — och troligtvis — regn, snöslask och djupt, »mystiskt» väglag; eller snö och vinterkyla, så att öronen knorra sig ihop. — Här ligga vi ännu om nätterna för öppna dörrar, d. v. s. gunrumsdörrarne, som leda till uppgången på akterdäcket; och endast ett tunnt, rosigt förhänge skyler hytternas ingångar.

I förrgår hade vi isynnerhet ett gudomligt väder, liksom i dag. Jag hade då på eftermiddagen besökt civilhospitalet — der en af våra jungmän är liggande för skörbjugg — och jag återvände derifrån vid solnedgången. Utkommen på gården kastade jag mina blickar på den nedanför liggande staden och bort emot det aflägsna sundet, der Afrikas kust höjer sig öfver vattnet. Jag måste ovilkorligen stadna och betrakta det herrliga naturskådespel, som utbredde sig framför mig. Solen höll på att nedstiga bakom Cap Cabritas berg, och dagen aftog med den snabbhet som är egen för sydligare zoner. Med aftonens annalkande hade vinden småningom afsomnat; hela viken och det vidsträckta sundet hvilade, efter dagens oro, i det skönaste färgskimmer jag någonsin skådat bland naturens taflor. På silfvergrunden af oceanen blommade en himmelsk lustgård: hvarje moln var en glödande ros och hvarje svallvåg en blomstersäng, beströdd med skimrande liljor. Och rosorna dallrade på stänglar af luftigt glas, och qvällens genier sväfvade fram, dansade kring dem, stödde deras lutande hjessor, stänkte daggens perlor i deras barm och kysste dem till allt högre och högre rodnad.

Solen var redan försvunnen, som en slocknande eld bakom bergen. Nattskottet dånade från tinnarna af Gibraltarklippan. Naturen hade inom några minu-

ter gjort dekorationsförändring och nattens förtrupper redan bestigit scenen.

Blygrått låg det Spanska landet, sänkt i slummer; men öfver dess sydvestra berg drog aftonrodnaden ännu en ram af purpur och guld, och denna ram fortsatte sig, så långt ögat kunde följa, öfver sundets skimrande spegel och Afrikas bergkullar, tills den försvann bakom åsarna af Atlas. Hvar himlen började, hvar jorden slutade var omöjligt att säga; de hade smält tillsammans såsom rosorna och liljorna på en sjuttonårig flickas kinder, såsom de smälta samman i Raphaels taflor, i Jenny Linds sånger, i Tegnérs, Almquists och Stagnelii skönaste skaldeprodukter. —

Men hvad är det värdt att med ord söka måla det som är obeskrifligt? Naturens poesi kan aldrig öfversättas; den måste njutas på stället.

Medan jag talar om naturen, torde det icke vara ur vägen att beskrifva en liten tur inåt Spanien, som jag företog den 16 November, tillsammans med uppbördsläkaren på fregatten Josephine och fyra af officerarne på vår korvett.

I nordvestlig riktning från Gibraltar och omkring 2 Svenska mil derifrån, ligger en stor korkskog, till hvilken hvar och en, som besöker Gibraltar, bör resa, för att se den egendomliga natur som här finnes. Är lyckan god, så får han äfven under vägen tillfälle till

en ny bekantskap — nemligen med Spaniens banditer, hvilka äro så stora menniskoälskare, att de icke kunna låta bli att föra den nyfikne resanden upp till sina romantiska berg. der han får bo och så mycket han vill njuta af naturen — medan hans landsmän och vänner samla ihop penningar att lösa ut honom med, sedan han nemligen, på ett eller annat vis, genom »*herrar banditers*» försorg, fått skriftligen meddela sig med sina bekanta, — likväl utan att upptäcka sin vistelseort. Sådant har verkligen händt här i trakten; och det händer när och hvar som helst i hela Spanien, så framt man ej är nog stark att försvara sig.

Underrättade om faran vid en sådan färd, beslöto vi att följas åt, så många som möjligt, på det vi åtminstone ej skulle kunna tagas så lätt som en pris snus.

Klockan 7 på morgonen foro vi in till Gibraltar, för att derifrån åka till staden San Roque, och vidare fortsätta resan på borickor eller hästar, allt efter omständigheterna. I detta land begagnas mycket ett slags tvåsitsiga schäsar med sufflet — *Calesas* — som se rätt kostliga ut, äro gjorda i en stil, som tyckes påminna om sextonhundratalet, eller något deråt, och storståtligen målade med rosor och tulpaner. De dragas af en häst, äro trånga och obeqväma, men i alla fall ganska aktningsvärda, såsom med sin stora

sufflet och sitt magra underrede mycket påminnande om våra gammaldags fruar i snäf salopp och hatt som skymde hela himlahvalfvet. — Jag röstade för begagnandet af några dylika åkdon, och vi blefvo alla ense om att vi borde beträda Spanska landtbygden i Spanska *calesas;* men, tyvärr, för tillfället stodo inga att finna; vi måste packa oss in i en Engelsk vagn.

Efter tillryggaläggande af omkring en Svensk mil, anlände vi till San Roque.

Om denna väg är ingenting serdeles att anmärka, undantagandes att det är *ingen* väg; flygsanden sopar igen hvarje hjulspår, och man söker sig fram så långt nere vid stranden af Gibraltarviken, att hjulen på ena sidan sköljas af vågorna, under det de på den andra sidan gräfva i den djupa sanden. Småningom börjar dock marken att höja sig, och man anländer nu till San Roque's backar, efter att hafva passerat förbi några byar och enstaka boningar.

Tvenne af reskamraterna, som färdades till häst, hade ridit före oss till staden och beställt, till fortsättningen af resan, alldenstund vägen härifrån var obrukbar för åkdon, fyra hederliga och anspråkslösa borickor, hvilka likväl voro nog förnäma att låta vänta på sig en halftimmes tid. Denna tid använde jag att se mig om i staden, om hvilken jag dock icke har något serdeles att berätta; ty den är hvarken stor eller välbygd. Den utmärker sig förnämligast genom

sitt vackra läge på en höjd, som dominerar den kringliggande trakten, skall vara mycket sund, och kallas derföre ortens Montpellier.

Ändtligen anlände nu borickorna. Vi fattade genast tag, hvar och en i sin utvalda, kastade oss upp i sadeln — nej, det var så sannt, någon sadel fanns icke, endast dåliga sadelputor — och det började gå.

Men hur gick det! Jag måste berätta det; ty någon löjligare ridt har jag aldrig i min dar varit med om; jag tror knappt att en dylik blifvit företagen alltsedan Don Quixote's tid.

Okunniga i landets språk, blefvo vi lika väl förstådda af de små ruggiga bestarna, som af våra vägvisare, och det var ingenting annat att göra, än låta det bära af hvarthelst det dunkla ödet behagade föra oss. — Några betsel eller grimmor funnos icke att styra med; blott ett band af gräs, som var knutet omkring djurets hals. — Lyckligtvis hade de långa öron, dem man vid kritiska fall kunde draga uti, hvilket ock kom mig till stor nytta, då min boricka höll på att springa in med mig i alamedan, — der det vid vite af 5 *dukater* är förbjudet att rida. Jag kände vitesförbudet redan genom en Engelsk resebeskrifning, hvars författare dyrt fick erfara detsamma. Betänk således min belägenhet, när fyrfotingen utan hejd började springa dit. Men märk

också hvilken lycka, att borickor hafva långa öron att dra uti!

I början gick det nu bra, så länge stadsgatorna räckte. Åsynen af våra många åskådare tycktes lifva kreaturens hederskänsla, och de höllo åtminstone rätta vägen, tills vidare. Men stadens territorium blef snart slut, och se'n — gunåda våra ögon för alla törnbuskar och aloehäckar, som funnos vid vägen — dessa förfärliga växter med uddhvassa blad, längre än bajonetter! Min boricka behagade skena, och der var intet annat råd, än att blunda och låta det gå. Slutligen stjelpte hon mig af vid en aloebuske, på hvars blad jag var nära att blifva spetsad. Jag glömmer aldrig en sådan färd. —

De öfriga af sällskapet voro ej bättre ute. Ni kan tänka eder hvilket hojtande och ryckande, och dertill ett oupphörligt skrattande, så att vi knappt kunde tala ett ord, på en qvarts timme; men hvartill tjenade det ock att tala, der ingen menniska förstod oss? — Här skenade en best med sin ryttare in bland buskarna, der hade en lagt sig på knäna och stjelpt af sin börda vid vägen, der höll en på att lovera fram och tillbaka, under det dess ryttare höll i de bägge långa öronen och sökte manövrera, såsom då man kryssar i motvind, — förgäfves uttömmande sitt förråd på all verldens sjötermer: »vill du hålla upp i vind, säg! Har du icke reda på styrbord och

babord, din galeja! — Jag skall lära dig att kovända! — Klar att vända fördevind! Lossa bolinerna!» o. s. v. Verkan uteblef ej, och borickan började att trafva; ty värre språk hade hon aldrig hört: hon trodde visst att hon blifvit fast för någon broms.

En annan af sällskapet satt härunder på sin bucephalus i ett dike, slängde med armarna och talade — Italienska: »*Condannabile borrico! Que cosa? — Corpo di Bacco! anda subito, subito!*» Men borickan runkade blott på hufvudet; hon förstod icke Italienska, förr än vägvisaren kom med sitt handlexikon, en käpp, hvilket hade den följd, att hon verkligen började springa.

Nu voro vi alla i farten, utom en, hvars fyrfotade ekipage icke rörde sig ur stället, på något vilkor.

Vi hade redan hunnit ett stycke väg, då vi stadnade, vände oss om och fingo se honom, ännu sittande på samma ställe, helt flegmatiskt hafva slagit upp sin Spanska parlör, för att söka efter något förskräckligt kraftord, att skrämma djuret med och få det att gå; ty han saknade både ridspö och sporrar. Ny skrattsalva. Jag vet ej hvilken trollformel han hittade på; men bäst det var kom ekipaget lunkande och hann upp oss, så att vi kunde färdas i en jemn tågordning, den ena efter den andra, och han sist — ännu alltjemt läsande i sin parlör.

Sålunda färdades vi framåt, här och der passerande förbi en simpel koja eller någon af cactushäckar, vinrankor och cypresser omgifven villa. —

Allt tycktes nu vilja gå bra och vi hade just börjat på att njuta af den kringliggande naturens beskådande, då ödet ville att vi skulle uppskakas på ett helt nytt vis, af helt nya borickor, nemligen — banditer.

»Hvad», torde man fråga, »ni undsluppo således icke deder förfärliga *bandoleros*, som göra den resandes färder i detta land så äfventyrliga?»

Följande berättelse skall gifva svar på frågan.

Vi hade just passerat en by, då en af vårt sällskap kom framridande till mig, som red främst, och berättade att en mörklagd best af menniskostam hade tilltalat vår ena vägvisare — en ung gosse — och med några betydelsefulla blickar på oss frågat, — hvad? Ja, se det kunde han ej förklara, och icke stod det heller att finna i vår parlör. Men efter hvad berättaren påstod måtte man hafva frågat, vid hvilken tid vi ärnade komma tillbaka ifrån vår resa.

Det behöfdes ju icke mer, för att redan i inbillningen se framför oss en hel skock af lömska banditer, som från något bakhåll tänkte kasta sig öfver oss och tömma våra kassor och vårt blod, när vi, uttröttade af vår långa färd, skulle återvända till staden. Och denna föreställning öfvergick nästan till fullkomlig visshet, då vår lilla vägvisare straxt derpå kom

framspringande till mig och ropade: *bandolero! bandolero!* Så mycket Spanska kunde jag, att jag visste att detta ord betyder *bandit;* det var ju således klart, att gossen ville varna oss för hvad som skulle hända. Någon närmare upplysning sökte vi dock förgäfves; ty vi förstodo ingenting af gossens dialekt. Men han syntes oss hafva något som låg honom varmt om hjertat, och hade dertill ett serdeles mystiskt uttryck i sin min.

Hvad var att göra? Saken var allvarsam och ögonblicket kritiskt. Skulle vi, kanhända, vända om och låta fara hoppet om att få se en af söderns korkskogar och alla de vackra omgifningar, som vi så mycket hört talas om? — Nej, tänk att det hade vi ej lust till, efter en så lång resa. Vi beslöto att fortsätta vår färd; men med den försigtigheten, att icke skiljas åt på längre afstånd, för att vara så mycket närmare till hands, att hjelpa hvarann, ifall det behöfdes; dessutom kommo vi öfverens om, att vid återfärden taga en annan väg, ifall någon sådan funnes. Vi fortsatte alltså resan.

Trakten, som i början var temligen enformig, öfvergick småningom till en behaglig omvexling af kullar och dalar, alltefter som vi hunnit aflägsna oss ifrån kusten; och vi märkte för hvarje steg, att vi voro inne i ett af söderns yppiga, men halfvilda länder, der det icke fattas annat än flit och ordning, för

att af hvarje kulle skapa ett tjusande *Alhambra* och af hvarje dal ett paradis.

Emedan vi gått ut i vestlig riktning från San Roque, kommo vi att passera helt nära den urgamla, af mig förut omnämnda byn Carteia, som fordom varit en betydlig stad*). Denna skall i sin välmaktstid hafva varit prydd med ståtliga tempel, palatser och rännarebanor, produkter af Phœnicisk och Romersk byggnadskonst; men af all denna herrlighet finnas för närvarande inga lemningar qvar. Man lär dock, vid närmare undersökningar, här och der kunna upptäcka spår efter den fordna staden, ehuru plogen i flera sekler gått öfver dess torg och gator. Kopparmynt hittas här ännu ofta, då man plöjer; man har funnit urnor och sarkofager i jorden, och, till och med, för icke många år sedan, tvenne sköna pjecer af en tempelfris.

Visserligen skulle vi hafva haft lust att rida ner till byn och göra oss litet närmare bekanta med den-

---

*) En resebeskrifvare, *Carter*, säger i sin lärda och grundliga undersökning om denna del af Spanien (*A Journey from Gibraltar to Mallaga*): Långt före Algeziras's anläggande var stranden af Guadaranque bebygd, och man känner, att der först låg en stad vid namn *Tartessus* eller *Tarsis*, der Salomos flotta ankrade 990 år före Chr. Ett sekel derefter ankommo Phœnicier och kallade staden Melcarthos eller Melcarteia, som på deras språk betyder Hercules's stad. Stället kallas nu Carteia.

samma; vi glunkade äfven några ord härom till våra borickor; men de låtsade ej höra det, samt voro för öfrigt komna i en så ovärderlig lunk, att vi ej nändes afbryta densamma; så mycket mer, som vår tid knappt medgaf något dröjsmål.

Vår väg fortsattes i en natur, som antog allt vackrare och vackrare skepnad.

De föregående veckornas ymniga regn hade redan framlockat en ny grönska öfverallt; och temperaturen var den behagligaste man kunde önska sig. Himmelen, icke skuggad af ett enda moln, men strålande med höstsolens i dessa länder så outsägligt milda lågor, låg såsom en omätlig dôm af dallrande, högblått siden öfver de ljust skimrande bergshöjder, som likt en oöfverstiglig mur, en omätlig, reste sig i fjerran och utgjorde länkarna i horisontens skiftande kedja. Ännu skuggades icke marken af några lundar; kullar och dalar voro kala samt endast bevuxna med smärre örter och låga solfjäderspalmer. Men här och der lifvades landskapet af någon betande boskapshjord med sin herde.

Det ligger på en gång något ödsligt och något sublimt i karakteren af en sådan natur. Jag kan ej jemföra den med något af de landskapsstycken jag sett i norden.

Den bördiga marken skiftar i olika färger, allt som den koloreras af vexter, af en stupande backes

gula eller röda sand, af blågrön aloe eller af ljusbladiga palmbuskar, och utsigterna äro icke stängda mellan hopgyttrade berghällar. Öfverallt en viss enformighet, men ändå vexling, så långt ögat kan följa. Det är ett haf af jord, upprest af stormen i ofantliga böljor; och i dessas sänkningar och höjningar vagga buskar, blommor och träd i en oändlig skiftning.

Redan innan vi hunno till korkskogen, framkommo vi till en bäck, hvilken, enligt våra vägvisares utsago, hette Guadaranque. Det var således samma vatten, som icke långt ifrån Carteia utgjuter sig i Gibraltars vik och som i forntiden gungat Carthagos och Roms stolta galerer på vågorna af sin mynning, hvilken dock nu, till hälften uttorkad och uppgrundad af sandbankar, icke mer lär kunna rymma några fartyg.

Nejden, som alltmer hade tilltagit i fägring, framställde redan, här och der, grupper af höga, stolta *pinos* (en art tallar), hvilka med sina jemna kronor, af den friskaste grönska, på flera ställen bildade skuggrika hvalf öfver leende gårdar och enstaka boningar. Kullarna voro nu mindre kala och dalarna syntes genomdragna af glittrande bäckar, som ormade sig fram mellan en skiftande grönska af ungt gräs och buskväxter. Af dessa sistnämnda såg jag flera exemplar af vår så mycket prisade orangeriväxt: *Nerium oleander*, af *Ilex* och en mängd buskväxter, som lik-

nade Myrten. Betande boskap, utmärkt för en ståtlig växt och mycket långa, vackra horn, lifvade ännu mer den sköna dalen, genom hvilken vi färdades. Någon bestämd väg hade vi icke nu att följa, — den hade förlorat sig i grönskan; men den hårda gräslindan erbjöd oss väg hvar som helst, och vi funno oss serdeles belåtna med denna frihet att kunna ströfva omkring, hvart det behagade oss, och njuta af ett äkta sydländskt landskap, der inga enformiga gärdesgårdar och diken indela i vinklar och rutor naturens leende taflor.

En nordbo, som icke sett ett landskap fritt från dessa tråkiga instängningar, hvilka lägga den skönaste nejd liksom i bojor, torde näppeligen kunna föreställa sig den behagliga anblicken af en tafla i den stil vi nu hade för oss.

Föreställningen om landets rikedom ökas ännu mer, då man ser ängar, åkrar och planteringar smälta tillsamman, utan någon annan ram än de kringspridda lundarnas och de leende häckarnas; det förefaller som folket der vore så rikt, att man icke behöfde taga vara hvar och en på sitt, — och så är det väl äfven mångenstädes. Der söderns son, i sitt idylliska lif, lefver skild från städernas lyx, äro hans behof för sitt lifsuppehälle ganska få; han behöfver knappt uppsamla mer än hälften af de gåfvor naturen utbredt för honom. Detta tyckes isynnerhet vara förhållandet med

det land vi nu besökte; allt syntes der på en gång odladt och — vildt. Man behöfver blott plantera, och det växer *så*, att man kan både se och »höra» det. — O, finge jag, som drottning Dido, när hon anlade Carthago, tillegna mig af detta land ett stycke blott så stort som jag kunde begränsa med en oxhud — jag skulle bli herrskare öfver ett paradis. Jag skulle söka upp en dal, der en flod speglar i sin famn några af Spaniens sydliga berg; och, när jag deromkring dragit upp en skog af de yppigaste växter som hemta sin näring ur denna bördiga jord, skulle jag, medan naturen sjelfmant gåfve mig skatt och lifsuppehälle, till tidsfördrif omgifva mig med poesiens och konstens skönaste alster, och skrifva en dikt om lifvet i paradiset. — — Men, ty värr! det kunde hända, att jag ändock misstoge mig i mitt hopp om lycksalighet; — ty detta paradis skulle tilläfventyrs mången gång blifva utsatt för förstörelse af de röfvarskaror, som de inbördeskrigen och styrelsens oefterrättlighet under årtionden uppammat i detta land.

Jag satt försänkt i dessa och dylika betraktelser, då jag i hast väcktes upp ur min idylliska dröm af hundars skall och åsynen af en grupp bistra, beväpnade figurer, som syntes lägrade bakom några buskar, ett stycke ifrån vägen, och hvilka sågo ut som om de just lågo och väntade på något rof. — Här hafva vi då ändtligen våra *bandoleros*, tänkte jag för mig

sjelf; det måtte komma att blifva en rätt intressant lektion i Spanskan. Min boricka snafvar i detsamma, liksom af förskräckelse; jag vill styra henne, och rycker några tag på halsbandet, — men detta gör henne ännu kollrigare, så att hon börjar gå omkring; — då i samma ögonblick vår lilla ledsagare kommer springande fram till mig och ropar: *bandolero!* Nu ser jag en af de mörka figurerna bakom busken resa sig och fatta sin bössa. — — Jo vi äro vackert ute! Gossens ord kan ej längre missförstås; han talar om röfvare — och vi se dem redan midt framför oss, färdiga till anfall. — Hvad är att göra? En eländig tamp till trafvare hade jag ock träffat ut för; att fly var ej möjligt: några kulor kunde i alla fall lätt komma oss att stadna. »*Caramba!*» — (anfäkta!) — ropade jag åt min jemmerliga springare, och drog, i harmen, ännu häftigare på halsbandet; — då gossen ifrigt åter kom till mig, pekade på detsamma och sade: *no bandolero!*

»Hvad, kallar du också detta: *bandolero?* Är det icke nog med dem som visa sig derborta; jag börjar snart tro att hela luften är full af *bandoleros?* — *Como se llama esta?* (hvad kallas det här?) sporde jag gossen med en förargad ton, pekande på halsbandet.

»*Bandolero, señor!*»

»*Pero estos hombres — Bandoleros?* (än deder menniskorna derborta — Röfvare?)

»*No son bandoleros, no por Dios! Son cazadores*» (De äro icke röfvare, nej vid Gud! De äro jägare) svarade gossen och skrattade.

Man kan lätteligen föreställa sig min öfverraskning vid denna oförmodade upplysning. Hälften flat och hälften förargad öfver mitt löjliga missförstånd af gossens mening med sitt »bandolero», önskade jag nu nästan att deder jägarne varit röfvare allihop.

Vi voro nu så långt avancerade, att det hade varit tid för dem att attakera oss, om de haft något sådant i sinnet. Men de höllo sig ganska fredliga. Och röfvaren — — den hängde om halsen på min boricka.

Gåtan var löst; och dermed — gunstige läsare — är hela historien slut. Medgifves gerna, att den borde hafva slutats något mera romantiskt; men icke rår jag för att *Bandolero* äfven betyder *halsband på en boricka.*

Vår väg, fortsatt i den förra tågordningen, förde oss, vid middagstiden, fram till korkskogen; och vi stego der af, för att taga en stunds hvila efter den ovanliga ridten. Men hvilan kom att bestå uti uppklättrande i korkträden och nedbrytande af grenar till käppar — alldeles oumbärliga troféer från en sådan vallärd.

Vi hade väl ämnat oss ända fram till det i slutet af skogen belägna klostret, men beklagligtvis hade tiden sprungit fortare än våra borickor; vi vågade icke fortsätta vägen längre, af fruktan att ej hinna tillbaka till Gibraltar före klockan 5, vid hvilken timme stadsportarna, denna årstid, stängas, så att ingen vidare under natten får tillträde till staden.

Det är nu endast för sin vackra belägenhet, som klostret förtjenar att besökas; ty några munkar bebo det ej vidare. — Ägorna tillhöra nu en marquis af Moscoso, som af detta distrikt, så vanvårdadt det än för närvarande är, lärer kunna räkna i årlig inkomst den lilla nätta summan af omkring 135,000 R:dr riksgälds.

Korkträdet — *Quercus suber* — som här växer, liknar mycket våra *vanliga* ekar, ehuru det är af något lummigare krona och lägre stam än dessa, samt har mörkgrönare blad, hvilka närmast likna bokens, till sin form.

De se icke alls korkade ut, dessa märkvärdiga träd; men det ligger något tungt, fast tillika imponerande i deras gestalter. Barken är närmare trädens rötter mycket skroflig, men mjuk och skiftande i hvitgrå färg; grenarna krokiga och spröda. Men vindens sus i kronorna af dessa träd, hvilkas verldsbekanta bark är skapad att bilda det mystiska inseglet på utloppsrännorna för vingudens floder, är för det

uppmärksamt lyssnande örat en den förunderligaste sammansättning af melodier, hvaraf man väl icke kan uppfatta något helt musikstycke, men i hvarje tongång ertappar de dyrbaraste fragmenter af alla verldens dryckesvisor. Ja, hvad tycks väl: jag träffade till min stora förundran ett enstaka, stort och lummigt korkträd, som, när vinden började susa, sjöng för mig hela Bellman ifrån perm och till perm.

Sedan vi sett oss om litet i skogen, började vi samla ihop våra fordon, der de gingo förspridda bland buskarna och betade, vältade oss upp på dem och läto det gå tillbaka igen, på samma tokroliga sätt som vi kommit dit.

Vi styrde nu ostligare kurs och kommo in i ett mer kuperadt landskap, än det genom hvilket vi förut färdats. Marken var dock i allmänhet här sämre att färdas öfver, så att vi ibland höllo på att fastna i djupa hålor, eller rifva sönder oss bland de buskar som här och der nästan stängde den smala vägen. Landet började småningom höja sig, och vi fingo en friare utsigt. Några aflägsna tallskogar tilldrogo sig serdeles vår uppmärksamhet. Med sina platta, jemnhöga kronor och vackra stammar liknade de nästan gröna ängar, som hvilade på tusende smärta pelare.

Närmare staden nedkommo vi till en dal, genomskuren af en bäck, och här möttes ögat af några

små, täcka gårdar, omgifna med en rik grönska af oranger och cypresser. Vi hade nu blott en brant backe att passera, och derefter voro vi åter tillbaka vid vår utgångspunkt, den lilla staden San Roque, lyckligen undkomna alla möjliga *bandoleros*.

Men hvad i all verlden ville då den mörkögda mannen med sin fråga till vägvisaren, när vi redo ut? Jag kan ej upplysa derom. Men säkert är det, att, i fall några bofvar lade sig i bakhåll och lurade på oss, tills vi skulle återkomma — — så blefvo de *lurade;* ty vi återvände, som jag nämnt, på en annan väg än den, på hvilken vi redo bort. För öfrigt såg hela vårt tåg så löjligt ut, att om banditerna haft i ringaste mån sinne för det komiska, hade de säkert låtit vår vidunderliga kavalkad passera oantastad.

Återkomne till staden väntades vi af en liten god Spansk middag på det så kallade Engelska hotellet — och detta, försäkrar jag, var, efter en så tröttsam färd, icke det sämsta af resan. Vi spisade ute i fria luften; men ej under bar himmel, utan under det luftiga, gröna taket af tvenne hundraåriga vinrankor.

Återfärden till Gibraltar gick på samma vis som utresan; och vi hunno tillbaka dit just som stadsporten skulle smällas igen, således precis på punkten, för att hvarken komma i klämma eller få stadna utanför.

10.

HVARJEHANDA.

Höstens ankomst — En sida af lifvet ombord — Civilhospitalet — Offentliga byggnader — Theatern — Om tributen till Marocco, och orsaken till eskadrarnas långa qvarliggande vid Gibraltar — Umgänge inom eskadrarna — Röfveri i hamnen.

Den 3 December. — Hösten har äfven hunnit ned till dessa söderns länder.

Med November månad började himmelen stundom kläda sig i en drägt af tunga moln; dess lätta, blå sommarklädning hade fått svåra fläckar, som endast den återkommande vårsolen torde kunna radikalt borttaga. Stormar och regnbyar hafva börjat gifva oss en försmak af söderns vinter.

Man måste hafva smakat på sjömannens belägenhet, då han under vintern, till ankars på en öppen redd, ligger, i flera dagars tid, i sin trånga, täppta hytt liksom arresterad under storm och regn, längtande efter dagsljus, förfriskning och kroppsrörelse —

man måste hafva smakat på det, för att rätt kunna föreställa sig hur välkommen solen är, då den från en klarnad och lugn himmel bjuder honom stiga i land att vederqvicka sig på den grönskande jorden!

Naturligtvis har jag, så ofta väderleken det tillåtit, lemnat fartyget och sökt upp de få angenäma förströelser, som stått till buds inom den trånga stadens territorium. Mina tjensteåligganden hafva dervid flera gånger fört mig upp till Gibraltars civilhospital, emedan vi hafva en skeppsgosse derstädes liggande för skörbjugg.

Nyssnämnda hospital är en inrättning af stort värde, icke endast för stadens civila befolkning, men ännu mer för de sjöfarande som besöka dessa trakter.

Ehuru beläget i sjelfva staden, innehar det dock en plats, som synes väl passa för ändamålet. Det är tillräckligt skildt från de omgifvande husen och ligger högre än dessa. Deladt i trenne afdelningar: den protestantiska, katolska och judiska — hvar och en under tillsyn af personer, som årligen väljas af de olika religionernas bekännare — står det under beskydd af guvernören, som är dess chef. Hvarje afdelning har sin serskilda deputerad, för inspektionen öfver de inre arrangementerna. Att det dessutom har sin serskilda läkare, biträdd af underläkare, behöfver jag icke nämna.

Utom den vård som egnas patienterna vid stället, lemnas här ock dagligen hjelp till alla dem, som vända sig hit, för att söka råd eller understöd med medikamenter. — Sjöfarande finna här det bistånd, af hvilket de så ofta äro i stort behof, och äro kanhända äfven de, som mest draga nytta af inrättningen.

Med afseende på detta sistnämnda har äfven styrelsen ålagt hvarje i viken ankrande fartyg en viss afgift till hospitalet.

De öfriga offentliga byggnaderna inom staden äro få, och utmärka sig ej mycket genom sitt yttre. — Här finnes en kyrka för katoliker och en för protestanter, af hvilka tvenne den sistnämnda utmärker sig förnämligast genom en tung och besynnerlig stil, utstyrd med moriska hvalfbågar och, såsom en författare alldeles riktigt uttrycker sig, hafvande mer utseende af ett mausoleum än en kyrka.

Börsen, garnisonens vackert belägna bibliotekshus och rådhuset (the court-house) torde härefter böra nämnas såsom tilldragande sig främlingens uppmärksamhet.

Om icke stadens theater vore under all kritik, skulle jag äfven nämna ett ord om densamma. Här lär väl finnas en theatertrupp, efter man stundom gifver offentliga spektakler; — men redan vid mitt första besök fann jag den dramatiska konsten i Gi-

braltar stå på den fot, att jag utan förlust skulle kunna med allo afsäga mig detta slag af esthetisk njutning, under min vistelse härstädes.

Är theatertruppen dålig, så äro decorationerna och salongens inredning icke mindre dåliga. Jag trodde mig vara på ett spektakel i Kråkvinkel. Visserligen löpte jag ej fara att bli genomblött af regnskurar — såsom man lärer bli derstädes; — men bänken, på hvilken jag satt, ramlade neder, under den befängdaste scenen, till icke ringa nöje både för mig och hela öfriga sällskapet. Jag kom dock undan med lifvet.

Fastän det spelades komedier, tycktes dock munterheten vara störst — när ridån var nere; ty då underhöll man hvarann helt ogeneradt med samtal tvärs öfver salongen, från den ena logeraden till den andra.

Pjeserna voro för öfrigt af den beskaffenhet, att man ej såg några damer ibland åskådarne, undantagandes tre à fyra stycken *stycken.*

Den 5 December. — Vi hafva allesammans inom den Skandinaviska flottiljen redan längesedan börjat öfverensstämma uti det förnuftiga tycket, att lifvet härstädes är faseligen tråkigt och enformigt; och vi hafva på både Dansk, Svensk och Norrsk dialekt bedt hela Gibraltarklippan vara så god och sjunka, på det vi måtte få gå härifrån; men det har icke hjelpt.

Vi ligga här ännu, redan på tredje månaden, och ingen dager synes att få gå till segels. Till råga på olyckan råkar denna vistelseort, i afseende på lifsmedel och handelsartiklar af de flesta slag, vara ibland de dyraste i verlden. — Dyster och förstämd klagar Fader Movitz för Mutter Berg, att »Kolmätars Lotta hon är orsak till allt»; men ännu dystrare klaga vi, att kejsaren i Marocco han är orsak till allt. Hela verlden känner nemligen hans lilla svaghet att vilja plundra Europeiska handelsfartyg, såvida man icke genom en tillräcklig tribut mättar hans panningelystnad och lägger hans röfvareband under en mäktig förtrollning. Men som det i längden kostar mycket penningar att årligen trolla på detta vis — tributen har nemligen uppgått till 22,000 piastrar årligen — har vår regering beslutat att låta den nesliga skatten upphöra och, om så skulle behöfvas, i stället trolla med kulor och krut.

Man har dock ännu hopp om att komma till ett godt resultat på fredlig väg, och våra diplomater vänta dagligen på gynnande svar ifrån kejsar Abderrhaman.

På denna fot stå sakerna nu; och under tiden ligga eskadrarne här, för att gifva eftertryck åt våra diplomaters framställningar.

Vi hafva emedlertid bjudit till att taga de enformiga dagarna så filosofiskt vi kunnat. Vår filosofi

har då merändels bestått uti gemensamma promenader i och utom staden, samt middagsbjudningar till hvarandras fartyg eller aftonvisiter derstädes; då tiden, efter bästa förmåga, blifvit fördrifven med musik, sång och ett och annat glas punsch eller vin.

Men hvad våra besök i staden beträffar, hafva de med den stormiga och regniga årstiden börjat blifva af den natur, att de stundom åtföljas af flera obehag, såsom det att blifva genomblöt på hemvägen af dyningarna, ifall stormväder infaller, eller att nödgas qvarblifva en eller flera dagar i land, till dess stormen lägger sig; emedan det stundom går så svår sjö i den vidsträckta viken, att smärre båtar icke våga sig ut, undantagande en och annan smuglare eller fribytare, som begagnar sig af den mörka natten och det hårda vädret, för att säkrast undgå sina förföljares uppmärksamhet.

I anledning af detta sistnämnda, drager jag mig till minnes en händelse, som inträffade i förra månaden, och kan tjena som ett exempel hur här går till ibland:

En natt, när storm och täta regnbyar höljde både sjö och land i djupt mörker och vågorna gingo så höga, att inga fartyg skulle hafva vågat sig ut, anlände i all tysthet en starkt bemannad båt och lade till vid sidan af ett Sardinianskt handelsfartyg — en så kallad polackbrigg. En mängd maskerade banditer

med mordvapen i händerna smyga sig nu upp på det i slummer försänkta fartyget. Kapitenen och besättningen vakna och se dolkar riktade emot sitt bröst; de hotas med döden om de våga gifva ett enda rop om hjelp, och man fordrar att de skola framlemna en summa af 3000 dollars, som man viste att de, förliden dag, hade fört ombord. Naturligtvis är här intet annat råd än att lyda och låta banditerna plundra i all ro. Och härpå förfoga sig dessa åter sina färde. — Följande dagen anmäldes händelsen hos styrelsen i Gibraltar, och man såg kungörelser på knutarna med guvernörens namn, der en summa af 50 dollars utlofvades till den, som angåfve de brottslige, och fullkomlig amnesti, om någon af dem sjelfva ville yppa sina deltagare i brottet.

Jag hörde dock aldrig af, att man upptäckte rånarne; utan tvifvel lemnade de samma natt denna ort — för att vidare rikta sig på andra håll.

Detta skedde midt ibland de många örlogs- och kofferdifartyg, som här ligga till ankars.

11.

BESÖK VID CATALANE BAY OCH DESS OMGIFNINGAR.

Gibraltarklippan mot öster — Fiskarebyn — Snö på bergen — Bergsprängare — Egen dialekt — Hafvets svallning — Besynnerlig klippformation — Bergväggens nötning af vattnet — Grottor — Ett slags naturlig kaskad — Guvernörns villa — Förbud att landstiga — Återfärd — Vår belägenhet under storm — Hafverier på redden — Ett skepp »lägger till» vid ångfartyget Hekla — Medel mot sömnsjuka — Landstigning för att se hafvet storma emot klippan — Besök vid Catalane bay — Stormtalla — Ett skeppsbrott.

Största delen af Gibraltarklippans östra sida bildar en af naturen färdigdanad fästning, med tvärstupande, obestigliga hällar, hvilka dels resa sig upp ur den sandbacke som med en brant sluttning dyker ned i Medelhafvets vatten, dels omedelbarligen höja sig ur det böljande djupet. Från denna sida kan man på intet ställe utan lifsfara bestiga klippan; och för att afskräcka en fiende från alla möjliga försök, synas på flera håll mörka kanonmynningar titta fram mellan de skrofligaste hällarna.

Men nedanför den omnämnda sandbacken är en fiskareby belägen, vid sjelfva stranden af hafvet, speglande sina små leende hus i de oroliga böljorna. Byn heter Catalane bay och är bebodd af fiskare, som för längre tid tillbaka hitflyttat från Genua.

För sitt läge, hvilket är ett af de mest ovanliga, och dertill för de besynnerliga grottor, som finnas i närheten, är denna by högeligen förtjent af en resandes besök. En påhelsning vid stället var derför längesedan aftalad emellan mig och några af officerarne på korvetten; vi väntade blott på passande tillfälle dertill.

Den 11 December. — Som väderleken var serdeles gynnsam, företogo vi i går vår promenad till östra delen af klippan. Ty, ehuru vi ofta genom dugtiga regnskurar få erfara, att söderns vinter redan är i full fart, förunnas det oss stundom dagar af den behagligaste temperatur och det mildaste solsken, så värmande som trots någon Svensk midsommarsdag.

Vi se dock i dag snö på bergen vid den nordliga horisonten; men — — det är blott på *spetsen* af Andalusiens höga berg, som Bore planterat sina hvita banér, och som vinterns svanor slagit ner, för att hvila sig under några månader och derpå åter flygta tillbaka för den återkommande solen. De våga sig aldrig ner i dalarna af detta rikt begåfvade land, der

de inom några timmar skulle vara tillintetgjorda af den första ljumma flägt.

Emedlertid är det något ganska behagligt, att så der helt oförmodadt i främmande land få se en gammal bekant, med hvilken man i sina dar har haft så mycket att göra. Hur fantastiskt och hur vackert har han icke målat de höga bergtopparna! De skimra i solskenet såsom voro de af den renaste Carraramarmor.

Men låtom oss gå tillbaka till sommarn härnere, och begifva oss till den omtalade lilla täcka fiskarebyn!

Vägen dit går omkring foten af den norra klippväggen (densamma som innesluter de märkvärdiga gallerierna).

Man var vid vår ankomst sysselsatt med sprängning i berget, för att förskaffa sig sten till fästningsbyggnaderna, och de arbetande soldaterna hade här och der klättrat så högt upp på den lodräta, skrofliga bergväggen, att de nedifrån sågo ut som små röda insekter eller skalmaskar, trefvande omkring i bergets genom den ofantliga höjden knappt märkliga remnor.

Framkomna till den ofvannämnda byn, sökte vi, så godt vi kunde, göra för några vid stranden arbetande fiskare begripligt, att vi önskade blifva rodda uti en båt fram emot Europas udde. — Folket här talar ej Spanska, ej Italienska, ej Engelska, och icke

heller något annat af verldens kända språk, utan en egen dialekt, sammansatt af de två förstnämnda mundarterna.

Sedan vi rört ihop vårt lilla språkförråd och gjort detsamma så Genuesiskt-Spanskt som möjligt, halade vi fram med vår begäran, och lyckades blifva förstådda; hvarpå en nötbrun tingest till menniska sköt ut sin lilla båt och vinkade oss att stiga uti.

En knappt märkbar vind andades med ljumma flägtar och krusade lindrigt hafvets spegel; men ehuru klar och leende den vida vattenytan än syntes, dvaldes dock derunder en ständig oro, ty svallningen efter den sjögång, som blifvit uppväckt af föregående dagens blåst, fortgick ännu, fastän i långsamt döende takt. På något afstånd från land kunde detta ej märkas, men vid stranden röjdes dyningarna genom det jemna brusandet, då de bröto sig mot sanden eller klipporna.

Vi läto nu ro oss fram till den deln af berget, der vi visste att flera betydliga hålor i detsamma skulle finnas, och funno under vägen stora klippmassor, som hade skiljt sig från berget och trillat ned i sjön, öfver hvars yta de ännu reste sina dystra hällar.

Klippan är här öfverallt af en ganska egen skapnad, och vid vattenbrynet framställer den besynnerliga former, grottor, hvalf och utskjutande klyftor; de flesta med omisskänneliga tecken till nötning och ur-

gröpning af det ständigt oroliga hafvets vågor. Der berget består af någon lösare stenart finner man isynnerhet dessa spår af vattnets inverkan. Jag såg stora block af grof sandsten, som voro så fulla med ihåligheter och urgröpningar, att man på deras bruna färg kunnat tagit dem för förstenade jättestora svampar.

Somliga af de omnämnda grottorna voro belägna ända nere vid vattubrynet, så att vi med vår lilla båt kunde lägga till vid deras mynningar. Det var dock svårt att debarkera, emedan båten oupphörligt lyftades och sänktes med hastig fart af dyningarna, så att man måste passa på och stiga ur i samma ögonblick som båten stötte med relingen mot grottans klippgrund; i nästa ögonblick var det för sent och man måste då vänta på nästa dyning. Att stiga miste skulle här kunnat kosta lifvet; ty djupet under oss var säkerligen ofantligt. Men derför aktade vi oss nog att stiga miste, — vi visste hvad det gällde, och fattade i klippstyckena så varmt, som om de hade bestått af — bara guld, samt höllo oss fast så hårdt som de små snäckorna, dem vi måste med stenar bulta lösa.

Alla grottorna syntes påtagligen vara formade af naturens egna händer och liknade hvarandra mycket till sitt inre, endast varierande i form och storlek. De flesta innehöllo stalaktiter, voro hemvist för snäckor och vilda dufvor; men för öfrigt utan någonting

serdeles anmärkningsvärdt i afseende på form och innehåll; om jag undantager en enda, som bildade ett slags naturlig kaskad af ganska egen art. Denna grotta hade i sin botten ett rundt hål af mer än en alns diameter, hvilket utgjorde den inre mynningen af en i klippan formerad ränna, som sträckte sig ut i sjön. Från hvarje dyning ifrån hafvet rusade vattnet med starkt sorl in igenom rännan och sprutade upp sitt skum i den dystra grottan, som rundt omkring dröp af den besynnerliga kaskadens kringkastade gåfvor. — Jag stod en lång stund och betraktade skådespelet; ty det låg något förunderligt fängslande deruti, såsom öfverallt, der en mäktig naturkraft tilltalar oss med sina djupa ord. Hafsvågornas sorl utanför grottan, den igenom rännan inrusande vattenströmmen med sitt skum och sitt sorplande ljud, för hvarje gång den drog sig tillbaka i berget, och den afmätta, aldrig förändrade takt, som låg uti denna hemska vattenmusik — allt bidrog att göra på oss ett starkt intryck.

Vi begåfvo oss vidare i sydlig riktning fram emot guvernörns villa, som är belägen närmare Europas udde, der klippan stupar ner emot några terassformiga afsatser, för att slutligen utbreda sig i en liten slätt vid sjelfva udden. — Här ville vi stiga i land, men anropades ifrån fästningen och förbjödos att landstiga, hvilket vi ock så mycket heldre rättade oss

efter, som vi visste, att öfverträdelsen i nästa ögonblick skulle vara åtföljd af en hvinande kula. Vår lilla upptäcktsresa var härmed således slutad, och vi återvände till vår fiskareby samt derifrån vidare till staden.

* * *

Ännu ett besök vid den lilla pittoreska fiskarebyn; men denna gång icke för att på en bräcklig farkost gifva oss ut till förlustelse på spegelytan af ett slumrande haf, utan för att skåda en af stormens storartade taflor!

Det hade blåst ostlig vind några dagar, och denna växte slutligen till full storm.

På en öppen redd, såsom här, är ett sådant hårdt väder ingen obetydlighet för de till ankars liggande fartygen; man löper icke endast fara, att förlora sitt ankar, blifva drifven med eget fartyg och komma i kollision med andra, eller kastad mot land; utan ock att blifva utsatt för andra fartyg, som »äro i drift», och med dem nödgas dela ljuft och ledt, utan att sjelf vara förvållande till sitt öde. Derföre är det ock ganska vanligt, att efter en hård storm finna många af grannarna på ett eller annat vis illa tilltygade. Här ligger t. ex. för närvarande en Engelsk skonert, som under en storm påstöttes af ett i

drift varande Amerikanskt fartyg, och förlorade både bogspröt och fockmast.

En litet mera löjlig än menlig händelse tilldrog sig för några dagar sedan i vårt grannskap. Ett Svenskt barkskepp Trio från Westervik — så sade man mig — kommet i drift, stöter emot det Danska krigsångfartyget Hekla, eller som en af besättningen helt naift uttryckte sig: det kommer ett fartyg och *lägger till.* Men det lägger till så att det kör in sitt bogspröt i en af Heklas bombkanoner, med den verkan, att brokarna och taljorna (de kanonen fasthållande trossarna) springa sönder. — Någon svårare skada lärer dock icke hafva skett; men för att slippa vidare *tillägg*, har Hekla funnit för godt att hala sig längre ut i viken.

För den som icke är mycket van är en sådan dag eller natt ganska obehaglig, med det olidliga rullandet, skramlet af ankarkettingar, som »stickas ut», sorl af kommandorop och folkets trafvande på däck, då de arbeta med att taga ner stänger och rår m. m., som icke så noga kan specificeras. — Jag vill rekommendera det såsom osvikligt medel emot sömnsjuka.

En dylik natt hade jag nyss genomvakat, då ett bud kom till mig från löjtnant A—e på skonerten l'Aigle, med förfrågan, om jag, trots det svåra vädret, hade lust att göra en tur till Catalane bay, för

att se hur det stormande hafvet bröt sina vågor emot klippan. — Utstyrd i blankhatt och regnrock begaf jag mig åstad.

Stormen hade väl nu redan lagt sig, men hafvet, en gång i svallning, lägger sig ej med stormen; det fortfor ock ännu att häfva med oförminskad våldsamhet. I Gibraltarviken var dock sjögången, vid detta tillfälle, mindre svår, ty vi lågo i lä under klippan; hvarföre vi äfven utan svårighet kunde gå i land på l'Aigles barkass.

Landstigande vid det neutrala området fingo vi långt bort vid näsets östra strand se ett fartyg, som blifvit så långt uppdrifvet emot den låga stranden, att det från vår sida syntes stå på torra landet. Vi fingo med detsamma höra, att det under nyss förflutna natt gjort skeppsbrott derstädes.

Vår väg togs direkte till fiskarebyn, emedan vi ville, innan hafvet blef lugnt, se hur det bröt sig emot dess klippor, och funno vid vår ankomst byns innevånare samlade på en häll, för att med kikare betrakta det strandade fartyget. Hafvets tumlande vågor dem brydde de sig ej om; nej, de syntes knappt märka deras vilda lek. Födda, eller, sedan längre tid bosatta på stället, betrakta dessa menniskor det oupphörliga brusandet såsom en välkänd visa, tusen gånger omsjungen, nu som vaggsång, nu åter som brudsång, danssång eller dödssång; och gifva icke mer

akt på detsamma, än nordbon gifver akt på stormens sus i furuskogen, som gömmer hans hydda. — För mig åter var det något helt nytt. Medelhafvet i sitt sköna lugn hade jag förut betraktat; men dess stormtaflor voro för mig främmande. Var det förstnämnda *stort* på sitt vis, så var dock icke detta *mindre*. Men de voro hvarandra olika, såsom dag och natt, såsom himmel och helvete.

Med rösten af tiodubbla åskor röt det våldsamma elementet under oss; hvarje våg, lik ett fängsladt vilddjur, rasande af ilska, rusade till kamp emot berget och bröt sig i klippornas hålor med ljudet af dofva kanonskott, hvarvid fradgan stänkte högt öfver oss, fastän vi stodo omkring 30 fot öfver vattenytan; och skummet lyste mot solen med flerdubbla regnbågar.

En storartad stormscen — men *utan* storm! Det var, som om elementet hade rörelse af sig sjelf: ett omätligt grönblått vidunder med fjäll af silfver och snö.

Om jag känt sjelfva stormen omgifva mig, hade kanhända skådespelet varit — icke mindre vildt: men mindre hemskt. Nu märktes ingen drifvande kraft; lifvet var borta — men liket rörde sig. Luften mumlade dödssången och stranden grät.

Någon författare — jag mins ej hvilken — påstår, att musiken öfvar den inflytelse på somliga menniskor, att deras pulsslag förändra sig efter takten

i det stycke som spelas för dem; om de nemligen äro riktigt inne i sin musikaliska njutning. Jag glömde att känna efter huru min puls slog vid denna vattenmusik; men kan försäkra, att jag var fullkomligt inne i stycket. Det var mig så mycket mera af intresse, som jag väntar mig att kanske inom några veckor få göra närmare bekantskap med Medelhafvets böljor och dansa efter den pipa, till hvars ljud jag nu lyssnade. Må den då blott välja ett annat tempo och spela *poco piano*.

Härifrån begåfvo vi oss tillbaka och uppåt hafsstranden, der skeppet låg.

Emedan landet här är mycket lågt och stranden består af sand, bröto sig icke dyningarna så som vid klippan, utan rullade långt upp på stranden och förföljde oss stundom, så att vi här och der måste taga till fötter, för att ej bli våta. — Framkomna till fartyget funno vi det ligga med långsidan uppdrifvet mot land, oupphörligt öfverspoladt af vågorna.

Det var barkskeppet Emlen ifrån Nordamerika, befraktadt från Palermo med apelsiner, vin och svafvel. — Orsaken till skeppsbrottet var en svår dimma, som hindrade att se Gibraltars fyr, hvarföre man misstog sig om kursen och höll för mycket nordligt.

Hade ej stranden här bestått af mjuk sand, utan varit ojemn och stenig, skulle fartyget utan tvifvel blifvit slaget i stycken genom den svåra sjögången,

och kanhända menniskolif gått förlorade; men detta var lyckligtvis nu ej händelsen. Skeppet var väl förloradt; men frakten kunde till en del räddas. — Vid vår ankomst syntes redan en hop Spaniorer i full fart med att berga — för att icke säga plundra — hvad som fanns, och de mörka bestarna föreföllo mig mycket lika roffåglar, samlade kring ett aflidet kreatur, slitande och ryckande åt sig, i vild skadefröjd, allt hvad de kommo åt. Det hela framställde ett högst obehagligt skådespel.

12.

UR ETT BREF TILL SVERGE.

Julkalas på fregatten Josephine — Komitté för festen — Fregattens decorerande — Gästerna — De tre vise männen — Nordens gudar — Julklappar — Tablå — Æneas i Carthago (komedi) — Supé — Skålar — Sånger — Poem — Munter sinnesstämning.

Den 28 Dec. — Sjömannens lif, rikt på omvexlingar, har sina stunder af leende solsken, så väl som af mörka, tunga dimmor; och till de förstnämnda kan med allt skäl räknas den Julfest som härvarande nordiska örlogsmän gemensamt firade, i förrgår, Annandagen, på fregatten Josephine. Det skulle vara oartigt mot våra hemmavarande landsmän, att icke med några ord nämna om denna glada fest, hvilken kanske aldrig förr, i afseende på dess karakter, haft sitt motstycke i denna trakt.

Julen lärer väl icke få passera utan sin lilla festlighet, hvarhelst några nordbor sammanträffa såsom resande, till och med på sjelfva hafvet; och en klok seglare glömmer aldrig att, innan han spänner sina

vingar, stoppa almanackan i fickan eller bland sina oumbärliga böcker i hytten. Aldrig heller glömmer nordbon att taga med sig minnet af sina hemseder, hvilka just då äro honom dubbelt kära, när han sett fosterlandets berg och dalar sjunka ned bland det ändlösa hafvets vågor.

Lifvade af en och samma anda, hade vi redan för länge sedan gjort öfverenskommelse att fira Julen gemensamt — Danskar, Norrmän och Svenskar, — och fördenskull tillsattes en komitté, uti hvars händer vi lade våra öden. Det var ju alldeles riktigt? Efter man har riksdag hemma, så tyckte vi att vi äfven kunde hålla en liten riksdag här. Och representanterne sammanträdde ordentligt på bestämda tider.

Om debatterna har jag ingenting att berätta; men efter det var riksdag, så var det väl äfven debatter, helst när saker af sådan vigt voro på tapeten. Man kan tänka sig: julgröt, Svensk punsch (äfven af utlänningar Svensk banko kallad), julbröd, julklappar och julbockar. Det var ej småsaker det!

Och hur man ventilerade, fick man Julen fram, och Annandagen stod kalaset.

Det rymliga batteriet på fregatten Josephine var för tillfället inredt till högtidssal. Mars hade helt artigt dragit sig tillbaka för Flora och Pomona, och dess väldiga kanoner framblickade här och der i en bädd af blommor och prunkande draperier. Man

skall svårligen kunna föreställa sig huru smakfullt en örlogsman vet att smycka sig, när han för tillfället kastar af sin rustning och öppnar sina däck för gracerna och glädjens gudar; man måste se detsamma. Och allt hvad man kan anmärka om fregattens prunkande drägt är, att den var för vacker, för att så kort tid blifva buren. Den återstår i dag blott för minnet; men detta minne af Annandag Jul på Gibraltars redd skall — jag är viss derom — blifva outplånligt hos alla, som deltogo i den vackra festen; och detta i mer än ett afseende.

Om tiden medgåfve, skulle jag önska att lemna en vidlyftig beskrifning, men jag får nu blott i korthet berätta huru festen aflopp.

Kl. 6, e. m. samlades vi mangrant från hela den Skandinaviska eskadern, tillika med officerarne på tvenne här i hamnen liggande Engelska örlogsfartyg, samt de Skandinaviska nationernas konsuler. Under det man samlades, serverades med kaffe och the; derefter förevisades af manskapet, enligt gammalt Svenskt bruk och i all sin ståtliga utstyrsel, »de tre vise männen från österlanden», med sitt bihang af stjernan, af Josef timmermannen och Engelen Gabriel m. m., under utförande af de gamla sånger, som, qvarlefvande ända ifrån katolicismens och munkarnes tid, ännu hvarje jul upprepas i Sverges flesta lands-orter. Om icke de närvarande utlänningarne, som voro våra

gäster, kunde rätt fatta innehållet af denna egendomliga tragedi (om ett sådant namn här tillåtes), funno de dock mycket deruti, som borde intressera dem; och visst är, att icke få de se maken åtminstone på *Drurylane*-theatern. Sedan denna något långa representation var förbi, spelades upp en polska och alla gästerna togo i ring. Jag har glömt att säga deras antal: de voro 74.

Sedan dansen en stund fortfarit, inviterades man att draga sig till »styrbords sida» och taga plats, för att åskåda en tablå, föreställande de tre Nordens gudar: Oden, Thor och Frey. Denna tablå utfördes af officerare; Oden af en Svensk, Thor af en Dansk och Frey af en Norrman. Det lyckades förträffligt; man ropade »da capo», och kunde icke nog betrakta de starka »männerna af fordom», vid hvilkas minnen våra Skandinaviska hjertan klappade af stolthet. Odens lugna, allvarliga herrskaregestalt gjorde isynnerhet intryck på Engelsmännen, och en af dem yttrade dervid: »Nordens gudar tillhöra äfven mig, ty jag är »Skotte, och Skottland hör ju äfven till Norden.» Härefter åter dans; och derpå kallades man till ett nytt tidsfördrif, — ett tidsfördrif, som till och med var lönande. Ridån gick undan, och man såg en grupp af trenne andra gudomligheter, samlade för att gifva oss Julklappar. Till venster Flora, framför hvars fötter lågo strödda en ofantlig mängd blomster-

buketter, hvar och en försedd med en vidfästad nummer, alla utströmmande ur det omhvälfda ymnighetshornet. Längre till höger stod Neptun sjelf med sin treudd och, som jag tyckte, med bekymrad min, liksom hade han släppt till hela kalaset; hvilket ock var händelsen, om man nemligen med Neptun förstår vår sjöaflöning. Den Neptuniska snäckan innehöll alla julklapparne. Öfverst satt Lyckans gudinna på sin tron och med sitt hjul, bestämmande öfver håfvornas utdelning, efter nummern på de förut omnämnda buketterna.

Det var ju en ganska egen och nätt idé; och ingenting kunde på allt detta passa bättre än en dans, den man också tog sig.

Härunder var man i full verksamhet på theatern, som, i parenthes sagdt, var inrättad med kulisser (af flaggor och signaler), och till på köpet dekorerad med stora blommande aloebuskar, med hög tillåtelse uppryckta i alamedan. Man skulle gifva en komedi: *Æneas i Carthago* (hvilken för detta tillfälle var författad och inöfvad på korvetten Carlskrona). — Pipan ljöd, ridån gick upp, och Æneas satt lifslefvande framför åskådarens blickar, i blårandigt linne, sjömanshatt (så kallad sydvest) och cigarr, alldeles som han satt der fordom — salig menniskan, och suckade till Dido: »*Infandum, regina, jubes renovare dolorem!*»

Om denna pjesen kan jag dock icke vidare yttra mig; ty jag är allt för nära bekant med författaren, för att icke blifva partisk. Men spelet lyckades förträffligt, och både Dido och Venus inropades. De öfrige personerna voro Mercurius och Cupido. — Naturligtvis tog man sig äfven härpå en dans, och hade så mycket större skäl dertill, som man nu i en hast fått gudinnor att dansa med. — Dido och Venus gjorde lysande eröfringar.

Klockan började gå på 11 och man såg nu en ståtlig supé vänta bakom de hemlighetsfulla förhängen som afdelade fartyget i tvenne salonger. Det var ej nog med att vandra mellan de doftande blommorna, som prydde salen, och betrakta de friska citroner och oranger, som likt frukter af glödande guld blinkade fram ifrån alla håll. (Rundt omkring hela batteriet gick nemligen en krans af stora, nyss brutna apelsin- och citrongrenar med sina frukter, blandade med lager och flera andra dyrbara växter, dem Spaniens Flora eger i öfverflöd).

Ehuru nöjsamt man har, blir man dock slutligen merändels hungrig. — Gästerna placerades kring tvenne långa bord — och högtidens sednare del var begynt. Bordet och rätterna hoppar jag öfver — om det tillåtes mig — och går genast till skålarne. Den första skålen föreslogs af chefen för vår Svenska och Norrska eskader, och gällde de vid tillfället samlade na-

tionernas regenter. Härefter uppstämdes folksången. Den andra skålen föreslogs af chefen för Danska eskadern och gällde de tre Nordiska nationerna med deras mariner. Härvid afsjöngos följande verser, på melodi af: »Det gamla Götha Lejon», med motto af Tegnér:

»Och hållen j tillhopa, j Söner tre,
Er öfverman — det vet jag — skall
Nord ej se.»

En skål för sagans hjeltekummel,
En skål för gamla Skandiens land!
Ännu bland vilda vågors tummel
Vi dricka den med bröst i brand.
Väl solen ej i Norden glöder,
Så varm, så alstrande som här;
Men ingen slaf der heller blöder,
Och intet mörker hyllas der.

En skål för Svea, Nore, Dana!
En varm, en trofast brödraskål!
Vi fäkta under samma fana,
Och Rätt och Sanning är vårt mål.
Vår gamla tvist är slutad vorden,
Hvarann vi pröfvat nog i strid; —
I ständig endrägt blomstre Norden,
Tredubbelt stark i fejd och frid!

Men kamp var fädrens gudalära,
Och än ej rostar klingans egg;
Hon nya lagrar nu vill skära,
Och klippa musulmänners skägg.
Med lust de Moriska banditer
Vi vilja helsa: »godt nytt år»,
Och lära dem hur svärdet biter,
Hur säkert Nordisk kula slår.

Den tredje skålen föreslogs af chefen på Norska korvetten, *för våra frånvarande vänner.*

Så fortgick högtiden och blef allt mera lifvad. — Bacchus hade blandat sig in ibland de öfriga gudarne, och glasens klang harmonierade alldeles förträffligt till dansmusiken och sångqvartetterna. — Det är väl sannt, att något brast i afseende på dansen, något temligen oumbärligt, nemligen *damer;* men en sjöman får lära sig att umbära och vara glad ändå. Och hvad som brast ersattes af den allmänna glädtigheten, hvilken hade omskapat äfven de äldre till danslystne ynglingar. — Med ett ord: det var en äkta nordisk julfest (och litet mera till), der glädjen står högt i tak; och dubbelt angenäm var den, då man betraktade den uppriktiga och varma vänskap, som yttrade sig emellan de trenne brödrafolken.

Vid alla dylika tillfällen torde man, liksom nu, få anledning till den anmärkningen, att de nordiska folken blott behöfva lära *känna* hvarann, för att äfven lära *älska* hvarann.

13.

ETT VINTERSTYCKE.

Promenad på en vinterdag — Naturmålning — Blommande Acacier — Silfverpopplarnas löffällning, bladsättning och blomning — Snö — Musik ur klippan — Bergtrollens nyårsbal — Salut från fästningen — Vidsträckt eko — Guvernörens besök — En blick till fosterlandet.

Den 24 Januari 1845. — Om ni icke redan tröttnat — mina ärade vänner! — vid de oupphörliga naturskildringarna, beder jag att få rekommendera till genomläsning framför brasan derhemma, under någon 28:gradig januaridag, följande lilla beskrifning öfver en vinterdag i Gibraltar.

Med en af korvettens båtar begaf jag mig på förmiddagen i land, för att taga en helsosam promenad. Botforer och vargskinspels fingo bli hemma, ehuru vintern nu står på som bäst. — Vägen gick, efter vanligheten, igenom staden ut i alamedan.

Öfver allt möttes mina blickar af den friskaste grönska; skönt rundade aloebuskar, ja hela häckar deraf lyste i blodröda färger med ännu sig utvecklande blomax; brandgula liljor vaggade deremellan på saftiga stänglar; och, såsom perlesmycken, kastade öfver naturens gröna klädning, framblickade här och der de täckaste vilda narcisser, lockande med sin starka hyacintlukt vandraren att sätta sig ned och drömma, att våren redan öppnat för honom sina blomstergårdar. Och det var dock vinter nu, — men en vinter i södern!

Solen log ifrån en molnfri himmel, fåglar svingade omkring trädens kronor och sjöngo sina glada visor, bien surrade bland liljornas kalkar, och acacieträdens blomax fladdrade för vindens ljumma flägt emellan deras silkeslena, ljusgröna, fina blad.

Silfverpopplarna, som ännu ej fällt alla sina löf, voro åter här och der i blomning, och halfvuxna blad höllo på att smycka deras kronor. Jag gick längre fram, sökte efter blott en enda flik af den nordiska vintern, och stadnade vid en geraniehäck; — der bakom låg snö. Snö bakom blommande geranier? Nej det var *Calla Æthiopica*, som hade bredt ut sina vida, hvita kalkar för den mäktiga solen. Och rundt omkring mig svällde en yppig grönska öfverallt, på marken som i trädens löfprydda kronor. — Herrliga vinter! —

Ifrån Alamedan följde jag en smal gångstig, hvilken slingrade sig uppåt den brant sluttande mark, som omgifver bergets fot. Denna backe är bevuxen med flera slags buskväxter och träd, såsom tallar, aloe, cactus, berberis, samt åtskilliga leguminoser och en hel mängd smärre örter, hvilka dels blommade, dels voro i knoppning. Härifrån var utsigten vidsträckt och skön. — Sundet blänkte, som det klaraste silfver, och på detta silfver skimrade i fjerran ett hvitt, ofantligt perlband, sammanlänkande Afrika och Europa. Perlorna voro seglare.

Jag satt der länge och betraktade och njöt. Solen baddade varmt emot den doftande marken, och svalor svingade kring mig och sjöngo sånger om den eviga sommarn. Och medan jag så hvilade i blommornas ångor, började strömma ur berget en musik af mångfaldiga instrumenter. Jag hörde ljudet af flöjter, basuner, klarinetter och trianglar, men kunde ej förklara hvarifrån det utgick; det ljudade som ur ett underjordiskt hvalf. Trollen hafva nyårskalas i klippan, tänkte jag för mig sjelf, och nu är balen börjad. Der äro bjudna alla troll i nejden: herrskapet från Granada och Ronda, från Apeberget och Atlas; och kanske fader Hercules sjelf är värden derinne.

De dansa nu som bäst och jag hör hur de purpurfärgade sidenklädningarna, garnerade med diamanter och perlor, eller bestående af tungt, guldblommigt

silfvertyg, frasa emot bergsalens väggar; då plötsligt ett kanonskott dånar från strandens batterier och väcker mig ur trollverlden. Åter ett skott, och ännu flera. Bergets musik var i samma ögonblick förvandlad till brusande åskor, och dessa åskor, besvarade af Spaniens berg, rullade öfver från Europa till Afrika och dogo längst bort mellan åsarna af Atlas. — Det var det vidsträcktaste eko jag någonsin hört — Skjutningen var en salut, som jag sedermera fick höra berättas, för guvernörn af Algeziras, som kommit på besök till guvernörn i Gibraltar. Och concerten i berget var ingenting annat än återljudet af den regementsmusik, som utanför guvernörns gård utfördes till ära för den främmande gästen. Bergets skapnad och höjd gjorde, att jag hörde eko't; men ej sjelfva musiken.

Återvändande ner till alamedan, kastade jag ännu en gång ögat öfver den ovanliga vintertaflan, och lät blicken följa sundets stränder så långt de gingo, tills de förlorade sig, likt dimmor, i hafvets famn.

»Derborta går vägen till Sverge, der de nu också hafva vinter, fast på ett annat vis», sade jag för mig sjelf, och tänkte mig tillbaka till fosterjorden. Jag såg hur allt var hvitt af snö, hur skogarna blommade snö, och hur hela marken var gömd i tunga drifvor. Och menniskorna, insvepta i yfviga pelsar, hastade fram på de gnisslande vägarna och på städernas gator.

De voro pudrade af rimfrost och det stod som en rök framför deras mun. Och jag helsade på dem och bad dem komma ner, på en stund, och värma sig i södern, och de svarade mig åter:

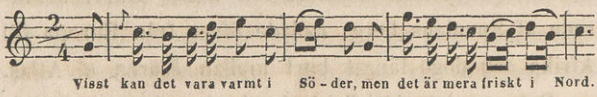

14.

SEGLING TILL CADIZ OCH VISTELSEN DER.

Ett förebud till afsegling — Ordres att gå ut på kryssning efter sjöröfvare — Segling genom Gibraltars sund — Vacker natt — Ankomst till Cadiz — Stadens läge, ålder, byggnadsstil och handel — Gaditanæ — Rosen och Liljan (poem) — Utdrag ur ett bref om qvinnorna i Sevilla — Vidare om stadens byggnader — Utsigt från Cathedralkyrkans torn — Det inre af kyrkan.

Den 24 Januari. — Det finnes en gammal sägen hemma i Sverge, att när någon sjukling nalkas sin hädanfärd, vaknar hos honom merändels en stark håg att vidtaga några förändringar med sin boningsplats: han vill utvidga densamma, han vill flytta till en annan, eller han vill bygga sig ett nytt hus, liksom ämnade han nu först börja lefva på allvar; och de vidsträckta planerna att förljufva vistelsen i dessa förgängelsens dalar bidraga för honom att förkorta mången smärtans stund, som eljest skulle gjuta ökad galla i hans lidandes kalk.

Utan att här vilja afgöra om grunden till en sådan tro, anför jag den endast såsom på sätt och vis tillämplig på min egen ställning, för närvarande, ehuru här ej gäller att lemna det jordiska, utan blott — Gibraltar.

Då jag fann, att vår vistelse på denna redd tycktes vilja blifva evig, uppstod hos mig och understöddes af mina vänner i eskadern en tanka, att på någon tid flytta i land, för att kunna draga mer nytta af resan och hafva bättre tillfälle att studera de nationer, med hvilka vi här voro i beröring. — En kamrat åtog sig benäget att dagligen besöka korvetten, för sjukvårdens skull, och ingenting syntes vilja hindra verkställandet af denna min plan. Jag hade redan på förslag en boningsplats, som, med detsamma den erbjöd mig det mest ostörda lugn för mina meditationer, var af en serdeles intressant belägenhet, vid sjelfva stranden af det herrliga Medelhafvet. Det var nemligen den ofvannämnde fiskarebyn Catalane bay.

För att skaffa mig rum derstädes, besökte jag i dag på förmiddagen en vid stället stationerad Engelsk officer, kapiten O., hvilken redan var känd af oss och värderad för sin angenäma personlighet och vänskap. — Ärendet framfördt möttes med det svar, att en hel våning, som händelsevis stod ledig i ett närbeläget hus, med möbler och allt hvad som kunde behöfvas, vore till min disposition, hvilken stund jag behagade — och utan

något slags hyra. Belägenheten var den mest fördelaktiga: det förnämsta rummet med sin utspringande balkong vette emot öster, så att man hvarje klar morgon kunde se hur solen dök upp ur det »vinfärgade hafvet», och skåda alla seglare, som sväfvade fram mellan Herkules's väldiga stoder.

Det blef afgjordt, att jag skulle flytta dit; och jag gick till staden, för att förbereda min flyttning, icke anande, att denna ljusning i Gibraltarmörkret var signalen till min dädanfärd. — »Vi skola, med första gynnande vind, gå till segels», var den första helsning, som mötte mig vid återkomsten till staden, »ty vi hafva fått ordres att kryssa efter sjöröfvare.» — Farväl min romantiska plan att flytta till den Genuesiska fiskarebyn!

Med anledningen till denna oförmodade förändring i vårt lif förhåller sig sålunda: det berättades från Cadiz och upptogs i Gibraltar Chronicle, att en Spansk brigg, Carolina, kapiten N. Corquiera, den 11 Januari hade blifvit jagad af en annan brigg, som i sällskap med en skonert och ett barkskepp visat sig i lat. 35° n. och long. 2° 50′ v. om Cadiz, men dock icke kunnat upphinnas, hvarpå jagten, utanför Cap Trafalgar, hade upphört och briggen inlöpt till Cadiz. (Skråfven af barkskeppet och den förföljande briggen beskrifvas såsom varande af Grekisk konstruktion.)

Så snart detta blifvit bekant för här liggande örlogsmän, fick icke endast vår korvett, utan äfven den Danska briggen Mercurius och Engelska korvetten Scout ordres att gå ut på kryssning och, till närmare upplysnings sökande, anlöpa Cadiz. — Nu blef det i hast nya saker för oss att tänka på; hvar och en hade något att uträtta i staden; och båtar afgingo under det följande af dagen oupphörligt till och ifrån fartygen. Här skulle några räkningar betalas, der några varor upphandlas; här medikamenter hemtas, der afskedsbesök göras; och vid allt detta skulle man hafva reda på vinden, ty i samma ögonblick den blefve gynnande: — »alla man på däck att gå till segels!» —

Den 25 Januari, kl. 4 e. m. — Dagen har hittills varit lugn och varm, som den varmaste majdag i Sverge. Först kl. 11 började det blåsa en lindrig ostlig bris; men den lade sig snart och full stiltje inträffade. Nu har det åter börjat flägta upp, och vi gå i denna stund till segels. Den Engelska korvetten, som legat längre ut, är redan med fulla segel ute i sundet, och briggen Mercurius har nyss lättat.

Samma dag, kl. 8 e. m. — Vi segla nu som bäst igenom Gibraltars sund; fartyget gör snabb fart; vinden är god. Genom den starka strömsättningen inåt Medelhafvet bryta sig vågorna, drifna i riktning mot strömmen, så att det låter, som vore vattnet i

kokning. Detta är eget nog; det fängslade min uppmärksamhet en lång stund, ända till dess den uppstigande månen kom och ensam tog den i anspråk. Jag såg en ö af guld växa upp ur hafvet, längst bort vid östra horisonten, och ideligen växa, till dess den lyfte sig ur vattnet och steg på osynliga vingar upp ibland stjernorna, som bleknade vid dess sken. Den hänger nu, lik en öfverjordisk, en jättestor lampa, på midten af den luftiga, blå kupolen, som är rest emellan de tvenne verldsdelarna och stödjer sig i söder på Atlas, i norr på Sierra Nevadas och Rondas böljande bergsträckor. — Hur vackert är det ej att segla på hafvet en sådan natt! Fartygets sakta, jemna vaggning, sorlet af de lekande vågorna, som på sina toppar äro försilfrade af månskenet och eljest mörka som den afgrund, öfver hvilken de dansa sin nattliga dans; stjernornas blinkande, himmelska ljus och hafvets omätliga rymd, — alltsammans bidrager att stämma sinnet på ett förunderligt vis, och anslå själens strängaspel till tongångar, dem man dittills icke känt.

Liksom man talar om skogssånger och alpsånger, kan man äfven tala om hafssånger. De gå alla på olika melodi och hafva sin bestämda, egendomliga karakter. Jag har hört många sånger af de tvenne förstnämnda slagen, och af deras anda har jag känt att de strömmat ut ifrån skogarna och bergen: jag

har äfven hört hafssånger, men ibland dem högst få, som kommit ifrån hafvet; ty våra flesta tonsättare känna ej den underbara sång, som rörer sig öfver det ändlösa hafvets rymd.

Huru egen skulle icke sången blifva i denna stund, om jag kunde finna toner för min själs melodier!

Vackra natt, med ditt haf af silfver, med din himmel af gullprydd azur, hur du lockar mig till glömska af alla dina mörka bragder! Sköna troll, hvar har du gömt dina fasor, hvar det hemska hotet i dina svarta ögon? Jag ser blott mildhet i ditt bleka anlete och Kainsmärket är försvunnet från din panna. Så hafva äfven demonerna sina tjusningsstunder.

När frestaren lockade Eva, var hans själ som ett månljust haf: på ytan speglades himmelens lånade bild; men i djupet lurade afgrundens fasor. — —

Hemlighetsfullt gömmer natten för oss de aflägsna stränderna; men Gibraltars och Tarifas fyrar äro våra säkra ledare. — Här och der skimrar fram, i månskenet, en seglare. Vi igenkänna några att vara Moriska eller Spanska barker; troligtvis smuglare. Med nattkikaren se vi ännu flera seglare utåt Medelhafvet, men i obestämda konturer och dunkla, såsom voro de blott foster af en nattlig dröm om nattens egna målerier. — Troligtvis kommer jag ock efter allt detta att drömma något besynnerligt, något fantastiskt

om månsken och hafsgudar och féer och förtrollningar, underbara såsom i Tusen och en natt; och när jag vaknar, slutar drömmen — i Cadiz. Det slutet passar ej illa!

* * *

Och morgonen kom —
Och ur glittrande böljor
Steg upp, som en hägring,
Med torn och med murar,
Med kyrkor och kloster
I skimrande fägring
Det lockande, ryktbara Cadiz. —

Det låg som svanor på de klara vågor,
Det sken som snö, förgylld af solens lågor,
Det log så tjusande; ett feeri,
En mystisk trollverld, full af poesi.
Den bästa hamn, dit seglaren kan ila,
Att efter stormens kämpalek sig hvila,
Den bästa hvila efter tröttsam färd
På oceanens tomma, vida vattenverld.

* * *

Men vinden »mojnade ut», fram på dagen, och förmådde blott obetydligt föra oss framåt; vi började frukta att få ligga för stiltje i sjelfva åsynen af Cadiz's

hamn. En liten bris har dock flägtat upp igen och förer oss nu, med knappt märkbar fart, in i hamnen. Lodningen har börjat. Vid babords reling står båtsmannen, som lodar. Sjelf fastgjord med ett tåg, håller han i sin venstra hand den hopsamlade lodlinan, svänger med den andra handen lodet några hvarf i luften, och kastar det derefter ut, så långt han kan, framför fartygets stäf. »Famnar 8, famnar 7 ½, famnar 7» o. s. v., ropar han med sjungande stämma, alltsom vi avancera inåt det grundare vattnet. — Ändtligen ha vi hunnit till platsen der vi skola stadna: »låt gå ankaret», ljuder chefens kraftiga stämma, — kettingen skramlar med häftigt dån, ankaret plumpar ned i det yrande vattnet, fartyget darrar, stadnar, svänger sig sakta ett halft slag omkring — och vi ligga för ankar.

* * *

Det är nu redan på sjette dagen, som vi legat i Cadiz's hamn. Vi hade gjort vår segling hit på något mer än tjugufyra timmar; men ankrade så sent, att vi ej den aftonen hunno gå i land.

Ännu ett halft dygn låg staden som en ouppslagen bok framför oss: en vacker bok med försilfrade permar; ty månen hade gått upp och belyste den vidsträckta taflan.

Belägen vid en hamn, som kan rymma hela Europas alla flottor, icke mer än en dags-segling från

Medelhafvets mynning och två eller tre Svenska mil från Guadalquivirs utlopp — dennna stolta flod, som, genomskärande en del af halföns bördigaste trakter, sköljer murarna af tvenne bland Spaniens största städer — eger staden Cadiz det för handeln kanhända mest fördelaktiga läge i verlden. Detta insågs äfven tidigt af forntidens största handelsnation — Phœnicierna — och de anlade här sitt beryktade Gades, åtta århundraden före den Kristna tideräkningen. Den Phœniciska kolonien växte till en betydande storlek, öfvergick från Carthaginenserna till Romarne, samt vidare till halföns sednare inkräktare, och tillföll slutligen den Spanska kronan, efter det Moriska väldets undergång i Europa. Ännu är den bland Spaniens förnämsta handelsstäder och bär vittne derom, ehuru dess rikedom, folknummer och handelslif på sednare tider mycket aftagit. Gatorna vimla dock af trafikerande, hamnen af sjöfarande från alla länder.

Att gifva ett närmare begrepp om dess byggnadsart, låter sig icke i korthet göra; ty denna skiljer sig mycket från våra städers i det nordliga Europa och bär till en del ännu den pregel, som eröfrarne från Afrika intryckte, under deras sjuhundraåriga herravälde öfver södra Spanien, ehuru densamma numera döljer sig bland de tillsatser, som nya egare och nyare bildning ditfört.

Hela Cadiz ligger på en udde, hvilken, sammanhängande med ön Leon genom en ganska smal och lång landtunga, skjuter ut i vestlig riktning och bildar, norr om sig, den stora hafsvik, som bär namn efter staden. — Genom sitt läge är således staden mycket betryggad för fiendtliga anfall från landsidan, och genom sina fästningsverk *borde* den vara detsamma äfven från sjön. Dessa fästningsverk äro dock i närvarande stund högligen förfallna. En del af muren, som omgifver staden, ligger förstörd genom hafsvågornas och kanske fiendtliga kulors inverkan, och högst få kanoner finnas qvar att besvara en bombardering. Man sade oss, att de dyrbara metallkanoner, som i sin tid gjorde Cadiz's murar så fruktansvärda, i sednare dagar hafva — midt under djupa freden — försvunnit; naturligtvis — på ett helt *naturligt vis*, såsom ofta en nations dyrbarheter och kapitaler försvinna — der ingen ansvarsskyldighet kommer i fråga.

Genom detta läge på en smal, i hafvet utskjutande udde, är väl staden temligen sammanträngd; men framställer dock en obeskrifligt herrlig anblick, som är på en gång storartad och leende, öfverväldigande och lockande. Den är bland städer en tjusande Morisk Drottning, nedstigen att bada sina snöhvita lemmar i oceanen. — Jag skall aldrig glömma det intryck jag erfor vid min ankomst dit; då jag såg den herrliga staden liksom genom ett trolleri uppstiga

ur det glittrande hafvets sköte, i början skimrande utan gifven form, lik en på vågorna sväfvande dimma, men småningom öfvergående till klara skepnader af kyrkor, palatser och torn. — Den rena, molnfria luft, genom hvilken jag skådade taflan, bidrog icke litet till förhöjande af intrycket.

Men låtom oss gå in i den tjusande trollverlden! »*Deus custodiat introitum tuum et exitum tuum*» (Gud bevare din ingång och din utgång) står det skrifvet med stora bokstäfver öfver de tvenne hamnportarna. Det är en serdeles egen idé för denna inskrift: man anropar himlen om beskydd för den ankommande; men anvisar genom samma inskrift hvilken port som får beträdas af de ingående eller af de utgående; ty detta är stadfästadt för ordningens skull och till undvikande af trängsel. Portarna äro nemligen belägna bredvid hvarann, och inskriften sträcker sig öfver dem begge, så att ordet *introitum* (ingång) står midt öfver den ena porten och *exitum* (utgång) öfver den andra.

Inkomna genom »introitums»-porten, befinna vi oss på en öppen plats bland ett brokigt vimmel af alla möjliga slags menniskor; och är detta vårt första besök, så kan det vara skäl att här stadna en stund och se oss omkring. Man skall på denna blandade skara finna, att Cadiz ännu har stor handel och gerna är sökt af resande, ehuru mycket dess välstånd i

sednare tider har sjunkit. Från denna plats, hvilken är ett slags marknadstorg för lifsmedel af alla slag, leda flera betydande gator in i sjelfva staden.

Det är en trollsk stad, detta Cadiz, med sina långa, talrika, förvillande gator; med sina mystiska balkonger; med sina inbjudande gårdar; med sina svartögda, tjusande senjoritor. Hvarje boddörr ropar dig an med helsningar från Amerika, Asien och det solbrända Afrika; hvarje balkong hviskar till dig en kärleksromans, och hvarje gränd en saga. Ty hit samlades i fordna dagar många af de skatter, dem Spanien tog af hafven, såsom deras herrskare; hit kommo in från öster och vester — och göra så ännu — en ofantlig mängd af de främmande fartyg, som lasta på verldens rikaste länder, hvilande sina vingar under dessa murars skugga; och här blommar ännu Spaniens förnämsta handel, såväl som dess täckaste döttrar. *Täckaste?* — Nej, jag måste nyttja ett annat ord; ty de äro långt mer än täcka, de verldsbekanta *Gaditanæ: vackraste?* — Nej det passar icke bättre än det förra. Hvilket ord skall jag begagna för denna fina, friska hy, för denna tjusande blick, för dessa harmoniska former, för denna obeskrifligt behagfulla gång, som de lärt sig af Olympens gudinnor, från hvilka de obestridligen måtte härstamma?

Man har berättat, att det i hela verlden icke finnes så intagande damer som här. *Washington*

Irving har blifvit hänförd till de vackraste loford öfver dem och *Byrons* lyra har åt dem egnat sina skönaste toner. Hvad har jag väl då vidare att tillägga? — »*Concedo!*» — Skall jag våga ytterligare beskrifva dem, skall jag utsätta mig för den fördömliga misstanken att, lik fjäriln, svärma för hela blomsterriket, eller lik barnet, dåras af den falska inbillning, som kläder allt *främmande* i rosor? Råd mig, mina läsarinnor; det kommer för öfrigt icke någon jemförelse i fråga; — ty den har jag längesedan färdig:

Rosen och Liljan.

*Hermosa Española!**) rik är den värma,
Som alstrar de gyllne orangernas skatt,
Men rikare äro de lågor som svärma
Uti dina blickars förföriska natt.

När Eva till fallet sin make bevekte,
Hon bad med din stämma, hon log med din blick;
Med händer, så nätta som dina, hon smekte; —
Hvem undrar väl då att det gick som det gick?

När Venus för Paris till granskning sig ställde,
Hon lånte din växt och din glänsande lock.
Hvem undrar väl då på den domen han fällde?
Den kungliga herden var ej någon stock.

---

*) Läs: espanjola. Hermosa Española: vackra Spanska.

Hermosa Española, skönhetens syster!
Din kropp är af rosor, af eld är din själ.
Jag sjunger din fägring; men icke mig lyster
Att svärja dig hyllning och blifva din träl.

O, såg' du min hembygds förtjusande lilja!
Dess blick är en vårhimmel, molnfri och blå;
Så ren som en källas kristall är dess vilja,
Dess hjerta af oskuld och frid kännes slå.

At henne jag endast min hyllning vill bära.
Från rosornas glöd på Hesperiens strand
Jag längtar tillbaks till de liljorna skära,
Som blomma så skönt i mitt fädernesland.

Och ändå måste jag vid många tillfällen blunda, för att ej blifva solblind af all denna fägring, för att icke blifva gjord till proselyt af de svarta trollögonens blixtrande vältalighet, för att icke blifva evinnerligen fången emellan dessa besynnerliga barrikader af fläktande, vinkande solfjädrar och mystiska sidenslöjor; — jag försäkrar det är sant. Vi hade så mycket hört talas om allt detta förut, att vi hela den första dagen icke vågade titta upp, då vi gingo på gatorna, af pur farhåga att tappa bort oss; utan vi ideligen blundade. Vi lära ock hafva sett mycket löjliga ut, der vi gingo med tillslutna ögon och famlade bland folk-

skarorna. Men småningom vågade en och annan, att öppna ögat och plira litet; man märkte snart, att det icke var så farligt, — och sista dagarna flögo vi omkring med *vidt uppspärrade* ögon. Vi litade på vår inneboende »nordiska köld»; och lycka var det äfven att det var så kallad vinter ute. Vid glödande sommarvärme — hvem vet hur det då hade gått? Kanske hade korvetten Carlskrona fått segla *tom* tillbaka till Sverge. — För icke så lång tid sedan lära instructionerna för våra örlogsfartyg, som gingo till Medelhafvet, alltid hafva innehållit en paragraf, som förbjöd anlöpande af alla Spanska hamnar. Hvad var orsaken om icke just faran, att de sköna Spanskorna skulle med sina brinnande ögon smälta neder både kanoner och besättning! Någon har gissat att man genom detta förbud ville undvika att möjligtvis komma i trassel med de oroliga Spaniorerna: bah! Spaniorerna äro icke farliga; — men Spanskorna!! Och detta icke allenast i Cadiz, utan äfven på många andra ställen.

I närvarande stund ligger framför mina ögon ett bref från en vän, hvilken nyligen varit i Sevilla, en berest man, som skådat många af vår jords under. Jag vill med hans tillåtelse låna några ord ur detta bref; efter det gäller en så populär sak, som den qvinliga fägringen.

»— — Efter en enformig ångbåtspassage uppför Guadalquivir, landade vi vid Sevilla, kl. 5 e. m., och under mycket lyckliga konjunkturer; ty det var en helgdagsafton och promenadtimman var just nu inne. Vädret var tillika gudomligt, och vi landade vid den förnämsta promenadplatsen, det praktfulla *Paseo de Christina.* Här, under orange- och citronträd, behängda med frukter, lummiga kastanier och blomstrande acasier, jasmin- och rosenhäckar, — med ett ord: den sydländska florans skönaste alster, sväfvade nu — ty de knappt vidrörde jorden — Andalusiens ännu skönare döttrar, klädda uti deras enkla, smakfulla högtidsdrägt. Då ångbåten landade, bildade de på terassen ofvanför oss en barrikad af mantillor, under hvilka strålade ett batteri af dessa *obeskrifliga* ögon, som endast Spanien kan uppvisa, och hvilka, sålunda concentrerade, voro mer än tillräckliga att skjuta hjertat i sank på den mest nordiska björnnatur det solfattiga Sverge ännu uppammat. Vi blefvo ock så betagna af denna första oförmodade anblick af det skönaste i Sevilla, att vi för en stund stodo som fastvuxne vid marken, betviflande våra egna ögon. Slutligen bestego vi dock stentrappan och fördjupade oss ibland de promenerande; och här utbredde sig en syn, som den eldigaste fantasi knappt skulle kunna föreställa sig. En sådan rikedom, en sådan fullkomning af mensklig skönhet vore det fåfängt att vilja

beskrifva. Nog af, *alla voro vackra* och *mängden, utmärkta skönheter:* skönheter, hvilkas kropp och själ syntes sammanväfda till ett åskådligt helt, i hvilket själens ädlaste känslor framstodo förkroppsligade, och hvarje kroppslig form talade anda och lif. Der syntes icke något ofulländadt; naturen hade med mästarehand mejslat hvarje form. Och märk, der fanns *icke en* af dessa söderns barn, som ej med sin snöhvita, skära hy gaf en herrlig vederläggning till de skefva begrepp om en Spansk skönhet vi nordbor så allmänt fattat, nemligen att hon är utmärkt af gulbrun hy och tunna kinder. Men dessa ögon sedan! — — Jag nedböjer mig tigande under deras allsmäktiga strålar!

Tänk dig vår öfverraskning, då vi på alla sidor sågo oss liksom genom ett trollslag omgifna af dessa sylfidiska väsenden, hvilka, sprittande af lif och glädtighet, sväfvade fram och åter, sjelfsvåldigt lekande och saluterande med den fjärillika solfjädern! — Alla voro de lika klädda, i svart siden eller sammet, barhufvade, endast lätt höljda af den genomskinliga mantillan, som aldrig fladdrat öfver graciösare nacke eller smärtare midja. Lägg härtill den välljudande Spanska dialekten, hvilken *muy hermosa, muy bonita y muy linda* blandade sig med sorlet af de smattrande kaskaderna, — och säg mig: vore det underligt om en

främling här blefve berusad och trodde sig verkligen försatt i en af sagornas fé-verldar?

Men ingenting är varaktigt här på jorden — och väl är det! Nattens skuggor började insvepa det hesperiska Paseo de Christina uti ett oredigt dunkel, hvilket, i samma mån det beslöjade de sköna, också befriade våra sinnen från den tjusande besvärjelsen. Vi skyndade oss nu hän, för att skaffa oss logis m. m., hvilket alldeles hade fallit oss ur tankarna; och då vi kommit för oss sjelfva, förklarade vi enhälligt, att så mysket vi än ströfvat omkring i verlden, hade vi dock ännu aldrig sett någonting jemförligt med hvad vi denna dagen skådat. Efter mycket talande öfver ämnet kommo vi till den kanske nog löjliga slutsatts: att det måste vara ett bruk i Sevilla, som endast medgaf de *vackra* damerna att besöka Paseo de Christina. Men samma och följande afton besökte vi äfven theatern, och der visade sig samma otroliga förhållande: alla raderna voro fullsatta med idel skönheter. Och hvarthän vi gingo i den vidsträckta staden, mötte oss samma »*mischievous eyes*», samma stolta, graciösa figurer, samma fylliga, ovala ansigten, med denna bågformade, något vilda öfverläpp, och dessa regelbundna, storartade Andalusiska drag, hvilka prägla hvarje ansigte med en sjelfständig typ, ensamt tillhörande Sevilla och dess nejder.

Farligast af allt äro dock deras underbara ögon, hvilka de också veta att göra bruk af. — Det är en högst märkvärdig egenhet hos dessa qvinnor, att då de möta någon på gatorna eller promenaden, sänka de först ögonlocken helt långsamt, men just som man kommer dem nära och skall gå förbi dem, vidöppna de ögonen hastigt, göra en half cirkelrörelse med ögonstenen uppifrån och nedåt och sänka ögonlocken åter. Allt detta sker snabbt som blixten och varar blott ett ögonblick; men i detta ögonblick utslunga de milliarder af gnistor och strålar, och med ljungeldens styrka, så att en främling, som ej är beredd på en dylik choc, blifver nästan förbryllad deraf.

Jag vet sannerligen icke hvarmed jag skall jemföra detta bländande fenomen, hvilket man omöjligen kan rätt föreställa sig, utan att någon gång hafva sett ett dylikt. Solen har visserligen dess strålar, men den har icke detta *oförmodade*, *öfverraskande*, hvilket åstadkommer så mycken effekt; och ljungelden åter har icke detta, om jag så får säga glödande svarta och bländande hvita, som glänser uti Sevillanskans öga.

Men det är icke ensamt detta herkuliskt starka, nästan olideliga i denna eldblick, som är så anslående; utan lika mycket den fina, nära nog barnsliga nonchalance, hvarmed den sker. Ehuru man känner slaget af dess blossande lågor, så är man dock oviss

huruvida det var verklighet eller blott en villa; ty det kom så hastigt, så oförmodadt och från ett ansigte, i hvilket man ej kan upptäcka annat än det mest ointresserade lugn och liknöjdhet. De kalla också denna oefterhärmliga blick: »*ojeada*», hvilket härledes ifrån *ojear*, hvartill mig veterligt icke finnes något motsvarande ord i Svenska språket. Dess ungefärliga betydelse är: att se med tankspriddhet, utan uppmärksamhet, medvetslöst. En *ojeada* är således icke synonymt med ett *ögonkast*, hvilket har sitt serskilda namn: *golpe de vista*, eller *snegling*, som heter *guiñada;* utan den är ett eget slags ögonrörelse, som lika litet kan uttryckas af Svenska ordboken som af Svenska ögon.

Näst deras ögon måste man ej förglömma den utomordentliga lilla foten, hvars like man ej finner i något land, annat än undantagsvis, eller i China. Den utgör också deras stolthet, och de göra allt för att visa dess otroliga litenhet; hvarföre ock deras skor äro gjorda på ett eget vis: de bestå endast af en sula och ett litet tumsbredt ofvanläder, som blott betäcker tåspetsarna, samt ett annat lika smalt skinn vid hälen, så att man ser hvarje den minsta böjning af den prydliga lilla foten. Det är förmodligen af samma orsak som de nyttja mycket korta klädningar, hvilka näppeligen skyla vaden, som således, likt Aslög, hvarken är betäckt eller obetäckt. En enda an-

märkning må det tillåtas mig att göra: den gäller ett temligen allmänt antaget bruk att lägga håret »*à la Chinois*», hvilket visserligen är beqvämt i värmen och kanske dessutom hylladt af det lilla koketteriet att visa det välbildade ansigtet i sin fulla dager, men i mitt tycke misspryder ett vackert hufvud. För öfrigt tror jag, att det mest nogräknade öga ej skall kunna finna något att anmärka.» —

Detta om fruntimmerna i Sevilla. — Det är den Spanska qvinnans fägring, beskrifven med en Spaniors eld.

Efter en så fullständig skildring behöfves ingen serskild om skönheterna i Cadiz; de äro mycket lika de förra; och ingen som haft tillfälle att se dem, skall kunna säga att beskrifningen är öfverdrifven, ehuru tecknad med denna hänförelse, som är så naturlig, så lätt förstådd af hvar och en, som sjelf blifvit begåfvad med ungdomseld och skönhetssinne.

Jag hoppas på läsarens öfverseende med införandet af denna långa episod; men den lefvande naturen är ju *ock* en konstnär, hvars gallerier förtjena ett studium: den var lärmästare åt Raphael, då han målade sin Fornarina, och utan tvifvel äfven åt bildhuggaren, som mejslade den Mediceiska Venus. Den stränga moralisten, som säger *att anden blott kan luttras på materiens ruin*, han skall i alla fall klandra denna tafla öfver kroppsliga skönhetens triumf.

Men jag förstår honom då ej; ty i hvilken form jag ser något skönt — i andens regioner, såsom i stoftets — det vittnar för mig om den Allsmäktige, hvars hela skapelse är en evig harmoni, ehuru mycket våra menskliga blickar må se den i fragmenter.

Cadiz är, som jag nämnt, en temligen hopträngd stad, men ändå ganska regulier och vacker; ty de flesta gatorna äro räta, försedda med trottoirer, och skära hvarandra i räta vinklar. Få öppna platser finnas här; men man får dock icke glömma det täcka torget, plaza de San Antonio, med sin omgifning af präktiga byggnader och talrika marmorsäten, beskuggade af vackra träd; och icke heller Alamedan, som är den egentliga promenadplatsen och har ett hänryckande läge. Denna är högt belägen, vid nordvestra ändan af staden, med en vidsträckt utsigt öfver inloppet till Cadiz's-viken, det på andra sidan om densamma belägna, af gårdar och städer skimrande landet, de i hamnen ankrade fartygen och den imponerande taflan af sjelfva det gränslösa hafvet.

Några palatser får man icke se i Cadiz; men dess hus äro till det mesta jemnhöga, och de äro intagande genom den lätta, stundom rika stilu, samt genom den leende anblicken af de oräkneliga balkonger, som, prunkande af de bjärtaste färger, pryda hvarje fönsterluft. Vackrast af alla gator är Calle ancha (läs: calje antja) — Stora gatan — som är den

bredaste, fastän ej den längsta af stadens gator, och sträcker sig fram till Plaza de San Antonio. Här få man äfven se de vackraste handelsbodarna och grädan af stadens innevånare, då de på förmiddagen begifva sig ut att handla eller promenera, eller då de i den stilla aftonstunden kallas af böneklockans ljud till sina rökelsedoftande kyrkor och kapeller.

Stiga vi in i ett af de bättre husen, så mötes ögat äfven der af en ganska ovanlig stil, egen för alla de städer, som härstamma från Morerna eller varit underlagda deras välde. Man ser en rymlig, fyrkantig gård, belagd med huggen sten, och kanske försedd med springvatten samt en samling af utvalda växter, hvilkas vällukt genomångar både trappor och boningsrum. Såsom ett slags läktare löper, för hvarje våning, en sammanhängande korridor rundt omkring gården, uppehållen af smärta marmorpelare; och ifrån dessa korridorer går man in i de öfre våningarnas rum, som ock dessutom äro förenade sinsemellan med dörrar, på vanligt vis. Är gården af mindre omfång, så öfvertäckes den, under regntiden, med stora glasfönster, hvilka, resta i en vinkel emot hvarandra, bilda ett slutet tak. Under den varmare årstiden, åter, drager man ett tak af segelduk öfver gården och fuktar detta stundom med vatten, för att hålla luften ini huset vid en behaglig temperatur. Härigenom egna sig sjelfva gårdarna till det angenä-

maste uppehållsstallet i hela huset — således häruti framställande en fullkomlig motsatts till våra husgårdar i Stockholm, som, hvad de än dofta, ingalunda dofta af blommor. — Cadiz's byggmästare hafva härigenom ådagalagt en i dubbel betydelse ganska *sund* smak. Ty kunna eller vilja icke innevånarne gå ut att hemta frisk luft på de allmänna promenaderna, så hafva de den ändå hemma — hvilket betyder mer än mången tror, med afseende på helsotillståndet.

Jag har nyss omtalat Cadiz's döttrar såsom utmärkta för sin skönhet: att de äfven i allmänhet äro af frisk natur, behöfver jag ej nämna; ty utan helsa gifves ingen fullkomlig fägring. Och hvaruti ligger väl orsaken till sydlänningens i allmänhet så goda helsotillstånd, om icke uti hans myckna vistelse ute under bar himmel — samt hans enklare lefnadssätt? Hela verlden måste inse det; till och med våra sjukliga qvinnor i Norden. Ty de veta ju, att sjelfva deras blommor i fönstren, fastän af en lägre naturklass, sjukna in, få hektik och dö, om de icke erhålla nog af frisk luft.

Beklagansvärda qvinnor! Förrädisk emot Skaparens herrligaste verk är den falska lefnadston, som narrar eder att sitta fångna inom väggarna af edra budoirer; och hårdt är att plikta med sin helsas blomma, med sitt lifs ljufvaste fröjd, för hyllningen af en sträng och onaturlig convenance!

Men återvändom till det friska, det sköna Cadiz.

Ifrån de omkring husens inre gårdar löpande corridorerna kommer man in i våningarnas rum; och hvad som här isynnerhet fäster främlingens uppmärksamhet, är fönsternas beskaffenhet. De äro till största antalet utbyggda, så att de skjuta något fram öfver gatan. Men i fönstrens ställe ser man ofta glasdörrar, hvilka leda ut till de emot gatan vettande balkongerna. Der icke balkong finnes, omgifves fönstret mer eller mindre af ett fint, merändels grönmåladt gallerverk, och är dessutom försedt med lätta, hvita förhängen, och innanför allt detta en liten nätt divan (ty fönsterluften är ofta mycket bred). Vid hvarje ända af divanen har man merändels placerat präktiga blommande växter. — När man sitter på denna divan, vänder man ryggen emot gatan, men kan ändå genom den framspringande fönsterluftens sidorutor se allt hvad som passerar nedanför, utan att sjelf blifva sedd. Således för den nyfikne främlingen, som går på upptäcktspromenad kring staden, den förargligaste byggnadsstil i verlden, men för de nyfikna skönheterna derinne utan tvifvel den allra bästa de kunna begära. — Hvad balkongerna beträffar, äro de mycket olika hvarandra till skapnad och storlek; stundom bildande ett sammanhängande helt, löpa de framför alla fönsterna gemensamt, så långt huset är; men ännu oftare äro de serskilda för hvarje fönster. De

äro målade i bjerta färger, utan någon ordning: den ena röd, den andra blå, den tredje gul, o. s. v., hvilket, då man ser dem utefter hela gatan, gifver husen ett mycket brokigt utseende, men äfven gifver åt det hela en — om jag så får säga — romantisk anstrykning, lätt, tvångfri och glädtig, såsom sjelfva menniskolifvet derinom.

För att få en god öfversigt af staden, gingo vi en dag upp i den vackra katedralkyrkans torn. Detta var i flera afseenden intressant. Man ser derifrån öfver hela Cadiz på en gång, ser dess gator och gränder, nästan såsom på en karta, och får göra en intressant bekantskap med — stadens alla tak, som äro för oss nordbor af en rätt ovanlig art. De äro platta, såsom golf, och omgifvas af husets yttre murar, hvilka resa sig öfver dem, några alnar högt, och derigenom bilda ett slags rum — med himlen till tak. De erbjuda en förträfflig plats för blomsterskötsel; hvarföre man äfven på många af dem har en liten »hängande trädgård» eller blomstergård med praktväxter af flera slag. Detta bildar i sanning den vackraste takprydnad man kan önska, och gifver en pittoresk anstrykning åt hela huset, isynnerhet när de smidiga slingerväxterna våga sig ut öfver taklisten och hänga ner med sina blommor öfver den stupande muren. — Är huset någorlunda vidsträckt, ser man taket afdeldt i flera smårum, eller — om uttrycket

tillåtes mig — luftgårdar med tillhörande små lusthus eller torn.

I nordvest, på andra sidan af Cadiz-viken, se vi längst bort vid utloppet till hafvet, staden Rota, befästad och ämnad att från den sidan försvara inloppet till hamnen. Öster om Rota, längre in i viken, se vi städerna Puerto de S:ta Maria, Puerto Real och La Carraca, en af Spaniens förnämsta örlogshamnar. Ännu mer i öster synas på något afstånd från viken städerna San Fernando och Chiclana, samt på en bergshöjd långt inne i landet den gamla, af Phœnicierna anlagda staden Medina Sidonia. I detta väderstreck se vi äfven ön Leon, med det smala vattnet — Rio de Sancti Petri — som skiljer densamma från fasta landet. Vid det södra inloppet till denna kanal ligger den lilla ön San Pedro med sitt kastell; och det var här, som det gamla Gades fordom varit beläget. Ännu, då det är mycket lågt vatten och stilla sjö, skall man i hafvet kunna se de sjunkna husen samt ruinerna efter ett Herculestempel.

Att räkna upp alla de punkter, som på denna vidsträckta tafla togo uppmärksamheten i anspråk, fruktar jag skulle för läsaren blifva lika tröttande och själlöst, som deras öfverskådande nu för mig var roande. Jag är vid gränsen der målarens rike begynner, och jag nedlägger pennan der penseln bör fort-

sätta. — Men jag har svårt att sjelf lemna den intressanta plats jag nu råkat intaga.

Att bestiga höjder har alltid varit mitt nöje; det är liksom om man vid sådana tillfällen finge en smula upphöjdare åsigt öfver en hop saker. Sålunda roade jag mig ofta, i min barndom, med att bestiga ett nära till gården der jag bodde beläget berg, hvilket med ofantliga hällar reste sig öfver den allmänna körvägen. Den betydliga höjden gjorde, att alla, som färdades på vägen, sågo ut som pygméer. Jag liknade dem vid myror och hade ett serdeles nöje af att betrakta huru de der menniskomyrorna sträfvade hvar och en med sin börda, släpade hvar och en på sitt strå, för att bidraga till den stora stackens — samhällets — förkofran. Tro mig — go' vänner — man kan lära sig mycket på en sådander berghäll; så äfven uppe i ett torn. Derföre — söken flitigt höjder; men akten er att falla deruppe. — Liksom det på berget föll mig in att likna menniskorna vid myror, fick jag nu lust att likna mig sjelf vid en fågel, som kommit flygande, någorstädes långt bortifrån, och slagit ner att hvila på Cadiz's kyrktorn. För alla menniskor i landet var jag främmande; ingen i detta stadsvimmel frågade efter *mig* der jag stod, och ingen hade här någonsin hört mitt namn nämnas; jag var således på köpet en mycket rar fågel. Det roade mig att i tankarna bläddra igenom en hop blad af

denna främmande fågels lefnadsöden, och mycket såg jag nu deri på annat sätt, än förr; *ty åsigterna förändras ofta efter synpunkterna.*

Nu kom ordningen till det inre af kyrkan. — Hade vi till Cadiz anländt ifrån Sevilla, skulle vi visserligen icke haft mycket att beundra i denna katedral; men nu tilldrog den sig högeligen vår uppmärksamhet, såsom en af de vackraste kyrkor vi haft tillfälle att se — icke med afseende på storlek eller öfverraskande rikedom af arkitektoniska prydnader, men för den behagliga stiln och den harmoni emellan byggnadens olika delar, som här syntes oss så omsorgsfullt iakttagen.

Hvalfven uppburos af sköna marmorpelare, choren voro prydda med oljemålningar af utmärkta mästare. Alla pelare, tillhörande den Corinthiska ordningen, hvilade på en fot af gul marmor, prydd med svarta inläggningar, hvilket gaf det hela ett rikt utseende. Igenom brokigt målade fönster inföll allt det ljus, som upplyste kyrkan; och, brutet i matta, milda färger, klädde det chor, altaren och väggar i en magisk drägt, som på ett behagligt vis fängslade sinnet och väl passade för de ceremonier, som utgöra hufvudsaken i en katholsk gudstjenst. — Igenom ett af de många små sidochoren kommo vi in i ett litet rum, der tvenne oljemålningar funnos, hvilka sades vara målade straxt efter Arabernas utdrifvande ur

Spanien. Den ena af dem föreställde Sevillas och den andra Granadas öfverlemnande till Spaniorerna; men de utmärkte sig icke såsom några mästerstycken. Stolt af sin seger och med en triumferande min sågs det Spanska konungaparet emottaga stadsnycklarna af de stackars Morerna, som aftroppade ifrån sitt kära Alhambra med en rätt bedröfvad min. Jag tyckte just att det gjorde mig ondt om dem; de hade förtjent ett bättre öde. Men nu kunde jag icke hjelpa det; jag kom för sent. Ledsen häröfver begaf jag mig ut ur kyrkan, för att nogare betrakta dess yttre, hvilket är fullkomligt värdigt den inre stiln. Men emedan det vackra templet är på alltför nära håll omgifvet med de höga, hopgyttrade byggnader, som tillhöra de omgifvande qvarteren, förlorar det mycket af sitt yttre majestät.

15.

RESA OMKRING CADIZ-VIKEN.

Segling öfver viken — Guadaletes mynning — Farliga bränningar — Mödosam rodd — Vipor — Vegetation — Staden Santa Maria — Nederlag för viner — Om Guadalete — Åkdon — Reflexioner med afseende på tillståndet i landet — Naturbeskrifning — Puerto Real — En stark sida i Spanska språket — Salt-tillverkning — Tidvattnet — La Carraca — Örlogsvarfvets tillstånd — San Fernando — Saltdammarne — Återresa till Cadiz.

Nu följer att beskrifva en liten resa omkring den vidsträckta Cadiz-viken, som vi företogo oss den 29 Januari.

Det var en onsdagsmorgon, klockan var 7, och en mindre segelbåt — en Spansk *falucho* — lade till vid vår korvett, för att frakta oss öfver viken. Vår gästfrie konsuls son, Herr C. Junger, hade åtagit sig att vara vår följeslagare och tolk. — Vinden var gynnande, vi hissade vårt väldiga segel, och det började gå med sjungande fart, hvartill icke litet bidrogo

en hop muntra sånger, dem vi, i glädjen öfver den herrliga väderleken, och lifvade af morgonens friska flägtar, uppstämde, då och då, för att tillvinna oss bevågenhet af Cadizvikens tritoner.

Efter mer än två timmars segling löpte vi in i floden Guadaletes mynning, på sidan om en svår bränning, som bildades af den med flodens vatten i tidernas längd nedförda sanden. Denna sandmassa, nu vuxen till en farlig bank, öfverspolades oupphörligen af de utifrån hafvet kommande svallvågorna, och en hög fradga hvälfde sig stundom högt upp öfver banken. Den lyste i solen hvitare än marmor; — en förskräcklig minnesvård öfver alla de arma seglare, som der lagt sina ögon tillhopa. — Utanför flodernas mynningar bilda sig ofta sådana bankar, då hafsbottnen, såsom här, är mycket långgrund.

Färden, som hittills gått lätt, började nu möta sina svårigheter; ty, inkomna i Guadaletes mynning, drefvos vi af flodvattnet, vid hvarje årtag, nästan lika mycket tillbaka som vi kommo framåt. Det låga vattnet vid stränderna tillät oss ej ännu att stiga i land, vi måste hålla oss i strömfåran. Men roddarnes krafter började redan svika, och vi måste, litet hvar, slå oss ner vid roddarbänkarna. Vi fingo göra godt skäl för oss, och kunde ändå knappt komma förbi den starkaste strömmen. En Spansk falucho är, för att dömma af den vi nu begagnade, nästan lika lätt-

rodd som en vanlig fiskarebåt — utan åror; ty den synes mest ämnad till segling, och årorna äro alltför små till skrofvets storlek. Följden var, att vi alltjemt »stodo tillbaka i stigande», och att vi slutligen helt och hållet tröttnade. Då vi nu på köpet tillropades af några fiskare på stranden, att floden högre upp vore ännu svårare att färdas, satte vi i land på det bästa ställe som erbjöd sig, betalte våra roddare — som egentligen borde hafva betalt oss — och togo ett väldigt skutt upp på den sluttande, hårda sandbanken. Vi hade nu ett stycke väg att vandra, innan vi kommo upp till staden Puerto de Santa Maria. Denna väg gick fram öfver en sank mark, vid kanten af ett genom flodens vatten tillkommet träsk, temligen enformigt och likt alla andra träsk i verlden. Vid vår ankomst uppjagades en hel mängd vipor, som hade sitt tillhåll bland de talrika, låga buskarna i träsket. De fägnade oss en liten stund med sitt skri, svingade ängsligt omkring sina kära gömställen, men flydde slutligen sin kos.

Dessa fåglar flytta om våren till norden, der de då i somliga trakter förekomma mycket allmänt, t. ex. bland det sydliga Skånes lågländta ängar. Den trakt vi nu passerade hade ock ganska mycket tycke af det Skånska slättlandet. Ej underligt derföre om jag lät tankarna flyga tillbaka till norden med en mängd helsningar. — Jag påminte mig sista gången jag såg

dessa fåglar i Sverge. Det var, en vacker söndagsmorgon, utanför staden Lund. Med Svenska farmakopén i fickan vandrade jag ut till Höje-ån, ty jag längtade efter frisk luft, men hade ej tid att lemna boken. Der fanns en skön gräsplan att vandra på; ingen menniska störde mig, och jag hade det förträfligaste tillfälle i verlden att njuta af min behagliga lektyr om — Ipecacuanha och Rhabarber. Solen log så gudomligt mildt; blommorna, nyss utspruckna, nyss blifna bekanta med hvarandra, stodo och myste i sin vackraste helgdagsskrud: bellisblomman helsade, rodnande, god morgon på den öfver sin gullbroderade, rika drägt stolta svärdsliljan, prestkragen nickade vördigt åt blåhatten, och den rödblommiga, friska väplingen låg och solade sig på sin gröna, sidenglänsande divan. Jag kom nu dit och lade mig på divanen. Men i detsamma flaxade upp omkring mig en hel mängd af ofvannämnde slags fåglar, hvilka kring de sanka åbräddarna hade sitt tillhåll och troligtvis sina bon. Likt sina slägtingar vid Guadalete gåfvo de mig en skärande sång, svingade oroligt omkring mig och ville på allt vis locka mig ifrån deras kära tillhåll, samt flydde slutligen sin väg. Hvem vet om de ej voro precis desamma som dessa, hvilka nu skrämdes upp af mig härnere på Spaniens sydligaste kust!

Såder träffas goda vänner understundom, när man minst anar det. Men de gamla bekanta kände, tyvärr,

icke igen mig. Jag hade ej heller med mig i handen den ofvannämnda farmacopén och såg kanhända denna gången äfven något mindre förläst ut.

Vi fortsatte nu med snabba steg vår vandring till den ofvannämnde staden öfver en flack, men vackert grönskande nejd. De täckaste bellisblommor myste omkring mig, alldeles som förr på ängarna utanför Lund, i vattendammarna blommade *Ranunculus aquaticus* och på längre afstånd reste sig öfver en mörkgrönare mark åtskilliga palmträd med sina ståtliga kronor. — Efter en timmas vandring framkommo vi till staden P. de Santa Maria, togo in på en posada derstädes, beställde åkdon för vår resa till Puerto Real och besökte, medan vi väntade på dessa, en af stadens nederlagskällare; — hvad kunde vi klokare göra?

Santa Maria är nederlagsplatsen för den högre upp belägna staden Xeres's viner, och detta förhållande gifver åt Santa Maria, utan tvifvel, dess största märkvärdighet. Här finnas ock ofantliga lager af det välbekanta Sherryvinet; och skall man någonstädes finna det ädelt och oförfalskadt, måste det vara här. Det magasin vi besökte innehöll öfver 4000 pipor; men man berättade oss, att 16 dylika vinkällare skola finnas i staden. Den artiga föreståndaren gjorde oss bekanta med flera olika sorter, mer och mindre dyra och olika gamla. Somliga slag utlemnas aldrig i han-

deln, utan begagnas blott att fylla på de andra kärlen, tid efter annan, för att göra deras innehåll så mycket bättre. Dessa slag äro mycket starka. Det finaste Sherry — utan tvifvel ock det starkaste — kostar på stället 150 piaster qvartpipan. »Det var vin att uppväcka döda med», som någon af sällskapet, i sin vinösa hänryckning, yttrade, då han lemnade glaset ifrån sig. Med sitt höga tak, sina långa rader af liggare och sina väldiga trafvar af toma fastager egnade sig denna »Bacchi lada» till ett förträfflig musikrum, och vi uppstämde, till Spaniorernas synnerliga förnöjelse, några sånger af Bellman, hvilka upptogos på det varmaste och besvarades med det herrligaste genljud af de 4000 Sherry-piporna.

Härifrån begåfvo vi oss tillbaka till värdshuset och frukosterade, samt promenerade derefter igenom staden, för att stiga uti våra vagnar, hvilka väntade oss vid stadsporten. P. de Santa Maria, med ett fördelaktigt läge vid flodens utlopp, bör kunna hafva god handel på både Cadiz och Xeres. Den har 18,000 innevånare. Några utmärkta byggnader såg jag ej; men de gator vi passerade voro breda och rätt vackra, för att tillhöra en Spansk småstad. Den för våra näsor obehagliga lukten af hvitlök och olja, dagliga ingredienser till Spaniorens måltider, förföljde oss här öfverallt, hvart vi gingo. Vi hade brådt och ville ej sinka oss med att njuta häraf eller att taga närmare

kännedom om staden och dess innevånare; utan skyndade oss förbi de blixtrande lågor af några dussin kolsvarta ögon, som från de grönmålade balkongerna förföljde oss, och anlände utan uppehåll till våra åkdon, samt svängde af öfver flodbryggan ut på landsvägen. — Äfven denna stad skall vara utmärkt, liksom Cadiz, för sina sköna fruntimmer.

Guadalete är en af Spaniens mindre floder och är ej af betydenhet hvarken till längd eller bredd; men i ett land, der vegetationen under halfva året tynar under en brännande sol, huru välgörande är icke hvar och en sådan liten flod, om den ock icke som Darro *) förer guldsand i sin ådra. Orangernas guld omkring dess stränder, samt de städer och talrika gårdar, som, likt hvita perlor, knutit sig fast vid dess silfverband, ifrån bergen der den födes, till hafvet der den dör, vittna dock nog om dess värde för hela trakten.

Sådana strömmar eller små floder finnas talrikt i det af höga berg så mycket öfverflödande Spanien, och nästan hvar och en af dem — åtminstone i denna trakt — har sin romans och sin saga om flyende eller segrande hjeltar, om ridderliga bragder och om intressanta kärleksäfventyr. Så äfven denna. Flera

*) Flyter nedanför staden Granada och vattnar den stora slätten — *la vega*. Den var förr mycket i rop för sin guldsand; deraf namnet: Darro (af *dat aurum*).

af dessa romanser torde förtjena att öfverflyttas på vårt språk, hvarföre vi, kanhända, skola återkomma till dem längre fram.

Guadalete har sitt ursprung i Rondas berg och speglar trenne städer i sina böljor. I dess grannskap stod, för elfva århundraden sedan, den namnkunniga slagtningen emellan Araben *Taric* och *Don Roderic*, den siste Göthen, hvarigenom Spaniens öde blef afgjordt. Enligt Spanska krönikor skall Roderic, med många af sina följeslagare, hafva drunknat i floden, och man skall sedermera der hafva igenfunnit en del af hans rustning. —

Jag nämnde om våra åkdon; de kunde väl ock förtjena sin egen visa, om jag bara hade rum för den. De voro fullkomliga motstycken till våra gammalsvenska familjevagnar: tunga, oformliga, med svanhalsar och fjedrar, som kunde skrämma hästar att skena — om någonsin hästar *kunde* skena med en sådan vagn. Inuti voro de beklädda med maläten sammet. När jag först fick ögat på dem och skulle sätta mig upp, erfor jag ovillkorligen en viss »antiqvarisk känsla», temligen lik den man erfar under en jagt eller resa i Sverge, då man finner sig inlogerad i högtidsstugan, en trappa upp, bland tjugu à trettio stycken kring väggarna upphängda, gammalmodiga koftor och i en säng, stor som Noachs ark, med djur både utan och innan — jag menar målade. Ehuru

tunga dessa vagnar voro, fingo de ändock röra på sig; ty för den ena af dem voro spända fyra och för den andra fem hästar. Vi hunno inom kort fram till den andra grenen af Guadalete — floden har nemligen tvenne olika utlopp — efter att hafva färdats förbi åtskilliga resande, som dels redo, dels åkte i så kallade *calesas*, hvilka voro lika gammalmodiga, som våra vagnar, och allesammans så lika hvarandra, som tvenne skjutshästar i Södertelge. Något annat slag af Spanska åkdon lär man här i trakten sällan få se; men som alla sådana emellertid onekligen äro sanna bilder af framåtskridandet, så måste Spanien vara ganska mycket efter sin tid. Så är, om vi skola tala allvarsamt, äfven verkliga förhållandet. När man ser dessa äkta, gammalmodiga vagnar, tycker man sig vara tillbakaflyttad i ett annat sekel, t. ex. slutet af det sjuttonde eller början af det adertonde. Detta kan väl hafva sin romantiska sida — och något i detta afseende mer romantiskt land än Spanien torde för närvarande knappt finnas — men det fyller tillika den resandes sinne med en känsla af djupt vemod, som han fåfängt söker slå ifrån sig, ty han påminnes derom, för hvarje steg han tager.

Allt vittnar här om den högsta osäkerhet till lif och gods, om slapphet i hvarje gren af förvaltningen och om djupt andligt mörker. — I det man med förtjusning ser omkring sig ett af verldens bördigaste land

och en ovanligt frisk, härdig och vacker mennisko-stam, ryser man dubbelt vid tanken på den dæmon, som med nästan oslitliga band håller det arma folket fånget och förpestar hela dess samhällslif med sin orena anda. När skall befrielsetimman slå för detta olyckliga land, som skulle *kunna* vara ett af de lyckligaste på jorden? Det är svårt att våga en gissning härom. — När vi läsa Spaniens historia, finna vi, att det varit underkastadt de mest nyckfulla öden, och att det genom sitt läge och sin rika natur varit ett ständigt mål för eröfringslystne krigare, som i oräkneliga skaror öfversvämmat detsamma.

Så länge stormarna komma blott utifrån, är ett samhälles undergång icke en gifven följd; kanske behöfvas till och med stundom sådana yttre påkänningar, till väckande af en slumrande nationalkänsla: men komma de af inre orsaker, hafva de sitt upphof djupt i samhällets eget bröst, såsom nu är händelsen med detta land, hvar är då hjelpen att söka? — Botemedlet är här lätt att uppgifva, när man känner sjukdomsorsaken; men det är tyvärr svårare att anskaffa och bibringa. — Ej kom Sverges Gustaf Wasa i munkekåpa och ej heller lär väl Spaniens komma så. Han skall uppträda med bibeln i hand och ljusets seger vara hans mål.

När det andliga mörkret i södern en gång börjar brytas af den sanna bildningens morgonrodnad; då är

tid att stridens hane gal, och då skall icke mer falla på hälleberget hvad Spaniens ädla söner utså med sitt mod och med sitt blod.

Vi böra derföre tro äfven på detta folks frälsning; ty vi böra tro på ljusets seger.

Det är anmärkningsvärdt, att öfverallt bland Europas sydligaste stater råder, sedan lång tid tillbaka, en slapphet inom samhällsordningen, som i norden otvifvelaktigt skulle leda till statens ruin eller till de våldsammaste skakningar; och likväl inträffar sådant sällan härstädes, — hvilket är icke mindre anmärkningsvärdt, ehuru, som jag föreställer mig, lättare att förklara. Naturens rikedomar i södern rädda folket ifrån undergång, ehuru illa styrelsen må vaka öfver samhällets väl; och det varma klimatet söfver menniskorna till den liknöjdhet, som erfordras, för att kunna tåla alla dessa oredor och allt detta mörker. — »*Un ciel enchanté, un air pur et délicieux, portent dans l'âme une langueur secrète, dont le voyageur qui ne fait que passer a même de la peine à se défendre*», säger Chateaubriand. Han har känt denna varma luft, som på ett så märkvärdigt sätt genomströmmar kropp och själ och stämmer alla fibrer till slapphet och sinnet till veklig njutning.

Med en hård natur kan man brottas, man kan blifva stark deraf och lära sig bära klimatets stränghet,

såsom våra fäder gjorde; men med en mild natur, en yppig — — det är mer än svårt att i ett paradis vakta sig för ormar!

Naturen präglar folken och danar dem utan tvifvel till mycket af hvad de äro.

Främmande seder kunna väl insmyga sig och vanställa de egentliga grunddragen af deras anleten, så att de blifva svårare att uppfatta, men man genomskådar dock sminket lätt, om man nogare granskar. — Fattigdom, allvar och lugn kraft, det är nordens natur; så har ock varit dess söners. Rikedom, bekymmerslöshet och passioner, har icke det varit hufvuddraget i sydlänningens lif, och synes icke detta bäst passa till denna yttre af värma och yppighet öfverflödande natur? — Jag vågar derföre säga, att länderna i södern mångenstädes äro för mycket rika, för att innebyggarne i längden skola kunna vara lyckliga; och jag vågar tro härpå, tilldess man bevisar mig, att de barn blifva bäst uppfostrade, som förklemas och aldrig få lära sig hvad det vill säga att *umbära*, att *arbeta* för sitt uppehälle och *kämpa med sitt öde.* Dock må striden icke vara hårdare, än att seger kan vinnas; ty der den är för mycket hård, der naturen är för mycket njugg, finnes ej heller någon lycka: derför finnes den hvarken i Afrikas öknar eller i Siberiens och Lapplands ödemarker. Strid stärker själen, såsom vinden stärker växterna;

men ädel skall striden vara, såsom nordbons emot den hårda naturen, ej såsom sydlänningens emot sina egna bröders rasande passioner.

Med dylika tankar underhöll jag mig, medan vi färdades framåt den stora vägen till Puerto Real. Troligtvis föreföll jag härunder mitt resesällskap ovanligt sluten och tyst: de trodde derför kanhända att jag led af — sjösjuka; ty den hiskeliga vagnen gungade och stötte obarmhertigt för hvarje groppa på landsvägen, — och groppor funnos den ena i den andra. Emedlertid — när jag undantager gropporna — hade resan sin ganska behagliga sida. Vi färdades öfver ett slättland, bevuxet med småskog och flera slags buskväxter, i långa sträckor. Här och der lyste fram en liten öppen gräsplan, merändels skiftande af en mängd små blommor, såsom narcisser och belliser, hvilket sistnämnda slag här fanns i sådan mängd, att hela marken stundom syntes snöhvit deraf. Jag såg äfven på flera ställen grupper af en art liljor i gridelin färg med alnshöga stänglar. Emellertid var landskapet icke utan sin enformighet — något som gerna åtföljer slättbygden. — Vilda kaniner finnas här i mängd och trakten är god för jagt, hvarför den äfven ofta lär besökas af skyttar från Cadiz. Emedan vägarna i Spanien ej äro af bästa slag, ser man flera ridande än åkande på landsvägarna; så var äfven förhållandet här. Hästar och borickor begagnas

mest; de sistnämnde tillhöra förnämligast det fattigare folket och förekomma mycket som lastdragare. Hästen får bära den stolta *caballeron* och man ser honom för detta ändamål utstyrd på ett sätt, som vid första ögonkastet förråder både det olyckliga tillståndet med allmänna säkerheten i landet och Spaniorens sinne för grannlåt och prakt. Ifrån sadelknappen nedhänger en väldig *trabuco* (bössa) och kanhända dertill ett par pistoler, färdiga att tillgripas vid första kritiska ögonblick; men betsel, sadel och remtyg äro utstyrda med tunga, brokiga tofsar, samt klockor och åtskilliga grannlåter, för hvilka jag hvarken vet namn eller ändamål.

Det skulle nu föreställas att vara vinter, ehuru det förhöll sig härmed som någon resande yttrade om klimatet: det var ganska obetydligt. Jag såg emellertid en boricka, lastad med bränsle, tåga in till staden; hvilket jag dock icke nämner för borickans skull, utan för bränslets, — ty det bestod i stora knippor af — som mig tycktes — *myrten.* En boricka myrtenkrönt: — ohöfliga parodi! Men jag rår ej för det.

Efter tillryggaläggandet af omkring tvåtredjedels Svensk mil, framkommo vi till staden Puerto Real, som äfven är belägen vid den stora Cadiz-viken, nästan rakt i öster från Puerto de Santa Maria. Den har omkring 5000 innevånare och äger betydliga salt-

sjuderier. Hvad dess yttre beträffar, var den ett fullkomligt diminutivum af den nyssnämnde. Utan uppehåll reste vi genom densamma, lemnade våra »familjevagnar» och begåfvo oss ner till sjön, för att segla till La Carraca. Vår ovärderlige följeslagare och vägvisare Herr *Junger* vände sig nu till några personer, som syntes mig vara fiskare, frågande dem om de ville föra oss öfver till sistnämnda ställe; och vi hade det nöjet att icke allenast finna vår åstundan beviljad, utan till och med omfattad med en sådan värma, att en brinnande träta uppkom emellan ett halft dussin båtkarlar, om hvilka som skulle få hafva den äran att förtjena pengar på oss. Detta skådespel trakterade oss serdeles, ty det gaf oss ett lefvande exempel på sydlänningens uppbrusande lynne. Men icke nog dermed: det utvecklade äfven för oss en helt ny sida af detta lands herrliga språk.

I sig sjelft kraftigt och klangfullt, egnar sig det Spanska språket alldeles förträffligt till — trätor. — Ack, jag njöt — go' vänner — obeskrifligt! — Dessa rena vokaler, dessa kraftiga konsonanter, än öppet uttalade med den mest fylliga, klara ton, än undertryckta af den slutna munnen till ett doft nasalljud, som mer än ord förrådde den i bröstet jäsande harmen — — deras beskrifning är omöjlig. — Har någon af eder tilläfventyrs en gång stått vid Trollhättans fall och lyssnat till vattnets musik, när det

tvingas fram emellan klipporna och störtar sig i afgrunden — — ungefär på samma vis brusar det när Spaniorer gräla. Vore jag språket mäktig, fruktar jag, sannerligen, att jag i detta land blefve en stor grälmakare af bara språkkärlek, och kanske grälade ända tills jag fick en knif i — — hu! — Lyckligtvis är jag icke språkkarl!

Men det är icke nog med blott denna oöfverträffliga deklamation: hvilken mimik som åtföljer en sådan gudomlig träta, hvilken gestikulation, värdig den yppersta theater! Och det bästa af allt är, på köpet, att de kifvande icke mena så fasligt ondt med hela sitt gräl: det går lika hastigt öfver, som det begynner, och oftast utan några handgripliga förolämpningar. Sådan är Sydlänningen! — Men ett så uttrycksfullt språk, inte behöfver det heller någon förklaring af knytnäfvar, inte!

När åskan sålunda hade bullrat några ögonblick, utan att slå ner, skingrade sig molnen, solen framblänkte åter, och i solskenet låg en båt. Vi stego uti densamma, seglen hissades och kölen skar hurtigt igenom det klara, salta vattnet.

Emedan landet kring det inre af Cadiz-viken är mycket lågt, är ock utsigten ganska vidsträckt, så att vi på en gång öfverskådade många byar och smärre städer, deribland den långt in i landet belägna Medina Sidonia.

Rundt omkring viken, bort emot La Carraca, syntes på spridda punkter en mängd ofantliga högar af på stället tillverkadt hafssalt. På det stora afståndet liknade de ett läger med sina hvita, spetsiga tält. Stränderna häromkring egna sig förträffligt till saltdammar, och salttillverkningen är äfven en af denna traktens hufvudnäringar. Vi komma, längre fram, att vidröra detta ämne något mera.

Tidvattnet är härstädes ganska betydligt, så att de närmast sjön belägna låga stränderna ömsom öfversvämmas af floden, ömsom åter stå fullkomligt vattenfria. På stänger och pålar, som man nedstött i bottnen, kunde vi se att floden stundom brukar stiga ända till en manshöjd.

Som det nu var ebb, hade en mängd fåglar, deribland hökar och hvita, högbenade hägrar infunnit sig, för att hålla kalas på de fiskar, som kommit att stadna på det torra. Vi hade ej med oss någon bössa och kunde således ej formera någon närmare bekantskap med detta herrskap.

Efter något öfver en halftimmas segling anlände vi till La Carraca, som är beläget längst in i viken, der farvattnet är mycket smalt, och mera liknar en flodmynning än en hafsvik.

Här är Spaniens förnämsta örlogsvarf beläget, och så beskrifves stället, i en Tysk geografi (Populäre Geographie von Dr. F. H. Ungewitter) den jag

i närvarande stund har framför mig: »*Im Hintergrund der Bai auf einer Insel liegt La Carraca das grosse Seearsenal für die Span. Marine, mit Schiffwerften, Docken, Reepschlägereien u. s. w.*»

Den Tyska Författaren har säkert icke ämnat att komma fram med någon osanning; men emedlertid är förhållandet så, att ingenting af allt detta, för närvarande, är till finnandes, med undantag af dockorna, hvilka, till antalet trenne, tyckas vara i temligen brukbart skick.

Så i upplösningstillstånd är nu detta olyckliga land, att dess förnämsta sjöarsenal och skeppsvarf är en ruin nästan i ordets hela bemärkelse. En vacker ruin efter en ännu vackrare anläggning. — Der finnes blott ett skepp: El Soverano, om 80 kanoner, hvilket ock lär vara det enda linieskepp som Spanien, för närvarande eger. Lägg härtill två fregatter, af hvilka den ena ligger i dockan, att repareras, den andra, till hälften förmultnad, väntar sin sotdöd i hamnen, och slutligen tvenne korvetter — icke heller några praktexemplar — så hafva vi räknat upp nästan alla fartygen i den Spanska flottan: ty vid de tvenne andra stationerna för marinen, Ferrol och Cartagena, lärer det ej stå bättre till, — snarare sämre.

Man ser ej någon annan återstod af den fordom så ståtliga Spanska flottan, än en ofantlig mängd skeppsankare, som här ligga och rosta. Spaniens ära

till ankars! — Det var med känslor af djupt vemod, som vi genomvandrade ruinerna af La Carraca.

Härifrån fortsatte vi, till fots, vägen fram till staden San Fernando. Denna stad har omkring 18,000 innevånare. — Medan vi här väntade på diligensen, med hvilken vi skulle färdas till Cadiz, besökte vi stadens rådhus, ifrån hvars tak vi hade den vidsträcktaste utsigt öfver hela nejden. Som taket var platt, likt de flesta i denna del af Spanien, föll det sig mycket beqvämt för oss, att här vandra omkring och betrakta den kringliggande nejden i alla väderstreck. Vi kunde härifrån öfverskåda hela den sträcka, vi hade tillryggalagt, och funno omkring oss nästan alla de sköna taflor, som då vi bestego katedralkyrkans torn i Cadiz. Chiclana och Medina lågo oss dock nu mycket närmare. Cadiz hade dragit sig undan mot bakgrunden; men var dock alltid största perlan i smycket.

Vi sågo nu mycket väl det smala vattnet, som skiljer ön Leon från fasta landet, och fingo med egna ögon öfvertyga oss om de svårigheter, som skulle uppstå för en fiende att ifrån landsidan angripa Cadiz.

Landet på begge sidor om Rio de Sancti Petri är mycket lågt, äfvenså en betydlig del af Leon, och upptages till det mesta af en ofantlig mängd saltdammar.

Saltet erhålles på det sätt, att man, när det är uppsjö (flod) i viken, insläpper vattnet i dammarna

och sedan låter det afdunsta; då saltet blifver qvarliggande på bottnen. Den mängd af salt vi på flera ställen sågo, uppkastadt i pyramidformade högar, visade att tillverkningen häraf icke är obetydlig.

Det berättades oss, att, när Fransmännen anryckte mot Cadiz, för att eröfra det, dessa kanaler och dammar satte ett oöfverstigligt hinder för dem, hvarföre de, efter en lång belägring, måste uppgifva företaget (åren 1810—12). Man skall vid ett tillfälle hafva försökt att låta trupperna vada öfver de oräkneliga dammarna; men alla, som deltogo häri, drunknade i den lösa gyttjan.

Efter besöket på rådhustaket togo vi in på ett slags värdshus, der en tarflig måltid väntade oss med sitt väsendtliga bihang af lök och olja i fullkomlig Spansk smak. Aptiten kryddar maten, och vi åto som riktiga Spaniorer. Följden blef dock, att en af sällskapet, efter vår återkomst till Cadiz, befann sig mycket illamående. Först sent på aftonen hemtade han sig så mycket, att han kunde begifva sig tillbaka till korvetten.

Emedan diligensen ännu icke var färdig att afgå, då vi slutat spisa, promenerade vi i förväg ur staden; ty den syntes icke vidare hafva något lärorikt eller nöjsamt att bjuda oss på. Landet här framställde en omvexlande tafla af gårdar och odlade fält, som på flera ställen pryddes af höga, enstaka palmträd,

hvilka gåfvo ett äkta sydländskt utseende åt hela trakten. — Inom kort fingo vi höra den väldiga med 8 hästar förspända diligensen komma bullrandes, som en dof åska, på landsvägen. Den hann snart upp oss och tog oss vänligen i sitt sköte; och det började gå, såsom om vi hade ämnat oss att åka direkte in i evigheten. Vagnen var ganska märkvärdig, och kunde väl förtjena sin utförligare beskrifning; men jag spar den till härnäst, och beder att denna gång i största hast få säga min tanka: när man någon gång uppfinner konsten att åka med vagnar på vattnet, bör man taga modellen efter diligensen, som går mellan San Fernando och Cadiz. Den skall utan tvifvel undanträng a alla verldens korvetter och fregatter. Kanonerna kunna placeras på taket. — Åkdonet var ett slags sammansättning af trenne calecher; det innehöll således tre från hvarandra afstängda rum. Men hur väl man åker i dessa rum kan jag ej uppgifva; ty jag åkte på taket — der utsigten alltid är bäst. Bakom mig hade jag en hel hop kappsäckar, nattsäckar, morgonsäckar och andra passagerare; men midt ibland dem en serskild pådrifvare, hvilken hjelpte kusken att uppmuntra hästarna medelst en hop småsten, som han då och då samlade åt sig på landsvägen. Emedan vi hade ett mycket långt spann, kunde ej körsvennen hinna fram till de främsta hästarna med sin piksnärt; det var således isynnerhet dessa man hedrade

med utmärkelsen att blifva stenade (likaså spannridaren, som satt på främsta hästen till venster och stundom kanske fick en sten i misshugg — — men sådant kunde ju ingen menniska hjelpa!)

Vägen följde nu den långa, smala landttungan, som leder till Cadiz, och omgafs på en betydlig sträcka nästan omedelbarligen af hafvet. Svårigheten för en armé att härifrån angripa staden med dess förskansningar var ögonskenlig. Denna väg var utomordentligt god, och ett betydligt arbete syntes nedlagdt på densamma. — Närmare staden vidgade sig åter landttungan, och vi reste förbi en kyrka, helgad åt St. Antonio.

Det berättades oss, att hvarje år, på Antonii dag, hitföras alla traktens borickor och åsnor — de nemligen som gå på fyra ben — för att af presterna undfå välsignelse och bestänkas med vigvatten. En lutheran skall knappast vilja sätta tro till en sådan berättelse — och likväl lärer den vara fullkomligt sann. Jag, för min del, tviflar ej härpå; ty jag har redan sett nog af den äkta katolicismens befängda ceremonier, för att finna äfven denna ganska förklarlig.

Efter att först passera igenom några väl bibehållna fästningsverk, som voro anlagda för att, vid en fiendes anfall, med groft artilleri bestryka sjelfva vägen, anlände vi inom Cadiz's murar, klockan något öfver 5 e. m., togo oss derpå en liten promenad i

staden och följdes sedan åt till vår konsul, för att, enligt aftal, i sällskap med honom tillbringa de öfriga timmarna af qvällen inom en krets af hans bekanta.

Vi togo med detsamma afsked af den trefliga staden, för att med första gynnande vind gå till segels och begifva oss — hvart? Till Sevilla? Till Mallaga? Eller kanhända till sjelfva det tjusande — Neapel? — Ack hvad seglaren ändå är lycklig! — — Nej, nej, nej: ingenting af allt detta; vi skulle ju kryssa efter sjöröfvare, vet jag!

Nå, ja — —?

Jaa! — —

Slut på förra delen.

Rättelser:

Sid.	102,	11	rad.	nedifr.	står: hvimmel	läs:	vimmel.
»	112,	1	»	»	» är att skynda	»	är tid att skynda
»	119,	4	»	uppifr.	» Tång	»	Tåg.
»	200,	1	»	»	» uppehållsstallet	»	uppehållsstället

Uti de flesta boklådor i Stockholm och Landsorterna försäljas följande arbeten. Priserna i banko:

BLOMMORNA VID VÄGEN. Dikter af HERMAN SÄTHERBERG. Andra häftet, innehållande Alfhilda, romantisk dikt, med fyra musikbilagor. 44 skill.

SKIZZER af författarinnan till »Kusinerna». Första samlingen, komplett i tvenne delar, à 2 R:dr 24 skill.

TORPAREN OCH HANS OMGIFNING, en skildring ur folklifvet, af författarinnan till »Kusinerna», 2:ne delar; 3 R:dr.

GABRIÈLE MIMANSO. Sista mordförsöket emot konung Ludvig Philip i Frankrike, hösten 1840. Roman af författaren till Törnrosens bok. Komplett i 2:ne delar; 4 R:dr 8 skill.

AMALIA HILLNER. Roman af författaren till Törnrosens Bok. 2:ne delar; 2 R:dr 32 skill.

GENREMÅLNINGAR af ONKEL ADAM; 1 R:dr 16 skill.

HJERTKLAPPNINGEN PÅ DALVIK, af L. D. G.; 2 R:dr.

S. H. T. af L. D. G., författare till Hjertklappningen på Dalvik; 1 R:dr 32 skill.

HARPOLEKAR, af C. E. WENNSTRÖM; Första Samlingen; 40 skill.

SVERIGE 1843—1844, af THEODOR MÜGGE. 2:ne delar; 2 R:dr.

FRÖKEN FLORENTINAS AF OBER-WEIMAR berättelse om sin befrielse från klostret, efter doktor Martin Luthers text, med elfva teckningar af Johan Holmbergsson. Åtföljdt af artistens autobiografi och porträtt; ett utdrag ur hans almanacks-annotationer samt förord af P. Wieselgren; häftad i tryckt kulört omslag, 2 R:dr.

DEN KLASSISKA FORNÅLDERNS HJELTESAGOR af G. Schwab; öfversättning. Sju delar, 6 R:dr 4 skill. Hvarje del säljes äfven serskildt till åtryckt pris.

FORTMANNS GALLERI af de märkvärdigaste händelser i verldshistorien, 3 delar; 6 R:dr 24 skill.

SAMHÄLLSLIFVET I AMERIKA, af Harriet Martineau, 2 delar; 4 R:dr 36 skill.

SKIZZER och RESEMINNEN af Albano, 1:sta delen. 40 skill.

BREF, ANTECKNINGAR OCH SKIZZER från utlandet, af KARL KULLBERG. Komplett i tvenne delar; 2 R:dr 40 skill.

RESA I GREKLAND, TURKIET, RYSSLAND OCH POHLEN, af J. L. Stephens; öfvers. i 2:ne delar; 2 R:dr 32 skill.

ANTECKNINGAR OM RYSSLAND, under ett vistande i Petersburg och en utflygt till Moskwa; 2:ne delar; jemte sex stora folioplancher i stentryck, innefattande fem utsigter af Petersburg och Moskwa, samt fyra afbildningar af varuförsäljare på gatorna i Petersburg; med plancher 3 R:dr 40 skill., utan plancher 2 R:dr 8 skill.

BLOMMORNA VID VÄGEN.

AF

HERMAN SÄTHERBERG.

—

FJERDE HÄFTET.

—

UTFLYGTER PÅ HAFVET.

II.

Pris: 1 R:dr 24 skill. banko.

BLOMMORNA

VID

VÄGEN.

AF

Herman Sätherberg.

Fjerde häftet.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS L. J. HJERTA,
1846.

UTFLYGTER PÅ HAFVET,

ELLER

ANTECKNINGAR

UNDER

EN MEDELHAFS-EXPEDITION.

SEDNARE DELEN.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS L. J. HJERTA.
1846.

16.

FRÅN CADIZ TILL GIBRALTAR OCH TANGER.

Några dagars vidare uppehåll i Cadiz's hamn — Stadens theater — En Carnevalsdag — Logis i staden öfver natten — Rendez-vous med en lots — Afsegling — Vackra landskap — Återkomst till Gibraltar — Besök hos en magnetisör — Svar ifrån Marocco om tributen — Seglare i sundet — Afsegling från Gibraltar — Kryssning i Medelhafvet — Staden Ceu'a — Naturmålning — De Moriska vakttornen — Kryssning i Atlantiska hafvet.

Den 3 Februari 1845, kl. 8 f. m. — Vi skulle kryssa efter sjöröfvare: detta var, som jag redan nämnt, orsaken till vår afsegling från Gibraltar; och emedan just ifrån Cadiz ryktet kommit om den Spanska briggen Carolinas jagande af ofvannämnde hafsörnar, hoppades vi att här få säkraste underrättelserna om verkliga förhållandet med saken. Vi blefvo dock, efter ankomsten till denna stad, icke klokare häri, än

vi voro förut, och hela sjöröfvarehistorien syntes vara ogrundad. Följakteligen skulle vi nu vända åter till Gibraltar, så snart vinden blefve gynnande, hvilket dock till vår stora glädje ännu icke inträffade på några dagar.

Under denna tid fick jag tillfälle att åtskilliga gånger besöka staden. Jag hoppas genom mina föregående som hastigast nedkastade skildringar hafva gjort för läsaren begripligt, att jag ännu icke kunde hafva hunnit tröttna att skåda in i detta egendomliga stadslif, hvars alla företeelser voro mig mer eller mindre främmande och alltid intressanta. — I sällskap med vår Consul eller hans son besökte jag några gånger theatern. För litet hemmastadd med språket, att kunna upphäfva mig till domare öfver det estetiska värdet af de stycken, som här gåfvos, utelemnar jag hvarje vidare yttrande härom.

I staden finnas tvenne theatrar, af hvilka jag blott besökte den större. Den Spanska dramatikens ståndpunkt lärer för närvarande icke vara mycket upphöjd, och hvad kan man annat begära, der bildningen står på en så dålig fot som någonsin ett katholskt presterskap kan önska det. Hvad som på scenen här mest intresserar en främling från Norden måste således otvifvelaktigt vara de nationaldansar man får se uppföras emellan pjeserna, nästan hvarje spektakelafton. De voro åtminstone min förtjusning,

och jag skall visst icke glömma att något närmare beskrifva desamma, ehuru jag för närvarande går förbi dem, anande att ännu få skåda dem i flera variationer, fastän det i denna stund är mig omöjligt att förutsäga hvarest.

Den sista dagen jag besökte Cadiz var en carnevalsdag, då vi, flera i sällskap, begåfvo oss in till staden, för att besöka en maskerad på theatern. Lifvet på gatorna hade nu antagit en förändrad skepnad; carnevalsglädjen, nyss vaknad, log så sydländskt sjelfsvåldigt ifrån alla fysiognomier, att det högeligen harmade oss, det vi skulle nödgas säga farväl till den trefliga staden, just då den började kläda sig i nöjets drägt. Men har jag icke sagt, att en sjöman får lära sig att umbära och vara glad ändå! Jag vill ej vidare tänka på de inbjudningar till baler och nöjen, dem vi för de nu tillstundande dagarne erhöllo genom vår gästfrie konsul och hans bekanta, utan blott nämna några ord om denna första carnevalsdag, som för oss också var den sista.

Vid vår ankomst till staden funno vi balkongerna öfverallt prydda med unga damer, i hvilkas ansigten röjdes denna otvungna, nästan öfverdådiga glädtighet, som utmärker katholikernas carnevalsnöjen. De hade märkt, ifrån sina sqvallersamma, luftiga burar, att vi voro främlingar, och de hedrade oss på ett ganska originelt vis med sin uppmärksamhet; ty här och der.

innan vi anade något puts, skramlade ner öfver våra hufvuden, med ett dån, som om ett stycke af balkongen kommit nedfallande, ett upprulladt band, fullsatt med bjellror, — hvarvid vi ögonblickligen skyggde åt sidan, helt förskräckta öfver det plötsliga skramlet, till icke ringa förnöjelse för våra skälmska skönheter; eller fingo vi en skur af ärter öfver våra hufvuden, från något aflägsnare håll, eller kom en vid ett band fästad blomsterkorg neddansandes framför oss, men hvilken dock, i samma ögonblick vi nappade efter den, rycktes undan och bärgades in af den skalkaktigt mysande Gaditanans snöhvita händer. Gatorna vimlade af menniskor, och grupper af utklädda personer, harlekinsfigurer och polichineller ströfvade här och der fram ibland folket, lockande till löje och muntra upptåg.

Sjelfva maskeradbalen var dock ganska litet animerad, af den anledning, att, som man sade oss, denna första carnevalsmaskerad sällan frågas efter och endast är ett slags uppslag till de kommande lustbarheterna. Man dansade ej, endast promenerade fram och tillbaka i salongen, betraktade maskerna, och förfogade sig sin väg, när man kom under fund med att der var, så till sägandes, tråkigt.

Om vårt inlogerande öfver natten på *Hôtel Europe*, der vi fröso mycket, af brist på eldstäder, sofvo illa, af brist på värme, och stego tidigt upp — af brist

på tid att dröja längre i staden, emedan vi följande morgon skulle gå till segels, vill jag icke öda mitt dyrbara Japanska bläck med någon vidlöftig berättelse; ej heller om huru min dag började med ett gapskratt öfver att få höra min kammarkamrat i sömnyran tala den allralöjligaste Spanska med lotsen, som kom och väckte oss, och hvilken han, i sitt drömmande tillstånd, utan tvifvel i början tog för att vara någon af stadens tjusande féer, nedstigen på strålarna af morgonens halfdag, från de närbelägna balkongerna, för att — bjuda upp honom till första valsen på nästa maskerad. Det är litet harmligt, när man som bäst håller på att drömma om en gudinna, att blifva väckt af en mörkskäggig lots, som ropar: upp! vinden är god, att gå till segels; och ännu harmligare, att icke vara så hemmastadd i språket, att man kan bedja honom dra för — — —. Men det var väl värre: min trefliga sofkamrat hade qvällen förut lofvat officerarne från Danska korvetten, att han, så snart lotsen på morgonen infunne sig, skulle bedja honom gå och väcka dem, klockan half åtta, emedan de då äfven skulle gå till segels. En sådan tillsägelse är dock ej så lätt att framställa på ett främmande språk, då man icke deraf känner mer än på sin höjd följande ord: usted (ni), anda (gå), hermosa muchacha (vackra flicka) och buenos dias (god dag). — Huru häraf skulle tillskapas en anmodan till lotsen att gå

till det och det hotelet och väcka de Danska officerarne, kl. half åtta — det lemnar jag åt läsarens egen fantasi att afgöra. Jag kan dock försäkra, att det lyckades. För en god sjöman gifves inga omöjligheter. Han flätar ihop alla verldens språk till en tågstump, och dermed trumfar han in sina tankar i den lurfvigaste negerskalle, så väl som i den slugaste Grekpanna.

Den lilla conversationen roade mig obeskrifligt och jag skrattade hjertligen deråt.

Samma dag, kl. 10 f. m. — Vi gingo till segels för en timma sedan. Vinden är nordostlig och en »laber bris» fyller våra segel. Den Danska briggen afgick en liten stund före oss, och den Engelska korvetten har redan tagit upp sitt ankar. Många andra fartyg af olika nationer gå äfven i denna stund till segels.

Himlen är ren och klar; men temperaturen lägre än den varit någon gång sedan vår ankomst till Medelhafvet. De högre bergsträckorna ini landet synas ock betäckta af snö, hvilken på det långa afståndet skimrar obeskrifligt vackert mot solstrålarna. Landet emellan Puerto de Santa Maria och Rota, hvilket vi nu segla förbi, framställer en vacker tafla af gårdar, skogar och vinodlingar. Vinrankorna, som äro nyligen planterade, upptaga stora fält, hvilka

synas på det långa afståndet liksom indelade i rutor efter plantornas jemna rader.

Cadiz drager sig mer och mer undan i bakgrunden; dess conturer blekna, dess stolta byggnader krympa ihop till små lekverk, dröja ännu qvar en stund, såsom en matt tafla, målad på horisontens blekblå duk, och sjunka slutligen ned i hafvet, der jag för en vecka sedan såg dem uppdyka. Farväl, vackra Cadiz!

Gibraltars redd, den 19. — Efter en snabb och lycklig segling ankrade vi här, tisdagsmorgonen den 4, kl. 5. Härom är dock ingenting af intresse att omtala, om icke det, att vi hade tillfälle att något pröfva vår korvetts egenskaper såsom snabbseglare; emedan vi gingo till segels ifrån Cadiz på samma gång som de tvenne andra främmande örlogsfartygen Mercurius och Scout, som förut är nämndt. Scout anses såsom en af de bästa seglarne i Engelska marinen: att hålla stången med denne var således ingen lätt sak; men Carlskrona gick igenom profvet med heder.

Gibraltars enformiga lif har åter under två hela veckor legat och tyngt på våra sinnen, och jag har ingenting att omtala från dessa ödslighetens dagar, som kan intressera. Jag har mången gång tänkt att skrifva ett långt sorgeqväde öfver enformigheten och ledsnaden, men hela denna tid har sjelf varit ett lef-

vande sorgeqväde i fjorton strofer, om vi räkna hvar dag såsom en strof och hvarje timme såsom en rad. Att nu företaga den förut tillämnade flyttningen till Catalane Bay, kunde ej gå för sig, af serskilda orsaker. Hvarmed skulle således tiden fördrifvas? Jo hör hvilken genialisk idé som hade uppväxt i våra hjernor på de sednaste dagarna: vi fingo af en händelse veta, att en stor magnetisör (Doktor Home, läkare vid garnisonen i Gibraltar) vistades i staden och med största beredvillighet utöfvade sin konst på alla som åstundade detsamma. Nu ha vi upptäckt botemedlet för vårt onda, var den tanken, som genast vid underrättelsen härom uppsprang i våra hufvuden. Hvad bättre kunna vi göra, än låta honom magnetisera och söfva in oss, alla lefvande varelser i hela eskadern, på så lång tid som kan återstå för diplomaternas långtrådiga underhandlingar. Jag gick genast i land, tillsammans med tvenne officerare, för att göra oss bekanta med den intressanta mannen, och träffade honom just sysselsatt med några animalisktmagnetiska experimenter; vi emottogos mycket artigt och fingo med våra egna ögon öfvertyga oss om magnetisörens skicklighet, under en god timmas tid, som han sysselsatte sig med att utöfva sin konst på flera både äldre och yngre personer, deribland några officerare vid garnisonen. — Att närmare vidröra detta ämne hör icke egentligen hit, och skulle leda mig in på

vetenskapliga frågor, till sin natur helt och hållet främmande för den form af berättelse, som jag här företagit mig att skrifva. — Att Doktor Home var en verklig magnetisör och ej någon charlatan, blefvo vi snart förvissade om, och att hans experimenter för mig voro mycket intressanta är lika visst, som att jag icke alls föll i någon förundran öfver hvad jag såg, ej heller ansåg mig hafva något skäl att betvifla ett fullkomligt ärligt spel i hvad som föregick. Här var icke fråga om någon clairvoyance, utan helt enkelt förmågan att försätta i magnetisk sömn, hvilken förmågas möjliga tillvaro man ännu på flera håll hör betviflas, oaktadt verkliga vetenskapsmän, aktade såsom skarpsinniga forskare och uppriktiga sanningsälskare, längesedan uttalat sig till den animala magnetismens fördel.

Men, förlåt mig, att jag nu, förledd af ämnet, helt oförmodadt höll på att falla in i den docerande stilen; min hytt är så trång, att der icke är rum för någon katheder, och forskningen skrämmes bort vid detta eviga buller af kanonexercis och sjömanövrer. Tyst! hvad var det? Det lät som ett genomträngande skri uppifrån däck! Kanhända någon syndare, som föll ner från märsen och bröt hals — — —!

«Doktor! kom upp, för Guds skull! Det är en som blifvit illa klämd!» . . . . . .
. . . . . .

Jag har blifvit afbruten. för en stund; sådant händer ofta. Om man ej alltid hittar på att klämmas af kanonlavetter eller ankarkettingar, så faller en och annan stundom på den idén, att trilla ner i sjön, att fastna emellan block oeh linor, eller falla ned från masterna, o. s. v., hvilket allt kommer och blandar sig in i mina meditationer och gör små afbrott, liksom nu.

Den 21. — Vi skola gå till segels, med första gynnande vind; så långt hafva vi då ändtligen kommit — Ett bud från Tanger har underrättat oss om att Kejsaren af Marocco ändtligen förklarat sig vilja gå in på våra diplomaters begäran och afstå från alla vidare anspråk på den skamliga tribut, som han redan alltför länge uppburit. Den var dock onekligen en beqväm inkomst för Kejsar Abderhaman, och hvilken undrar väl på, att han sökte hala ut på tiden så länge som möjligt, med det afgörande svaret. De mahomedanska despoterna tycka mycket om penningar. Utan allvarsamt förklarande ifrån vår sida, det vi voro beredda att liqvidera med *kulor*, hade det väl icke ännu på en lång tid kommit till got gynnande resultat.

I dag vid middagstiden afgick fregatten Josephine, bogserad af Danska ångfartyget Hekla, med konsulerna till Tanger. Korvetten Carlskronas ordres lyda så, att den skall tillsammans med Norska korvetten Nordstjernen gå ut på några dagars kryssning i At-

lantiska oceanen, hvarefter den skall gå till Tanger. Nordstjernen skall då begifva sig till Cadiz samt, efter några dagars vistelse der, också infinna sig på Tangers redd.

Seglaren kan ej med hvilken vind som helst gå ut ur Medelhafvet i oceanen; ty strömsättningen i sundet är alltid så stark, att man ej vinner något med kryssning. Derföre ser man ofta, liksom i närvarande stund, en ofantlig mängd seglande fartyg, till flera hundradetal, hvilka, kommande ifrån Medelhafvet och ernande sig ut i oceanen, ligga och vänta på ostlig vind, dels ute i det aflägsna sundet, dels utefter Spanska landet, förbi Algeziras och längst in i den vidsträckt bugtande Gibraltarviken.

Den 24, f. m., kl. 8, 30'. — Ändtligen hafva vi nu lyftat vårt ankar. Nordstjernen, som redan för en stund sedan afseglat, ligger nu och väntar oss derute i sundet, för att börja profseglingen. — Vinden är NV.; vi komma således att gå in åt Medelhafvet. Väderleken är gynnande, himlen klar; blott för litet vind i seglen.

Sednare på dagen. — Vinden har friskat upp. Vi vända just nu, så nära det Afrikanska landet, att vi med blotta ögonen kunna se husen i staden Ceuta. Jag har en stund stått och betraktat staden genom kikare: den synes ganska välbygd, med ett förtrollande vackert läge på en mycket smal landttunga, som i

ostlig riktning sticker ut i hafvet. På den yttersta delen af udden, hvilken här höjer sig betydligt, synes ett kastell, utmärkt väl beläget för att ifrån sjösidan försvara staden. — I den klara luften, under en himmel, som ej synes skuggad af ett enda moln, skimrar denna täcka tafla i den allrabehagligaste färgton. Bakgrunden bildas af Afrikas höga berg, som nu på flera ställen synas snöbetäckta på sina toppar, ja, här och der icke blott på topparna, utan ända ned till deras halfva höjd.

Den 25, kl. 8 e. m. — Kryssningen har äfven denna dag fortfarit i sällskap med Nordstjernen. Liksom i går hafva vi i bidevindsegling vunnit på henne, och vid fullt förlig vind gjort lika fart. — Väderleken har i dag, såsom i går, varit mycket vacker. I förmiddags gingo vi något närmare det Spanska landet, och jag såg med kikare fyra städer: på venster hand Marbella; på höger hand Estepona; ofvanom denna, mer uppe ibland bergen, en annan stad, hvars namn jag ej vet, samt ännu högre upp ännu en annan. — Emot aftonen gingo vi nära det Afrikanska landet, på mindre afstånd än en Svensk mil. Det täcka Ceuta betraktades åter igenom kikare och tilldrog sig ånyo vår uppmärksamhet genom sitt särdeles sköna läge. En rik grönska framlyste vackert emellan kullarna deromkring, som sjelfva prunkade med vidsträckta vingårdar. Ceuta skall vara en snygg och väl byggd

stad. Den tillhör, som jag någorstädes förut nämnt, konungariket Spanien, och är en förvisningsort för fångar. Den synes vara rätt väl befästad. När vi hade seglat förbi denna stad, var det redan afton, och vinden, som blåste från landet, började dö ut, ju mer vi kommo närmare under de kullar, som åt öster bilda förposter till det jättelika Apeberget.

Det är med en egen känsla man betraktar de annalkande stränderna af en främmande verldsdel, isynnerhet i dessa klimat, der luftens ovanliga genomskinlighet sätter främlingen i den behagligaste synvilla. Jag har redan förut talat om de storartade naturtaflor som här möta seglarens blickar; kunde jag blott rätt lifligt gifva eder en föreställning härom, mina hemmavarande vänner! Och kunde jag blott ett ögonblick trolla eder hitned, just nu, för att med mig segla under Afrikas kullar! — Jag vill i stället försöka att måla för eder:

Ett sydländskt landskap skiljer sig ifrån ett nordiskt, såsom ett fint stålstick ifrån ett groft kopparstick, såsom en luftig naturtafla på en theaters af talrika lampor belysta fondridå skiljer sig från en Svensk tallbacke. De mest aflägsna trakter hinna vårt öga med sina klara konturer och de närmaste bergkullarna tyckas vara alldeles inpå oss, fastän vi kanhända, såsom nu, äro skilda från dem på mer än en Svensk fjerdingsväg. (Jag såg från Gibraltars

hamn hvarje eftermiddag, när solen hade börjat sänka sig, några bergtoppar, ofantligt långt bort belägna, vid horisontens östra rand, hvilka lyste i en matt men obeskrifligt skär färg, såsom voro de bland molnen blommande rosor. Ej underligt att man hit förlagt de hesperiska trädgårdarna!) — En ymnig grönska fyller dalarna, och landtvinden förer till oss en högst behaglig, fin, obeskriflig lukt, som jag tycker mig känna igen; den måtte komma ifrån blommande orangeskogar. Den närmar sig dofterna af hyacinther och narcisser; men stundom kännes det, som när sommarvinden, hemma i Sverge, vid solnedgången, efter ett mildt regn, kommer sväfvandes öfver en blomsterdal, doftande af elggräs, väppling och blåhattar. — Kusten omkring Apeberget synes nästan helt och hållet obebodd; det är dock svårt att veta hvad som kan gömma sig i de djupa, dunkla dalarna mellan bergen, eller i skötet af de täta skogar, som synas betäcka stora delar af kusten. Vid stranden upptäcka vi ett och annat litet vakttorn, fullkomligt likt de som finnas på de motsvarande Spanska stränderna.

Om dessa torn kanske jag nu i förbifarten borde nämna några ord. När man anländer ifrån oceanen och seglar in i Gibraltarsundet, ser man åtskilliga sådana små torn utefter hela Spanska kusten, på höjderna, med inemot en fjerdingsvägs afstånd ifrån hvarandra. De äro af rund eller fyrkantig form och tvärstym-

pade, med små gluggar eller öppningar på sidorna, äro qvarlemningar efter Morerna och voro af dem begagnade till landets bevakande. Då vakten i ett sådant torn någorstädes märkte fienders annalkande, upptändes genast eld på tornets topp, och denna signal gick nu ifrån det ena tornet till det andra, så att man snart ända in i landet kunde vara på sin vakt, besätta alla pass och förstärka sig der det behöfdes, innan anfallet skedde. —

Vinden har nu gått öfver till sydost. Vi styra ut åt Atlantiska hafvet.

Den 26, kl. 4 e. m. — Vi hafva i dag kryssat utanför inloppet till Medelhafvet. När jag i morse steg upp på däck, väckt af vågornas sorl och brusande emot den brädvägg, som skiljer min hufvudgärd från hafvets bottenlösa svalg, föllo mina blickar, i norr på Cap Trafalgar, i sydost på Tangers redd och stad, hvilken sistnämnda dock syntes endast som en dimma eller rök. Sednare på dagen trodde vi oss se Cadiz med kikare; det var dock kanhända blott en hägring. Profseglingen fortgick hela eftermiddagen med frisk bris. — Vi ligga nu för full stiltje mellan Cap Trafalgar och Tanger. Vädret är gudomligt; sjön som en oändlig spegel, eller som om den vore betäckt med en nyss bildad hinna af den klaraste is, hvilken är så tunn, att den dallrar för hvarje den omärkligaste fläkt. Nej, aldrig har ännu någon is darrat på detta

lyckliga vatten. Luften är så mild, att vi gå sommarklädda på däck. Vi äro dock i en af de kallaste vintermånaderna.

Den 27, på aftonen. — Efter att hafva nästan hela dagen legat för stiltje utanför Cap Trafalgar, skildes vi, klockan 3 e. m., från Nordstjernen, sedan vi telegraferat med »signaler» hvarjehanda ömsesidiga afskedshelsningar. — För de fläktar, som stundtals lekte i seglen, höll den Norska korvetten af till Cadiz. Och sålunda är nu den Skandinaviska eskadern skingrad åt olika håll.

Under våra kryssningar påhelsades vi åtskilliga gånger af Springhvalar i hela svärmar, och, sedan vi kommit ut i Atlantiska hafvet, sågo vi tvenne hvalfiskar, samt en haj af största slaget. Hvalfiskarna passerade oss dock på ett så långt håll, att vi ej skulle hafva märkt dem, om icke hafvet varit alldeles lugnt. Men när de nu stego upp med ryggen öfver vattenbrynet, syntes densamma som en svart våg på den klara vattenspegeln. De visade sig blott några ögonblick, för att derpå försvinna och åter komma upp ett långt stycke derifrån. Att deras fart var ofantlig kunde man häraf lätt se.

På eftermiddagen passerade förbi oss det Engelska ångfartyget Pascha, på väg till Gibraltar. Flera af oss tyckte sig känna på röken, att det medförde bref till oss från Sverge.

Den 28, kl. 10 f. m. — Natten har varit lugn och vacker. För en lätt bris nalkas vi Tangers bay. Det ser således ut, som denna dag skall förunna oss att sätta vår fot på Afrikansk jord. Med hvarje minut kommer oss närmare den hemska lejonverlden; den reser sig allt högre och högre ur vattnet, dess blekblå färg går småningom öfver till mörkare blå, blifver härefter gråaktig, nyancerande, och redan framträder den närmaste stranden i tydligare drag med grönfärgade kullar och dalar. — — — Åter stiltje! Vi komma ej ur stället; drifvas snarare baklänges med strömmen inåt sundet. Bränningarna vid Cap Malabata, öster om Tanger, höras dåna såsom aflägsna åskor. Det är den gamla dyningen, som ännu spökar vid stränderna, fast stormen för längesedan är död.

17.

BESÖK I AFRIKA.

Ankomst till Tanger — Landgång — Stadens utseende och folknummer — Ett äfventyr — Mahommedanernas kyrkogård — Moriska qvinnor — Blekingsbönderna och Morerna — Underhandlingar med Marocco — Den vackra trädgården — Mahommedanernas räddsla för att porträtteras — Stark sjögång — Ridt inåt landet — Vår lilla vägvisare.

Tangers redd, den 28 Februari, kl. 9 e. m. — Vårt ankar hvilar nu i Afrikansk sand och våra blickar på en Morisk stads hvitkalkade hus, sedan ändtligen en lindrig bris kommit oss till hjelp och fört oss in i bugten. Vi fingo genast vid vår ankomst, klockan 5 e. m., på vanligt vis, besök af officerare från de örlogsmän, som nu ligga här, nemligen fregatten Josephine och ångfartyget Hekla, beggedera redan för läsaren temligen bekanta.

Klockan 5 gick jag i land, tillsammans med vår chef och en af korvettens officerare, löjtnant O. Tiden

för vårt uppehåll här beror på vidare ordres från eskaderchefen; och vi visste icke ännu i denna stund antingen vi skulle blifva liggande här ett halft dygn eller en hel månad. Så mycket mer låg det mig om hjertat, att utan dröjsmål få beträda den främmande verldsdelen, der äfven det kortaste besök naturligtvis vore af ganska stort intresse för mig; och jag försummade icke att, på chefens artiga tillbud, med första båt gå i land.

Det är dock ej lika lätt att landstiga i Tanger, som, t. ex., vid Riddarholmsbryggan i Stockholm. Först åker man ett slags kälkbacke uppför och nedför några hundrade ofantliga svallvågor, som komma ifrån Nordamerika, ifall det t. ex. har nyligen blåst nordvestlig vind; derpå löper man in bakom några bränningar, som fräsa och spotta värre än de ilsknaste tigerkattor; nu kommenderas roddarne att taga några dugtiga årtag, och med en hurtig fart sättes man på grund mot den låga strandens sandbotten. Men man är ännu icke i land. En liten komisk scen följer härpå: båtsfolket tar af sig sina skor, veckla upp sina benkläder, hoppa derpå i sjön och vi på deras axlar, då de börja lunka med sin börda till land och sätta oss vackert ned på den torra sanden ibland en hop spöken i brunrandiga hucklen och kappor, och med turbaner af ett för detta hvitt tyg på sina rakade hufvuden, — och då först äro vi i Tanger.

Vi besökte som hastigast vår konsul, och derpå skyndade löjtnant O. och jag att se oss om i staden och betrakta dess märkvärdigheter. Vi funno den bestå af en mängd oregelmessigt hopgyttrade hus, låga, smaklösa och besynnerliga, dem jag sammanlaggda hellre skulle vilja kalla en stor by, än en stad. Till sitt utseende närmast liknande en Skånsk bondby, skiljer den sig dock i många andra fall derifrån; t. ex. det, att den Skånska dialekten här öfvergått till *fullkomlig* Arabiska, att de stora Skånska bondhattarna här äro undanträngda af turbaner, att man här nyttjar maroquinstofflor i stället för trädskor, och handlar med dadlar och turturdufvor i stället för potatis och gäss.' Skånska bonden är dessutom kristen; många andra stora företräden att förtiga. — Den lilla staden rymmer inom sina hopträngda murar omkring 10,000 menniskor, deraf en betydlig mängd äro judar.

Men hör nu på om ett litet äfventyr, som hände mig denna dag, och hvarmed mitt första besök i Afrika helt komiskt slutades. Löjtnant O. och jag hade nyss företagit oss en liten promenad igenom staden ut till Morernas marknadsplats, som är belägen strax utanför den södra stadsporten, och vidare till deras kyrkogård, der vi sågo åtskilliga grupper af landets söner och döttrar, som sutto och funderade på de aflidnes grafvar.

Grafvarna syntes blott utmärkta genom obetydliga stensättningar, och hela platsen var för öfrigt mera lik en skräpbacke, än ett rum, helgadt åt de döda. Högre upp röjde dock kullen större omvårdnad. Men, såsom »otrogna» fingo vi ej med vår fot beträda denna helgedom; man blickade på oss med dystra ögon, då vi nalkades platsen, och gaf oss tillkänna, att man misstyckte vårt besök.

»Här ser man», säger en Engelsk författare, »om fredagen, som är den Mahommedanska sabbaten, Tangers mörkögda Houris, insvepta i deras hvita haiker, likt beslöjade spöken sväfva omkring bland grafvarna. Klagan och jämmer höres öfverallt; och den unga enkan synes här ofta med myrten beströ sin makes graf, under det hon, lutad deröfver, kallar på honom, som nu icke längre kan höra henne: — 'O! Hvi har du öfvergifvit mig? På hvad vis har jag felat i min pligt till dig, eftersom jag förtjenat ett sådant öde? Ve, ve mig; jag är öfvergifven och olycklig! Hvarföre blef jag ej på samma gång som du befriad ifrån bördorna af detta lif?' — På andra ställen åter ser man mödrar med nedlutadt bröst under djupa suckar begråta sina barns öde.»

Varen lugna, sade jag för mig sjelf; den »kristna hunden» *), som menar mer väl med eder, än j kun-

*) *Kilb N-sara*, kristne hund, är den hederstitel, hvarmed Mahommedanerna vanligtvis sins emellan benämna en Europé.

nen tro, skall icke störa eder fromma andakt; han förstår eder känsla, ty äfven han har i sina dagar suckat bland grafvar!

Dessa råa varelser, som eljest förefalla mig afskräckande, såsom hörde de knappt till mitt eget slägte, voro mig här mindre vidriga; ty vi hade råkats på ett fält, der alla menniskor synas hvarandra lika: sorgens och förgängelsens.

Qvinnorna voro här, liksom nästan öfverallt bland Morerna, djupt beslöjade. Då jag nämner detta, beder jag dock läsaren icke föreställa sig gestalter, som tilldraga sig främlingens blickar och nyfikenhet genom en fantastisk drägt, lika mycket dyrbar och smakfull som ovanlig; låtom oss förvisa dessa poetiska drömmar till det fordna Granada eller de österländska furstarnes harem: här hade fattigdomen, råheten och förtrycket uppslagit sina bopålar; och, hvad man vill kalla dessa barbariska skönheters drägter, — icke får man kalla dem *sköna*. Ett hvitgrått flanelltäcke, svept omkring och öfver hela den hemlighetsfulla gestalten, så omsorgsfullt, att knappt ögonen synas, samt ett par kippande tofflor på de nakna fötterna — se der de moriska skönheternas drägt, då de våga sig ut under bar himmel, att beskådas af det andra könets blickar. Denna drägt har för öfrigt den goda egenskapen, att icke väcka hos åskådarne några farliga känslor, samt dessutom att förträffligt afhålla

både bromsar och flugor. — Men återvändom till berättelsen:

Vi hade nyss återkommit till staden, då några af dess solbrända söner kommo emot oss med en hel knippa höns och sökte öfvertyga oss på ett af verldens fulaste språk, att deras fjäderfän voro bland de allra vackraste i verlden, och att vi voro bland de allra dummaste, om vi icke köpte dem på ögonblicket. — Hönsen, de arma kräken, voro hopbundna vid benen, hängande i en klunga, liksom en annan knippa matvaror, och sågo på oss med så bedjande blickar, att vi mera derigenom öfvertalades till handeln, än genom maroccanernas vältalighet. Vi beslöto att köpa dem och skicka dem ombord på korvetten, samt gingo med fångsten ner till sjön. Men nedkommen dit, började jag erfara en oemotståndlig håg att söka efter snäckor och andra vid stranden möjligtvis sig företeende naturalster, lemnande löjtnant O. att tala arabiska på egen hand med de vinningslystna hönshandlarne; och jag gick som bäst sänkt i djupa betraktelser öfver strandens sandkorn och gråstenar, då jag uppifrån stadsporten fick höra ropas något till mig, som mycket liknade Svenska. Som jag ej hörde hvad det var, fortsatte jag dock mina strandbetraktelser, menande, att det var väl ingenting som brådskade. Men nu får jag höra löjtnant O:s röst ljudeligen ropa: »hollah, doktor, kom hit!» och derpå får

jag se en svartbent Arab komma skenandes ned till mig och ropa: »Doktor kom hit, doktor kom hit, doktor kom hit!». Jag hade aldrig hört någon Arab tala Svenska förr; han gjorde det bättre än en papegoja. Jag skyndar mig upp, för att få veta hvad man vill; då kommer löjtnant O. emot mig, sägande: »du dröjde för länge; stadsporten är nu läst, och vi äro vackert utestängda!» Nog hade jag sett solen gå ner i hafvet, men icke kunde jag drömma om, att man alltid vid den tiden stänger stadsportarna i Tanger.

Der stodo vi nu med våra höns. Vi började tilltala de poster, som vaktade hamnen, vi sade dem på den allra utsöktaste Arabiska, att vi önskade slippa in i staden igen, ty vi voro väntade hos vår konsul, och skulle icke förr än sednare på qvällen gå om bord med vår chef (sanningen att säga kände vi blott af detta herrliga språk två ord: *ja* och *nej;* detta gjorde att samtalet gick litet trögt); men man rynkade mycket österländskt på ögonbrynen, skakade på hufvudet och sade..... ja hvad sade de? »*Ma narfouch lessanek.*» Ungefär så der lärer det hafva låtit, och det skall betyda: vi förstå ej din babyloniska. Men nu hade vi händelsevis med oss en jude, och i hopp att förtjena pengar, vaknade hos honom ett så starkt språkgeni, att han förstod allt hvad vi sade, samt förklarade för oss på ett mosaikspråk af Spanska, Engelska, Fransyska, Arabiska (ja, jag tror der

fanns äfven litet af Sanskrit), att han ville veckla upp sina benkläder öfver knäet och larfva omkring stadsmuren i vattnet vid sjökanten, för att på annan väg komma in i staden och utverka åt oss guvernörens tillstånd att få porten öppnad. Och han larfvade af. Men guvernören måtte ha bott någorstädes i en ofantlig aflägsenhet, eller kanske höll han just på som bäst att nicka uti ett döfvande opiirus — — nog af: porten var och förblef tillsluten. Emedlertid hade vi godt tillfälle att betrakta den kejserliga vakten vid stadsporten, der den satt, på äkta österländskt manér, med benen under sig, liksom skräddarne hemma i Sverge, och fäste på oss uppmärksamma blickar, liksom fruktade man att vi hvarje ögonblick skulle ämna bestorma murarna.

Deras drägt var utsökt ful: ett slags grårandig kappa med stort huckle öfver hufvudet, nakna ben och tofflor, — se der våra fångvaktares uniform! De föreföllo oss mycket lika våra gamla fattigstugu-gummor, när de, någon vacker sommarmorgon, sitta och sola sig utanför fattigstugan. — Medan vi nu väntade att vår utskickade medlare skulle komma tillbaka med svar, slogo vi oss ner på några bomullsbalar och — började sjunga duetter. Detta var något nytt för våra fångvaktare, fattigstugu-gummorna; de spetsade sina långa öron och kommo omkring oss med en min af stor nyfikenhet. Vi voro nu redan blifna litet för-

troligare med hvarann — sedan de sett att vi ej brydde oss om att storma stadsmurarna — och denna vänskapliga stämning befrämjades synnerligen genom några cigarrer, som min medfånge gaf åt befälhafvaren för gummorna. — Ändtligen öppnades porten. Det var vår chef, som kom ner ifrån konsuln för att gå ombord. Fångenskapen var härmed slut; våra roddare kommo i land; vi stego i båten på samma roliga vis, som vi stigit ur den; och härmed ändades mitt första besök i Afrika.

Morerna tyckas vara mycket uppskrämda för allt hvad Europé heter, ända sedan Tanger i somras bombarderades af Fransmännen. När fregatten Josephine ankrat här på redden och första dagen skickade sina båtroddare i land, för att hemta några af officerarne, hvilka redan förut landstigit, samlade sig de Moriska soldaterna kring båtsmännen och satte sig med sina gevär i en stor ring omkring dem, samt höllo dem på sådant vis fångna, till dess officerarne kommo ner för att gå ombord igen. Jag tycker mig se våra Blekingsgossar, infattade i den der vackra ramen! Skada bara, att ingen målare fanns närvarande vid tillfället och kunde teckna af gruppen!

Den 3 Mars. — Vi ligga ännu till ankars på Tangers redd, och vårt hopp, att med det snaraste få gå härifrån synes ej vilja uppfyllas. Paschan i Tanger, genom hvilken underhandlingarna med Kejsar

Abderrhaman bedrifvas, har sedan en längre tid vistats i Larache, hvarigenom förorsakats mycket dröjsmål i sakens fortskridande. Kejsarens fordringar för att han skall kunna gå in på tributens upphörande lära icke heller vara serdeles billiga: ryktet säger att han begärt i godtgörelse för förlusten af tributen — en fregatt och ett ångfartyg. Jag känner dock ej om detta eger grund. Osannolikt låter det ej. — Med ett ord: allt synes antyda på, att vi ännu hafva långt till slutet af denna tråkiga affär. Emedlertid fördrifva vi dagarna med ett och annat besök i staden, och jag försummar intet tillfälle att lära känna allt som karakteriserar detta land och dess innebyggare. Den återvändande solen har redan lockat fram en mängd blommor i vår konsuls trädgård, hvilken alltid står öppen för våra promenader. Vi styra också kosan gerna dit; ty trädgården utmärker sig genom ett vackert och högt läge med utsigt öfver det herrliga sundet, och genom en stor rikedom af växter. Den skall ock vara den bästa trädgård i hela Marocco. Genom Kabylernas härjningar, då de efter Franska bombarderingen inföllo i staden, har den dock lidit betydlig skada; det vackra lusthuset är förderfvadt och flera dyrbara träd äro nedhuggna. (Hatet till de kristna tager sig alltid luft hos Mahommedanerna, så ofta som tillfälle gifves. Så hafva de vilda Kabylerna, under sina sköflingar i staden, äfven

begagnat sig af tillfället och våldfört sig på de kristnes grafvar, samt utan försyn sönderslagit de vackra minnesvårdarna, som prydde många af dem. Denna begrafningsplats är belägen bakom ofvannämnde trädgård, i lugnet af ständigt grönskande cypresser.)

Emedlertid ser man här många intressanta växter, såsom: cypresser i en mycket vacker allé, för 25 år sedan planterad af trädgårdens egare, Generalkonsul Ehrenhoff; en hel mängd orange-träd, som för närvarande stå i full blomning och sprida omkring hela grannskapet samma obeskrifligt angenäma lukt, som mötte oss då vi kryssade emellan Ceuta och Apeberget; den finbladiga Acacia vera (som gifver oss Gummi Arabicum); Tragacanth-trädet, Dragonpalmen och flera andra, både sällsynta och vackra växter.

Sedan vår konsul, genom nu inträffade fredligare förhållanden, återflyttat hit ifrån Gibraltar, sin tillfälliga vistelseort under oroligheterna mellan Frankrike och Marocco, har den vackra trädgården återfått sin tillbörliga ans; och man ser dagligen några Morer sysselsatta med att skyffla gångarna och ansa den fruktsamma jorden.

Solen baddar så godt emot den bördiga marken, och de svartbruna arbetarne syssla der helt sydländskt ogeneradt i bara chemisen bland de menlösa blommornas paradisiska blickar och den svärmande Bulbuls oskuldsfulla qvitter. Låt oss betrakta dem, när

de stundom skymta fram derborta bland cypresserna och mandelträden! Icke må vi säga att de just äro så »fasligt vackra», deder trädgårdsmästarne. Se på den ena bara: han har lagt af sin turban och går med bart hufvud, hvilket den grymma saxen eller rakknifven icke tillåtit att behålla något hår, undantagandes i nacken, der man ser en lång fläta hänga ner ända till ryggen. Mahommedanerna fästa mycken betydelse vid nyssnämnda fläta: det är med denna, som Azrael, dödens engel, drager upp de rättrogne till Mahommeds paradis. — Jag har ej studerat Koran, men man skulle kunna, med anledning af detta besynnerliga slags himmelsfärd, såsom säkert antaga, att Mahommed låter sina trognas himmelska lycksalighet börja med *hufvudvärk.*

Ifrån denna trädgård har man en vacker utsigt öfver en del af staden, samt den vester ut belägna borgen, der paschan bor. Borgens läge är vackert; men den har föröfrigt icke någonting imponerande i sitt yttre. Då och då ser man Moriska slafvar vandra ut och in genom portarna, och på murarna ser man storkarna bygga bon. Dessa sistnämnda fåglar anses af de förra såsom heliga, och ingen förgriper sig på dem eller försöker att plundra deras bon. Således, om jag vore stork här, skulle jag för ingen del vilja byta lott med menniskorna.

Den 4 Mars. — Jag har i dag varit in till staden i sällskap med några af officerarne på korvetten, för att köpa upp åtskilligt för bordet. Der funnos på kreatursmarknaden utanför staden 10 st. kameler, — men dem togo vi ej, utan höllo oss helt anspråkslöst till smådjuren, betingande oss några får, hvilka skulle öfversändas till fartyget. Ifrån handelsplatsen utanför södra stadsporten gingo vi tillbaka ned i staden, för att taga dess hus och innevånare i närmare skärskådande. Vi framkommo till en springbrunn, och emedan densamma var af ett pittoreskt utseende, tog löjtnant J. upp sin ritbok och började teckna af brunnen. Detta var något nytt för de halfvilda menniskorna omkring oss; alla som gingo der fram stadnade och begapade oss, och inom några ögonblick voro vi kringrända af en hop menniskor. Man trodde säkert att vi stodo och bedrefvo något slags trolldom med deras dyrbara brunn. På begge sidor om J. hängde öfver hans axlar ett par mörka, skäggiga bockfysiognomier, och framför honom två à tre stycken dito. De blefvo slutligen så närgångna och stirrade så besynnerligt på J., att jag trodde de snart skulle börja att äta upp både honom och hans ritbok. Besvärad af sin tvetydiga omgifning, önskade J. att på lämpligaste vis kunna blifva af med dem, hvarföre han, påminnande sig uttrycket: »tittar du hit, så ritar jag af dig!» vände sig om, spände ögonen

skarpt i en af bestarna och började rita. Han visste att medlet skulle hafva god verkan; ty Morerna äro i allmänhet mycket rädda för att blifva afritade. Afbildningar af djur och menniskor lära till och med vara förbjudna i Koran. Han hade nu icke heller väl hunnit börja att rita, förr än föremålet ögonblickligen drog sig undan. Experimentet, förnyadt med de andra, hade samma verkan: liksom för en pestsjuk skyggde de undan för den förskräckande ritaren och gömde sitt ansigte i Haiken. Men för att riktigt vara säkra att undgå den förfärliga faran att blifva afritade af en kristen, fattade de slutligen tag i några arma judar, dem de i stället drogo fram för vår Pontius Pilatus, menande att dessa voro värdigare föremål för en sådan behandling. Snart var platsen tom, och vi hade rätt roligt åt uppträdet; t. o. m. Morerna skrattade sjelfva åt det listiga påfundet.

Vi gingo om bord, sednare på förmiddagen, i en ofantlig sjögång, som kom utifrån oceanen, ehuru vinden låg på ifrån alldeles motsatt sida.

När hafvet af en storm blir upprördt, fortfar dyningen i flera dagar, utan att förändras af vindens ombytlighet. — »Det går sjö», säger sjömannen när hafvet svallar; man må väl säga så; ty hvarje dyning är så vidsträckt, som en hel insjö, om ej till bredden, åtminstone till längden, hvilken är oöfverskådlig. Jag torde kunna gifva bästa begreppet om höjden af de

svallvågor, bland hvilka vi nu rodde, när jag säger, att hvarje våg skymde bort för oss den längre ut på redden liggande fregatten, med både skråf, master och stänger, så att det såg ut, som om densamma verkligen sjönk ned i djupa hafvet. Men om några ögonblick ser man åter fartyget titta upp; och präktigt, glimmande i solen, ligger det nu, en flytande fästning, högt upp på vågen, till dess det åter drar sig ned bakom den framrullande silfvervallen och försvinner för våra blickar. — Sjelfva gungade vi i vår lilla båt helt beqvämt emellan och öfver de långsluttande, vidsträckta vattenbackarna. Än voro vi i en liten dal, än åter uppe på en kulle; men allt gick ganska beskedligt till; vi fingo knappt så mycket som en skopa vatten in i båten.

Först när vi skulle stiga ombord på fartyget, ledo vi af sjöns våldsamhet; ty så länge båten får följa med dyningarna, går det väl an; men när man stadnar med rodden och lägger till vid fartygets fallrepstrappa, har man mången gång den största svårighet att bärga sig från att få båten sönderslagen, eller att sjelf trilla i sjön. Det skall vara ett ögonblicks verk, att, just som båten af svallningen kastas emot fartyget, nappa tag i de från relingen nedsläppta fallrepen och svänga sig upp på första steget af trappan. Roddarne äro allesammans i detta ögonblick sysselsatte med att hindra båtens sammanstötande

med fartygets skråf. Stiger man miste, så får man, hängande på armarna, fragta sig upp med fötterna efteråt; men släppa tag får man minst göra. Det är, som läsaren ser, en liten nätt gymnastik.

En sådan dyning efter storm är för öfrigt aldrig farlig; ty vågorna »toppa sig ej», utan äro jemna och kullriga, och klara som spegelglas, ifall vädret är lugnt. — Men vid stranden, dit dyningen går, rasar en förfärlig bränning, som skulle kunna krossa sönder det största fartyg. Det är äfven med afseende på detta, som sjömannen ber Gud bevara sig för *landet;* hafvet det fruktar han ej.

Den 5. — Jag gjorde i går, tillsammans med några af officerarne, en ridt inåt landet söderut ifrån Tanger. Genom en Morisk gosse, som åtskilliga gånger hade följt oss omkring staden, då vi voro stadda i handelsaffärer, skaffade vi oss tillåtelse af guvernören att få en soldat, såsom escort på vår promenad. Uti detta land måste de kristne alltid på sådant vis betrygga sig för anfall af infödingarne: soldaten respekteras mycket af folket, och man kan i hans sällskap färdas hvart man vill.

Vi begåfvo oss nu af, 6 man högt, soldaten och den unga Moren inberäknade.

Men innan jag berättar något om vår ridt, skall jag nämna några ord om lilla *Kadór* (så hette den Moriska gossen, och så har han, fastän på Arabiska,

skrifvit sitt namn i min ritbok). — Jag kan knappt säga hur vi blifvit bekanta med honom; men vi gå ingen dag i land, utan att vår vän Kadór söker upp oss vänligt och helsar oss med sitt: *buenos dias!* (god dag), ty han kan, liksom flera af Tangers befolkning, tala Spanska rätt begripligt. Det har alltid varit vårt nöje, att blanda oss in bland folket, tilltala dem så godt vi kunnat, på nyssnämnda språk, titta in i deras kojor och betrakta deras klädsel, verkstäder och husgeråd. Vid något sådant tillfälle hafva vi blifvit bekanta med Kadór. Ung (omkring 13 år gammal) och af ett välvilligt sinnelag, har han ännu icke hunnit insupa sina landsmäns hat till de kristna; han ser ingenting ondt uti att vara vän till dem som bemöta honom vänligt; och dessutom finner han utan tvifvel, att han, som man säger, »snott sig in i en bildad societet». Det synes vara hans nöje, att gå vår nyfikenhet till mötes med hvarjehanda upplysningar, eller varna oss för sina landsmäns och judarnes bedrägerier, då vi handla med dem. Och med dessa goda egenskaper förenar han den, att vara oegennyttig, ty han vill sällan emottaga några penningar af oss. Kanske anser han sig icke heller i behof af penningegåfvor, ty hans moder lärer försörja sig och honom genom handel. (Fadren är död.) Hans ansigte eger i sitt uttryck någonting äkta Moriskt, och är dertill ett ibland de vackraste jag sett hos detta folk. Den mörka olivehyn, de långa,

svarta ögonhåren, den buktiga näsan och de fylligt rundade läpparna, som med sin dunkla färg och sina yppiga båglinier starkt kontrastera emot tändernas jemna, hvita perlrader, förråda sonen af det glödande Afrika. Men ögonen äro icke af den svarta, brinnande glans, som man vanligtvis finner hos detta folk, och som Spanioren utmärker med ett eget namn: *ojos moros* (Moriska ögon); de äro mera blekbruna, såsom man ofta finner dem hos Nordeuropéen, och detta gifver dem ett mattare, på samma gång som ett mildare uttryck. Så ungefär, min läsare, finner du vår lilla ledsagare; och om du såge honom, skulle du instämma med oss i den meningen, att det är riktigt synd om lilla Kadór, att han skall lefva ibland det der barbariska folket, som icke vet hvad menskligheet vill säga. Jag läser i hans ansigtes goda uttryck, att hans själ icke skulle vara sluten för vår kristna läras höga sanningar, eller en menskligare bildnings inflytelser, och det gör mig derföre så mycket mera ondt, att veta honom vara stängd derifrån genom ett oöfverstigligt svalg. En gång — jag är derom viss — skall den timman slå, när halfmånen viker undan för korset, äfven i dessa nejder, och lammets snöhvita fridsfana sväfvar öfver hyddor, der nu den blodröda korsarflaggan svajar; men Kadór lefver icke mera då; Azrael har tagit bort honom ifrån jorden och fört honom — — hvart? — — Jag kan ej

svara; — men jag hoppas att någon engel finner väl rätt på den lilla beskedliga Kadór och för honom på rätta vägen.

Han var nu vår vägvisare; och vi begåfvo oss af i maklig tågordning genom Tangers gator, icke litet begapade af allt folket. Tre af oss redo på hästar, en på mulåsna, försedd med en hög Morisk sadel, som var öfverdragen med ett rödt ylletäcke; Kadór, i sin brunrandiga Gelleb, hade kastat sig upp på en liten knubbig boricka och satt på tvären öfver dess rygg, såsom våra damer pläga sitta till häst. Vår kejserliga soldat, Hadgi Mohammed, lunkade på apostlahästarna outtröttligt bredvid oss i sin hvita drägt, med sin Haik kastad på axeln och sin långa Moriska bössa i handen. Och så bar det af utom staden.

Följande en väg, som ledde förbi den förut omtalade Moriska kyrkogården, hade vi först att passera en allé af lefvande rörhäckar, hvilka bildade stängslet för några trädgårdar, tillhörande Europeiska konsuler, och vidare öfver en liten landsträcka, genomskuren af en bäck, hvars tillvaro berodde på regnskurarnes gåfvor, hvilka denna årstid härstädes pläga vara ganska ymniga. Någon riktig väg fanns här ej, och den, på hvilken vi färdades, var icke brukbar för åkdon; — jag har ej heller sett ett enda sådant här i landet. Den var på flera ställen så sönderskuren af vat-

tenflöden, att det var svårt för oss att komma fram. Min Arabiska springare var, han liksom sina tvåbenta landsmän, en stor krångelmakare emot allt hvad till kristenheten hörer, och »bar sig mycket okristligt åt» emot mig, sökande att på flera vis narra mig i backen. Om dender gynnaren icke just kunde kallas någon Bucephalus, så får ock medgifvas, att hans ryttare icke var någon Alexander; men lika visst är, att aldrig har det yra djuret någonsin gått för en åkarkärra i Stockholm, lurat middag med hufvudet i någon sörptunna vid Skeppsbron, eller stått och hackat tänder vid Fittja gästgifvaregård, yr af käppslängar och finkelos. Han hoppade så lätt, som en nyss uppjagad »berghare», och jag trodde ibland att han ämnade sticka af med mig ända uppåt Atlas's vilddjurskulor eller det gula Saharas glödande sandhaf. Lyckan lät oss dock stundom fastna i den djupa dy, som bildat sig af regnflödena; hvarigenom vi begge fingo tid att sansa oss, en stund. Efter mig kom löjtnant S. på mulåsnan. Högt uppflugen på den väldiga sadeln med sitt eldröda ylletäcke, förekom han mig som en välmående pascha, hvilken gifvit sig ut åt bygden, för att taga upp skatt af sina underlydande. Jag vet ej om det var hat eller vänskap som gjorde min gråsprängda Arab kollrig, så snart åsnan kom nära oss; men, hvilken orsak det än var, så roade mig icke alls detder sparkandet, gnäggandet och

frustandet, — ty jag ville i allt lugn filosofera öfver naturen. Åsnan såg mig onekligen mer tänkande ut än min yra häst, och jag vände mig till S., frågande om han icke ville byta locomotif, hvilket genast bejakades. Jag hade min lilla uträkning dermed; ty emedan åsnan var mera säflig, kunde jag, hvar jag behagade, springa ur sadeln, när jag fann någon växt på marken, som intresserade mig; och medan jag gick och plockade blommor, så stod hon stilla och *tänkte*.

Sedan vi färdats förbi några af orangeträdgårdar omgifna kojor, följde vi sluttningen af en vidsträckt ås, som var bevuxen med åtskilliga slags buskväxter, såsom *Ilex* och en art *Ononis* (af Araberna kallad *Agress*), togo derefter vår kosa mera vestligt uppåt en höjd, och anlände emellan yppiga häckar af blommande lagerbuskar och andra för mig okända växter till en liten gård, som för närvarande bebos af en Engelsman, hvilken lärer vara egare till stället. Vi funno belägenheten mycket vacker. Gården ligger i en sänkning mellan tvenne höjder, som på begge sidor sträcka sig ner till hafvet och bilda tvenne utskjutande små uddar, samt formera emellan sig en vackert rundad hafsvik, till hvilken man ser en å slingra sig ned och der utbreda sin blåa, glittrande mynning i den hvita sanden. Ehuru sålunda belägen i en dal, ligger dock den lilla gården högt öfver stran-

den och har en utsigt mot sundet, Spanska landet och oceanen, som man med skäl kan kalla en af de intressantaste i verlden. Den är dessutom omgifven med en rik grönska af hvarjehanda buskväxter, såsom Nerium, Lager och andra den sydländska florans vackra alster, så att man kan verkligen vara färdig att afundas den Engelska eremiten, som här slagit ner sina bopålar. Skada blott, att egendomen har så otrefliga grannar, och att egaren, när han minst väntar det, kan få sig på halsen en kringströfvande hord af Kabyler och deras gelikar!

Vi hade äfven tillfälle att göra bekantskap med gårdens herre, och han visade oss den artigheten att inbjuda oss till sig. Men vår tid var knapp och vi måste, efter en liten stunds dröjsmål, begifva oss tillbaka till staden.

Nu togo vi en annan väg, redo öfver en bäck och uppåt en hög landtås, hvarest en mängd Arabiska kojor lockade vår nyfikenhet. Någon väg fanns icke vidare, och ridten var ej stort lättare, än kung Carl XII:s, då han roade sig att rida öfver timmerstockar. Några missöden, som dock aflupo utan vidare ledsamhet, drabbade också flera af sällskapet; ty sadlarna, som voro illa påspända, skredo ned på länden, då vi gåfvo oss uppåt den branta backen, eller vredo sig omkring, så att man här fick se en ryttare ligga framstupad på hästryggen och ropa: tpro!

och der en annan aftrillad imellan stenar och bråte, ännu ihärdigt fasthållande med begge sina händer den sig stegrande hästens betsel. Att ett och annat rockskjört gaf upp andan under denna färd, är icke alls besynnerligt. Puttrande hvar på sitt håll öfver detta äfventyr, kommo vi ändtligen upp på höjden till den omtalade byn. Den var omgärdad af aloe- och cactus-häckar, såsom ofta gårdarna äro i Spanien, husen voro ej särdeles många, lågo afskilda från hvarann, voro ganska små och tillhörde en mycket enkel byggnadsart. Araberna bygga sina hus af ler och småsten. Taket består af halm eller rör. Naturligtvis hade vi mycken lust att se hur folket bodde derinne i kojorna, och genom vår vän Kadór tillsporde vi en af byns qvinliga invånare, huruvida det vore tillåtet att gå in under deras tak; men en så orimlig begäran kunde icke annat än besvaras med nej, hvarmed vi ock fingo åtnöja oss. För att döma efter husens yttre, kunde vi väl icke heller vänta oss att finna många anmärkningsvärda saker derinne; en hop skygga barn i paradisisk drägt, några ännu skyggare qvinnovarelser, insvepande sig i smaklösa hucklen, några husgerådssaker, lika simpla och grofva som allt det öfriga, skulle hafva sagt oss hvad vi redan visste, att det Maroccanska landtfolket lefver i den djupaste fattigdom och ej synes böra afundas ens af de vilda djuren, som om nätterna, hungriga smyga

omkring deras byar. — Vår väg krökte nu af tillbaka emot staden, dit vi anlände, efter att hafva passerat några bättre landtgårdar, af hvilka den ena tillhörde den Danska konsuln, men nu var förstörd af de Kabyler, som inföllo i Tanger, strax efter det Franska bombardementet.

Beskaffenheten af hela den trakt vi genomredo har jag redan antydt: höga kullar, kala och sandiga; men deremellan grönskande dalar; ingen ordentlig väg att färdas på; ingenting som vittnar om någon landtmannaindustri eller betydligare odling af det bördiga, men glest bebodda landet; och derföre en prägel af ödslighet, hvarhelst man färdas fram, sådana äro i korthet hufvuddragen af de närmaste nejderna omkring Tanger. Längre in åt landet lärer det väl ej stå bättre till; snarare sämre.

18.

OM INNEBYGGARNE I MAROCCO.

Svårigheten för en kristen att förvärfva sig närmare kännedom om landet — Om dess äldsta bebyggare — Uppkomsten af Maurernas namn — Folkets språk samt yttre egenskaper — Maurerna i Gibraltar — Landets styrelse och folkmängd — Folkets seder och lefnadssätt.

Innan vi helt och hållet lemna Marocco, torde kanhända en och annan läsare, som följt mig i mina små utflygter till detta land och hållit till godo med de få taflor jag uppdragit öfver min vistelse der, slutligen möta mig med den helt naturliga frågan: huru förhåller det sig egentligen med folket i det omnämnda landet; hur se de ut, hur lefva de, hvad kan man lära af dem, o. s. v. Det är ingalunda lätt att efter en kortare bekantskap uppdraga en sann karakteristik öfver ett helt folk; men huru mycket svårare måste icke detta blifva, då frågan gäller ett folk, hvars re-

ligiösa fördomar strängeligen förbjuda hvarje kristen att blicka in i dess enskildta lif, och dessutom göra det högst vådligt att färdas i deras land. Att bedraga och så mycket som möjligt skada en »otrogen«, har städse varit ett medel för hvarje islamismens bekännare att göra sig förtjent af Mahommeds paradis; och förnämligast af denna orsak är det, som man ännu kan räkna Barbareskstaterna till de länder, som för Europa äro minst kända, oaktadt deras närbelägenhet till den civilicerade verlden.

Hvad jag vet härom, genom samtal med personer, som äro bosatta i Tanger, genom egen erfarenhet, eller genom en och annan författare, vill jag här i största korthet meddela, samt derpå hänvisa mina läsare till en resebeskrifvare, som för icke längesedan lemnat den Engelska publiken en mycket populär berättelse öfver sina egna intressanta öden i det vestra Barbariet, och hvars arbetes förtjenstfulla öfversättande på Svenska redan under vår expedition sysselsatt en verksam penna inom vår eskader. Denna ofvannämnde författare är nuvarande Engelske konsuln i Tanger, *John Drummond Hay, Esq.*

Redan Sallustius berättar åtskilligt om det norra Afrikas innebyggare. Först beboddes det, enligt denne författare, af Getuler och Libyer; men sedan kommo Meder, Perser och Armenier öfver hit ifrån Spanien, dit de följt med Hercules på hans tåg, utgörande en

del af dennes krigshär. Perserna nedsatte sig mera ostligt än de andra. Till boningar begagnade de sina omstjelpta fartyg, emedan icke något byggnadsvirke fanns på marken. Småningom sammansmälte de med Getulerna genom giftermål, och emedan de, för att pröfva jorden, ofta flyttade från ett ställe till ett annat, benämnde de sig sjelfva Numider. Till Mederna och Armenierna åter sällade sig Libyerna; ty dessa bodde närmare det Africanska hafvet (Atlantiska oceanen?) Deras namn blefvo småningom förändrade af Libyerna, hvilka på sitt barbariska språk kallade dem Maurer i stället för Meder.

De Maurer, som nu utgöra största antalet af befolkningen, äro icke annat än Araber och voro här icke kända före detta folks eröfringståg genom norra Afrika, i sjunde århundradet. Då Araberna, efter att hafva fått fast fot på Afrikas nordliga kust, isynnerhet företogo från det gamla Mauritanien (sedermera Algier och Marocco) sina eröfringståg till Spanien, Portugal och Frankrike, blefvo de af de kristne kallade Maurer efter det nyssnämnda landet. Detta namn är ännu bibehållet för de till Barbariet hörande Araber, som bo i städerna och deras närmaste omgifning; då åter det på landet boende folket egentligen kallas Araber, eller ock Beduiner, så snart de tillika föra ett nomadlif. Men hvilka äro då Morerna? Förmodligen desamma som Maurerna; så vill det åtmin-

stone synas mig. Men en Tysk författare, Dr. Ukert, säger härom: i fysiskt afseende äro Maurerna helt och hållet olika Morerna, med hvilka man ofta för namnets skull förvexlat dem.

Kanske får jag bäst reda på den saken hos några lärda auktorer på bokhyllorna hemma i Sverge; ty söker jag här i landet någon underrättelse af sjelfva *personæ quæstionis*, blänga de bara på mig och svara: »*Kilb-N-sara!*» (kristne hund), hvilket, tyvärr, icke är mycket upplysande. Jag bråkar ej heller min hjerna mycket härmed, utan går hellre omkring i staden och gifver akt på menniskorna och deras egenheter, menande, att folket här må nu kallas hvad som helst i våra böcker, så äro dock individerna, under seklernas längd, så sammanblandade med hvarandra, att det är fåfängt skilja dem åt och hänföra dem till vissa stammar.

Emedlertid indelar man Maroccos innebyggare, för närvarande, i följande klasser: 1) *Maurer*, som bebo städerna; 2) *Araber*, som bo på landet; 3) *Berrebber*; 4) *Schilluhs*; 5) *Bukharier*; 6) *Andalusier*; 7) *Judar*; 8) *Franker*.

Maurerna och Araberna äro åter delade i en hel mängd stammar.

Alla tala de Arabiska, dock icke ren, och med dialektförändringar efter olika trakter. De äro af medelmåttig växt, ehuru af stark benbyggnad, äro

merändels magerlagda och viga, men uthärda ej strängt arbete. Hörande till den hvita menniskoracen (den Kaukasiska), likna *de* Maurer, hvilka icke ständigt äro utsatta för de glödande solstrålarna, till färgen södra Frankrikes eller Siciliens innebyggare. Det mörka ögat är stort och skönt formadt, näsan välbildad, läpparna temligen fina och icke för mycket tjocka, tänderna hvita, håret svart, men slätt och långt. Till dem höra äfven afkomlingarna efter de ur Spanien fördrifna Araberna, *Maranerna*, som man benämner *Andalusi*. Dessa finnas talrikast i städerna Tetuan, Mequinez, Rabatt och Fez.

Vanskapade individer träffar man sällan bland Maurerna. Qvinnorna i Mequinez äro berömda för sin skönhet, och man utmärker med namnet *Mequineza* (fruntimmer från Mequinez) hvar och en som man vill skildra såsom intagande.

I Gibraltar uppehåller sig äfven en mängd Maurer, som jag förut omtalat. Dessa lefva der som handlande, försäljande varor, tillverkade i Afrika, såsom tofflor, dynor, penningpungar och dylika saker, hvilka ofta äro rikt broderade i guld och silfver, i äkta Morisk stil. Jemförande dessa med sina från Afrika öfverkommande landsmän, har jag stundom funnit så stor olikhet både i ansigtsuttryck, gestalt och sätt att skicka sig, att det förvånat mig. En del af de i Gibraltar boende Maurer hafva tilldragit sig

min beundran genom deras vackra gestalter. Genom sitt ädla, allvarliga, nästan patriarkaliska väsende, ännu mera förhöjdt genom deras sköna österländska drägt, framställa de i menniskovimlet på Gibraltars gator den märkvärdigaste kontrast mot sönerna af det unga Europa, med deras små figurer och deras små sinnen, med deras barnsliga oro och deras ideliga jägtande efter vinning eller förströelser *). Det är

*) Följande ord, hemtade ur *Prichards Naturgeschichte*, förtjena att anföras, såsom en god beskrifning, i korthet, på Morerna i Gibraltar:

»De vackra och lifliga innevånarne från norden, så väl som de bruna sydeuropéerna, skilja sig genom synbarligen olika ansigtsdrag såväl som genom sin kroppsbyggnad från dessa främlingar af orientaliskt ursprung. Fysiognomien hos Maroccanerna och de öfriga Afrikanarne, hvilka man här får se, har ett uttryck af själsstyrka och klokhet, dock utan dender listiga blicken, som är ett vanligt attribut till afkomlingarne af den Semitiska stammen, hvilket är ännu mer blandadt med en angenäm öppenhet och själslugn. En hög panna, ovalt ansigte, stora, eldiga, svarta ögon, betäckta af hvälfda, starka ögonbryn; en smal, något lång men icke för spetsig näsa; breda läppar, hvilka sammanträffa i en spetsig vinkel; tjockt, mjukt, svart hår och skägg; brungul ansigtsfärg, stark hals; kraftig och stark både ben- och muskelbyggnad, förenad med en statur öfver medelmättan, karakterisera innebyggarne i norra Afrika, såsom man ofta ser dem på Gibraltars gator.»

Jag vill blott härvid erinra, att flera af de Morer jag nyss omtalt, hafva icke »brungul» ansigtsfärg (ehuru sådan ock mycket förekommer, men då merändels utvisande Morer, boende i Afrika och endast hitkomna på

Alhambras vålnader! sade jag ofta till mig sjelf, då jag på gatorna mötte dem, eller när jag såg dem sitta på sätena i Alamedan och blicka ut öfver viken till Spanien, deras fäders förlofvade land. — Deras dräkt var rikare, deras ansigtsbildning fylligare och deras hy mycket finare än Arabernas i Afrika. Antingen måste de vara af en helt annan stam än alla andra Araber jag sett, eller har olikheten i lefnadsvilkor förorsakat denna olikhet emellan individerna. Jag är böjd att tro det sistnämnda, och detta på grundade skäl. Den som känner hvilket förtryck och armod, som hvilar öfver det arma folket i norra Afrikas despotiska stater, skall icke förundra sig öfver att finna samma folk, som en gång mäktade gifva södra Europa sin skönaste bildning, nu så förändradt till sin både yttre och inre natur, att man på ingenting kan känna igen det. De äro ännu Morer; men hvar hafva de gjort af sin bättre Moriska natur? Hvad heter den dæmon, som gripit in i deras bröst och stulit bort deras ädlare del, deras menskliga, för att låta den djuriska stå qvar?

Några ord om Maroccanarens lefnadsförhållanden skola tilläfventyrs bäst upplysa oss härom:

---

besök). I afseende på sydlänningarnas hy, finner man en betydlig olikhet äfven inom samma folk. En författare berättar, att de sköna qvinnorna i Mequinez hafva Engelskornas röda och hvita ansigtsfärg.

Regeringsformen i landet är despotisk, och herrskarens makt inom sitt rike är oinskränkt. Han kallar sig *Chalifat Allah*, Guds ståthållare, på grund hvaraf han äfven är högsta lagskiparen i religionssaker. Maurerna kalla honom Sultan, hvilket hos dem betyder mer än Konung.

Marocco är ett arfrike; finnas flera söner, så afgöres saken ofta med svärdet, då hvar och en har sina anhängare; och merändels blir den segrare, som vet att lägga vantarna på den kejserliga skatten, då det derigenom blir honom lätt att samla krigare.

Herrskaren begagnar sig ej af något råd, något departement, kollegium eller dylikt; allt utgår från honom sjelf, och några sekreterare, jemte sigillbevararen utfärda hans befallningar. Hvar och en vänder sig derföre till honom, och två gånger i veckan gifver han audiens under bar himmel, då alla, utan åtskilnad, kunna muntligen eller skriftligen framföra till honom sin ansökan eller klagan, så snart de först gifvit honom en passande skänk. Kejsaren visar sig dervid till häst, stallmästaren håller öfver honom en skärm, och den förnämsta hofbetjeningen och en mängd soldater omgifva honom. Han afgör på stället hvarje fråga, straffen blifva genast verkställda och detta ofta af regentens egen hand. I små tvister skipas rättvisan af Kadi, styresmännerna i provinserna (äfven kallade Pascha), hvilka grunda sina domar på

Koran eller sitt eget godtfinnande. Från dessa domare finnes ofta ingen appell. Är någon dömd till döden, så blir straffet antingen genast verkställdt, eller kan det hända, att den skyldige utlemnas till den förolämpade och får köpa sitt lif med penningar. Om de arma delinquenternas barbariska straff vill jag ej tala. Kejsarne hafva ofta låtit de olyckliga, som fallit under deras dom, undergå de grufligaste marter.

Ingen embetsman, till och med vid hofvet, har någon lön, utan de lefva af pålagor och skänker, dem de erhålla af hvar och en, som vänder sig till dem om något bistånd. Alla söka att samla sig rikedomar, och hvar de få höra att någon besitter förmögenhet, veta de genast att finna medel att aftvinga honom en del af densamma. Men ofta få de som på sådant vis förvärfva sig förmögenhet blott en kort tid njuta af densamma: oförmodadt kommer ett bud från kejsaren, som anklagar dem för en förbrytelse eller ett misshagligt förhållande och rycker ifrån dem deras egendom, hvilken herrskaren låter dem förstå icke är dem till nytta, emedan den är större än som nödigt är till lifvets uppehälle. Den måste derföre läggas till den Mahommedanska skatten, dit den ock blir öfverflyttad, i stället för att återställas till sin första egare. Kejsarens inkomster äro betydande: man uppgifver dem mycket olika; men det minsta beloppet jag hört uppgifvas motsvarar ungefär två à

tre millioner Riksdaler banko i Svenskt mynt; utgifterna till 600,000 à 700,000 R:dr. Om detta än icke kan uppgifvas annorlunda än på höft, så finner man dock, att inkomsterna äro ofantliga i förhållande till landets folkmängd, hvilken af nya författare antages gå till omkring 6,000,000.

I hvilken belägenhet det stackars folket måste befinna sig, som skall på alla möjliga vis tillvägabringa denna inkomst, är lätt att sluta af hvad jag redan anfört.

Nu blott några ord om hvad som rörer innevånarnes seder och lefnadssätt:

Tryckt af en despotism, som här utöfvas med verklig tygellöshet, saknar Maroccanaren all hederskänsla, är misstrogen, listig, krypande, der han tror sådant lända till sin fördel; men stolt och grof, der han utan fara tror sig kunna våga sådant. I sin okunnighet föraktar han alla andra nationer och anser ett vänskapligt, höfligt bemötande såsom tecken till fruktan. Hämdgirighet, blodtörst och andra djuriska passioner beherrska honom. Han sätter ringa värde på menniskolif.

Hvarje individ ådagalägger i olyckan stor själskraft: aldrig förtvifla de; intet kroppsligt lidande, intet missöde, vore det än aldrig så stort, aftvingar dem någon klagan; i allt äro de undergifna Guds

vilja och vänta med tålamod på förbättring i sin belägenhet.

Deras klädedrägt förblifver alltid en och densamma och är föga underkastad modets vexlingar; de förnäma hafva dock finare och vackrare tyg i sina kläder än de fattiga. Såsom ogifta gå de med blottadt hufvud; de gifta begagna en röd yllemössa, kallad *Sesia*. En Scherif, Reis, Kaid o. s. v. lindar ett stycke hvitt tyg deromkring och gör deraf en *Schéd* eller *Amama* (Turkarnas turban).

På kroppen bär man en skjorta med långa, vida ärmar, deröfver en kaftan eller ett slags väst, stundom lång, stundom kort, vanligtvis försedd med ärmar och merändels af rödt, blått eller grönt tyg, ofta randigt. Framtill är den försedd med små, tätt sammansittande knappar. Kaftanen omgördlas med en *Hazem*, ett bredt sidenskärp, tillverkadt i Fez, eller en *Modhema*, en bred lädergördel. I stället för kaftaner bära några en ylleväst utan ärmar, *Keseh*. — Så snart de begifva sig ut, kasta de öfver sig en *Hæik*, ett stycke hvitt tyg af ull eller linne, merändels sju alnar långt och tre alnar bredt, hvilken tjenar de fattiga i stället för alla andra kläder, och om natten nyttjas till täcke. De mera välmående bära öfver haiken, vid dåligt väder, en *Zolhám*, en yllemantel med kåpa. Benkläder af hvitt linne äro icke sällsynta bland de förmögnare. Ingen nyttjar strumpor, men hvar och en bär tofflor.

Männerna nyttja dessa merändels gula, qvinnorna röda.

Alla bära dolkar, som hos de förnäma äro mycket präktiga; soldaterna begagna sablar.

Äfven qvinnorna bära haik, men på annat sätt än männerna; de fästa den ihop öfver bröstet med hakar af silfver, vid hvilka en kedja är fästad. Många bära haiken på bara kroppen, andra nyttja derunder en väst utan ärmar, eller med vida sådana, och stickad med guld och siden. Äfvenledes bära många en kaftan och derpå ett öfverplagg, *Monsoria*, af linne. De gifta få icke låta sitt hår synas, utan hölja det i en silkesslöja, *Abruk*, och pryda sig med en hufvudbindel, *Azéba*, som är besatt med dyrbara perlor och dukater. Örhängen med äkta eller oäkta stenar äro ett omtyckt smycke, äfvensom perlband om halsen med dervid hängande dukater eller silfverplåtar: äfven bära de gerna snören af koraller; likaledes ringar på armar, fingrar och ben. — De ogifta låta sitt hår nedhänga i flätor öfver ryggen. De rödsminka sina kinder och måla med antimonium streck eller punkter på halsen. För att gifva ögonen mera glans och förhöja deras uttryck, bestryka de den yttersta kanten af ögonlocken med en matt mörk färg, som kallas *Kohol*. Härigenom förskönas ögonen verkligen mycket. De likna då solen klar emellan moln och hafva en brännande verkan, såsom en författare ut-

trycker sig. Jag är öfvertygad om, att de vackra Judinnorna i Tanger äfven begagna sig af denna list, för att eröfra skönhetens pris, ty jag kan ej på annat vis förklara det besynnerliga uttryck jag funnit i deras ögon, och som genast frapperade mig, när jag första dagen satte min fot på Afrikansk jord. Det finnes äfven ögon i Europa — mina ärade läsarinnor — och deribland sådana som tala den allra vackraste Spanska..... eller hvarföre icke Svenska; men jag hade aldrig förr sett ögon som tala Arabiska. Det var nu åter något helt annat, och rätt intressant att erfara. — Äfven måla de fötterna, flata handen och naglarna med en brungul färg, kallad *Henna.*

Ju fetlagdare ett fruntimmer är, desto skönare anses hon, och en fullkomlig skönhet bör af denna orsak knappt kunna gå, samt dessutom hafva rödgult hår. Så snart en Morinna lemnar sitt hus, inhöljer hon sig så helt och hållet i sin haik, att knappt ögonen synas. Detta är för en främling ett rätt förargligt bruk; ty hvem undrar väl på, om man skulle hafva lust att bland sina öfriga rön äfven lägga det om täcka könets utseende i de länder man besöker, om icke af annan orsak, åtminstone för att derom kunna berätta litet för sina hemmavarande landsmaninnor. Trots den förargliga haiken, har jag dock lyckats att få se åtskilliga af de Arabiska skönheternas fula ansigten, och — jag tror jag berättade *just*

nu, att de icke voro vackra. Men de vackra?... de trycka den hemlighetsfulla haiken så hårdt öfver näsan, att det säkert värker dervid. O Gudar, hvilket bruk! Jag reser aldrig till Afrika mer!

På landet kläder sig folket nästan på samma sätt, men enklare och fattigare. Der beslöja sig qvinnorna vanligtvis icke. I vissa trakter sminka de sig, i andra måla de svarta streck och punkter på näsan, kinderna och pannan; hos flera stammar är det öfligt att tatuera sig i ansigtet, på halsen och bröstet.

Morernas måltider äro vanligtvis trenne: frukost, middag och qvällsvard. Till frukost äta de ett slags varm soppa, *kasu*, hvilken består af mjöl, vatten, salt och något olja. Till middag äta de vindrufvor, fikon, meloner, tillika med bröd af hvete eller korn. Om aftonen hafva de sin hufvudmåltid: dertill bereda de sin *kuskus* eller *kuskuso*, som tillagas af många ingredienser, deribland kött, ägg och mjöl. Landtfolket äter nästan icke annat än ett slags kakor af kornmjöl; *kuskus* är hos dem en läckerhet, kött hafva de sällan och de försmå icke kamelkött, ja de förtära till och med räfvar och kattor. — Morerna äro mycket måttliga i afseende på mat. Deras vanliga dryck är mjölk och vatten, äfvenledes kaffe. Man hör dem icke heller begära af någon *drickspengar*, utan *köttpengar*.

Emedan det är förbjudet att dricka vin, och de likväl hafva begär att på något sätt rusa sig, så tugga eller röka de bladen af en ört, liknande hampa, hvilken kallas *Haschischa*, eller taga de opium, och försjunka i ett tillstånd af hänryckning.

Något sällskapslif emellan könen finnes icke. Det anses till och med opassande att fråga en man, huru hans hustru mår; man frågar blott hur det står till i hans hus?

Att sörja för morgondagen, faller aldrig en Arab in; derföre gifta de sig ock mycket unga, utan att ega någonting och utan att idka något yrke eller handtverk. Deras tarflighet lättar äfven, i detta fall, de husliga bekymmerna. När någon vill gifta sig, vänder han sig till flickans fader — henne sjelf har han kanhända aldrig sett — eller till den som är i faders ställe; och äro de å begge sidor välmående, så bestämmer brudens fader något till hemgift, och friaren utlofvar en summa, ifall han skulle vilja skilja sig vid sin maka. Blir man på begge sidor ense om vilkoren, så låter man genom en offentlig notarie uppsätta ett kontrakt, och derpå blir högtiden, efter någon tid, firad. Brud och brudgum draga med festlig ståt igenom staden, den förra på en mulåsna i ett slags bur, som öfverallt är betäckt, den sednare till häst, omgifven af sina vänner, hvilka jubla och afskjuta skott, samt af musikanter och trumslagare. Slafvinnor

följa efter med anrättningarna, som höra till gästabudet. Sedan detta är slutadt, öfverlemnas bruden till föräldrarna, och nu har den unga mannen rättighet att se sin brud. De gifta sig sålunda med hvarann, som det synes, på god tro till sina föräldrar eller anhöriga. Men för det mesta kan man taga för afgjordt, att bruden mången gång förr har sett sin man. Äfven denne bör väl ej vara i okunnighet om hennes utseende; ty qvinnorna gå vid barndomsåldern alltid obeslöjade, och alldenstund man i detta land gifter sig mycket tidigt (flickorna stundom vid 12:te och gossarna vid 14:de året), så kan friaren väl göra sig begrepp om sin utvaldas utseende, då han sedermera väljer henne till sin maka.

Enligt lag får en man hafva till och med fyra hustrur; men sällan begagnar man sig af denna rättighet i hela dess utsträckning. Äktenskapsskilnader möta ej många hinder och förekomma ofta. Bland de förmögnare tillbringa qvinnorna sin mesta tid i vällefnad och med att smycka sig. De husliga göromålen förrättas af slafvar och slafvinnor. Blott få af dem förstå att sy och spinna.

Kortspel begagnas af Morerna såsom tidsfördrif, ehuru det i lagen är förbjudet. Egentligen är blott schackspel tillåtet. Landtfolket älskar äfven hasardspel och nyttjar i stället för tärningar små benbitar, och i stället för bägare sina tofflor. Musik, dans och

skådespel frågar Moren ej mycket efter; en hustru, en häst och en bössa äro hans önskningars mål, och att ernå dessa är hans sträfvan.

Judarne lefva i Marocco i det svåraste förtryck och blifva af alla misshandlade. De äro ålagda att bära en egen drägt, som skiljer dem ifrån Mahommedanerna, och hvilken är nästan helt och hållet mörk, samt ganska ful. När de gå förbi en moské eller någon förnäm musulmans boning, måste de taga af sig tofflorna, och äro de ridande, måste de stiga af; andra dylika förödmjukelser att förtiga.

De judiska qvinnorna äro vackra; och jag har i Tanger sett judinnor, som varit verkliga skönheter. Deras drägt är i sitt slag äfven mycket vackrare än männernas. Här såsom öfverallt är handeln detta folks förnämsta näringsgren, ehuru äfven åtskilliga individer försörja sig med något handtverk.

Vid besök hos tvenne af de förnämsta judfamiljerna i staden, dels för att skaffa mig begrepp om det inre af deras boningar, dels i egenskap af läkare, för att, enligt begäran, taga kännedom om en patient, som var illa sjuk, fann jag en ganska egen och till och med pittoresk stil vara rådande inom deras gårdar. En obetydlig port eller dörr leder in till den inre gården ofta genom en smal förstuga eller portgång. Men så snart man satt sin fot inom porten, finner man, att den osnygghet och smaklöshet, som

synes råda på gatorna och det yttre af husen icke får sträcka sig *inom* gårdarna. Sjelfva portgången är både till golf och väggar målad med brun färg och vackert belagd med ett slags mosaik af bränd lera, glaserad såsom våra vanliga lerkärl, och kolorerad i många olika färger. På samma sätt finner man äfven den inre gården, dörrposterna, som leda till rummen och deras golf till större eller mindre del prydda. Allting annat, ordnadt efter samma smak, gjorde att dessa boningar föreföllo mig rätt trefliga, på samma gång som de öfverraskade mig med en hittills för mig alldeles ovanlig stil.

Jag har sedan fått upplysning om egentliga orsaken hvarför man i Moriska städer aldrig frågar efter att gifva det yttre af husen en omvårdnad, som motsvarar det inre och bidrager till stadens förskönande — om man eljest hade råd härtill. En vacker byggnad skulle, nemligen, alltför mycket fästa kejsarens eller hans styrelses uppmärksamhet, och, vittnande om egarens förmögenhet, vara ett säkert medel att framkalla den nådiga landsfadrens befallning, att för dess räkning plundra huset, utan vidare omständigheter.

19.

SEGLING TILL MARSEILLE.

Stormväder — Afsegling till Gibraltar — Afsegling till Marseille — Vacker segling — Sjödimma — Ankomst till Frankrike och Marseille — Karantän — Stormväder.

Medelhafvet, den 12 Mars. — Vårt uppehåll på Tangers redd kom att blifva längre än vi hade väntat; men lyckligtvis icke mycket öfver en vecka, hvilket dock redan var nog, för att göra oss mätta på denna del af Afrika. En nordvestlig storm, som rasade i flera dagar, med oupphörliga regnskurar, gjorde vår vistelse på den öppna redden ganska vådlig, så att vi i hvarje ögonblick voro beredda på, att nödgas lemna vårt ankar och försöka gå till segels, för att icke blifva kastade på land och göra skeppsbrott. Fregatten, som låg längre ut och hade att kämpa med en ännu svårare sjögång, måste äfven verkligen gå till segels. Den begaf sig inåt Medelhafvet.

Jag har redan nog beskrifvit huru obehagligt sjömanslifvet är i sådana stunder, och vill blott tillägga, att det lugn och den vackra väderlek, som följer på ett sådant oväder, har med sig ett behag, som menniskorna på land icke ens kunna föreställa sig.

Efter flera dagars fortsatt storm förändrade sig väderleken, den 9, och den 10 lyftade vi ankar, för att i Gibraltar förstärka vårt proviantförråd. Efter att hafva provianterat och rustat oss för en längre segling, lemnade vi åter nyssnämnda ställe i dag, kl. 2 e. m. Vinden var sydostlig, men strömsättningen hjelpte oss ändå snart igenom sundet.

Man är vanligtvis mycket hemlighetsfull i afseende på ett örlogsfartygs destination; men som nu fiskmåsarna i Medelhafvet, liksom annorstädes, icke kunna tala, och vindarna här icke förstå Svenska, så gör det ju ingenting, om jag förkunnar med hög röst, att vi äro på väg till Marseille.

Det har nu på aftonen börjat regna, och Gibraltar får förlåta mig, att jag icke varit uppe på däcket, för att helsa det: *god natt;* jag vill i stället, i morgon, helsa hafvet: *god dag.*

Den 13, kl. 7 e. m. — Vinden, som under förliden natt somnat af, vaknade åter på förmiddagen till en frisk vestlig bris, hvilken hela dagen fortfarit, och hvarunder vi gjort en ovanligt snabb segling. Väderleken är vacker. — Jag har stundtals stått uppe

på hytten, eller vid relingen och skådat ut öfver det vida elementet, hvars gräns är himmelens ring — dender underbara, hemlighetsfulla, som vi alltid se, men aldrig hinna; dender oefterhärmliga, hvars gestalt ingen tafla rymmer, hvars färger, blandade af luft och vatten, ingen målare efterbildar och intet språk skildrar.

Detta tidsfördrif ombord på ett snabbseglande fartyg är i synnerhet behagligt, när vinden är god och en kraftig bris fyller seglen, då kölen skjuter fram som en skarp knif i det klara elementet, och ett snöhvitt skum fräser kring bogen, såsom seglade man öfver ett haf af champagne. Vi äro ju ock på väg till Frankrike: icke underligt derföre, om hafvet skummar. Ifrån en himmel, som icke skuggas af ett enda moln, strålar solen, så mild, som på en sommardag i Sverige, och dess strålar återkastas af det skimrande hafvet, så starkt, att man icke vet hvilkendera skall kallas vackrare, lufthimmeln eller vattenhimmeln.

I förmiddags sågo vi en skymt af Afrika. Sjelf liknande ett aflägset moln, var detta land svårt att upptäcka bland horisontens dimmor, och det förlorade sig äfven snart bland dessa. — På eftermiddagen hafva vi åter sett land i norr: det var troligtvis Granadas höga snöberg, hvilka på detta afstånd ännu kunna synas, när luften är klar.

Den 15, kl. 4 e. m. — Vår segling har alltjemt fortgått med »fördevind». En stark aftonrodnad med mycket guld och purpur tycktes i går bebåda storm; men Neptun står oss ännu bi och Eolus har icke mer än lagom öppnat sina säckar. Detta är ganska hyggligt af Olympens gudar, och vi dricka derföre ofta deras skål vid gunrumsbordet, sjungande med Bellman: »hela Olympen, gutår i min vrå!» — Saken är ock den: vi hafva aldrig förtörnat den stolta Juno, aldrig heller röfvat ur en enda hamn någon skön Helena; och att vi tagit med oss ett dussin turturdufvor, såsom minnen från Tanger — deruti ligger väl ingenting ondt. Minerva muta vi med studerande i en och annan nyttig bok, och Venus — hon kan omöjligt annat än vara bevågen ett gunrum af 15 unga militärer!

Efter midnatt passerades ön Formentera; i dag, vid middagstiden, hade vi Majorca rakt i norr om oss, och vi hafva redan börjat hålla mera nordlig kurs, ämnande att gå öster om denna ö. Dagen är klar och vacker. Blott en enda seglare har visat sig på tvenne dygn; det var ett Danskt barkskepp, som helsade oss med sin röda och hvita flagg och naturligtvis fick en blå och gul helsning tillbaka.

Den 16, kl. 9 e. m. — Ännu beständigt samma gynnande vind och samma vackra väderlek. Vi hafva redan tillryggalagt mer än två tredjedelar af vägen.

Minorca syntes i förmiddags, såsom ett dunkelt moln vid nordvestra horisonten. »Hvilket skönt väder, hvilket leende haf och hvilken vacker segling!» äro ständigt återkommande utrop, när vi råkas på däck om morgnarna. Men jag hör vågorna sorla med ökad oro omkring fartygets bog, jag märker min lilla hytt börja röra på sig litet mera än vanligt, dess fogar börja skälfva och knarra, jag måste hålla mig fast vid bordet, för att kunna skrifva; hvem vet hvad natten förer i sin svarta sköld? Kanske är det blott en »resonnabel kultje», som tycker att vi borde komma ännu litet hastigare fram, för att få njuta några dagar längre af Marseillerlifvets behag, eller — kanhända en af detder följet, som man kallar equinoctial-stormar, och för hvilka seglaren härstädes bär så mycken fruktan. Dessa pläga infalla vid denna tid och de hafva en kär tummelplats i den stora Lyonska bugten, dit vår kosa nu går:

»*And though 'tis true that man can only die once,*
»*'tis not pleasant in the Gulf of Lyons.*»

Men hvarföre icke, hellre än att inbilla oss motgångar, förtrösta på lyckan, som hittills följt oss så vänligt och fladdrat kring oss i dufvohamn under vår hurtiga segling? När jag satte min fot för första gången på detta gungande golf, beslöt jag att lemna qvar på land detder utnötta plagget, som man benämner fruktan, och som gagnar till intet, när man

begifvit sig ut i den vida oceanens sköte. Den Mäktige, som skickar stormen, kan äfven sända lugnet; utan hans vilja rörer sig ej en våg, slocknar ej en bubbla vid stranden. —

Lyonska bugten, den 18, kl. 10 f. m. — Väderleken har slagit om sedan gårdagen. Det blef ingen storm utaf; vi hafva nu snarare för litet vind i seglen. Luften är dimmig och ett fint regn fördunklar stundom hafvets yta. Hela denna vida rymd, blå såsom himmelen och klar såsom den, när vädret är vackert, är nu öfverdragen af en tung, blygrå färg, åt hvilken den lätta vinden förgäfves söker gifva något behag genom de små böljor han väcker till lek och dans för sina vingars sus. Ty när himmelen mörknar, mörknar äfven hafvet; en trogen bild af förhållandet emellan vårt samvete och vårt hjerta.

Samma dag, vid middagstiden. — Genom regnskurar och dimmor hafva vi ändtligen nu hunnit i sigte af det Franska landet; men det visar sig för oss i det tjockaste töcknet så oigenkänneligt och dunkelt, att det skulle vara mycket vågadt, att utan lots löpa in i Marseilles hamn. De tvärstupande hällar, som här och der med sina skarpa kanter skymta fram ur dimman, lofva oss ingenting godt, om vi skulle taga miste om kosan. Ett och annat kanonskott är redan aflossadt, såsom signal för lotsarne vid kusten. Få se om någon behagar taga åt sig in-

viten . . . . . Tyst! hvad var det som plaskade derborta i tjockan? En liten båt skymtar fram.

Ah, venez, venez! êtes vous pilote?

Non, monsieur; je suis pêcheur.

Eh bien! c'est la même chose; vill ni inte visa oss vägen till Marseilles hamn, åtminstone till dess vi kunna få någon lots. Ni får betaldt derför. —

En fiskare låter inte säga sig sådant två gånger; och en korvett med kunglig Svensk örlogsflagg är en alltför god fisk att låta gå af kroken. Det klingande löftet gjorde hans syn skarpare än örnens (han skulle hafva kunnat se vägen igenom en dubbelt så tjock dimma); han utpekade för oss den kosa vi skulle taga, lade till med sin lilla båt vid fartyget, skickade derpå upp sina stora, oformliga träskor, och kom så sjelf efter.

Eftermiddagen, kl. 4. — Vi ligga för ankar. — Komna närmare staden, fingo vi besök af en lots, hvilken öfvertog fiskarens befattning; och innan kort sågo vi ett bogserångfartyg förspändt för korvetten, hvilket hjelpte oss in igenom hamnens smala mynning. Således har hela seglingen från Gibraltar till Marseille, upptagande en sträcka af omkring 150 Sv. mil, försiggått på den korta tiden af 6 dagar. Hvilken skulle väl, denna årstid, som är så utmärkt af täta stormar och ombytliga vindar, hafva vågat hoppas något sådant!

Marseilles hamn, den 20 Mars. — Således äro vi nu ändtligen framkomna till den ort, dit vi under nära ett halft års tid förgäfves blickat; och der ligger nu framför oss vårt förlofvade land i glorian af alla de vackra föreställningar, som vi gjort oss om denna Medelhafvets största handelsstad. Men ack! midt i denna gloria — eller kanhända något till venster — framskymtar, vid ena stranden af hamnen, ett så kalladt karantänshus. Så snart vi hade ankrat, begåfvo sig tvenne personer, bland hvilka undertecknad var den ena, till nyssnämnde ställe, för att uppvisa det från Gibraltar medförda sundhetspasset. Man frågade oss, huru länge korvetten legat i Gibraltar, m. m.; och efter att hafva blifvit upplysta om, att vi till sistnämnde ort hade anländt ifrån Tanger i Afrika, svarade man oss helt lugnt:

»Korvetten får 7 dagars karantän.»

Vi trodde i början, att våra öron hörde orätt; ty något sådant kunde vi omöjligen vilja föreställa oss, alldenstund vi medförde sundhetspass ifrån den af oss sist besökta orten.

»Hvad behagas?»

»Korvetten får 7 dagars karantän, eftersom den så nyligen besökt Afrika.»

I sanning en präktig *skänk* och som dertill var kryddad med den bestämda tillsägelsen, att vårt fartyg, innan aftonen, skulle utlöpa ur hamnen, för att

lägga sig vid ön Pomegue, Marseilles rätta karantänsplats. Men hvad var att göra? Man måste finna sig i sitt öde. På köpet fingo vi i sällskap tvenne karantänsvaktmästare med krokiga näsor, hvilka under karantänstiden skulle hålla oss under bevakning — för öfrigt rätt hyggliga karlar, gubevars! med blanka knappar i rocken — och derpå rodde vi tillbaka till korvetten efter *väl* uträttade värf, fast med kanhända något längre fysiognomier än då vi lemnade den.

Detta missöde, bekantgjordt af oss på korvetten, väckte upp ett moln af häpnad i allas blickar, ur molnet blixtrade det, diverse böner lästes öfver alla karantänsplatser i verlden, och vinden, som förut varit temligen stilla, började susa i tacklet med mer och mer ökad oro, till dess den under påföljande natten öfvergick till fullkomlig storm. — Under hela gårdagen fortfor stormen att blåsa så häftigt, att det var oss omöjligt att komma ut ur hamnen; den har ock ännu mer tilltagit under sistlidne natt. Vi ligga således, på Eolus's befallning, qvar i hamnen, till trots för alla karantänslagar, men äro förbjudna all omedelbar kommunikation med staden.

Det är verkligen någonting besynnerligt, att vara förflyttad ända inom gränsorna af en så stor stad, som den ifrågavarande, och ändå icke på ringaste sätt få deltaga, eller ens blicka in uti det mångfaldigt skiftande lif, som rörer sig derinne. Igenom en skog af

master och rår framblickar den tätt byggda staden, helsar oss med sina tornspiror, tillropar oss ett vänligt välkommen med sina hoteller och kaféer, samt eldar vår nyfikenhet med sina talrika butiker och sin vimlande menniskomassa. Men här stå vi, som Tantalus, fastbundna, och sträcka våra händer förgäfves efter alla de herrligheter, som hänga nästan öfver våra hufvuden. Hvar och en har naturligtvis sin egen smak; men alla komma vi dock öfverens deruti, att det kunde vara rätt roligt, för ombytes skull, att sitta derborta på »*Café de polka*», som med sin stora skylt skimrar fram bakom de främsta fartygens master, och att få sig en kopp riktigt godt kaffe *med* grädde, ty på längden blir denhär svartsoppan, som ombord kallas kaffe *utan* grädde, litet tråkig. Man har dock ej mera roligt, derför att man blir ledsen; af denna orsak ser jag helst vår motgång ifrån en komisk sida, förnöjande mig med att gifva akt på huru kamraterna, hvar och en efter sitt lynne, gnola variationer på det gemensamma themat: anfäkta den karantänen!

»Mamma, hvad få vi till middag i dag?»

»Salt kött och 'manöversoppa'.»

»O gudar! *Encore une semaine de* salt kött och manöversoppa!» Har jag icke nog länge varit förnuftig vid salt kött och manöversoppa, utan måste blifva det i ännu en hel vecka! Anf— den karantänen!

»Nå än jag då, som inte har några cigarrer qvar.»

»Nå än jag då, som inte har något snus!»

»Prosit!»

»Har ni hört, att det skall blifva en präktig concert i staden, i afton? Åtminstone säger den ena karantänsvaktmästaren så.»

»Jag har icke haft den äran att tala vid våra fångvaktare ännu; blott vid dender arma fiskaren, som lotsade oss in till hamnen. Jag tycker verkligen det är synd om honom, den stackarn!»

»Hur då? Hvarföre är det mera synd om en fiskare än om, t. ex., dig och mig?»

»Jo, ty ser du, naturligtvis kunde han ingalunda föreställa sig, att han skulle åläggas att genomgå sju dagars karantän på det fartyg, som han händelsevis kom att lotsa in till Marseille. Hans hustru hade kanhända, i samma ögonblick, som vi löpte in i hamnen, hemma i sin låga stuga satt grytan på spisen, färdig att emottaga fisken, som hennes man skulle komma hem med, inom några timmar; och hvad skall hon väl nu tro, när han så länge uteblifver, helst sedan det har blåst upp till en sådan förfärlig storm?»

»Jaha! Hon tror väl att han ligger i sjöbotten, om han ej kunnat lyckas hålla sig uppe med sina ofantliga träskor — hvilka dock tyckas vara ett par *goda räddningsplankor.*»

»Nånå! så blir väl återseendet en gång så mycket kärare.»

Såder ungefär fortgår samtalet. Hastigt kommer ett bud ner till mig, ifrån kamraterna på däck.

»Hvad vill man? Har någon slagit sig?»

»Nej, men doktorn skulle komma upp att höra hur man sjunger Marseiller-marschen.»

På sidan om oss ligger en rad med krigsångfartyg, stora, ståtliga drakar, med den trefärgade flaggan, svajande från aktern. Ett hurtigt lif synes råda på dem, ty hvarhelst Fransmän finnas, der finnes lif och munterhet. Den verldsbekanta *Marseillaisen* höres nu derifrån bryta sina vilda tonvågor mot stormens ilar, och den inspirerade besättningen vandrar i en rask marsch omkring på däcket.

Men, efter vi nu äro uppe i friska luften igen, så låtom oss kasta våra blickar, en stund, ut ur hamnen åt sjön. Outtröttligt rasar den häftiga stormen, vräkande vågor öfver vågor framför sig, i det vildaste raseri, och insvepande luften i hvirflar af yrande skum, så att de aflägsna stränderna gömmas bakom en hvit slöja, liksom nordens skogsbackar bortgömmas, när »snöyran» flyger fram öfver dess vintriga slätter. — Ur denna rök eller dimma framkomma oupphörligt seglare, jagade af stormen och med bottenrefvade segel sökande sin tillflykt i den goda hamnen. De förefalla mig som darrande, förskrämda

fåglar, eftersatta af en mörkvingad örn, eller skygga hindar, jagade öfver skrofliga klippspetsar af blodtörstiga jägarskaror. Och när jag ser dem lyckligt undankomma förstörelsen, styra in i hamnen och med redan sagtad fart gunga fram förbi oss, för att fälla ankar vid vår sida, erfar jag samma känsla, som när, i min barndom, höken jagade mina dufvor, och jag såg dem, lyckligen undkomna, slå ner vid mina fötter, ännu skälfvande af skrämsel.

Det är en storartad scen, som i denna stund spelas framför våra blickar i *Golfe de Lyon;* men vi tacka Gud att vi slippa vara med såsom personer i pjesen. — Här fattas ej en gång theatralisk belysning, ty vid hvarje häftigare il skimra omkring oss talrika regnbågar öfver vattenytan, bildade af solstrålarnas brytning emot det yrande skummet.

Hvilken lycka, att vi väl hunnit i hamn, innan detta oväder började! Hvar hade vi eljest nu varit? Detta är svårt att besvara. I lyckligaste fall, midt ute på hafvet, jagade vind för våg med kanhända slitna segel och brutna rår; eller, i sämre fall — — det är mycket kallt i dessa dagar; men kanhända känner man ej kylan, då man drunknar, krossad emot klippor.

När jag, i midnattens stund, blifvit väckt ur min slummer af stormens vilda tjut och af böljornas slag

emot den tunna brädväggen, som skiljer min hufvudgärd ifrån djupet, har jag haft ett serdeles godt tillfälle att göra betraktelser öfver sjömannens äfventyrliga och oroliga lif.

20.

NÅGRA ORD OM MARSEILLE OCH VÅRT UPPEHÅLL DER.

Förf. blir narrad April — Slut på karantänen — Stadens folkmängd och utseende — Våra tidsfördrif — Theatern — Kathinka Heinevetter — Jenny Lind — Några ord om »modern musik» — Hôtel Dieu — Nunnorna sjuksköterskor — Helsotillståndet i staden — Landet kring Marseille — Chateau d'If.

Den 2 April. — Det dato jag här nedskrifver utvisar, att vår karantän icke endast är slut för längesedan, utan äfven, att vi i åtta dagars tid varit i direkt gemenskap med Marseille. Ingen undre dock på, om, under dessa dagar, pennan fått hvila; fötterna hafva varit i så mycket större verksamhet. Men undertecknad blef i går narrad April på ett så eget vis, att derigenom hans vandringar på Fransk jord för denna gång synas vara med ens afbrutna.

Sedan karantänen upphörde, hafva vi halat oss längre in i hamnen, så nära kajen, att om någon nyser ombord, kan man helsa honom »prosit» från

land. För att komma till fartyget behöfver man blott stiga ner i någon af de små båtar, hvilka ligga tätt vid hvarandra emellan detsamma och landet. När jag i går afton skulle gå ombord, vrickade jag min fot, då jag hoppade ner i en af båtarna, ty en åra hade helt försåtligt lagt sig i vägen för mig. Det är af denna anledning jag nu sitter beskedligt hemma och skrifver. Nåväl: det kan ock vara tid på; jag har ju icke ännu nämnt ett enda ord om våra öden i Marseille.

Ändtligen blef vår fångenskap slut, den 24 dennes, och vi fingo hissa ner den gula karantänsflaggan, kl. 8 på morgonen. Med hvilken sinnesstämning vi gingo i land behöfver jag ej omtala; är hafvet enformigt och lifvet derute likaledes, så måste alltid dessa stunder vara högeligen efterlängtade af sjömannen, då han åter får beträda jorden, får sätta sina fötter på det golfvet, som ej vaggar, och blanda sig in i vimlet af sina bröder menniskorna, de må nu för öfrigt tala hvilket språk som helst och möta honom med vare sig blå eller svarta ögon.

Den hemlighetsfulla slöjan, som i en hel veckas tid hade bortgömt staden för våra ögon, var således undanröjd; och jag kan redan för mina läsare berätta något om, huru Frankrikes äldsta stad ser ut. Som den rymmer en folkmängd af ungefär 150,000 menniskor, så måste den vara temligen vidsträckt. Dess

hus äro i allmänhet höga, och den är ganska jemnt bebyggd, hvadan arealen af hela staden ändå icke går upp emot t. ex. Stockholms, ehuru stor skilnaden är emellan dessa begge städers folknummer. Den innesluter hamnen i en hästskoform och är sjelf omgifven på närmare eller fjermare håll af höjder, hvaribland de som ligga närmast staden och inloppet till hamnen ega ganska vackra partier, hvilkas pittoreska anblick ännu mer förhöjes genom de här och der kringspridda byggnader, som skimra på de luftiga kullarne. Serdeles vackert framställer sig ett kapell: *Nôtre Dame de la Garde*, som är beläget till höger om hamnens inlopp, på det så kallade Heliga berget. Man har derifrån den vackraste utsigt, dels öfver hafvet, dels öfver hela Marseille och dess omgifningar ända bort emot den aflägsna bergskedja, som bildar ramen till Marseillerdalens stora, af hundradetals landtgårdar skiftande, tafla.

En del af Marseille — den så kallade gamla staden — är hopträngd och oregelmessigt byggd, osnygg och mycket folkrik; men den nya staden, deremot, är regulier och utmärkt af stora, sköna hus, breda gator, vackra, trädplanterade promenadplatser, och handelsbodar, prunkande af rikedom och prakt.

Ibland det, som först faller i ögonen på den från hafvet ankommande främlingen, är en ofantlig mängd af fartyg, som uppfylla den i sig sjelf stora, men för

en sådan betydande handelsstad alltför litet rymliga hamnen. De ligga i flera rader utanför hvarandra, så tätt hoppackade som det är möjligt. Breda, vackra kajer svänga sig rundt omkring hamnen, omgifna af varumagasiner, skeppsvarf och salubodar.

Oaktadt sin storlek och sin betydande folkmängd tyckes icke Marseille hafva serdeles mycket, som i längden kan tillfredsställa andra intressen än handelns, men man får dock medgifva, att åtta dagars vistelse i en sådan stad är alltför kort, för att derefter bedömma densamma i afseende på dess inre lif. Emedlertid hinner man likväl emottaga en hel mängd intryck, hvilka, sammanlagda till ett helt, gifva en bild med tillräckligt bestämda drag, för att man derefter temligen klart må kunna uppfatta egendomligheterna af hela det ifrågavarande stadslifvet.

Marseille har sin förnämsta prägel af den betydliga handel, som här blomstrar. Närheten till Toulon och den direkta förbindelsen med Algier har dock lagt in en främmande tillsats, har skarfvat in en hop brokiga stycken af ett annat slag uti sjelfva detta handelslif. Man ser här en stor mängd uniformer vimla, och stöter ofta på ett stycke Afrika midt ibland produkterna af den Europeiska kulturen, klädt i turban och vida, svala kläder. Här möter man en skara moderna franska krigare i enkel drägt, hårdt snörda och rörande sig såsom målade träfigurer med

qvicksilfver uti och litet guld utanpå; här åter några turbanbeprydda gestalter, skäggiga och mörkhyade, såsom öknens barn; och främlingen studsar vid den i ögonen fallande kontrasten. Följer han med nogare granskning dessa sistnämnda figurer, så finner han hos dem någonting så obekant i deras gestalter, att han ej rätt vet till hvilken verldsdel han vill hänföra dem. En och annan Mohr, som kanske i detsamma vandrar förbi honom, gifver ännu bättre tillfälle till jemförelser, och han slutar med att fråga sig sjelf: äro de mahommedaner eller kristna, dessa besynnerliga skepnader. De blanka Europeiska stöflorna afsticka på ett märkligt sätt emot de österländska benkläderna och turbanen; och den nätta tröjan i Grekisk snitt, med sina sirliga broderier, och det kring en smidig midja behagsjukt knutna bältet med sin nedhängande, Turkiskt krökta sabel, framställa för ögat en högst fantastisk drägt, som ovillkorligen framkallar den fråga: till hvilken aflägsen vrå af verlden månde dessa menniskor höra? Och det svaras då: det är en *Spahis*, d. v. s. ett slags kavallerist vid den Franska arméen i Algerien. De äro raska bussar, dessa Spahis, och det tillhörer deras krigareegenskaper, att aldrig gifva eller taga pardon. Deras chef heter Jussuf; vi känna honom och hans bragder redan genom tidningarna; men Abd-el-Kader känner honom ändå bättre.

Vår trefnad här har förnämligast framkallats af nyhetens behag och den utmärkta vänskaplighet, med hvilken vi blifvit emottagna af en krets härstädes boende landsmän.

När landsmän träffas så långt ifrån fosterlandet känna de sig förenade af mäktiga band; de fråga ej då i allmänhet så mycket efter, om de sett hvarann förr i lifvet, eller om de kunna hafva någon vinst af sin inbördes bekantskap; ett högre intresse talar till dem, gemensamheten i fosterbygd, i språk, i sympathier, ja i anletsdrag och natur; med ett ord: man känner att man är beslägtad med hvarann. Blodet talar, och den vänskap, som så knytes, växer på några få dagar upp öfver till och med den som hemma i fosterlandet haft många års tid på sig att slå rötter och bära blom.

Våra dagar hafva förflutit på det angenämaste sätt under sällskapslifvets förströelser, besök på theatern, vandringar i staden och till och med några turer på landet utom densamma.

Marseilles theater ligger vid en öppen plats, är en rätt vacker och stor byggnad, samt rymmer långt flera åskådare än den kungliga theatern i Stockholm. Men dess inre föreföll mig mindre smakfullt, och de stycken jag sett spelas på densamma, tillfredsställde ej fullkomligt mina fordringar. De voro dock mest lyriska pjeser; och i det fallet har jag hemma i Sverige

redan blifvit temligen bortskämd. Kathinka Heinevetter, en Europeisk ryktbarhet inom den lyriskt dramatiska konsten, är i närvarande stund Marseiller-theaterns primadonna och har här engagerat sig för en längre tid. Denna utmärkta talang har framkallat på scenen åtskilliga goda musikpjeser, och jag har ibland annat varit i tillfälle att se henne i Donizettis opera *La Favorite* och Meyerbeers *Robert le Diable*, af hvilka den sednare dock icke tillfredsställde mig, emedan jag redan i Sverige sett den gifvas långt bättre. Heinevetter har en ren, klar och behaglig röst; den måtte vid tidigare ålder hafva varit ofantligt intagande. Den tyckes mig dock nu understundom sakna den fyllighet och styrka, som i vissa momenter fordras för att gifva tillräckligt uttryck åt all dramatisk sång.

Då jag hör någon utmärkt sångerska, kommer jag ovilkorligen in på jemförelsen med Jenny Lind; icke föranledd af nationalfåfänga, men af den högst ovanliga gåfvan hos nyssnämnda sångerska att lägga en så rik och varm poesi både i sin sång och sitt spel, att nästan alla andra konstnärers prestationer på samma fält, om än aldrig så konstmessigt utförda, med all sin rikedom ovilkorligen måste förefalla temligen andefattiga, när man en gång haft tillfälle att höra denna vår Svenska scens Philomela.

Af det nyss anförda ledes jag in på en fråga, som i dessa dagar för oss utgjort ett samtalsämne.

I de sista numrorna af tidningen Charivari har Mamsell Lind blifvit hedrad med tvenne artiklar, fulla af satir. Satiren är dock egentligen ämnad åt Berlinarne för deras hyllning åt sångerskan. Det ser ut, som vore de konstförståndige vid Seinen litet piquerade öfver att denna talang ej vuxit upp i deras krets, utan i ett land, som efter deras geografi kallas Danmark, men i verkligheten lärer heta Sverge, samt för öfrigt vara ett *terra incognita* för det bildade Paris. Gubevars: det finnes dock undantag äfven bland Parisarne; och man skall kunna träffa personer der, som till och med veta att tala om *Stockholm*, ehuru deras begrepp om denna stad merändels är något sväfvande, liksom om dess slott — hvilket, efter somligas förmenande, skall vara af trä.

När nu Stockholms slott är af trä, så är det icke möjligt att Mamsell Linds röst kan vara af silfver, tänker väl Charivari; och derför få — *Berlinarne* sitta emellan.

Det bästa svaret på de begge satiriska artiklarne vore kanske, att Mamsell Lind reste till Paris och uppträdde på någon af dess theatrar. Jag säger dock med flit *kanske;* ty jag fruktar, att den moderna Franska smaken i vissa fall gjort ett syndafall och

icke vill erkänna något för skönt, om det ej på samma gång är utstyrdt i den vidunderliga drägt, som endast en till öfverdrift stegrad konstfärdighet eller en alla möjliga känslor demoniskt uppskakande fantasi förmår att sammansätta. Eller hvarföre äro Mozarts enkla men sublima skapelser, liksom all musik i den renare stilen, så litet populära i Frankrike, och hvarföre Victor Hugos och Eugène Sues skräckscener de, som mest slå an på den läsande publiken? — Den enkla, sunda spisen smakar icke mera; man vill hafva den kryddad, så att de förslappade nerverna känna af den. Men nu gör vanan, att, hvad som i dag är tillräckligt, är i morgon för litet, och derföre stegrar man konstfärdigheten, tills konsten bryter halsen af sig, och spänner känslosträngarna tills de förlamas af öfverspänning. — Alla äro väl ense om, att Mamsell Linds storhet icke är att söka på detta fält af urartad virtuositet; hennes öfverlägsenhet ligger just i det *naturliga*, *sanna* och *själfulla* i uppfattning och utförande, mer än i konsten att på ett förvånande sätt öfvervinna alla tekniska svårigheter, uti hvilket sistnämnda hon förmodligen lärer stå efter några af Europas första sångerskor. Hennes sång är en gud, men icke en Hinduisk, utstyrd med bjellror och bisarra figurer, utan en gud ur Olympen, en fullvuxen Apollo, der kropp och själ smältit tillsammans i den skönaste harmoni.

Men kanske hon icke ändå skulle göra lycka i *Frankrike*.

I den så kallade gamla staden ligger en annan theater, hvilken jag äfven några gånger besökt; den lyder dock icke under sånggudinnorna, utan tillhör Eskulap och är skådeplatsen för det menskliga elendet. Dess namn är *Hôtel Dieu*, stadens lazarett.

Platsen för Marseilles lazarett är icke synnerligen väl vald, emedan den ligger i den trångast bebyggda delen af staden; men för öfrigt utmärker sig sjelfva byggningen genom sitt betydliga omfång, som motsvarar stadens folknummer. Dess sjuksalar äro mycket stora; kanske alltför mycket; en viss medelmåtta äfven häri torde i mera än ett afseende vara den bästa. Hvad den medicinska sjukvården der vidkommer, öfverlemnar jag dess bedömande till den som fått bättre tillfälle än jag att taga kännedom om densamma. Genom att gå igenom sjuksalarna några gånger, kommer man icke under fund med sådana saker. Men hvad som i afseende på patienternas skötsel förnämligast tilldrog sig min uppmärksamhet var följande:

Sjuksköterskorna härstädes äro allesammans nunnor, hvilka egna sin tid och sina krafter till den vackra befattningen, att tjena sina olyckliga medmenniskor, som kämpa med sjukdomarnas och plågornas förhärjande makter. Samma förhållande lärer vara

allmänt i hela Frankrike. Dessa »*Sœurs de la charité*» bibehålla i utöfningen af sitt nya kall ännu sin nunnedrägt, hvilken på ett vackert sätt vittnar om, att deras förrättning här betraktas som en religionsöfning, icke mindre kristlig än de heliga ceremonierna i klostret. På sådant vis får religionen sin bästa förklaring; på dylikt sätt finner kristendomens stiftare sin vackraste efterföljd. Ej i ord och fromma suckar allena ligger utöfningen af den kristnes kall; men i de ädla handlingar, som växa upp såsom gyllene frukter ur ordens och bönernas blommor.

Det låg något verkligen vördnadsbjudande uti sjelfva åsynen af dessa fromma vårdarinnor, der de i sin enkla, men ändå vackra drägt, med det blanka krucifixet instucket i gördeln, med det allvarsamma, dystra doket omkring sin ungdomliga panna, fromt och omsorgsfullt vandrade omkring ibland sjuksängarna, räckte de lidande sina drycker och tilltalade dem med vänligt hviskande ord.

Den som sjelf någon gång legat sjuk på ett lazarett, saknande anhörigas ömma omvårdnad och det vänliga deltagande, som en närmare bekantskap eller slägtskap endast plägar hafva att erbjuda — han skall bäst veta att värdera en sådan sjukvård; ty mången gång får den arme patienten erfara, att det gifves lidanden, som tiofaldigt öfverväga *kroppens* qval: de som framkallas af medmenniskors isköld och hånande

liknöjdhet för sjuklingens beklagansvärda tillstånd. Det vore önskligt, att våra Svenska sjukhus hade att tillgå så förträffliga sköterskor. Oaktadt den strängaste tillsyn ifrån läkarens sida äro åtskilliga fel i afseende på patienternas skötsel ganska svåra, ja omöjliga, att afhjelpa; nemligen de som ligga uti sköterskornas brist på deltagande för de sjuka. En sjuksköterska måste betrakta sitt kall såsom en religionsöfning, om hon icke slutligen skall blifva liknöjd, vårdslös och hård, genom den dagliga och stundliga åsynen af menskligt elände, samt genom den stundom ganska besvärliga befattning hon åtagit sig. En god sjukvård är den förnämsta prydnaden för ett lazarett; och förmår ej konsten alltid att bekämpa sjelfva sjukdomen, så bör dock den arme patienten här finna en hugsvalelse genom de omsorger man i öfrigt egnar honom.

Marseille lärer icke vara någon serdeles sund stad, hvartill man hufvudsakligast torde få söka orsaken i den omständigheten, att hamnen innehåller ett i hög grad förderfvadt vatten; när det uppröres af ett ångfartygs skoflar, eller en roddares åror, stinker det långt omkring; och djur eller menniskor, som drunkna deri, undergå inom få dagar en betydlig förändring. — Man har, med afseende på den ohelsosamma inflytelse, som hela den omgifvande staden oundvikligen måste erfara häraf, nu företagit sig att anlägga en betydlig vattenledning, hvilken skall få sitt utlopp midt

igenom hamnen. Företaget, i sig sjelf storartadt, måste komma att medföra mycket godt för hela Marseille.

Den 4 April. — Vår afsegling härifrån var redan bestämd till i förrgår; men vinden har varit ofördelaktig och stormig. När man ligger i en god hamn, är dock ett sådant litet hinder möjligtvis ganska välkommet — så har det åtminstone varit för oss. Och det har gjort, att jag äfven fått tillfälle att göra några små utfärder på landet häromkring. Således besöktes häromdagen det så kallade Prado, den förnämsta promenadplatsen utom staden. En vacker väg förde oss fram förbi talrika villor. När man tillryggalagt hälften af denna väg, kröker den något — och man blir angenämt öfverraskad af att få se, vid yttersta ändan af den breda, vackra vägen, det blänkande hafvet, utan gräns, med himmelen till horisont. — En liten nätt restauration, nere vid hafvet, bjuder den promenerande vänligt till hvila, och diligenser afgå på bestämda klockslag, för att ditföra eller afhemta de promenerande. Villornas antal omkring Marseille lärer gå till öfver 5000. Man kallar dem *Bastider* och begagnar dem hufvudsakligast för att, under söndagarna, i glada vänners krets derstädes tillbringa tiden och hvila ut ifrån sina hvardagsbestyr.

At en annan sida har man, i närheten af staden, äfven en promenad, som leder till hafvet. Der, vid

den vackert buktande viken ligger ett trefligt utvärdshus — Chateau vert — hvarifrån man ser det pittoreska Chateau d'If, der traditionen berättar, att den namnkunniga Jernmasken suttit fången. Nyssnämnde slott, härifrån sedt, framställer en ganska egen anblick. Byggdt på en klippa i hafvet, vid inloppet till hamnen, synes det liksom flyta på den aflägsna vattenspegeln, och, belyst af solen, då den sänker sig mot horisonten, skimrar det på sin blå silfvergrund emellan lätta, rodnande dagrar och tunga skuggor, underbart och fantastiskt, såsom vore det icke en verklighet, men ett sagornas trollslott, uppvuxet ur djupet, för att en stund vädra sina salar i de svala aftonvindarnes fläktar.

21.

SEGLING TILL TUNIS OCH VISTELSEN DER.

Afsegling från Marseille — Sigte af Sardinien — Vacker natt — Ankomst till Afrika — Färd till Goletta och Tunis — Eget sätt att bära bördor — Uppehåll vid stadsporten — Om böjelsen för starka drycker — Logis i staden — Om stadens byggnadsstil och yttre lif — Resa till Bardó — Landet närmast Tunis — Paschans slott — Audiensen — Besök vid kasernerna — Återresa.

Den 10 April, kl. 6 f. m. — Vi hafva varit till segels sedan den 5 dennes, då vi, kl. 10 f. m., gingo från Marseille. Några landsmän, som hade varit vårt dagliga umgänge i nyssnämnde stad och gjort vår vistelse derstädes dubbelt angenäm, följde oss ett stycke ut på sjön och fördröjde så länge som möjligt afskedets mörka ögonblick. Detta lät sig dock ej länge afvisas, utan kom snart och slet obevekligt våra händer åtskills: vännerna sprungo ner i båten, som följde

vid sidan af fartyget; den släpptes loss och — nu först voro vi skilda från Marseille.

Snart var staden försvunnen för våra ögon och snart voro vi med vår gungande boning bortförda från hvarje skymt af den Franska jorden. Hafvet hade åter tagit oss i sin famn; himmel och vatten var den verld, som bjöd oss god natt, då vi gingo till sömns, och himmel och vatten helsade oss god morgon, då vi åter vaknade. Så hafva vi nu seglat i 5 dagar, med ömsom svagare, ömsom kraftigare bris, dock alltid med gynnande vind. I förrgår eftermiddag sågo vi på långt afstånd Sardiniens land. Så snart vi lemnat detta ur sigte, tilltog blåsten och sjön började gå hög, så att fartyget rullade våldsamt. Blåsten saktade sig dock snart, och följande dagen helsade oss med ett gudomligt väder. Aftonen var isynnerhet skön. Jag satt länge uppe och betraktade den vackra natten och fartygets raska fart bland de sjungande vågorna, dem halfmånen beglänste med sin i dessa nejder obeskrifligt rena låga. Fantasien lyfte dervid sina vingar och diktens genier sjöngo i mitt inre. Jag såg underbara syner, hägringar från långt försvunna åldrar; jag såg skaror af skepp, som drabbade tillsammans på det dunkla vattnet; och vågorna färgades af blod och luften suckade af dofva dödsskrän. Jag såg flyktande seglare, jagade af andra, och fängslade krigare och brutna sköldar, och slafvar, svarta som natten, eller

prydda med den högsta qvinliga fägring, bedjande till sina gudar om nåden att få dö undan qvalet af sina bojor och sina beherrskares hån. Det var fångar, som skulle föras till det gamla Rom, för att strida mot amphitheaterns lejon eller mäktiga despoters passioner.

Historien hade slagit upp för mig sina pergamentsrullar — de tusenåriga — och jag tyckte mig förstå dem bättre än förr, under åsynen af det vatten, på hvars spegelyta så många af deras blodiga ord blifvit skrifna.

Jag har i dag kommit att tidigare än vanligt helsa kamraterna god morgon; en man af besättningen fick en kontusion på bröstet af ett block, som sprang sönder. Följderna voro dock ej farliga.

Efter att hafva öppnat ådern på patienten, gick jag upp på däck, att andas morgonluft — mitt angenämaste nöje ombord — och mina blickar föllo genast på den Afrikanska kusten, som här och der lyfte sig ur hafvet. Man visade mig i detsamma Carthagos udde, som växte upp ur sjön, om styrbord, i lätta, blå konturer. Om babord hade vi ön Zimbres.

En egen, mindre behaglig lukt, som jag svårligen kan närmare beskrifva, möter oss från det Afrikanska landet. Hvaraf den härleder sig, vet jag ej; men jag känner, att den *icke* kommer från några friskt ångande furuskogar, björklundar och gräsrika

ängar: den kommer från ett af solen förbrändt land, och eger uti sig något qvaft, torrt och döfvande, som antyder på sandöknar och siroccovindar. — Samma specifika lukt mötte oss äfven från Tangerlandet.

Samma dag, kl. 5 e. m. — Vi ligga till ankars, sedan kl. 2ʰ 30′, vid inloppet till Tunis-viken, ungefär ett kanonhåll från fästningen Goletta och något närmare Carthagos udde. — Korvetten har gått hit för att besvara den kungliga salut, som Beyen af Tunis förlidet år lät gifva från nyssnämnde fästning, när han emottog underrättelsen om Konung Oscar I:s thronbestigning. Det dånar redan såsom en åska öfver mitt hufvud, våra 24-pundingar skaka på sig rätt dugtigt, isynnerhet den besten som ligger öfver min hytt; bläckhornet hoppar på bordet, det går illa att skrifva; jag måste afbryta, till dess de 101 skotten äro lyckligen och väl aflefvererade.

Tunis, den 12 och 13 April. — Sedan middagstiden i går har jag vistats här, logerande med några af korvettens officerare på det så kallade Engelska hotelet.

Vi gingo i korvettens slup till Goletta, dit vi anlände efter en fjerdedels timmas rodd, och blefvo vid inlöpandet i hamnen saluterade från fästningen. Här delade sig nu vårt sällskap; en del gick att bese det härstädes belägna varfvet för den Tunesiska flottan och en annan del, att genast skaffa sig en båt, för att

segla upp till staden. Bland sistnämnda parti befann sig undertecknad, menande att tiden för min vistelse i detta land var nog knapp, för att medgifva ett flera timmars uppehåll bland några skrala, otympliga örlogsfartyg, dem jag redan såg tillräckligt från båten, i hvilken jag nu färdades till Tunis.

För att komma till denna stad, skall man passera igenom en kanal vid Goletta. Denna kanal sammanbinder nemligen hafvet med lagunen, som leder upp till Tunis.

Vinden var temligen gynnande, och några infödingar, med hvilka vi genom en tolk gjort upp, att de skulle frakta oss öfver lagunen, skötte manövrerna rätt försvarligt, så att vi hade det nöjet, att se den vidsträckta staden nalkas oss mer och mer, för hvarje slag vi kryssade upp mot det Tunesiska landet. En Grekisk författare, Diodorus, gifver staden epithetet *Λευκὸν* (Hvit); när man nalkas Tunis ifrån denna sida, finner man ock, att intet ord bättre målar anblicken af den på sin strålande sluttning skönt utbredda staden. — Vår segling upptog tvenne timmar, och jag hade god tid att »fundera» öfver en och annan sak, som här erbjöd sig till betraktande. Jag föreställde mig ibland annat, att denna lagun i fordna dagar tilläfventyrs varit en mycket anlitad hamn för Carthagos väldiga flotta, fastän den nu är så grund, att vår båt på flera ställen skrapade emot bottnen.

Men på en tidrymd af 2000 år kunna många förändringar ske. Det är möjligt, att lagunen varit djupare än den nu är; ty trakten häromkring synes på flera ställen antyda fordna lindrigare jordrevolutioner; en del af de få ruiner, som återstå efter Carthago, äro ju belägna i sjelfva hafsbrynet, så att man med visshet förmodar marken på detta ställe vara sjunken under vatten. Det bekanta Grahams-grund, som i Juli månad 1831 uppsteg öfver hafsytan ej långt från dessa farvatten, till en ofantlig höjd (af, om jag minnes rätt, 170 famnar), samt derpå åter försvann år 1842, är ett nära för handen varande bevis på den volkaniska oro, som dväljes i denna trakt af jorden.

Luftens temperatur, under vår segling till Tunis, var ingalunda Afrikansk; vi fröso som på en ruskig Oktoberdag i Sverge, och detta oaktadt vi voro klädda i tjocka öfverrockar. Himlen var molnbetäckt och den fuktiga nordanvinden, som strömmade från hafvet, var ganska kall. Det förundrade mig dock mycket att finna vårt båtsfolk, som voro infödda Afrikanare, långt mindre än vi besvärade af kylan, ehuru de buro en temligen lätt drägt och hade både armar och ben blottade. I båten funnos väl några gröfre plagg, dem de syntes ämnat att taga på sig, om de skulle lida af kylan; men dessa fingo till det mesta ligga obegagnade. — Det härdande lif, som detta folk förer, ända ifrån sin barndom, kan dock förklara detta

märkliga förhållande. Deras hud har aldrig blifvit bortskämd och förslappad genom ständigt inbäddande i varma klädesplagg och beröfvande af den friska luftens tillträde, denna underbara lifskälla, som för helsans bibehållande är så oumbärlig, men, ty värr, hos oss, krämpfulla nordboer, så misskänd och fruktad, att vi till och med *kitta* våra dubbla fönster, på det ingen enda fläkt skall komma åt oss. Jag måste bekänna, att jag skämdes öfver att vara förklemad till den grad, att jag, en son af Norden, i Afrika satt och frös, fastän insvept i tvenne tjocka rockar, under det infödingarne sjelfva, som kanske aldrig känt en snöflinga på sina kinder, knappt vårdade sig om att anlita de utanplagg, man hade förvarade i båten.

Den ofvannämnde lagunen är till sin skapnad nästan rund och innehåller salt vatten. Sjelfva staden sträcker sig icke ända ned till sjön; man har att tillryggalägga en väg af några kabellängder, innan man anländer till densamma. Marken närmast omkring lagunen är här mycket sank, och fartygen hafva att passera en konstgjord inskärning, ett slags kanal af några stenkasts längd, innan man kan landstiga.

Då vi landade fingo vi påhelsning af en hop Araber, hvilka voro försedda med korgar och sökte förklara oss på sitt oförklarliga språk, att de ville bära våra saker. Kanhända hade vi låtit beveka oss af deras roliga grimacer och intressanta strupljud att

bevilja dem deras begäran, om de sett ett enda qvintin menskligare ut; men deras fula, bestialiska lemmar, hos somliga bruna, som sulläder, hos andra svarta, såsom om de varit doppade i bläck, föreföllo oss alltför hemska; vi fruktade på köpet att, om de väl finge våra saker på ryggen, de skulle skena bort med dem ända in i ödemarkerna. Jag känner ej närmare deras oskuldsfulla lynne; men *blyga* voro de ej, det såg jag. De sprungo som vildkattor upp i båten eller hakade sig fast vid relingarna med sina långa, svarta extremiteter, såsom om de ämnat äta upp oss allesammans; men möttes af vår besättnings knytnäfvar och fingo snart lära sig att ta skeden i vackra handen. — Sedan nu alla våra saker voro lagda i en stor korg, öfverlemnade vi dem åt en Arab, som tog dem på ryggen och trafvade af. — Detta folk är starkt och bär med lätthet ofantliga bördor, hvilka de lägga på ryggen, understödjande dem förnämligast med ett band, som likt ett slags hängsle går fram öfver pannan, den de luta mycket framåt och nedåt, på det bandet ej skall skrida af hufvudet. Med händerna bakom ryggen understödja de dessutom bördan. — Vi mötte, under vägen till staden, flera sådana tvåbenta lastdragare och fingo tillfälle att se prof på deras ofantliga styrka. — Vid närmare eftersinnande finner man, att detta sätt att bära tunga bördor tvifvelsutan är ett af de mest än-

damålsenliga, som kunna tänkas. Man skulle nästan tro uppfinningen vara gjord af någon anatom; ty så väl är allt beräknadt efter mekanismen i mennisko-kroppen. En börda, buren på ofvannämnde vis, hvilar på trenne olika punkter af kroppen: hufvudet, ryggen och händerna (tillika med armarna). Med hängslet, som går öfver det framlutade hufvudet, uppehålles densamma redan till en stor del, och tyngden eller tryckningen verkar här igenom hela kroppens medellinea, samt bidrager ofantligt mycket, att genom ryggkotornas betydliga sammanpressning mot hvarandra motverka den eljest ganska vådliga tryckning, som bördan utöfvar på ryggen, och genom hvilken en bristning på ryggradens främre ligamenter kan uppkomma, som utan tvifvel i de flesta fall är förenad med lifvets förlust. Jag erinrar mig just en dylik casus omtalad af herr Professor Retzius i Stockholm: En soldat, som vid ett öfningsläger å Ladugårdsgärdet hade burit en tung börda på ryggen, insjuknade omedelbarligen derefter i ett svårt ryggslidande och affördes till Kongl. Garnisonssjukhuset, der han inom kort tid afled. Obduktionen visade en betydlig varbildning på främre sidan af ryggraden, såsom följd af en genom bristning af ofvannämnde ligament uppkommen inflammationsprocess.

Klockan var öfver 12 på dagen, då vi framkommo till staden. Nu blef på en gång vår vandring

afbruten, ty stadsporten befanns vara stängd. Vid efterfrågan om orsaken härtill sade man oss, att det var mahomedanernas helgdag (hvilken inträffar på en fredag), och att porten icke fick öppnas förr än kl. 1. — »Besynnerligt», utropade jag för mig sjelf, »att mina första besök i Afrikas städer just skola inträffa på en helgdag; ty så var förhållandet äfven när vi landstego i Tanger!» Det är ovilkorligen ett godt omen! (Ty märk: skall man taga seden dit man kommer, som ordspråket säger, bör man här vara mycket vidskeplig.) Men det var emedlertid onekligen litet harmligt, att få stadna utanför stadsporten och dela salig Dumboms öde, »som i begynnelsen kom af sig». Vi blefvo dock ej utan tidsfördrif; ty på närmaste terrängen utanför staden är en liten förstad med en öppen plats, der lifsförnödenheter säljas, såsom gräshoppor, pannkakor, och annan konfekt.

Det var icke utan sitt eget lilla behag, att vandra omkring här och se på folket samt deras produkter. Här sitter en lång, gulhyad son af det närbelägna kustlandet, blott skyld af sin grofva haik, och bjuder dig att köpa af sina stora gullgula apelsiner; der en ann — —

»Nej kom och se; hvad i all verlden är det för ett krushufvud? Är det verkligen en menniska?»

»Jo, hon talar! — Låt oss höra hvad hon säger; kan du tilläfventyrs kabyliska, beduinska eller något

sådant der, så har du här tillfälle till en angenämt bräkande konversation.»

»Från Nova Semblas fjell till Ceylons brända dalar,
Hvarhelst en usling finns är han min vän, min bror»; — men dender — tillstå, det vore nog magstarkt ändå, att ha dender till bror!»

»Tyst! respekt för könet; ser du ej, det är ett fruntimmer! — Låt oss stadna och se på henne en stund; ehuru ful hon är, intresserar hon mig dock.» Hvarifrån månde hon kunna förskrifva sig? Hennes hy är svart som bläck, och hon bemödar sig ej att, likt de andra, skyla sitt ansigte med någon slöja. Hon synes riktigt vara uppfödd i solen. Sina svartglänsande armar har hon smyckat med stora silfverringar, och en sådan prydnad blänker äfven öfver hvardera foten. När hon slår tillbaka det svartrandiga skynket, som betäcker henne, framskimra ett par örhängen nedanför det tjocka, becksvarta håret. Hon observerade att vi stadnade för att betrakta henne, hon vänder emot oss ett par blixtrande ögon, äfven svarta, men förskräckliga, ty det ligger något på en gång skyggt och vildt deruti, närmande sig uttrycket i djurens blickar. Tänderna med sin hvita emalj skulle väl mycket förmildra det vilda i hela ansigtet, om de blott kunde skymma undan, när hon talar, den röda tungan, som vederstyggligen vrider sig, för att framgnälla några brutna språkljud.

»Buenos dias señorita! Parlez vous français? Do you speak english? Ratschi, kratschi, halloh, illah, elbib, hvad kosta dadlarna?»

»Nej tyst! Hon kan bli förargad; tala åtminstone icke Arabiska med henne.»

»Tyst du; vi ska' handla med henne; bara man ser allvarsam ut, så kan man prata hvad man vill.»

Nu svarar hon. Vill du köpa? frågar hon visst. Hon griper en frukt med sina svarta fingrar och sträcker ut emot oss en oformligt lång och smal arm.

»Tack, syster menniska! Hu!»

Låtom oss gå vidare. Hvad bjuder man ut derborta vid de stora korgarna? Ärtskidor? — Nej. Bönor? Nej. Man bjuder på gräshoppor. Smaka på, smaka på bara, menar dender grimacerande handelsmannen med rödfärgade naglarna, grågula hyn och hvitgråa ylleskynket kring skullrorna. Bara man afplockar benen och vingarna, så äter man dem med smak. Se på; nu föregår han med exemplet. Ah, det var visst en riktig läckerbit! — Jaha! Åhja: smakar icke illa; precis som gräshoppor böra smaka — något af hö eller hafra.

Araberna synas roade af vår nyfikenhet, och de till och med skratta åt vår råhet att icke förstå oss på en spis, så fin och välsmakande som gräshoppor. — Men se der ha vi ändtligen något, som vi förstå oss på! Man har gjort upp eld under ett slags ugn,

och sysselsätter sig med att grädda pannkakor. Gudomligt! Men, aj, aj, så de kockarna se ut! Det glänser olja af både dem och pannkakorna; de synas riktigt täfla med hvarann i fetma. Farväl min sköna pannkakshunger!

Vi fortsätta vandringen och finna alltid något nytt att betrakta; den minsta småsak måste för sådant främmande, som vi, här hafva sin anmärkningsvärda sida. Men hvad äro apelsiner, gräshoppor, dadlar och pannkakor i detta af solsken försmäktande land emot en dryck friskt vatten! Man ser derföre äfven här och der unga Araber vandra omkring och bjuda ut denna vara i stora, långhalsade lerkrukor, dem de bära på sina axlar.

Vatten spelar bland söderns folk samma poetiska roll, som spriten spelar i det frusna, dimmiga norden. Om sorlande vattenkällor drömmer den i ödemarken irrande Beduinen; om vatten, som klaraste kristall, sjunga söderns skalder; vid vattenspegeln under dadlarnas, acaciernas och pisangträdens skuggor svärja de älskande hvarandra trohet; och om ljufligt susande kaskader talar Mahommed till sina trogna bekännare. — Det är ju också helt naturligt. Den svala, förfriskande drycken måste för dessa menniskor vara lika så mycket kär som värmen är dem plågsam. Jag är äfven viss om, att sydlänningens egenskap att hålla sig nykter mer än nordbon icke här-

rör af något moraliskt företräde hos den förre, som gör att han *hatar* drinkarens passion och *bekämpar* böjelsen för dryckenskap, utan endast af en naturnödvändighet, den han omedvetet lyder. Kunde vi blott skapa om klimatet i norden och flytta dit det södra Europas eller norra Afrikas, så skulle inga nykterhetsföreningar mera behöfvas.

Men fastän det är helt naturligt, att det svala, läskande vattnet måste vara en af sydlänningens käraste drycker, så följer dock ej häraf, att spriten bör vara dettas surrogat i norden, såsom »värmande och gifvande kraft att kämpa emot kölden». Vi känna ju redan alltför tillräckligt de spirituösa dryckernas egenskaper, och hafva dagligen för våra ögon nog många exempel af deras förderfliga inflytande på menniskorna, för att någonsin kunna förnuftigtvis gifva en hyllning åt äfven det allramåttligaste bruk deraf, man må än kalla dem *värmande, stärkande* och *lifvande,* så mycket man behagar.

Med uppräknande af dessa trenne sistnämnda epitheter, har jag utan tvifvel antydt förnämsta orsaken till alla spirituösa dryckers insteg och herravälde bland nordens folk. Så naturligt det är, att sydlänningen söker vid den friska, brusande vattenbäcken sin läskdryck, när han är på väg att digna under dagens lågor, så förklarligt är det ock, att den i ständiga mödor tröttade nordbon, när han är på väg att

domna af köld och hunger, flyr till spritens för ögonblicket vederqvickande medikament. Han erfar genast en känsla af värma och lifvad kraft, som kommer honom att anse spritdrycken såsom ett verkligt helsomedel, utan att förstå, det denna värma och denna kraft äro *konstlade*, äro produkter af en skadlig retning på nerfsystemet, som medför en efterverkan af förslappning i samma mån som qvantiteten af medikamentet varit stor. Och så smyger sig på honom ett behof, det han icke mer kan göra sig fri ifrån; hans helsomedel blir för honom ett njutningsmedel, rusets demoner börja beherrska honom och nederbryta hans både andliga och kroppsliga helsa, och han faller i sin förtidiga graf, ett hemskt bevis på: att han drack sin *värma*, sin *styrka* och sitt *lif* ur *orätt källa*.

Att inskärpa hos folket begreppet härom och lära detsamma *rätt* känna sin fiende, är väl äfven derföre ett af hufvudmedlen till dryckenskapens motverkande hos nordbon, om hvilken jag i alla fall tror så mycket godt, att jag anser honom inför hela verlden endast begå en lögn emot sig sjelf, då han hyllar dryckenskapens last och derigenom visar sig mer än sydlänningen vara slaf under passionerna.

Detta i förbigående sagdt, medan vi betrakta hur de nyktra sydlänningarna dricka vatten.

Men se, nu strömmar folket till stadsporten; klockan lär således vara ett, och vi få ändtligen hafva den äran att stiga inom Mahommeds heliga portar.

Den 14 April. — (Vi äro åter ute på hafvet, sedan i dag kl. 6, e. m. Vårt segel flyger till Malta; nej icke flyger, åtminstone ännu; ty vinden är knapp, den krusar blott hafvets yta. Men hinna vi blott utom Tunis'vikens uddar, så få vi väl »bättre förspändt». Emedlertid vill jag nu fortsätta och berätta om vår vistelse i Tunis, emellan det jag stundtals begifver mig upp på däck, för att se hur Carthagos udde så sakta reser ifrån oss och sjunker ned i det våta djupet.)

Jag har redan nämnt, att vi hade tagit vårt logis på det så kallade Engelska hôtelet, hvilket, såsom man sagt oss, skulle vara det bästa i hela staden. Genom några smala, krokiga och fula gator anlände vi till stället och visades upp i ett rum i öfre våningen, som, ifall det skall anses vara det bästa och största rummet i en af Afrikas största städers största hôtel, ingalunda gifver något fördelaktigt begrepp om de beqvämligheter, som stå en resande till buds i denna del af verlden. Det rum, hvilket man anvisade oss att bebo, såg snarare ut, som ett skräprum, en mangelbod, en klädvind eller något dylikt, än det liknade gästrum för resande; vi föllo litet hvar i

skratt, när vi trädde der in, och gjorde vid betraktandet af de osynliga möblerna och de enfaldiga sängarna, hvilka liknade borden i en anspråkslös bagarestuga, åtskilliga muntra reflexioner. »Man får dock taga seden dit man kommer», säger ordspråket, och vi gjorde oss hemmastadda, så godt vi kunde, i vår nya boning. Sedan vi sålunda voro lyckligen och väl inlogerade i den främmande staden, och vår appetit redan förut blifvit väckt genom åsynen af gräshoppor och pannkakor, så fattades det enhälliga beslutet, att äfven oförtöfvadt inlogera en behaglig frukost i vår trötta lekamen.

Efter en liten stund kom betjenten och bad oss stiga ner i matsalen. Denne öppnades, utsigterna ljusnade, maten kom in och vi började finna oss rätt väl. Man spisade godt och till och med undfägnades med taffelmusik af en kringvandrande trupp musikanter, som efter hvad man sade mig voro Maltesare. Det var en behaglig måltid: vi spisade för öppna dörrar, en mild luft fläktade in derigenom och några hvita dufvor, som hade sitt bo i en vrå af gården, kommo vänligt och helsade på oss i matsalen, för att välkomna oss och få smaka några smulor af det fina hvetebrödet.

Sedan vi slutat vår lilla måltid, begåfvo vi oss, utan dröjsmål, ut i staden, för att orientera oss och

derefter till vår konsul, hvilken hade inbjudit oss, att städse vara välkomna gäster hos sig.

Som vår vistelse i Tunis skulle komma att blifva helt kort, nemligen blott trenne dygn, skyndade vi oss att draga all möjlig nytta af den knappa tiden, och redan, efter ett litet dröjsmål, begåfvo vi oss ut på vandring i den labyrintlika staden, med vår gästfrie konsul i spetsen, hvilken på det mest förekommande sätt sökte göra vår vistelse i Tunis så mycket behaglig som möjligt.

Hvad stadens byggnadsstil beträffar, får jag bekänna, att jag verkligen hade väntat mig något helt annat af Afrikas andra stad, än jag fann i verkligheten. Jag hade drömt om präktiga, orientaliska palatser, prunkande af granna, Mohriska pelare, oräkneliga springbrunnar, luftiga arkader och dunkla, hemlighetsfulla portiker, doftande af myrrha och mastix; jag hade drömt om att få skåda stora, folkrika gator, vimlande af vackra, bjert kolorerade drägter, stolta Arabiska hästar, lätta såsom vinden på slätten, och här och der skaror af öknens skepp, kolossala kameler, hvilande med sina bördor på stora marknadstorg eller utanför portarna till rika magasiner — men intet af allt detta inträffade. Jag hade fullkomligt misstagit mig i min tanka om det inre af en orientalisk stad. Icke en enda skymt till den prakt och den regelmessighet vi äro vanda att finna i Europas

större städer, både i afseende på byggnader, gator och öppna platser, står här att finna. Gatorna äro mycket smala och krokiga, samt illa eller icke alls stenlagda, husen oregelmessigt byggda, små och smaklösa. Tunis är i stort hvad Tanger är i smått; och samma stil lärer vara rådande i hela denna del af verlden, några få städer undantagna. Det synes höra till dessa folkens smak, att icke fråga efter hur det yttre af gårdarna ser ut, men endast egna sin uppmärksamhet till deras inre. Detta sistnämnda eger nemligen rätt ofta en behaglig stil och utvisar en omsorg af byggmästaren, hvarom man ej kan drömma, då man vandrar på gatan utanföre. I det hôtel, t. ex., der vi bodde, finner man — sedan man med möda hunnit leta sig in igenom en ytterst smal gång ifrån gatan — en gård, som är rätt snygg, belagd med qvaderstenar och omgifven af smärta pelare, hvilka understödja ett till öfre våningen hörande galleri, som skjuter ut några alnar öfver sjelfva gården. Stilen är för öfrigt i allmänhet lik den jag beskrifvit i kapitlet om Tanger. Man pryder sina gårdar, efter råd och lägenhet, med mosaik af glaserad lera eller brändt tegel. Med afseende på ofvannämnde förhållande, och med betraktande af den fullkomliga motsats härtill, som vi finna i de flesta af våra Europeiska städer, skulle jag vilja säga — om det ej lät något besynnerligt: En Afrikansk stad är en Europeisk, ut- och

inväند. Ty i Europas städer vårdar man sig i allmänhet mindre om de inre gårdarnas utseende, än om gatornas och de öppna platsernas. Den olika smaken är i detta, liksom i många andra fall, en trogen afspegling af det hos de olika folken rådande samhällslifvet. I samma mån det offentliga lifvet vaknar till större medvetande hos ett folk, i samma mån upphör man att älska det slutna, tillbakadragna lefnadssättet; man fordrar öppenhet i handling, man fordrar de individuella intressenas tillbakasättande för det allmännas; man öfvergår till större gemensamhet i sammanlefnaden och älskar ej längre att stänga in sig inom kloster eller ordnar, eller seraljer. Man känner behofvet af friare utsigt, så i andens rike, som i materiens; man vill ha friskare luft: och man rifver ner alla onödiga, skymmande murar och skrank, gör promenadplatser af klostergårdarna och gör mensklighet af barbarismen och fördomarna.

De regelmessigaste gatorna i Tunis äro de, vid hvilka de så kallade Bazarerna äro belägna. De äro försedda med tak och upptagas af talrika handelsbodar, hvilka dock äro små, samt sakna all den prydlighet, som vi äro vanda att finna i både det yttre och inre af våra Europeiska handelsbodar. Der funnos dock många saker af högt värde, såsom dyrbara silkesdukar, guld- och silfverbroderade arbeten af mång-

faldiga slag, ros- och jasmin-essenser, vapen, sadelmunderingar o. d.

I alla orientaliska städer handlas mycket med ofvannämnde essenser; men de, som tillverkas i Tunis, anses mycket bättre och dyrbarare än de från Smyrna och Constantinopel. Af de rosor, som växa i Europa, lärer man ej kunna tillverka ros-essens; de måste vara fostrade af Afrikas glödande sol. Araberna försälja densamma i små vackra glasflaskor, som äro smyckade med figurer af guld och brokiga färger.

Den 15—16 April. — Andra dagen af vår vistelse i Tunis aflade vi besök hos Beyen, på dess slott *Bardó*, beläget en half timmas väg utom staden. Vårt sällskap bestod af 6 personer: vår konsul, chefen för vår korvett, trenne af korvettens officerare samt undertecknad.

Vägen till Bardó gick fram genom ett slättland, men var icke utmärkt af några omgifningar, som för öfrigt tilldrogo sig vår uppmärksamhet; hvilket man annars är van att finna utom hvarje mera betydande stad i *Europa*. En Nordafrikansk enformighet hvilade öfver hela nejden. Detta förhållande är ock ganska naturligt: hvilken af folket skulle väl här hafva lust eller mod att anlägga någon vacker gård, så under ögonen af sin despot? Det vore blott att bygga åt — denne. Det står i detta afseende ej bättre till här,

än uti eller omkring Tanger. Folket suckar under det hårdaste slafveri, och den bördigaste jord i verlden suckar efter frihet att få blomma upp till ett paradis. Frihet! så är ordet, så är trollformeln, som fattas, för att af detta rikt begåfvade land göra allt det stora, hvartill naturen gifvit det så många, ehuru ännu slumrande, krafter.

Sjelfva vägen, som ej var serdeles god, hade åtminstone den goda egenskapen, att ej vara backig. Den gick på ett ställe fram under hvalfbågarna af den vackra aquedukt, som ifrån några källor förser staden med vatten. Nämnde vattenledning skall vara anlagd af Kejsar Carl V.

Det dröjde icke länge förr än vi fingo i sigte sjelfva slottet, der Paschan bodde. — Liksom alla andra Moriska byggnader, dem jag haft tillfälle att se, utmärkte sig de slottet omgifvande husen genom ett fult och vanvårdadt yttre. De voro alla hvitstrukna med vanlig hvitlimning; men rappningen var på flera ställen affallen. Sjelfva slottsbyggnaden var dock naturligtvis bättre vårdad och byggd i en vackrare stil, ehuru visserligen icke hvad man kan kalla: storartad.

Komna närmare slottet, passerade vi en hel mängd af hästar, sammanförda i en grupp, och, som det syntes, väntande på sina ryttare. Man upplyste oss, att de tillhörde folk, som infunnit sig hos Beyen, för att söka »rättvisa», hvilken här utdelas efter den

höge vederbörandes eget godtfinnande. På ett annat ställe sågo vi samlad en skara af menniskor, hvilka till sitt yttre utvisade idel fattigdom och elände. Dessa voro sjuklingar, som infunnit sig, för att begära almosor. De flesta ledo af ögonsjukdomar, hvilka i detta land äro mycket allmänna.

Anlända inom slottsgården, fördes vi in i ett mindre rum, der man låter de audienssökande vänta, till dess Paschan är färdig att taga emot. Vi hade på vägen till detta rum att passera igenom den så kallade »Rättvisans sal», der monarken i egen hög person skipar lag och rätt, och der de dömde äfven stundom afstraffas. Efter en lång stunds väntan och ett besök af statssekreteraren för utrikes ärenderna, anmodades vi ändtligen att infinna oss hos H. H. Paschan. Öfver en borggård, som för öfrigt icke utmärkte sig, hvarken af någon prakt eller storhet, anlände vi till ett rum, beläget i den motsatta flygeln af palatset, och uppfylldt af Tunesisk militär — Paschans lifvakt, hvilken var uppställd i file på begge sidor af det långa rum vi hade att genomvandra. Hans höghet var väl försvarad för hvarje öfverrumpling, kan man häraf se. Ifrån vaktrummet anlände vi nu genast till audiensrummet. Dörrarna slogos upp och — vi hade monarken framför oss. Han befann sig stående längst upp i salen, omgifven af sin skattmästare, sin förste minister, den förut omnämnde

statsministern för utrikes ärenderna, samt några flera höga embetsmän. Sedan vi helsat, på vårt vanliga Europeiska vis, och Paschan besvarat denna helsning, gaf han ett tecken med handen, att vi skulle sätta oss ned på de närmsta stolarna, och han satte sig sjelf i en fåtölj, som var placerad högst upp i rummet. Han vände sig nu till vår chef, tillkännagifvande sin tacksamhet för den salut, med hvilken den Svenska korvetten uppvaktat honom, och sin tillfredsställelse med det vänskapliga förhållande, som var rådande emellan Sverge och Tunis, önskande vår Konung en lång och lyckosam regering.

Härefter inkom en af betjeningen och, på Europeiskt sätt, bjöd oss kaffe i små förgylda koppar utan fat, burna på en vanlig bricka. Inga bröd åtföljde denna äkta österländska dryck, icke heller mjölk eller grädde. Den förtärdes oblandad, blott tillsatt med socker; men det oaktadt smakade den oss ganska godt, antingen detta härrörde deraf, att sjelfva kaffet var af det utsöktaste slag, eller att de allra sötaste små kaffekopparna voro helt förgyllda inuti. Man vet hvad inbillningen kan göra. Jag får dock bekänna, att jag härunder hade mina tankar och ögon på helt annat än den välbekanta drycken, och sände mina blickar på flitiga ströftåg ut omkring rummet och personerna derinne. Emedan jag satt blott några steg ifrån monarken, och hade honom snedt emot

mig, hade jag ock det bästa tillfälle att betrakta honom.

Beyen af Tunis, Ahmed Pascha, är en man, af, som det synes, några och fyrtio års ålder, af medelmåttig växt, en blek ansigtsfärg, som, likt Tunesarnes i allmänhet, har en betydlig dragning i gulbrunt, och ett uttryck i blick och min af strängt allvar, närmande sig det af köld och frånvaro af mildare känslor. De mörka ögonen, skuggade af lika mörka ögonbryn, de tunna kinderna, den något långa, raka näsan, och den stränga, skäggbeskuggade munnen, bilda tillsammans ett ansigte, så som det egnar och anstår en österländsk despot. Hela hans hållning och skick öfverensstämde äfven fullkomligt härmed och jäfvade icke sanningen af det språk hans ansigte talade.

Den drägt han bar utmärkte sig mer af enkelhet än öfverlastadt prål. Han bar en mörkblå rock, rynkad kring lifvet, med röd krage och röda passepoiler på oppslagen, samt gyllene epaulett-tränsar. Underkläderna voro röda, försedda med mycket breda gullgaloner. På hufvudet bar han en hög Tunesisk yllemössa af röd färg, och, enligt landets bruk, med en bakåt nacken nedhängande, yfvig, blå silkestofs. Några ordnar, förmodligen Turkiska, inlagda med dyrbara stenar, voro egentligen det, som bar vittne om mannens höga rang. Vi finna således, att den

drägt, Beyen af Tunis för närvarande bär, är långt ifrån att vara fullkomligt orientalisk. Den tillhör helt och hållet den Europeiska snitten, och det enda icke Europeiska deruti är den höga, röda, Tunesiska yllemössan, hvilkens form närmast liknar våra moderna hattar, likväl utan bård. Denna mössa är för öfrigt icke någon vacker hufvudbonad, i mitt tycke; men passar långt bättre till den öfriga drägten, än turbanen skulle göra det.

Sjelfva audiensrummet torde förtjena sin serskilda beskrifning, för dess utmärkta prakt och egna stil:

Dess hela golf betäcktes af en dyrbar matta. Till venster i rummet fanns en utmärkt vacker divan; väggarna pryddes af flera sköna trymåer, och vackra stolar voro placerade omkring rummet. Både divanens och stolarnas öfverdrag bestod af hvitblommigt sidentyg med röd botten, men hela deras stommar voro öfverdragna af rik förgyllning. Till formen skilde de sig för öfrigt icke från våra vanliga möbler. Hvad som här dock mest frapperade mig och som till stilen föreföll mig alldeles ovanligt, var sjelfva taket i audiensrummet. Detta var mycket hvälfdt och bestod af spegelglas vid spegelglas, innefattade i smala, förgyllda ramar. Sjelfva glasen voro ej skurna i qvadrater, utan varierade mycket i form och storlek, men voro smakfullt sammanfattade till ett symmetriskt helt.

Vårt uppehåll hos Paschan varade blott en kort stund, hvarefter vi, erbjudna att bese de öfriga rummen i palatset, tacksammeligen gjorde vår reverens och aflägsnade oss, åtföljda af en minister och en Paschans adjutant, hvilka visade oss den artigheten att följa oss omkring i slottet.

Genom några smårum, som allesammans voro smakfullt inredda, kommo vi till en trappa, som belaggd, steg för steg, med en dyrbar Turkisk matta, förde oss till ett mindre rum, hvilket sammanstötte med en salong, utmärkt af både sin prakt och sin storlek. En ljum, välluktångande luft mötte oss ifrån dessa af österländsk prakt öfverlastade rummen, hvilkas smakfulla möbler och prydnader skimrade emot oss ur en angenäm halfdager, sådan som den bildas af Afrikas bländande solsken, då det brytes genom djupa fönsters tunga draperier. Jag kände nu rätt, att jag vandrade i ett österländskt palats, och jag kände igen mig, såsom jag drömt mig ett sådant efter de föreställningar jag fått derom genom resebeskrifningar, genom sagorna i »Tusen och en Natt» och genom Alhambras sagocykel. Ingenting väsendtligt syntes mig här fattas, åtminstone hvad prakten beträffade. Skada blott, att den Europeiska smaken redan smugit sig in i sagoverlden och jagat bort det poetiska doftet, som fordom hvilade öfver »Zoraydornas och Lindaraxornas» féeverld!

Den stora salongen med sin ofantliga matta, med sin långa divan, som var beklädd med rosigt sidentyg af grön botten och gullgula blommor (man kunde kalla det gullsiden), hvilket prunkade af en metallisk glans, såsom man stundom får se det på de skönt punkterade skalvingarna af en del insekter; denna tilldrog sig serdeles vår uppmärksamhet. — Midt på golfvet i denna sal stod ett rundt bord, öfverhöljdt af en vacker duk med gullblommiga border, och häröfver hängde en stor och skön ljuskrona. — Fönsterna gingo ända ned till golfvet, och tunga sidengardiner nedföllo i rika draperier omkring dem. — Men äfven sjelfva taket hade icke blifvit vanlottadt. Det bildade en skön hvälfning, och en ram af vackra ornamenter prålade stolt derifrån, endast fördunklad af en nedanför densamma löpande list, som var öfverdragen med tjock förgyllning. Trymåer, taflor, bord och bordstudsare, alla af högt värde, fattades icke heller, att komplettera möbleringen.

Medan vi gingo och betraktade all denna herrlighet, fingo vi höra en aflägsen musik och vi drogo oss närmare den delen af salongen, hvarifrån den tycktes komma; då vi öfverraskades af att finna den exeqverad af en på ett marmorbord stående bordstudsare, hvilken nu på detta artiga vis slog tolf.

Om vi draga oss tillbaka mot salens ingång och med ögonen mäta hela rummets längd, torde den

kunna antagas uppgå till 100 fot. Vi se då midt emot oss, vid andra ändan af salen, några vackra draperier, omgifvande — som det synes — ett ofantligt spegelglas. Dessa draperier omfatta ingången till Paschans sängkammare; och vi finna, då vi närma oss densamma, att vi blifvit fattade af en synvilla; ty spegelglaset, som på afstånd syntes tätt omgifvet af draperierna, tillhör den motsvarande väggen i sängkammaren. Vi träda derin och finna framför oss en jättespegel, hvars glas, utgörande en enda hel skifva, uppgår till en höjd af ungefär två manslängder, och en bredd i proportion derefter. Midt på sängkammargolfvet och midt framför denna spegel står ett rundt bord, ända ned till golfvet öfverskyldt af en purpursammetsduk med gyllene fransar. Vid väggen till höger finner man sängplatsen. Sjelfva sängen, ett slags sparrlakanssäng, är helt och hållet gömd af ett ifrån dess tak nedfallande omhänge af purpursammet.

Ifrån den stora salongen ledde glasdörrar ut till en balkong, derifrån man hade en vidsträckt utsigt öfver det omkringliggande fältet.

Genom andra smärre rum, belägna en trappa högre upp, inkommo vi i en luftig sal, hvars ena långsida nästan helt och hållet bestod af glasdörrar. Äfven derifrån hade man en vidsträckt utsigt öfver slätten.

Under vår vandring igenom våningarna hade sällat sig till oss den lilla tre års gamla thronarfvingen, hvilken är en son af en bland de högre officerarne, och af Paschan, som sjelf är barnlös, upptagen till fosterson. Det var en liten vacker gosse, och man hade ej försummat, att redan pryda honom med en orden, som hängde på bröstet och förkunnade hvilken stor man han ovilkorligen skulle blifva i sin dar, »om han får lefva». Det treåriga barnet var redan utnämndt till öfverste för ett regemente af 1000 man.

Sedan vi nu besett de vackraste rummen, aflägsnade vi oss och togo i ögnasigte palatsets yttre, hvilket dock, som jag redan anmärkt, var mindre vackert. Vi gingo förbi några burar, uti hvilka man plägar hafva, för sitt nöjes skull, ett slags fåglar instängda, som äro kända i hela Afrika för att sjunga en den själfullaste sång bland allt hvad fåglar heter. Dessa burar voro stora, som små rum; men voro nu händelsevis toma, antingen burfåglarna voro utflugna eller hade dött af för mycket hampfrö. Men en vacker dag, sade man oss, fångar man väl åter nya fåglar, och då genljuda åter slottets gårdar af deras sång, och burens galler darra för deras vingslag, ty det är — lejon, som bo i dessa burar.

På återvägen från Bardó besökte vi Paschans kavalleri-kasern, hvarest vi blefvo på ett förekommande sätt emottagna af regementets chef, som ge-

nom Paschan redan var underrättad om vårt tillämnade besök. Denna kasern, hvilken förr varit ett af Paschans enskilda palatser, vittnar mycket om monarkens intresse för sin militär, den han gör sig en heder af att upprätthålla och bilda, så mycket som möjligt, efter Europeisk smak.

Den Tunesiska militärens uniformer skilja sig, liksom Paschans egen drägt, mycket ifrån folkets nationaldrägt. Man synes hafva velat taga de Franska uniformerna till mönster, hvadan röda underkläder och mörkblå rock äro mycket allmänna. Den Tunesiska röda mössan har dock bibehållit sig framför den tunga Europeiska tschacoten.

Inkomna på gården till kasernen möttes vi, pro 1:o af en högbent struts, som helt gravitetiskt gick och promenerade nedanför linien af regementets hästar, der de stodo tjudrade vid långa, utefter marken löpande rep, och pro 2:o af några officerare, bland hvilka den ena var regementets chef. Då vi med en viss nyfikenhet stadnade, för att betrakta den resliga strutsen, och kavalleriöfversten deraf märkte, att djuret var för oss af något ovanligt slag, närmade han sig detsamma, lyftade upp dess ena vinge, röck en vacker, yfvig fjäder derur, samt bjöd densamma åt vår chef med en artighet, på en gång öfverraskande och intagande. Vi betraktade en stund de utmärkt vackra hästarna, fördes derpå in i några rum, hvarest

regementets förråder funnos förvarade, samt vidare en trappa upp, för att i öfverstens rum med honom dricka en kopp kaffe. Förklarande sig smickrad af vårt besök, yttrade vår artige värd sin önskan att hafva kunnat taga emot oss med en måltid; men som han var oberedd på vår ankomst, kunde han nu icke visa oss sin gästfrihet med annat än den vanliga österländska drycken. Man skall knappt kunna ana, hvilken talang detta folk besitter uti att säga artigheter, när de vilja, och med hvilken nobel värdighet de veta att föra sig. Må vara, att artighetsformlerna äro nog mycket »tillskurna i växten»; men de klinga rasande grannt för en liten stund, om de än förlora mycket i öfversättningen genom tolken.

Härifrån reste vi till artillerikasernen och besågo densamma samt åtskilliga verkstäder, der man förfärdigade vapen af flera slag. Ifrån denna punkt presenterade sig staden Tunis, på ett afstånd af ungefär en fjerdingsväg, mycket vackert med sina hvita hus, sina hvälfda moskéer och smärta minareter. Efter ett litet uppehåll derstädes, begåfvo vi oss tillbaka till staden, hvarunder vi färdades förbi några vidsträckta olivplanteringar och hamnade slutligen vid ett rikt uppdukadt middagsbord hos vår gästvänlige konsul.

Sedan man nästan hela dagen hade dvalts ibland barbarer, var det ganska behagligt, att få hvila ut i en bildad, älskvärd krets, der en sann humanitet

tryckte sin prägel på alla ansigten och på hela umgängeslifvet. Det var icke det enda tillfälle, då jag prisade mig lycklig, att genom födseln tillhöra ett annat folk än dessa gulbruna, halfvilda horder, dem Mahommed utvalt till sina gunstlingar.

Efter middagen fördrefs tiden med musik och sång. Trött efter våra kringvandringar, njöt jag sålunda den behagligaste hvila. Men, fastän nu omgifven af Europeisk bildning, erinrades jag dock på ett serdeles vis om att jag ännu befann mig i Afrika, ty jag hade kommit att slå mig ner på en soffa, hvars täcke var en lejonhud, och hvars motsvarande pall bestod af en uppstoppad, liggande leopard.

22.

CARTHAGO.

Återfärd till Goletta — Segling till Carthagos strand — Carthagos udde — Ruinerna vid sjön — Markens beskaffenhet — Ludvig den heliges kapell — Platsen för drottning Didos borg — Återfärd till korvetten — Andra besöket vid Carthago — Ruiner vid vägen från Goletta — Cisternerna — »Vid Carthagos ruiner» (poem).

Oaktadt tiden för korvettens uppehåll på Tunis's redd var mycket kort, besökte jag dock Carthagos ruiner tvenne serskilda gånger. Efter att, den 13, som var den tredje och sista dagen af min vistelse i Tunis, hafva sett mig om litet mera i staden, handlat upp några småsaker och gjort mitt afskedsbesök hos vår konsul, begaf jag mig, tillsammans med några af korvettens officerare, på återfärden till Goletta, kl. 2' 30' e. m. Vinden var gynnande, och vi gjorde en

rätt snabb segling, sedan vi väl hunnit arbeta oss ut ur den trånga kanalen vid Tunis's lastageplats bland mängden af de båtar, som der lågo sammanskockade och stängde utloppet för oss. Några strutsar, en gam och åtskilliga andra djur funnos såsom passagerare i den båt, som låg framför vår; de skulle troligtvis öfver till Malta och vidare till Europa, för att figurera på marknader, eller i någon djurgård.

Ankomna till Goletta, erhöllo vi genom vår konsuls-agent derstädes fästningskommendantens skriftliga tillåtelse att besöka stället der Carthago legat, hvarefter vi, åtföljda af en Arab, som skulle vägleda oss, satte ut med en liten båt ur Golettas hamn och seglade af till Carthagos strand. Den sägen vi redan förut hört omtalas, att en del af grunden, hvarpå det gamla Carthago stått, nu skall vara sjunken och sköljas af hafsvågorna, funno vi, genast vid vår ankomst, besannad; ty på åtskilliga ställen vid sjöstranden syntes i sjelfva vattubrynet ruiner efter hvalf och murar.

Efter ett litet äfventyr med att sätta på grund nära land och åter arbeta oss lösa derifrån, lade vi till vid en liten stenig udde, lemnade några af båtsfolket qvar att vakta båten, och begåfvo oss skyndsammeligen upp på den minnesrika strand, hvarom jag nu vill förtälja några ord.

Då seglaren löper in i den stora Tunis'viken, är den första udde, som han ser närmast till höger, Carthagos udde. Den bildas ej af ett lågt land, utan reser sig högt och stolt öfver den skummande hafsytan, och bär i våra dagar på sin yttersta kulle en stor Arabisk by, som vackert skimrar utåt hafvet i den klara luften. Längre in åt viken blir landet, som bildar denna udde, mindre högt och öfvergår sålunda från en nästan tvärstupande strand till en mer och mer lågländt, ända tills det, närmare Goletta, redan blott obetydligt höjer sig öfver hafsytan.

Vi hade lagt till med vår båt ett godt stycke innanför den höga udden och nära några efter den verldskunniga staden ännu qvarstående ruiner. Sådana lemningar finnas hvarken många eller stora, och emedan de bestå blott af mindre stenar, sammanfogade med murbruk, har tiden raserat dem så mycket, att det är svårt att gissa huru stora och af hvilken form de byggnader varit, hvilkas delar de en gång utgjort. Men de gräfningar man på sednare tider här företagit sig, hafva visat, att dessa murar äro lemningar efter verkligen betydliga byggnader. Ty ett stort antal af väldiga, sköna pelare, dels af marmor, dels af andra stenarter, dem man redan påfunnit, och hvilket förökas allt som gräfningen fortgår, bär vittne om de praktfulla byggnader, som en gång prydt denna strand. Den i Tunis stationerade

Engelska konsuln har nemligen utverkat sig Beyens tillåtelse, att vara Carthagos *sista* eröfrare. Det är på hans föranstaltande, som ofvannämnda pelarmassor blifvit lagda i dagen, och hvarigenom man kommit öfver de dyrbara lemningarna af en vidsträckt byggnad, till hvars soliditet man med förvåning kan sluta af de betydliga fynden.

När man aflägsnat sig några få famnar ifrån sjön, befinner man sig på ett temligen vidsträckt åkerfält, bevuxet med gles brodd, och då man närmare betraktar jordmånen, finner man den bestå i en blandning af jord, grus och fragmenter efter byggnader. Det är på detta fält den mäktiga staden legat. Ehuru högst få ruiner finnas här ofvan jord, är dock det som synes, tillräckligt att stadfästa öfvertygelsen om att denna plats varit Carthagos grund; och är det tillräckligt, att väcka denna märkvärdiga känsla, som alltid framkallas vid betraktandet af en fallen storhet. Jag säger att *få* ruiner återstå; men hela trakten är en ruin, och de skördar, som nu breda sin glesa, gröna slöja deröfver, gro ibland lemningar efter grusade tempel och palatser. Hvarthän jag kastade ögat, såg jag större och smärre marmorflisor liggande kringströdda på åkrar och renar och bärande på sina kanter eller sin yta spår af byggmästarens och sculptörens mejsel; — ett förgängelsens säde, utsådt af ha-

tet, och ännu, efter tjugu sekler, vittnande om Kains-lynnet hos vårt slägte.

Landet höjer sig småningom mer och mer, allt-som man kommer längre ifrån hafvet, tills det börjar blifva mera ojemnt och backigt.

Följande en gångstig, som slingrade sig fram emellan åkrarna, anlände vi till en kulle, som dominerar hela nejden och på hvilken ett litet vackert kapell i sednare tider blifvit uppbyggdt af Konung Ludvig Philip i Frankrike, till minne af Ludvig den Helige, som här i trakten dog af pesten, då han, efter ett korståg till Palestina, hade företagit sig att belägra Tunis. Vi besågo det lilla kapellet, som var mycket smakfullt anlagdt och skyddadt af en vacker ringmur. Här funnos förvarade åtskilliga fragmenter af bildhuggerier i marmor, stycken af pelare och statyer, hvilka blifvit funna i nejden, samt flera vackra mosaikstycken, hvilkas inläggningar föreställa djur eller blommor, och vittna om ett ganska omsorgsfullt arbete.

Här på kullen skall det gamla Byrsa, drottning Didos palats och Carthagos borg, varit beläget. Man finner ock sidorna af denna kulle rikligen beströdda med marmorstycken, och lemningar efter grundmurar till hus, samt på somliga ställen öppningar ned till djupa hvalf, som synas tillhört betydliga byggnader.

Några Araber mötte oss under våra vandringar bland kullarna och bjödo ut gamla kopparmynt, dem de funnit i jorden.

Från Ludvig den Heliges kapell begåfvo vi oss tillbaka ned till stranden, emedan solen redan var i nedgången och vi fruktade att vinden skulle lägga sig, så att vår segling till korvetten derigenom blefve alltför långsam och kanske omöjlig.

Belastade med åtskilliga marmorfragmenter, dem vi funnit under vår vandring, skyndade vi nu till vår båt, sade ett farväl till den minnesrika stranden, dit vi väl aldrig mera tänkte återkomma, hissade vårt segel och gåfvo oss ut bland de suckande böljorna, samt anlände, efter några timmars segling, tillbaka till korvetten.

Ankomna till vår flytande bostad, berättade vi om våra upptäckter för vännerna ombord, och fingo då genom några af dem, hvilka redan för en längre tid sedan besökt ruinerna, göra den upptäckt, att vi gått miste om det intressantaste af hela besöket, emedan vi ej hade sett de märkvärdiga vattencisternerna, hvilka förnämligast vittna om storheten af de byggnadsarbeten man utfört i det gamla Carthago. Följden var, att jag kl. 8 följande morgonen åter befann mig i en båt, för att göra mitt andra besök hos drottning Dido. Tvenne af korvettens officerare gjorde mig äfven nu sällskap.

Denna gången tog jag en annan väg, och i stället för att direkte ro upp till Carthagos strand, styrde vi till Goletta, i tanka att derifrån fortsätta vägen till häst. Men som vi hade det missödet, att vid sistnämnde ställe icke kunna få hyra några hästar, blefvo vi nödsakade att sätta oss upp på usla borickor, hvilka, liksom deras anförvandter i Spanien, äro mycket klena trafvare. För att så mycket bättre taga oss fram på vår upptäcktsresa, hade vi skaffat oss en vägvisare, af Gud vet hvilken nation. Denne skulle kanhända hafva varit en rätt god cicerone, blott vi hade kunnat förstå hans språk, hvilket utgjordes af en alltför stor blandning af munarter, för att vi möjligtvis skulle kunna reda ut härfvan. — Utom denne följde oss äfven en ung Arab, hvilken hade åtagit sig att taga borickorna i sin vård, när vi skulle börja våra fotvandringar bland Carthagos kullar.

Vår väg följde nu hafsstranden åt, ehuru på ett temmeligt afstånd ifrån densamma. Vi hade ej ridit länge, förr än vi på några ställen upptäckte ruiner, såsom enstaka murar efter byggnader ofvan jord, och i sjelfva jordytan fragmenter efter hvalf och grundmurar. Men först, sedan vi aflägsnat oss mer ifrån hafvet, och marken börjat höja sig, fingo vi sigte af större ruiner. Den väg vi färdades på gick förbi en Arabisk by, och, så snart vi lemnat denne bakom oss, sågo vi, till venster, på längre afstånd, åtskilliga rätt

betydliga ruiner, efter hvilkas skapnad det dock var svårt att dömma till hvad slags byggnad de hört. Vi hade ej tid att besöka dem, emedan de lågo för långt ur vägen, utan fortsatte vår färd uppåt den smala stig, som leder direkte till Ludvigs kapell. Jag har förut sagt, att hela trakten är en ruin; och jag är öfvertygad, för att döma efter markens beskaffenhet, att, hvar man vill göra gräfningar, skall man säkerligen träffa på lemningar efter byggnader. Folket i trakten, när de behöfva sten till sina byggnader, veta ock väl hvart de skola vända sig; och vi sågo, vid denna vår ridt uppför »Carthagos backe», en mängd Araber, som höllo på att samla upp byggnadssten ur jorden.

Då det föll mig in, att vid kanten af en åker söka efter gamla mynt, fann jag ett stycke mosaik, hvilket syntes hafva tillhört något golf. Det bestod af tärningformiga inläggningar i tvenne färger, med underlag af, som det tyckes, vanligt murbruk.

Uppkomna till det ofvannämnda kapellet, derifrån vi hade fri utsigt öfver hela trakten, började vi öppna ett slags samtal med vår vägvisare, angående läget för de stora cisternerna, dit vi nu först och främst ville blifva förda. Detta samtal hade blott det felet, att ingendera af oss förstod den andra; men med tillhjelp af teckenspråket lyckades det dock slutligen att göra mig begriplig; hvarpå vår obegripliga vägvisare

svarade en lång rad — jag tror det var phœniciska, och gaf oss tecken att följa sig.

Cisternerna äro icke svåra att upptäcka; och om någon af mina landsmän, som besöker *Carthago deleta*, önskar känna vägen till dem, skall jag här i några ord söka utpeka den för honom. När man står vid Ludvigs kapell och vänder sig åt öster mot hafvet, der stranden höjer sig, för att bilda den så kallade Carthagos udde, ser man de ruiner ofvan jord, dem jag berättat att vi under vårt första besök togo i skärskådande. Tänker man sig en linea dragen emellan kapellet och dessa ruiner, och följer densamma till ungefär tre fjerdedelar af dess längd, så har man cisternerna nära på venster hand, der man ock märker några låga ruiner och hvalf höja sig öfver jordytan. De äro 18 stycken, hvar och en af ungefär 17 fots djuplek, 93 fots längd, samt 19 fots bredd, och ligga tätt efter hvarandra i en rad, så att de tillsammans bilda en aflång fyrkant, 449 fot i längd och 116 i bredd. Öfver dem allesammans reser sig ett enda sammanhängande hvalf, af omkring 10 fots höjd. Sjelfva cisternerna äro ännu i denna dag väl bibehållna och väcka vid första anblicken en känsla af förvåning öfver det storartade och solida arbetet, helst emedan man af de närmaste omgifningarna icke kan sluta till något sådant, förr än man befinner sig midt framför ingången till det stora hvalfvet.

En Engelsk författare säger, att dessa cisterner voro anlagda i afsigt att förvara regnvatten, hvilket samlades på det sätt, att man ifrån taket ledde ner detsamma till cisternerna genom murade pipor. Jag är dock mera böjd att tro den uppgift, som säger, att vattnet leddes till dessa förvaringsrum genom en serskild vattenledning, af hvilken dock nu ej skall finnas qvar mera än några obetydliga lemningar. Samma författare säger, att på ett annat ställe, nemligen vid byn Moalka, finnas omkring 13 eller 14 cisterner, som äro mycket större än de nu omnämnda. De lära nu vara förändrade till boningshus och stall, samt äro icke så väl bibehållna, som de nyss omtalade. Jag såg dem ej.

Äfvenledes skall, vid foten af backen vid Moalka och i lika rigtning med sjöstranden, finnas lemningar efter tvenne theatrar.

Vår tid var, tyvärr, alltför knapp, för att medgifva oss ett noggrannare undersökande af nejden; och att tränga in bland cisternerna skulle kunna hafva haft sina ledsamma följder: vi visste ej hur säker den grunden var, på hvilken våra fötter här hvilade. Det skulle hafva varit mindre behagligt, att med det undanrasande gruset falla ner i någon underjordisk håla och blifva liggande der — medan korvetten seglade af till Malta och derpå hem till Sverge. Fartyget skulle lyfta ankar, så snart chefen hade återkommit från

Tunis, och vi voro ovissa om timmen för hans återkomst. Utan vidare uppskof begåfvo vi oss derföre från cisternerna på återvägen till Goletta, dit vi anlände kl. 11ᵗ 30′, och sedan vi här skaffat oss en båt för att segla till korvetten, gått en stund och betraktat folket, samt handlat upp ett litet förråd af gamla Carthaginensiska mynt, dem man utbjuder till salu i några af Golettas handelsbodar, lemnade vi den Afrikanska jorden.

Vid Carthagos Ruiner.

Här är då platsen der Carthago legat,
Det mäktiga, som täflade med Rom
Om herraväldet, fordom, öfver verlden!
Här är då stranden der de stolta härar
På skeppen stego, brinnande af stridslust,
När, manade af tidens störste man,
Med blick af eld, med mod af öcknens lejon,
De samlades, att Latiens grundval skaka!
Och här är platsen der sin lösning fann
I haf af lågor och af menskoblod
Det största sorgespel, som södern skådat!

O, är det sannt, är det Carthagos grus,
Som, sänkt i tusenårig slummer, ligger
Nu vid min fot, och är det ej en dikt,
Hvad häfden täljer om dess fordna storhet,

Och ej en sägen blott, som lockat mig
Att från min barndoms stunder sorgset klaga
Vid tanken på Carthagos strid och fall, —
Så vill jag nu mitt hufvud blotta här
Och full af vördnad stiga upp på stranden.

Hvad oro jagar mina fikna blickar,
Hvad känslor fatta mig vid hvarje steg
På dessa dystra fält, dem hatets makter
En gång så djupt ha sänkt i brott och blod,
Att jorden knappt vill bära något säde
På tegarna, fast tjugu sekler sökt
Att bilda dem till ärr utöfver såret! —
Se: hvart jag skådar ligga spillror qvar,
Som vittna om den vildaste förhärjning!
Förgäfves skyler sädens glesa brodd
Det helga marmorgrus, som lyser genom
Sitt gröna täcke rundt om nejdens kullar;
Och pelarmassorna, som dragas fram
I dagen ur sin tusenåra graf,
De vittna alla: här Carthago legat. —

Ja, här det legat. — Kanske der jag står
I fordna tider sig mot himlen höjde
Det stolta tempel, der Hamilcars son
Vid altaret gaf eden åt sin fader,
Att kämpa emot Romas öfvermakt,

Så länge lifvet brann uti hans ådror;
Och kanske bland de stenar, der min båt
Sig hvilar nu bland böljorna vid stranden,
Steg Regulus i land och gaf sig fången,
Att dö för hämndens vilda Eumenider
I afgrundsplågor, dem han kunnat fly,
Blott han en gång sin ära velat svika; —
Men han var *man*, han var en *son af Rom*,
Och med sin *död* han gjorde sig odödlig!

Odödlig är Carthagos hjeltedikt,
Så väl som Roms, om ej så rik som denne:
Den sjunger herrligt genom seklers natt
Och täljer händelser och krigarbragder,
För hvilkas storhet alla tiders hjeltar
Af vördnad sina hjessor måste böja;
Är det ej nog, är det ej ensamt värdt
En valfart öfver hafvets blåa öcken! —
Men häfden mer om denna stranden känner,
Och sången vacklar, oviss hvart han vill
Bland dessa tusen skepnader, som vinka
Emot mig, omkring dal och luftig höjd,
Kring land och vatten, dimomhöljda, skumma,
Men jättelika ännu i den skrud,
Som fantasin kring deras skullror lägger.
O, tyst; jag lyssna vill, jag vill mig drömma
Tillbaka till de hädanfarna dar

Och höra sorlet af de menskoströmmar,
Som här ha brusat genom långa sekler.
Ty sångmön, när hon gyllne lyran slår
Med heligt plectrum, väcka kan ur jordens
Och glömskans natt den verld, som ligger bunden
I dödens dröm; hon magiskt bindeln löser
Från sångarns ögon, och de gångna slägten
Ur mullen resa sig vid lyrans ljud.
Jag ser dem komma, re'n jag känner dem,
De höga vålnader från fjerran tider,
Med tunna händer, med förbrunnen blick
Och svepningsskrud kring blodlöst kalla lemmar;
De ropa till mig: djerfve! stadna, säg,
Hvad vill du väl bland grafvarnes mysterer?
Ack, jag vill dikta blott hur vågen bryts
I menskohjertats haf, jag vill betrakta
Hvad lifvet är och döden, för att sjunga
Min egen själ till ro med egen tunga.

Från stunden när Pygmalions sköna syster,
Den ädla flyktingen från Tyrus, här
Sin bostad fäste, byggande på kullen,
Som ännu skimra syns i solens glans,
Sin lilla borg uppå den köpta grunden,
Till yngre tider, när Carthago redan
Stod fullväxt, en ofantlig moderstad
För kolonier uti spridda länder,

Och till de stunder då i grus det föll,
Af lågor tärdt och af barbarer plundradt —
O, hvilka minnen gömmer denna jord,
Hvad sagor slumra på dess marmortungor! —
Fast sedemålarn evigt vilse går
I denna labyrint af Punisk bildning,
Fast afundsjukt för hvarje främlings öga
Den stolta staden sina borgar stängde
Och, rufvande på allt sitt myckna guld,
Blott lärde verlden känna sina hjeltar
Och sina mörka härar och sitt jern;
För sångens aning äro öppna dock
Dess pelarprydda, prunkande palatser,
Dess gudatempel och dess menskobröst.
Hvad ljufvast lifvet gaf, hvad bittrast döden,
Det är beprö̊fvadt här; här makten firat
Sin segerfest uti den högsta glans,
Som jordisk rikedom förmår att väcka,
Och här har lidandet och sorgen druckit
Sin djupa eldsdryck, här har tärning spelats
Om menskolif, om städer och om throner.

I Tyrisk purpur, blommande af guld,
Och af demanter tung, regenter suttit
På silfverthroner här, att offer taga,
Likt gudar, af en underdånig verld;
Och slafvar, qvidande i tunga bojor,

Ha dvalts härunder i de djupa hvalf
Och rytit fram förbannelser mot lifvet,
I samma stund, som herrskaren uppöfver,
I veklig njutning sträckt på tigerfälln,
Förhånade de arme fångnes öde —
Så slaf som desse, fast i andra fjettrar —
Berusad af de brännande begär,
Som drefvo honom, likt ett svultet djur,
Att sjelf sig fräta, tärd af ändlös hunger.

Men månget hjerta äfven blommat här
Af himmelsk aning, ädlare begär;
Ty, liksom fältet, höljdt af bittra örter,
Bland tufvorna en snöhvit lilja bär,
Som sprider ljufligt doft igenom dalen,
Så bar ock denna stad bland sina brott
Och sina hednaoffer mången blomma
Af mensklighet i medfödd, himmelsk skrud,
Och mången bön från läppar, sköna, fromma,
Steg upp ur denna dal till verldars Gud.

Dock, blomman glömmes när hon fallit af,
Och källan blå, som speglade en himmel,
Hon glömmes, när dess klara ådra torkat;
Då eken, som mot stormen bjuder trots,
Och verldsomstörtarn, som med Gudar kämpar,

Den lagerkrönte krigarn lefver qvar
I folkens minne genom sena åldrar.

Slå upp visiret, visa mig din blick,
Du höga skugga, som framför mig stannar,
Att jag må gissa namnet, som du bar
Bland jordens söner! O, jag känner dig:
Ej Libyens öcken gaf dig denna hy,
Ej palmens lösa merg din styrka födde,
Du hjeltevålnad! Ibland alpers is
Och friska silfverforssar du dig härdat,
Och nordanvindars gny och klingors rassel
Och snölaviners åskor fostrat dig
Till denna kraft, som ingen motgång böjde,
Hur ödet afundsjukt med slag på slag
Din hjertblod sökte, store Hannibal! —

Hur skön är hjeltekraften, när den strålar
I glansen af en ständig framgångs segrar
Och vinner sig i hvarje strid en lager
Och bryter fram igenom hvarje hinder,
En väldig Nilflod, dyrkad af en verld!
Men skönare ändå den kraften är,
Som, buren upp, liksom af gudahänder,
Ej sviker än, när hoppets löften svika,
Och bleknar ej, när lyckans stjerna slocknar;
Men kämpar än med sönderhuggen klinga

Och bruten sköld vid sjelfva grafvens rand
För äran och sitt fallna fosterland!

O, Hannibal, om du var stor i segren,
När dina tunga åskmoln djerf du ledde
Från bergen ned, att slunga dem mot Rom
Och föra dem till strid mot Capitolium
Och rycka blixten ifrån Jupiter; —
Du var ej mindre stor, när hämndens klinga
Dig hade träffat invid hjertats rot,
När Zamas slagfält låg i purpur färgadt,
I blodig purpur — efter dina härar,
Och segrarn re'n, med girigt vilda blickar,
Sög kraften ur det slagna folkets bröst
Och satte foten trotsigt på dess hufvud.

I kriget stor, i fredlig bragd ej mindre,
Med säker blick du sökte räddningsmedlen
Och stödde upp, med aldrig tröttad hand,
Ditt svindlande, förblödda fosterland.
Dess sår du läkte: der begynte åter
Kring nyfödd kärna vidga sig ett skal,
Som dag från dag till mera styrka växte; —
Men skalet brast; — Carthagos stund var kommen;
Yrvaknadt lejon bet sin egen bringa,
Ditt eget folk i landsflykt dref dig bort.

Nu hafvet tog hvad menniskor förskjutit,
Det vida hafvet, tomt på frid och värma,
Men stolt och mäktigt, såsom hjeltens själ,
Det tog dig i sin famn och lät din klinga
I stridens vilda tummel åter blixtra,
Att nöta fläcken af det ädla stål
Och friska upp åt dig de gamla lagrar.
Så fördes du från strider och till strider,
En sårad hafsörn lik med mattad vinge
Men ständig kämpalängtan i sitt bröst.
Pamphyliens vågor sjöngo dina bragder
Och Asiens fält af dina segrar fylldes
Och Rom spratt upp vid deras återskall;
Det var ej tryggadt förr än med ditt fall.

På blekblå läppar ännu giftet darrar,
Som sist du tog, när listen dig omkringrännt,
Med hundra dolkar kräfvande ditt blod.
Det tär och tär; men djupare dock ligger
Det gift, som egna landsmäns afund gjöt
Uti ditt ädla hjeltebröst, när döden
Slog ringlar redan kring ditt fosterland,
Och lögnen smög omkring i Romardrägt
Och hviskade om fred i folkets öron.
Hvi glöder så af ändlöst raseri
Din djupa blick? Se kring dig: inga ormar
Du har att slunga mer i stridens hvirfvel

Och inga elefanter att bemanna —
Men ingen fiende du heller har,
Och ditt Carthago inga fala söner.
Du hämnad är; en bundsförvandt du fick,
Som väldigare var än Syriens konung.
Den växte upp ur dina landsmäns blod,
Den större blef med hvar förlorad drabbning,
Till dess, en fullväxt furie, upp den flög
Ur stadens eldhaf, när den sista striden
Var slutad, när i Æsculapii-templet
De sista hjeltarna sig brände inne
På kullen här, och Romarörnen slog
Sin klo i offrets hjerta tills det dog —
Du hämnad är: Carthagos sol gick neder; —
Men Rom, besegrarn, *miste sina seder.*

Kring dödens fält bland dessa bilder förd,
Jag sväfvar sjelf, ett irrbloss, närdt af luften,
Och dömdt att slockna under tidens hand,
Den mäktiges, som låter slägten födas
Och bygger städer, borgar och palatser,
Att åter blåsa dem omkull till stoft
Och lägga mossa öfver marmorgruset.

En dröm för oss är lifvet, men den är
Af himmelsk mening. När dess taflor sättas

Tillsammans, bilda de ett evigt helt,
Som ingen jordisk blick får öfverskåda,
Men får beundra blott; och när det faller
En thron i gruset, när en mäktig stat
Från jorden slocknar, är det blott en tafla,
Som gömmes undan oss vid Skaparns vink.

Carthagos tafla skymdes bort af Roms,
Och Roms föll sönder för sin egen storhet;
Det kolossala mer ej evigt är,
Än daggens droppe, som i gräset glittrar.
Blott anden lefver; menskan i sitt verk
Odödlig är, blott när hon viger sig
Åt *skönheten*, åt *sanningen* och *dygden*.

Jag böjer knä, Carthago, på din strand,
Men ej för guldets skimmer, som dig prydde,
Men ej för våldets lagar, som du tydde;
Jag böjer knä och vördar himlens hand,
Som rättvist skiftar alla menskors öden.
Du tände sjelf din sorgligt dystra brand:
Du svek din ära — och det gaf dig döden.

23.

SEGLING TILL MALTA OCH VISTELSEN DER.

Afsegling — Pantellaria — Gozo — Ankomst till Malta — Karantän — Valettas utseende och omgifningar — Resa till Citta Vecchia — Landets beskaffenhet — Vattenledning — St. Antonio — Naturmålning — Byn Attard — Öns folkrikhet — Citta Vecchia — Katakomberna — St. Pauli grotta — Guvernörens palats — Johanniterkyrkan — Om de katholska religionsceremonierna — Theatern och den Italienska musiken — Firande af Första Maj — Några ord om folket.

Valettas hamn, den 17 April. — Vi lemnade Tunis's redd, såsom jag redan nämnt, den 14, kl. 6 e. m. Emot natten fingo vi vind i seglen och började göra god fart. Vi gingo norr om ön Zimbres och fingo, tidigt den följande morgonen, ön Pantellaria i sigte, styrbord om oss. Sistnämnda lilla ö tillhör Konungen af Neapel. Den är folkrik och fruktbärande; som man ock kan finna, då man seglar förbi

densamma. Med sina höga klippor reste den sig stolt upp öfver hafvets blänkande spegel och afslöjade, alltsom vi närmade oss densamma, mer och mer sin fägring, tilldess den slutligen låg framför oss på mindre än en Svensk mils afstånd, i sin rika skrud af grönskande planteringar och talrika, hvita boningar, hvilka sistnämnda från den gröna, mot hafvet sluttande grunden lyste i solen, såsom hundradetals kringströdda perlor. På eftermiddagen sjönk denna ö åter ned i hafvet med alla sina smycken.

I går på morgonen sågo vi åter land i norr. Emedan kursen var beräknad så, att vi skulle gå emellan Cicilien och Malta, för att anlöpa Valettas hamn, väckte det förundran, att finna land i norr, med stränder, som ingalunda liknade Ciciliens. De voro lodrätt nedstupande i hafvet och bestodo af gul sandsten. Ingen, som var hemmastadd i dessa vatten, kunde misstaga sig om dem, att de icke tillhörde Malta. Vi nalkades dem mer och mer, och de igenkändes nu att vara stränderna af den vester om Malta belägna ön Gozo. Det gula Malta hade under tiden dykit upp ur hafvets blåa famn och log emot oss med färger af ett bländande solsken. Orsaken till vår missräkning i kursen härledde sig ifrån den omständigheten, att det hade blåst en fortfarande hård nordvest under de sista dagarna, hvarigenom hafvets vatten blifvit liksom pressadt in emellan Cicilien och

Afrika, samt på detta vis bildat en strömsättning, nog stark att föra oss ur vår rätta kosa.

Vi hade nu kommit i lä under Maltas klippor, och der blefvo vi, öfvergifna af vinden, liggande i flera timmar, till dess ändtligen, sednare på dagen, en liten bris kom och förde oss fram förbi ön och ut i hafvet åt öster, hvarest natten mötte oss med sina mörka skuggor och sina tindrande stjernor. Klockan 9 i dag på förmiddagen löpte vi in i hamnen.

Den 25 April. — Efter en vecka af enformiga, långsamt skridande dygn, hafva vi ändtligen blifvit befriade ur den karantän vi nödgats genomgå, i följd af vår sista vistelse i Afrika. Om denna vecka vill jag ej mycket orda; den är nu slut, och — *de mortuis nil nisi bene.* Vårt lif tillbragtes för det mesta på en klippgrund i viken, der vi hade god tid att filosofera öfver hur solen går och vinden blåser.

På korvetten har man under tiden vändt upp och ned på allting, för att putsa, laga och nymåla; ja, till och med min rock har blifvit målad. Kanoner hafva stått i vägen för våra ben, hvarthän vi vändt oss, och matroser hafva dagligen hängt öfver våra hufvuden med färgpytsar, för att måla masterna och stänka ner dem som gått på däck; men det värsta af allt: öfver patentglaset till min hytt har en tjock pressenning legat utbredd, för att skona däcket från färgfläckar och mina ögon från dagsljus. Emellan

måltidstimmarna hafva vi derföre merändels flytt till en, vid sidan af hamnen belägen, karantänsplats, der man har ett St. Helena af några få qvadratalnar att vandra på och steka sig i solen.

Ett karantänslif är ibland de enformigaste i verlden, så enformigt, att sjelfva pesten, ifall den är ombord, dervid ovilkorligen måste dö ut, af bara ledsnad; och sålunda är idén för karantänsinrättningar icke falsk. — Men, för att slå bort sorgen uppföra vi hvarjehanda öfningar och lekar på den jemna klippgrunden, smyga oss undan de efterhängsna solstrålarna till någon vrå, der man kan ostörd slumra in med en bok i handen, eller taga vi i förtviflan en knif och — rista in i stenväggen bland alla de oräkneliga redan förut ditristade qvickheterna:

Bättre var på hafvets bölja
Stormens mörka nycker följa,
Än gå här i karantän,
Vallad liksom andra f—.

Hur intressant det första besöket i ett främmande land är, har jag redan förut antydt; det måste vara så ännu mer, när nyfikenheten haft hela åtta dagar på sig att växa, under sjelfva skuggorna af den

vackraste stad, och ledsnaden öfver karantänsfångenskapen äfvenså. Med en känsla, liknande fågelns, då han släppes ur buren och svingar sig fri öfver skogens kronor, ilade vi till land, så snart vi fått tillåtelse att hissa ned den gula flaggan. På förhand försäkrade om, att allt hvad vi här mötte, skulle på ett nytt språk tilltala oss och gifva oss en ny tafla ur nationernas mångskiftande lif, skyndade vi att blanda oss in i det brokiga vimlet och se oss omkring i staden. — Redan från de första stegen man tager, sedan man beträdt Valettas strand, finner man sig omgifven af en alldeles egendomlig byggnadsstil, i jemförelse med städernas i norden. Har man besökt några orter i det södra Spanien, så är dock denna stil icke alldeles ny; ty den påminner mycket om Andalusiens byggnader, dels genom de platta taken, dels genom de öfver gatorna utskjutande fönsterbalkongerna, som här, liksom der, utgöra ett oumbärligt bihang till hvarje hus. Öfverallt härstädes ser man dock en skönare byggnadsstil, hvilket vittnar om Maltesarns goda smak och konstnärssinne. Den gula, lätthuggna maltastenen egnar sig dessutom mycket väl till utarbetande af arkitektoniska prydnader; och man har hvarken spart möda eller kostnad, för att gifva husen detta intagande yttre, som så väl öfverensstämmer med stadens obeskrifligt vackra och fördelaktiga läge.

Jag skall försöka att, innan vi göra närmare bekantskap med en eller annan af Valettas serskilda märkvärdigheter, beskrifva med några ord dess belägenhet. På öns nordöstra sida har hafvet skurit sig in och bildat tvenne vikar, hvilka skiljas från hvarann af en högväxt udde, som går med sin spets fram till hafvet och på detta sätt danar inloppet till begge dessa vikar. Men de bilda sjelfva flera smärre inskärningar med deremellan framspringande uddar, så att man kan räkna ända till 9 sådana småvikar, belägna inuti de tvenne hufvudvikarna. På ofvannämnde udde ligger staden Valetta, höjande sig terrassformigt, efter markens sluttningar, och sträckande sig med sina hus och fästningsverk på trenne sidor ända ned till sjön.

Anblicken af staden utifrån hafvet är isynnerhet förtjusande. Inga skär eller holmar skymma bort honom för den ankommande seglarens blickar; men genom den ovanligt klara luften varsnar man redan på långt afstånd ett skimmer af solbelysta kyrkor, palatser och murar, hvilka mer och mer framträda och afslöja sin fägring i de lättaste konturer, i den behagligaste färgton, i den gladaste stil, hvaråt jag någonsin förnöjt mina blickar.

En vacker byggnad har man liknat vid en förkroppsligad tonskapelse, och kallat den »en frusen musik». Valetta är då ibland de täckaste musikstycken

af sådant slag, som jag någonsin förnummit. Dess tonart är genomandad af ett evigt solsken och dess takt är lätt, såsom sefirernas vingslag. Den ovanliga känslostämning, hvaraf nordbon blifver fattad vid hvarje andedrag i denna milda luft, vid hvarje anblick af denna tjusande natur, hvars hela språk är en förförisk trollsång om veklig njutning och sprittande lefnadsfröjd, kommer honom att svärma; och han glömmer på en stund sitt hemlands tunga, djupa furuskogar, dess gråa berg och gråtande, mulna himlar, för att känna lifvets fullhet och fröjdas deraf, såsom blomman fröjdas i solen och fågeln i morgonens fläktar. I denna sinnesstämning har jag gjort mina första vandringar här. Min väg ledde mig då ut till den del af fästningsverken, som vetta emot den vestra hamnen, nedåt Strada de Sancti Giovanni. Den rena asurhimmelen; den varma luften, som tycktes dallra emot husen; det låga, aflägsna landet, med gula uddar emellan blå vikar, dem vinden andades öfver, så lätt, som hade han vaknat till lif blott för att kyssa detta rena glas, hvari så många sköna bilder speglade sig; och derutanföre, hafvet, omätligt såsom himlahvalfvet och djupblått såsom detta; men på närmare håll, under murarna af fästningsverken, små vackra båtar, lätta, lekande, som insekter på den glimmande grunden; här och der ett snöhvitt segel, simmande som en kunglig svan, och längre bort ett präktigt ångfartyg,

med sin rökpelare, kastad ut på den blåa duken, liksom för att gifva lif åt taflans bakgrund: — anblicken af allt detta var obeskriflig. Jag vill djupt fästa den i minnet; ty kanhända får jag aldrig se dess make.

Af sig sjelf mäktigt att väcka den resandes beundran, är Valetta äfven nästan lika mycket hänryckande genom sina sköna omgifningar. Då man seglar in i den stora örlogshamnen — dess vågor skölja stadens östra strand — har man först att passera fästet Ricazoli; derefter det vackra, ja verkligen imponerande militärhospitalet; vidare, staden Borgo eller Citta Vittoriosa med sitt fäste St. Angelo; viken, som skär in emellan denna stad och den ännu längre in belägna staden Senglea; inne i denna vik staden Birmula; samt slutligen hamnen, der handelsfartygen pläga ligga. De små städer jag nu nämnt äro äldre än Valetta och mindre folkrika; men högt belägna och af ett pittoreskt utseende, bilda de på *sin* strand ett förträffligt motstycke till hufvudstaden och bidraga ofantligt till hela taflans skönhet. — Jag har anfört nyssnämnda städer såsom serskilda från Valetta; men för deras nära belägenhet till denna stad, och såsom varande åtskilda blott af det smala vatten, som bildar örlogshamnen, räknar man dem merändels ihop med sjelfva hufvudstaden.

Till venster om Valetta, åter, kommer man in i karantänshamnen för handelsfartyg, och har då att

passera tvenne fästen: Tigne och Manoel, som försvara inloppet till denna hamn.

Att Valetta är ibland de bäst befästade platser i verlden, behöfver jag icke omtala. Engelsmännen hafva icke skämt bort densamma, sedan den föll i deras händer; de veta hvad den duger till.

RESA TILL CITTA VECCHIA.

För att på en och samma gång få begrepp om öns natur i allmänhet och om dess gamla hufvudstad Citta Vecchia (fordom Melita), företog jag, i sällskap med tvenne af korvettens officerare, den 25, en liten resa uppåt den högre delen af ön.

Vårt åkdon borde dock först presenteras för läsaren; men jag vet knappt hvilken titel jag skall tillegna detsamma, ty det är af ett temligen ovanligt slag. Chaise tror jag dock är det rätta namnet; men på chaisen brukar man fjedrar — här funnos inga sådana. Denna brist föranleder, att den resande skakas och ristas alldeles obarmhertigt; men detta gör ju ingenting, ty åkdonet är täckt, så att ingen menniska kan se huru illa den åkande grinar, för hvarje ristning och skakning. Besynnerligt nog, hvilar icke åkdonets korg och säte midt öfver axeln, utan framför

densamma; antingen nu detta skall vara, för att låta hästryggen så mycket bättre veta af att han är ute i skjuts, eller för att den åkande skall blifva skakad i takt efter hästens språng. Jag är böjd att tro det sistnämnda, emedan Maltesarne äro ett musikaliskt folk och visserligen derföre tycka om taktmessiga rörelser. — Ett sådantder åkdon är vanligtvis gjordt att rymma antingen tvenne eller fyra personer; — i sednare fallet beklagar jag hästens rygg (ty man nyttjar ändå blott enbet). Tömmar begagnas icke; kusken springer bredvid hästens sida och håller i betslet, eller sitter på skalmarna och styr sin trafvare med ett spö eller en käpp.

Malta är rikt på tiggare af det omättligaste och mest efterhängsna slag, och vi hade knappt satt oss upp att åka, förr än en hel mängd kom omkring oss, utbjudande sig att blifva våra vägvisare. Vi hoppades blifva dem qvitt när hästen tog till fötter; men en del följde oss länge, hållande sig fast i vagnskorgen och framskriande jemmerliga böner om fattigdom, hunger och elände. Löjtnant S., som hade satt sig till häst och red framför oss, blef icke heller lottlös. En af följet var isynnerhet efterhängsen i ordets egentliga bemärkelse; ty då S. ville rida ifrån honom, fattade han tag i hästsvansen, lindade taglet omkring handen och trafvade med, så långt vägen räckte. Vi hade att färdas på en rätt god väg, genom ett land-

skap, skuggadt af ingen buske och intet träd, men så mycket mer öfverhopadt af solens gyllene gåfvor. Den gula grunden blänkte i ett matt skimmer, tynande under den torra luft, som omgaf dessa nejder, hvarken genomdragen af en enda källas eller rännils förfriskande ådra, eller genombruten af en enda bergås, bakom hvilken jorden *någon* gång på dagen kunde få en sparsam skugga. Af vegetation funno vi således ringa spår. Det var dock nu slutet af Maltas vår, och kring de talrika gårdarna sågo vi blommande klöfverodlingar stå och vänta på lian, eller glest bevuxna korn- och hveteåkrar kämpa med solstrålarna om sitt korta lif. Blodröd lutade vallmon sitt tunga, sömniga hufvud mot de svällande axen, vid vaggvisorna af den lätta vind, som nu, en efterlefva af morgonens storm, sväfvade fram ifrån by till by öfver den kala, ändlösa klippgrunden.

Men ehuru hela Malta är helt och hållet en sandstensklippa, på hvars vidsträckta platå ingen vegetation tyckes kunna finna näring, gifvas dock få länder i hela verlden, som äro så tätt befolkade som denna ön. Men innevånarne äro utmärkta för sin arbetsamhet, och vandra stundom ut till främmande länder, för att skaffa sig försörjning när den brister hemma.

Största delen af den jord, som här finnes, är öfverförd från Cicilien: intet under således, om den

gula klippgrunden öfverallt nästan lyser igenom. — Alla gårdar äro byggda af det ämne, som uteslutande här finnes att tillgå för sådant ändamål, nemligen sandsten. Emedlertid tyckes man ej hafva mycken möda vid uppbyggandet af sina hus; ty stenarten är så lös, att man släthugger den med yxor.

Den gamla staden, till hvilken vi nu ernade oss, ligger omkring en Svensk mil, eller något deröfver, från Valetta, på en höjd ini landet och vesterut från nämnde stad. Vår väg följde den namnkunniga vattenledning, som från bergen vester om Citta Vecchia förser Valetta med friskt vatten. Denna aquedukt, som är en och en half mil lång, är anlagd i början på 16:hundratalet af Stormästaren Alofio Vignacourt. Den går stundom under sjelfva jordytan, men stundom åter höjer den sig stolt på väldiga stenpelare öfver plantager och buktande åkrar, samt kastar sig med en hög hvalfbåge öfver landsvägen, som leder från Valetta till Citta Vecchia. När vi hade tillryggalagt halfva vår väg, fingo vi ögat på en större gård, omgifven af en mängd skuggrika träd och lummiga häckar, och hvilken framställde sig, som en vacker oas i den eljest kala trakten. Det var St. Antonio, guvernörens i Valetta landtställe. Naturligtvis lemnade vi icke detta vackra ställe obesökt. Igenom en allé af oranger, doftande af blommor och lysande af gyllene frukter, ankommo vi till sjelfva slottet, hvarefter

vi sökte rätt på trädgårdsmästaren och blefvo af honom välvilligt nedförda i den rika och sköna trädgården. Sjelfva palatset var stängdt för oss; vi hade ej varit betänkta på att skaffa oss Guvernörens tillåtelse att bese detsamma. Emedlertid hade vi all anledning att vara nöjda med vårt besök; ty icke allenast det yttre af palatset förtjenade att ses, men ännu mer den utmärkta trädgården med sina vackra gångar, sina orangelundar med deras friska, lysande, rika grönska och deras obeskrifligt behagliga blomsterdofter, sina af guld- och silfverfiskar vimlande dammar, sina springbrunnar och sin rika mångfald af sköna, sydländska växter.

Det hade sitt eget behag att lustvandra här i denna leende gård, hvars alla detaljer buro en egendomlig prägel, skild ifrån allt hvad jag hittills i denna väg sett. De icke grandiösa, men i en behaglig stil och med verklig artistisk smak uppförda byggningarna; den lätta pelarraden, som man på terrassen inom trädgårdsportarna hade upprest, för att stödja vinrankornas sköna gallerverk; de resliga cypresserna, som uppspirade på begge sidor framför trädgårdens gångar, såsom vaktande poster, utgjorde den behagligaste inledning till sjelfva trädgårdskapitlet, hvilket nu med det intressantaste blomsterspråk helsade oss välkomna i Floras och Pomonas rike. Här lyfte det stolta pisangträdet sina sköna, saftiga blad öfver de täckaste

rosor som någonsin rodnat för en skalkaktig Sephyrs kyssar, der stodo mandelträden öfversnöade af blommor, här susade vinden i myrtenhäckar, der speglade sig papyrusrör i böljorna af lekande springvatten, der blödde granaten, der hvisslade Syrinx i bamburörets blad, der svällde den gyllene orangen; allt detta under en himmel af den skönaste asur, under prakten af den lättaste, lifligaste kolorit, under dofterna af de finaste aromer; men alltsammans äfven mera täckt än stort, mera ovanligt för våra blickar, än hänförande genom det äkta idylliska behag, som hvilar under de svala skuggorna och majestätiska kronorna af nordens högresta almar och lindar.

Hvilken olikhet emellan norden och södern, icke endast i färger, utan äfven i former, — ja i sjelfva den känslostämning, uti hvilken man försättes vid betraktandet af deras naturskådespel! Nordbon känner och njuter med sinnen, friska som morgonvinden — men ock fattiga på värma såsom den; sydlänningen känner och njuter med sinnen, förslappade af en evig sommars glödande hetta, halfrusade af den varma jordens och de yppiga vexternas utdunstningar, öfvermodig af lefnadslust och öfverlycklig endast i känslan af sin tillvaro.

Efter att hafva promenerat omkring i St. Antonios gårdar, njutit af dess leende taflor och dess behagliga blomsterdofter samt läskat oss med dess ädla

trädgårdsfrukter, begåfvo vi oss vidare på resan till byn Attard.

Denna by har omkring 940 innevånare; men är, det oaktadt, en af de minst folkrika på ön. Byn Zeitun, som är störst, hade redan år 1839 öfver sex tusen innevånare. Birchircara, en annan by, som vi på afstånd sågo under vägen till St. Antonio, har omkring 5,650; flera andra finnas, hvilkas folknummer uppgår ifrån 1000 till 4000. Det är ock en känd sak, att Malta är ibland de mest befolkade länder på jorden. Emedan ön är till det mesta ett slättland, kan man äfven på en och samma gång öfverskåda många af dess byar eller rättare »småstäder»; och anblicken af dem är högst egen; ty på det långa afståndet tyckes det nästan, som hade man framför sig en omätlig, fastän glest byggd stad.

I Attard dröjde vi en stund, för att bese dess kyrka, hvilken utmärker sig genom en smakfull stil och vackra, arkitektoniska prydnader. Dess inre motsvarade dock icke det yttre; allt var här för mycket öfverlastadt med prål; bigotteriet hade dödat smaken.

Framme i choret såg man en helgonbild; nej icke en bild, men ett verkligt helgon, de jordiska qvarlefvorna efter någon i katholska kyrkans legender namnkunnig man. Jag minnes nu icke antingen det var St. Justus eller St. Fortunatus. Men lika mycket! Skelettet hade dock ett högeligen ömkligt utseende,

der det låg inom sina glasdörrar. Det var iklädt en hvit, blommig sidenklädning, höll en kalk i den ena handen och hade den andra prydd med en guldring, som gaf ett, om möjligt, ännu vidrigare utseende åt de hoptorkade fingerknotorna. Den grinande dödskallen — jag vill minnas den var prydd med en förgylld krona — såg mäkta generad ut i sin prålande skrud och tycktes färdig att utropa till oss: vansinniga menniskor, som dyrken det multnande stoftet bredvid dess eviga Skapare.

Till höger i kyrkan, uti sakristian, visades en tafla, som föreställde Kristus på korset. Ifrån bildens alla lemmar nedföllo bloddroppar, såsom ett regn, och under densamma stod skrifvet: *Pro pluvia* (för regn).

När vi lemnat Attard fingo vi snart sigte af Citta Vecchia, egentliga målet för vår resa. Nu började marken småningom höja sig, och inom kort frustade vår trafvare bland Citta Vecchias murar.

Staden är belägen på en af de högsta punkter af ön och nästan i midten af densamma. Den är ännu omgifven af vallar och fästningsmurar, men är af mindre omfång än den skall hafva varit före Arabernas ankomst till ön. Genom Cicero och Diodorus Siculus får man veta, att den fordom hade många ståtliga byggnader och var utmärkt för sin byggnadsstil i allmänhet. För den, som har tillfälle att söka,

skola ännu spår af forntidens byggnader, bad och tempel, stå att upptäckas. Vår tid medgaf blott att taga kännedom om dess nuvarande byggnader och det märkvärdigaste af dess fornlemningar, katakomberna, hvarom vidare längre ned.

Katedralen, som redan på långt afstånd med sina vackra majestätiska torn fäster främlingens uppmärksamhet, var den som af oss först besöktes; och vi fingo, utan svårighet, tillträde till det inre af kyrkan. Vårt besök lönade äfven mödan. Till sitt yttre imponerande och smakfull, till sitt inre verkligen rik, men föröfrigt till stilen påminnande om kyrkan i Attard, kan denna katedral betraktas såsom en annan upplaga af den förra, men en upplaga i praktexemplar. Kyrkans inre hvalf äro öfverdragna med stark förgyllning och prydda med vackra frescomålningar, förfärdigade på 1790-talet af Vincentius Manno från Palermo, samt stödjas af dyrbara pelare. Kostbara inläggningar af marmor och den vackra, blå lapis lazuli, goda oljemålningar och utsirade helgonabilder fulländade den inre prakten.

Härifrån togo vi vägen genom den gula, folkfattiga staden, till de namnkunniga katakomberna. Dessa äro belägna i närheten af St. Pauli kyrka i det inre af ett berg, och utgöra en sammanhängande labyrinth, hvars hela omfång ingen rätt känner. — Naturligtvis hade vi förskaffat oss en pålitlig vägvisare i denna de

dödas stad; ty vi ville ej exponera oss för samma öde, som drabbade Lord Byron vid hans besök i en underjordisk labyrinth i Grekland, der han nemligen gick villse och fick känna en försmak af den förtviflan, som föregår hungerdöden. Det skall hafva händt att flera personer förvillat sig och gått förlorade bland samma underjordiska gångar, till hvilka vi nu styrde vår väg.

Vägvisaren gaf åt hvardera af oss ett smalt vaxljus, tog sjelf ett sådánt i handen och ledde oss med vandt öga omkring bland de villsamma gångarna. Följande den sluttande ingången, kommo vi till en hufvudgång, hvarifrån flera sidovägar springa ut, och hvilka sjelfva åter utgrena sig i andra. Väggarne kring dessa gångar innehöllo många grafnischer, huggna i den lösa klippan och varande dels öppna, dels igenmurade, samt af omvexlande storlek. Somliga äro proportionerade för barn och inhuggna i sidoväggarna, andra åter synas hafva varit för fullvuxna personer. Vi funno bland dessa gallerier flera större rum och deribland ett, hvars hvalf bäres upp af groft refflade kolonner. På golfvet af detta rum funnos två cirkelformiga stenblock af omkring fyra fots diameter, öfverst platta och med en något upphöjd kant vid periferien. Man tror att dessa voro begagnade vid likens tvättning före graflägningen. — Stenarten af det berg hvaruti dessa katakomber äro huggna är en

fin sandsten af mycket löst slag. — Stundom kommo vi till en vägskillnad, der man kunde gå antingen till höger eller venster — och förmodligen gå villse på begge hållen; men vi litade på vår erfarne skyddsande, hvars mystiska figur tycktes just vara hemma i denna underjordiska verld och hvars skarpa blickar täflade i glans med vaxljuset, som han bar i handen: och att vi riktigt hittade ut igen, derom håller just nu min penna på att intyga.

Af hvilka dessa katakomber blifvit anlagda, är svårt att med visshet uppgifva. Somliga hålla före, att de äro anlagda af de första Kristna, hvilka under sin förföljelses tid lefde här och begrofvo härstädes sina trosförvandters och martyrers lik. En författare (Georg Badger) anmärker dock med rätta, att, då kristendomens bekännare öppet förföljdes, de icke gerna kunde företaga sig sådana arbeten utan att upptäckas af sina förföljare och blifva, af en mot dem fiendtlig styrelse, hindrade i sina förehafvanden. Samma författare antager såsom sannolikast, att dessa katakomber ursprungligen härleda sig från Phœnicierna eller Romarne, hvilka vanligtvis brukade begrafva sina döda i hålor. Emedlertid är det icke omöjligt, att de Kristna, under sin förföljelses tid, togo dem i besittning och dolde sig i dem, alldenstund de icke så lätt kunde blifva efterspanade på sådana öfvergifna ställen. Men hvart hittar icke förföljelsen, hatet,

eller till och med blotta nyfikenheten? Sjelfva de dödas grafvar hafva mer än en gång fått offra åt dessa vårt slägtes plågoandar, och katakomberna vid Citta Vecchia bära äfven vittne härom. En stor del af grafvarna voro nemligen öppnade, förstörda och genomsökta, om icke för annat, kanhända för att tillfredsställa girigheten, som här trodde sig finna några dolda skatter. I en sådan öppnad grafnisch funno vi åtskilliga ben, hvilka syntes hafva tillhört en fullvuxen menniska. De voro mycket sköra och liknade till färgen den lösa sanden, hvaraf de omgåfvos.

Efter att hafva lyckligen och väl hittat ut i dagen igen ifrån denna underjordiska labyrinth, begåfvo vi oss till en i närheten belägen kyrka, som är helgad åt St. Paulus och bär sitt namn efter honom.

Denna kyrka eger i sig sjelf ingenting anmärkningsvärdt; men under densamma finnes en grotta, uti hvilken, enligt traditionen, apostelen sjelf skall hafva bott i hela tre månaders tid, tillsammans med apostelen Lukas samt Trofimus.

Vi känna af Apostlagerningarna, att Paulus under sin segling från Mindre Asien till Italien gjorde skeppsbrott utanför Malta, och att, sedan han tillsammans med fartygets besättning hade lyckligen blifvit räddad, han på sistnämnde ö uppehöll sig i trenne månader. På öns norra sida är en vik, som ännu bär apostelens namn, emedan man tror sig veta, att

det var i denna vik de skeppsbrutne räddade sig. Men hvarföre apostelen just skulle välja en underjordisk håla till sin boningsplats, är litet svårt att inse, helst det berättas i det 28 kap. af Apostlagerningarna, att de skeppsbrutne blefvo väl emottagna både af öboerna och sjelfva »öfversten» på ön, Publius, hvars fader blef af apostelen botad från en sjukdom; så att de ingalunda behöfde gömma sig undan af fruktan att vederfaras något ondt. Katholikerna, som af allt möjligt äflas att göra reliker, förklara apostelens ödmjukhet och sjelfförsakelse såsom orsak till valet af denna anspråkslösa bostad. Det är så mycket mera obestridligt, mena de, att han bott här, som underverk ännu dagligen ske i denna grotta. Om t. ex. någon febersjuk tager och pulveriserar litet af grottans lösa stenvägg och förtär detta pulver, så blir han genast fri från sin sjukdom; och om man tager aldrig så mycket sten ifrån samma grotta, så förändras hon dock aldrig till sin form och storlek. Till minne af St. Paulus har man derföre uppbyggt en kyrka öfver sjelfva grottan och rest honom en staty dernere under jorden, en vacker staty af marmor, som belyses, nätter och dagar, af ständigt brinnande ljus.

Efter besöket hos apostelen Paulus, och sedan vi derefter gjort en kort visit i ett munkkloster, förfogade vi oss till ett värdshus, der vi stärkte våra krafter efter den tröttande vandringen bland kyrkor

och grafvar, och begåfvo oss derefter tillbaka på samma väg vi hade kommit, under det vi med förtjusning läto blickarna flyga omkring öfver det vidsträckta landet, som här utbredde sig framför oss likt en ofantlig karta, en lefvande, med byar, gårdar, kyrkor och gula hällar, som skimrade i en färgton, så ovanlig för våra ögon, att vi voro färdiga inbilla oss, det vi reste genom ett landskap i — sjelfva månen.

Att vandra omkring på Valettas gator och öppna platser, och njuta af den behagliga luft, som strömmar in ifrån hafvet och lifvar alla nerver med sina på en gång friska och sommarvarma fläktar; att förvilla oss ibland de mångfaldigt skiftande drägter, som hit samlas ifrån de olika verldsdelarna; att låta slumpen leda vandringen, nu in på ett svalt, marmorbelagdt kafé, der man hvilar sig vid en glace från Etnas topp, eller en kopp behagligt ångande mocca; att besöka handelsbodarna, som prunka med Orientens rikedom, eller med den Maltesiska handtverkarens om en verkligt konstnärlig smak vittnande arbeten; att titta in på frukthandlarnes pittoreska gator, besöka kyrkorna, kapellerna, theatern och den gamla vördnadsbjudande riddareborgen; eller att vandra ut bland de starka, sköna fästningsverken, hvilka synas

vara uppvuxna med sjelfva staden ur den gula klippgrunden; och att åter hvila, men nu bland de välluktångande blommorna i Florianas lustgård — allt detta, säger jag, har varit för oss de behagligaste tidsfördrif man kan tänka sig.

Stormästarnes gamla slott besöktes af oss redan de första dagarna af vår vistelse här. Detta slott är nu boningsplats för den Engelska guvernören. Det är beläget i den högsta och förnämsta delen af staden vid en öppen plats, och dess stil är mycket egendomlig; jag skulle gerna vilja kalla den *vacker,* om jag blott först kunde trolla bort dender smaklösa, tunga utbyggnaden, som, utanför andra våningen, bildar ett omkring hela huset sammanhängande galleri; nu kan jag blott kalla den imponerande.

Emedan palatset bebos af guvernören, kunde vi ej få se boningsrummen; men fingo tillträde till den märkvärdiga vapensalen, der man finner en hel mängd vapen och troféer ifrån riddaretiden, samt en samling af 16000 nya gevär för den Engelska garnisonen.

Af äldre vapen ser man här 350 jernrustningar och dertill 50 riddarerustningar, som till en stor del äro utmärkt väl arbetade, några med de dyrbaraste inläggningar af guld och silfver. Bland troféerna funnos flera vapen, mest Turkiska, som voro af ett högt värde och prunkade med infattningar af guld, silfver och ädla stenar. I flera med en serdeles omsorg

grupperade gamla vapensamlingar såg man armbost, stridsklubbor, fjällpansar, kastspjut och stridsyxor, somliga bland dessa utmärkta af en högst egen och besynnerlig skapnad, men alltid åsyftande att på bästa sätt såra och skada den fiende, som kom under deras egg och uddar. Här fanns ock en kanon, som torde ha få sina likar i verlden: den är nemligen danad af en kopparcylinder, hvilken är lindad med rep och öfverdragen med ett slags kitt och svartmålad; sålunda liknande de kanoner, hvilka Gustaf II Adolf uppfann, under trettioåra-kriget, och med hvilka han så tappert snusade upp och slutligen knäckte firman Tilly & Wallenstein. Nyssnämnde pjes är tagen från Turkarne vid ett af deras anfall på Rhodus, för omkring 320 år sedan. Dess längd håller ungefär 5 fot och kaliberns diameter 3 tum. — Ett slags långa, grofva, liggande bössor med kammarladdning funnos äfven bland samlingarna, och förskrifva sig från äldre tider.

Medan vi äro ute på vandring, låtom oss stiga in i den närbelägna kyrkan, som är invigd åt Johannes Döparen, och är den förnämsta kyrkan på ön. Dess yttre byggnadsstil motsvarar ej på långt när den inre, hvilken verkligen öfverflödar af rikedom och prakt. Choret är prydt med ett utmärkt skulpturarbete i hvit marmor, föreställande Johannes, döpande Kristus. Det halfcirkelformiga hvalfvet öfver kyrkans skepp är

prydt med målningar, innehållande scener ur nyssnämnde apostels lefnad. Golfvet är sammansatt af idel grafstenar af kulört marmor i mosaik, föreställande hvarjehanda brokiga riddarevapen. Många af dem innehålla jaspis, agat och andra dyrbara stenarter, hvilkas värde måtte hafva uppgått till ganska stora summor. Dessa stenar betäcka för det mesta riddaregrafvarne. På begge sidor om kyrkans skepp finnas en mängd kapell, hvilka tillhöra de olika nationer, af hvilka den mäktiga orten utgjorts, och de äro skönt dekorerade.

Det präktiga högaltaret, de rika monumenterna öfver ordens-stormästarne, de utmärkta målningarna, de prunkande förgyllningarna och de högst dyrbara silfverpjeserna, som här finnas, blekna med all sin prakt under de matta dragen af beskrifvarens penna. Det är derföre klokast att icke vidare söka skildra dem; helst som alla detaljbeskrifningar i dylika fall hvarken kunna tillfredsställa läsaren eller berättaren.

Hvad jag dock vill anmärka om denna kyrka, såväl som om nästan alla de katholska kyrkor jag sett, är, att den är för mycket öfverlastad med grannlåt. En *katholik* skulle dock ej tycka så; detta prål och glitter passar fullkomligt till de brokiga ceremonierna i hans religionsöfning. Men en protestant måste alltid erfara ett mindre behagligt intryck, af allt detta glitter, som en nyckfull fantasi samman-

hopar, för att inverka på menniskorna, liksom för att *muta* dem till andakt.

Den katholska gudstjensten har aldrig med sina så kallade »vackra» messor, sina granna skrudar och sina på hjernan och sinnesstämningen så besynnerligt verkande rökelser, kunnat öfva på mig detta öfverväldigande intryck, som jag hört beskrifvas af flera resande. Jag har aldrig svindlat för dess tjusningskraft och aldrig känt en gnista af dender lusten att blifva proselyt, som en och annan resande påstår sig hafva erfarit då han öfvervarit de katholska kyrkoceremonierna i södern. Och jag har ändå mångfaldiga gånger bevistat dem; jag har sett folkskarorna i hela rader ligga på knä och machinmessigt efterläsa de latinska böner, dem presten rabblat opp för dem; jag har sett dem stänka sig med vigvatten, bikta sig och kyssa templets golf och springa ifrån helgonbild till helgonbild, bugande sig än här och än der; men icke har jag häruti kunnat finna annat än utnötta formaliteter och en religiös sinnlighet. Jag respekterar hvarje religionsöfning, emedan den vittnar om menniskosjälens sträfvan att höja sig till det gudomliga; men de tallösa, brokiga ceremonierna hafva dock alltid förefallit mig motbjudande. Der ett folk höjt sig till *bildning* i detta ords *sanna* betydelse, der menniskorna blifvit *menniskor* i detta ords *högre* bemärkelse, skola visserligen icke heller hjernorna behöfva

rusas af rökelser, ögonen bländas af glitter och öronen lockas af hvirflande musik, för att själen må kunna frigöra sig från stoftet och öppna sig för himmelens heliga anda. Trädets sus i skogen och vågens sång på det omätliga hafvet, blommans doft på marken, solens guld bland molnen, stjernornas tallösa verldar och åskans eldtungor och morgongryningens fridfulla strålar — förmå icke de, gemensamt med den inre rösten i vårt bröst, att väcka våra sinnen till andakt, så fruktar jag att hvarken choral, rökelser eller målade vaxljus förmå det. Då är det hög tid att samla ihop spillrorna af vårt förnuft, och fly, fly långt bort ifrån verlden och de förhexande makter, som utkylt vår själ, förblindat våra ögon och gjort våra öron döfva för den Allsmäktiges röst.

Valetta eger ett stort antal kyrkor och kapeller. Tiden medgaf mig ej att besöka dem alla; men der jag såg en procession vandra fram, följde jag alltid med och blandade mig in ibland folket, samt underrättade mig om anledningen till ceremonien.

I ett kapell vid Strada Mercanti fann jag tvenne helgonbilder i kroppsstorlek, förvarade inom glasdörrar och märkvärdiga genom den dyrkan man gaf dem för deras föregifna förmåga att bota sjukdomar eller gifva skydd emot dem. Såsom tackoffer hade man omkring dem i deras glasskåp hängt upp en ofantlig mängd miniaturafbildningar i vax af menniskokrop-

pens olika delar, såsom armar, ben, bröst o. s. v., hvilka skulle föreställa de lemmar, som tid efter annan hos sjuklingen blifvit helbregda.

Medan jag stod och betraktade dessa saker, kommo åtskilliga qvinnor fram till helgonbilden, rörde med sina fingrar vid glasdörrarna och förde de af helgonakraften nu delaktiga fingrarna till sina läppar, för att låta helsan på detta vis strömma in igenom munnen. Dessa bilder måtte vara svåra rivaler för Valettas apothekare.

Jag har icke sett många af de katholska länderna, borde kanske derföre icke heller yttra mig mycket om deras religionsceremonier; ty jag är böjd att tro, det de icke öfverallt äro fullkomligt lika, men i mer eller mindre mon omvexla efter nationernas olika lynnen och *bildningsgrader*. Huru mycket inverka icke dessa sednare på hela samhällslifvet! Djupt i folkens bröst, ja ända tillbaka i den natur, hvaruti de lefva, har man att söka källorna till allt det egendomliga, som skiljer dem ifrån hvarann, så väl andligen som lekamligen. Jag har derföre icke blifvit förundrad öfver alla egenheter i religionsöfningarna hos de olika nationer, dem jag haft tillfälle att besöka; de hafva oftast öfverensstämt med deras natur och bildning. Gif akt på dessa menniskor, med deras brinnande blickar, fulla af passioner, med deras anletsdrag och deras rörelser, uttryckande det lifligaste temperament;

och jemför dem med formerna i deras religiösa, politiska och enskilta lif: man skall genast finna, att allt går i samma, bestämda tonart. Choralen i söderns kyrkor rörer sig i lifligare tempo än hos oss; ja, när man vandrar utanför kyrkan, skulle man kunna tro att det hålles bal derinne: ty sjelfva Strauss är der ofta framme med sina verldsbekanta valser. Men det är dock ingenting annat än de sannaste tonmålningar af sydlänningens känslostämning; och denna eldiga musik har utan tvifvel för *honom* samma betydelse, som vår djupa, allvarsamma choral har *för oss*.

Gifva vi akt på de olika folkens nationalmelodier, så finna vi mellan dem äfven samma olikhet i anda och form. En Svensk folkvisa förhåller sig till en Italiensk, eller Spansk, som den Svenska kyrkomusiken till den katholska, eller den allvarsamma, djupa sången, som vinden sjunger i nordens dimomhöljda furuskogar, förhåller sig till sephirernas dithyramber i myrten- och lagerhäckarna under södra Europas tjusande asurhimmel.

Man talar om mera synbarlig andakt hos sydlänningen, i afseende på hans religionsöfningar. Det är naturligt. Det *brinner* mer i dennes bröst än i nordbons, då han hängifver sig till religionsöfningar, som då han öfvar synden; i den ödmjuka bönens stunder så väl som i de trotsande lidelsernas; vid hatets fördömelser, som vid kärlekens smekningar:

men denna andakt hvilar på en annan grund än nordbons; stundom på en lösare. Icke alltid får man döma efter skenet.

Den Engelska kyrkan i Valetta utmärker sig såsom en byggnad, på en gång enkel och verkligen skön, samt imponerande, icke genom detta öfverlastade prål, som man finner i de katholska kyrkorna, utan genom den rena smaken och det ädla åsidosättandet af allt prunkande glitter, hvilket icke heller passar tillhopa med protestantismens läror. — Valetta saknar icke theaterns nöjen. Jag har besökt densamma flera gånger, då lyriska pjeser blifvit gifna af en Italiensk trupp. Väl märkte jag att jag nu andades i en helt annan musikalisk atmosfer än den nordiska; men icke fann jag mig dermed mera belåten. Må det vara ett fel hos mig, att icke kunna finna den Italienska musiken så skön som den Tyska; men jag har nu en gång kommit på denna villoväg, och fördes, tyvärr, icke derifrån genom den Italienska musik jag hörde i Valetta, ehuru artisterna voro ganska skickliga. Men för sin egendomliga karakter måste denna musik äfven alltid intressera; och emedan stora snillen bearbetat den, eger den glanspunkter af högt värde. Dessa tyckas mig dock alltid passa bäst för consertsalen. Undantagsvis torde dock sådan musik ibland vara mest passande för ett visst dramatiskt ämne; och det kan väl stundom gifvas situationer, som finna

sin naturligaste förklaring i alnslånga rulader, ehuru de äro mindre vanliga; men då man använder ett helt skjutshåll af toner, för att dermed uttrycka ett par ord, eller blott ett enda, stundom endast ett utrop, ett o!, ett ack!, o. s. v. — då står mitt musikaliska förnuft stilla, och jag tänker dervid alltid på operetten Örnnästet, der örnen röfvar bort ett barn framför ögonen på folket, och de sjunga: »skyndom, skyndom» i en hel qvart, tror jag, innan de *skynda* att förfölja den bortilande röfvaren. Dessutom: hvilken fattigdom på verkliga, helgjutna melodier! Det förefaller mig alltid, som de ändlösa tongångarna och ruladerna äro ditkomna specielt för att måla hur kompositören plågas och vrider sig under den ängsliga jagten efter melodierna; och emedan sistnämnde högdjur äro rara, göra de utmärkt effekt när de förekomma; det är ock då, som applådissementerna smattra som bäst, likt glädjesalfvor.

Sista dagen af vår vistelse vid Malta tillbragtes med promenader i de till hamnen stötande delar af staden, hvilka från sina luftiga terrasser hade att erbjuda den skönaste utsigt öfver viken och de tvärs öfver densamma belägna städerna Borgo, Senglea och Birmula. Det var första Maj; och, besynnerligt nog, denna dag firas af folket här, såsom i Sverge, med promenader och förlustelser ute under bar himmel. Jag hade icke väntat, att midt uti Medelhafvet, så

långt bort från min hembygd, återfinna en plägsed, som jag trodde uteslutande tillhöra norden; så mycket mindre, som jag hvarken af någon föregående vinter eller något vårslask med derpåföljande blåsippor, talltrastar och islossning hade blifvit erinrad om, att första Maj var i annalkande. Firade man denna fest för att helsa *våren* välkommen, så — Gud bevare oss då för *sommaren;* ty dessa vårdagar äro redan så varma som någon af rötmånadens dagar i Sverge.

Men oaktadt denna höga temperatur, tycktes mig dock värmen icke tryckande, emedan luften här är ovanligt ren och hela nerfsystemet på det behagligaste lifvas af de fläktar, som det friska hafsvattnet andas ut öfver ön. Jag vandrade ifrån terrass till terrass, omättlig i lusten att betrakta den tjusande verld jag hade omkring mig och hvilken jag denna gång skådade för sista gången. Öfverallt i hamnen emellan Valetta och Senglea vimlade täcka båtar med sina glada passagerare; kajbryggorna voro ovanligt befolkade, och på terrasserna, der jag uppehöll mig, promenerade talrika skaror af menniskor, som lemnat sina hus, för att helsa den lågande Majsolen. Jag hade mer än vanligt godt tillfälle att betrakta folket.

Maltesarns hela väsende utvisar sonen af södern. Hans hy är brun och hans ansigtsdrag skarpa, såsom man föreställer sig dem hos en af de gamla Romarne. Under den rynkade pannan och de mörka ögonbrynen

brinna ett par qvicka, bruna ögon, som uttrycka en själ, full af eld och passioner. Man ser här ofta menniskor, hvilka i hela sitt väsende hafva något så harmoniskt, att man finner nöje af att betrakta dem. Söderns son, ett naturens barn, har för mycket värma i sitt bröst, för att icke äfven skicka sig såsom hans inre det fordrar. Alla hans rörelser äro fria, naturliga och sköna; i allt hvad han företager sig är karaktär och sanning; hans tankegång är liflig, så ock hans språk och åtbörder.

Hvad det täcka könets fägring beträffar, så såg jag ej mången Calypso på det gamla Ogygia*). Valettas fruntimmer kläda sig mest i svart siden, hvilket nästan kunde komma främlingen att tro, det de äro nunnor allesammans; ty något sådant tyckes åtminstone den allvarsamma drägten utvisa. Deras hufvudbonad, kallad Onella, är ganska egen, och, då den bäres med smak, äfven vacker. Den består af en svart sidenduk, tillräckligt stor för att hölja icke endast hufvudet, utan äfven axlar och lif, samt, som en kort kappa, falla ner kring öfre delen af klädningen. I öfre ändan, på midten något sammandragen och rynkad, samt erhållande stadga af ett der insydt hvalfiskben, uppbäres den af damens venstra arm,

*) Malta antages vara samma ö, der Calypso, enligt Homerus, bodde. Här finnes ock en grotta, som än i denna dag kallas Calypsos grotta.

svänger sig derpå öfver hennes hufvud och hålles undan från ansigtet med den högra handen.

Det torde förefalla mången besynnerligt, att den svarta färgen i kläder är damernas älsklingsfärg i dessa varma länder (förhållandet är likadant i Spanien); ty utan tvifvel skulle de plågas mindre af värmen om de nyttjade kläder af ljus färg. Någon mäktig orsak härtill måste väl finnas — och till dess vi hitta på någon egentligare, kunna vi ju antaga den, att den svarta färgen kläder dem bäst af alla.

24.

SEGLING TILL MALAGA OCH NÅGRA DAGARS UPPEHÅLL DER.

Afsegling — Sigte af Sicilien och Ætna — Motvind — »Carlskrona veckoblad» — Ankomst till Spanien — Sierra Nevada — Naturmålning — Poem — Spanska romanser — Malagas belägenhet, ålder och folkmängd — En tjurfäktning — Bolero — En tur utom staden.

Den 15 Maj (*Under Spanska landet*). — Vi hafva varit till segels sedan den 2 dennes, då vi lyftade ankar i Valettas hamn, kl. 6ᵗ 15′ f. m. Denna segling har icke varit gynnad af fördelaktigt väder. Vindarne hafva varit emot oss. Den 4 sågo vi, norr om oss, en öfver hafvets horisont hvilande, låg dimma: det var Sicilien; men öfver denna dimma, åt öster, reste sig en konformig skepnad af snöhvit färg: — och det var toppen af berget Ætna. Vi voro på ett afstånd af omkring 40 Svenska mil derifrån; men det

oaktadt sågo vi med blotta ögonen icke allenast berget, utan äfven röken, som stod upp ur dess krater. Det fordras öfvade ögon, för att se land och rök på så långt håll; men det fordras äfven Medelhafvets rena luft dertill.

Man skall stundom kunna se Ætna ända till Malta. Den Danske skalden Andersen berättar i skildringarna öfver sin resa till Orienten, att han på en och samma gång såg Ætna och bergtopparna på Morea; och detta betviflar visserligen ingen som seglat i dessa trakter. Men det berättas af någon forntidens auktor, att man stundom från Siciliens vestra udde kunde se huru Carthagos galerer löpte in i dess hamn. På detta sistnämnda tviflar jag dock äfven ännu, sedan jag med egna ögon sett röken af berget Ætna på ett sådant afstånd. Det måste alltid blifva svårt att förklara, huru de små fartygen på den låga hafsytan kunde ses på detta ofantliga afstånd; ty jordens sferiska form måste hindra det. Men det är sannt: i fordna tider var ju jorden platt! Jag måste eljest antaga, att fenomenet härrörde af hvad vi kalla hägring.

Efter att af stormväder hafva varit på väg att drifvas ner emot det Tripolitanska landet, arbetade vi oss dock småningom fram emot vårt aflägsna mål, så att vi, den 14, fingo sigte af Cap de Palos, öster om Cartagena, på Spanska kusten. Då och då hade vi sett en skymt af Afrikas bergtoppar titta upp ur

hafvet i söder, men för öfrigt var utsigten under de långa dagarna alltid densamma enformiga, öfver tallösa vågor, som någon gång voro interfolierade med några dussin springhvalar, eller en och annan välmående sköldpadda, som helt flegmatiskt låg och vaggade med sin klumpiga lekamen bland de rullande vågorna. Våra tidsfördrif voro ej många; men ett vill jag dock omnämna, emedan det endast nyttjades under det vi voro till segels: och det bestod uti att redigera en tidning, hvilken om Lördagsaftnarne utkom, under namn af Carlskrona Veckoblad. Hvarje nummer hade sin egen titelvignett, anspelande på korvetten och åtskilliga förhållanden ombord. På första tidningsnummern såg man fartyget balancerande på Neptuns näsa. Den väldige hafsguden synes i en tillbakalutad ställning höja sig ur vågorna, med näsan i vädret och på dess spets det lilla, nätta fartyget med bottenrefvade märs-segel. På en annan nummer ser man korvetten, i skapnad af den Trojanska hästen, varande stadd på vandring öfver hafvet. Några gluggar äro öppnade på sidorna af det stora skråfvet, och der titta ut åtskilliga ombord kända fysiognomier; somliga för att betrakta solen, andra för att spana efter land. Bland de sistnämnde igenkänner man gunrummets »mamma», föreståndaren för bordet, hvars bekymrade min tyckes tillkännagifva, att den färska maten är slut och att man snart behöfver komma i hamn, för att handla upp

åtskilligt för bordet. — Vignetten på en tredje nummer anspelar på vårt missöde att under flera dagars tid i hårdt väder och motvind ligga och kryssa i närheten af Pantellaria, nästan utan att komma ur stället. Ritningen föreställer korvetten med bottenrefvade märssegel, kryssande bland hafvets himmelshöga böljor. I öster ser man en klippa — det är Malta — på hvilken tvenne damer sitta, den ena klädd i Onnella, den andra med bart hufvud; i vester synes Gibraltarklippan, och der ser man äfven en dam, men klädd i Mantilla, såsom Spanskorna bruka det. I norr åter är en vue, som skall föreställa Marseille. Men detta är mycket aflägset, och man har svårt att afgöra, om den qvinliga gestalt, som visar sig der liksom ur ett moln, skall vara någon af jordens döttrar eller sjelfva gudinnan Venus. Emedlertid är, som man således finner, korvetten stadd emellan icke mindre än »trenne eldar», och det är verkeligen icke godt för honom, att veta hvart han vill gå, helst som alla de omnämnda damerna, hvar på sitt håll, utöfva sin oemotståndliga dragningskraft på fartyget. Denna kraft är här utmärkt med långa rep, som äro fastgjorda vid korvetten.

Hvad tidningen för öfrigt innehöll, kan här icke upptagas, emedan det mest hade afseende på en mängd förhållanden ombord. Men som den alltigenom var hållen i den komiska stilen, så väckte den alltid mun-

terhet; och var timmen för tidningens uppläsande i gunrummet städse mycket efterlängtad. Bidrag saknades icke; och när det led till Lördagen, hördes ett förfärligt raspande med pennor inne i de af hemlighetsfulla förhängen dolda hytterna. Det stod hvar och en, som fick sig en släng, fritt att ge en släng igen; och stora talanger i tidningspolemik, annonsförfattareskap och lyrisk poesi framträdde här och förvånade Medelhafvet med brusande kaskader af det bäst flytande bläck i verlden. Men när redaktionen, det oaktadt, någon gång blef i förlägenhet om ämne, så skref den satir öfver sig sjelf. Dylika artiklar gjorde isynnerhet mycken lycka. Redaktionen låg dessutom inne med ett tjufband, som åtog sig, att ur fickor och lådor, hvar helst man kunde komma åt, snappa upp de poetiska och opoetiska utgjutelser, som tilläfventyrs i en och annan hytt kommit till verlden efter någon bal, något lyckligt möte o. s. v. Dylika bidrag gjorde en obeskriflig effekt och det begärdes alltid da capo vid deras uppläsning.

Den 16. — Hur vi sålunda arbetade, lyckades det oss ändtligen att hinna fram till Spanien, hvars vackra, blå berg döko upp ur hafvet och helsade oss välkomna, tidigt på morgonen i dag.

Det dröjde ej länge, förr än den vakthafvande officern skickade mig en helsning, att komma upp och se huru vackert Granadas snöfjellar (Sierra nevada)

skimrade emot den nyss uppgångna solen. — Himlen, som förliden afton varit till det mesta öfverdragen med tunga, blygrå moln, utom vid den randen af horisonten, der solen försvann genom sin gullport, har nu iklädt sig en morgonskrud af ljusa skyar, mellan hvilkas lätta draperier den skönaste asurfärg framskymtar. Emellan dessa draperier falla solens strålar ned och belysa Granadas snöfjell. Ehuru belägna långt inne i landet, synas dessa sistnämnda höja sig mycket öfver de närmare hafvet belägna bergen, från hvilkas mörkare, gråblå åsar de skilja sig genom sin fina, luftiga färg, den jag icke annorlunda kan beteckna, än som en sammanblandning af silfver, rosor och snö. Sjelfva topparna af den resliga bergskedjan äro liksom belagda med stora fjäll af blänkande silfver, så långt man med ögonen kan följa dem emellan molnen, der allt blir så luftigt och så underbart skimrande, som hade man framför sig ett landskap i sjelfva andeverlden. Endast en liten smula inbillning — och man ser redan englavingarna svinga emellan bergen och dalarna i den öfverjordiska nejden.

Taflan är obeskrifligt intressant. Ett så storartadt berglandskap har jag icke förr skådat. Låter jag ögat sänka sig och följa de luftiga topparna, ser jag först hur några mörka punkter skarpt bryta igenom snöslöjan — det är de tvärbranta afsatserna i bergen — och derpå huru snön vid en bestämd gräns plöts-

ligt upphör och bergen få sin vanliga färg. Här nedanför skimra mångtaliga små vattenbäckar, hvilka, alstrade af den smältande snön, taga sitt lopp åt spridda håll af de lägre fjellen, och försvinna i dalarna mellan dem. Och längre ner, hvilken omvexling af blånande hällar och dunkla dalar, dit inbillningen förlägger de skönaste idylliska taflor, omgifna af allt hvad söderns Flora eger rikt och hänförande! Det är numera icke en stum och öde natur, som blickar emot oss med sitt bleka, vålnadslika anlete; ty öfverallt emellan bergen och på deras vackra sluttningar framblinka skepnader, som påminna om menniskolif och odling, nemligen gårdar, städer och torn med sina rikt grönskande omgifningar. Uppe bland bergen se vi staden Torros och nere vid stranden ligger framför oss det bekanta Velez Malaga, som har sina 14,000 innevånare. För att gifva lif åt taflans förgrund, har ett skepp seglat in emellan oss och det närmaste landet, hvarest det nu med slappa segel ligger och gungar för dyningen på den spegelblanka vattenytan.

Samma dag, på qvällen. — Vi hafva under hela dagen haft stiltje; en dyning från öster rullar fartyget sakta af och an, och de slappa seglen slå emot masterna. Vi ligga nästan på samma ställe som i morse och hafva god tid att betrakta den scen, jag nyss beskrifvit. Mitt tidsfördrif har varit att gå ige-

nom några äldre Spanska romanser, af hvilka många ännu lefva qvar på folkets tungor, sedan fordna tider.

Tjusande Granada,
Lockande och glada!
Skön du är, som i de fordna dar!
Ärans tid är gången,
Men den rika sången
Om din ära lefver ännu qvar.

Medan qvällen lider,
Ur de gångna tider
En romans från dina berg mig sjung!
Jag vill lära orden,
Föra dem till Norden;
Sångens rika börda är ej tung!

Der som rosenfärgen
Skimrar mellan bergen
Lefde Sarracina, Muleys brud;
Vid Guadalmedina
Bodde Sarracina; —
Nu hon bor blott i romansens ljud.

I Almerias dalar
Klaga näktergalar;
Zayde mer ej klagar för sin vän.

Sångarn är försvunnen,
Tåren är förrunnen;
Men i sången dallrar tåren än.

Tjusande Granada,
Lockande och glada!
Många sköna skatter än du har.
Ärans tid är gången,
Men den sköna sången
Om din ära lefver ännu qvar.

Derborta i öster ligger Almerías vik, der Zayde och Zayda första gången sågo hvarandra, och der deras kärlek föddes fullväxt, såsom Venus föddes af hafvets skum. De älskade hvarandra, »såsom jorden älskar vattnet»; men hårda föräldrar sökte slita deras hjertan åtskils. Zayda förbjöds att se och tala vid sin älskare, och man spred ut ett rykte, att hon skulle äkta en annan. Då trodde Zayde, att hon öfvergifvit honom; och betagen af kärlekens smärta (»lleno de amorosas ansias») gick han allena en mörk midnatt, smyckad i festlig drägt och med en luta i handen, till huset der hans älskarinna bodde och sjöng för henne följande sång:

Lágrimas que no pudieron
Tanta dureza ablandar,
Yo las volveré á la mar,
Pues que de la mar salieron.

Hicieron en duras peñas
Mis lágrimas sentimiento,
Tanto, que de su tormento
Dieron unas y otras señas;

Y pues ellas no pudieron
Tanta dureza ablandar,
Yo las volveré á la mar,
Pues que de la mar salieron.

Denna sång skulle i Svensk öfversättning låta ungefär så här:

Förgäfves all min klagan är,
Förgäfves mina tårar strömma.
I hafvets famn jag vill dem tömma;
Min varma kärlek föddes der.

Ack, sjelfva klippan hör min röst
När jag mitt hjertas qval förklarar;
Hon dubbla gånger mig besvarar
Med genljud ur sitt marmorbröst.

Men du mer hård än klippan är,
Och fåfängt mina tårar strömma.
I hafvets famn jag vill dem tömma,
Min varma kärlek föddes der.

Zayda hade hört sången och smugit sig ned till en balkong, derifrån hon med hviskande stämma kallade på sin olycklige och förtviflade vän, upplyste honom om sina föräldrars handlingssätt och svor honom trohet i döden. »Tro icke att jag glömt dig», sade hon, »jag som sluter dig i mitt bröst lika innerligt som förr. Molnen skola försvinna och Alá skall skänka oss lycksalighet.»

Flera romanser förvara minnet af Zaydes kärlek, deribland den följande, uti hvilken han uttryckte sin klagan då han trodde sig vara öfvergifven af Zayda:

Bella Zaida de mis ojos,
Y del alma bella Zaida,
De las moras la mas bella,
Y mas que todas ingrata:

De cujos rubios cabellos
Enreda amor mil lazadas,
En que ciegas de tu vista
Se rinden mil libres almas:

Que gusto, fiera, recibes
De ser tan mudable, y varia,
Y con saber que te adoro,
Tratarme como me tratas;

Y no contenta de aquesto
De quitarme la esperanza,
Porque de todo la pierda
De ver mi suerte trocada?

Ay cuán mal, fiera enemiga,
Las veras de amor me pagas;
Pues en cambio del me ofreces
Ingratitud y mudanza!

Cuán presto le diste al viento
Tus promesas y palabras!
Pero bastaba ser tuyas,
Para que tuviesen alas.

Acuérdate, Zayda hermosa,
Si aun aquesto no te enfada,
Del gusto que recibias
Cuando rondaba tu casa.

Si de dia, luego al punto
Salias á las ventanas;
Si de noche, en el balcon
O en las rejas te hallaba.

Si tardaba ó no venia,
Mostrabas celosa rabia;
Mas ahora en qué te ofendo,
Que acorte el pasar me mandas?

Mándasme que no te vea,
Ni escriba billete ó carta,
Que un tiempo tu gusto fueron,
Mas ya tu disgusto causan.

Ay, Zaida, que tus favores,
Tu amor, tus palabras blandas,
Por falsas se han descubierto,
Y descubres que eres falsa.

Eres muger, finalmente,
A ser mudable inclinada,
Que adoras á quien te olvida,
Y á quien te adora desamas.

Mas, Zaida, aunque me aborreces,
Por no parecerte en nada,
Quando de yelo tú fueras
Mas sustentaras mi llama.

Pagaré tu desamor
Con mil amorosas ansias,
Que el amor fundado en veras
Tarde se rinde á mudanza.

ÖFVERSÄTTNING*).

Sköna Zaida! mina ögons
Och mitt hjertas sköna Zaida!
Fagrast ibland alla qvinnor,
Otacksammast bland dem alla!

Du, af hvilkens ljusa lockar
Amor gjort så mången snara,
Deri, blinda vid din åsyn,
Tusen vunna hjertan slafva:

Hvilket nöje kan du finna,
Grymma, att så nyckfull vara,
Då du vet hur jag dig älskar,
Att så illa mig behandla;

Och ändå ej nöjd med detta
Att mig hoppets tröst betaga,
Nekar du mig ock den trösten,
Att du lyssnar till min klagan.

Grymma fiende, hur illa
Du min kärleks eld betalar,
Då du mig i byte gifver
Glömska blott, du otacksamma!

*) I den Spanska versen nyttjas gerna assonanser i stället för rim. De äro ock begagnade i öfversättningen.

Dina ord och dina löften
O hur qvickt du gaf dem alla!
Derför att de voro dina,
De likt fågeln vingar hafva.

Fast dig minnet äfven plågar:
Kan du minnas, vackra Zaida,
När jag gick förbi din boning,
Hur ditt hjerta kändes klappa?

Hur du skyndade till fönstren,
Under dagen, efter aftal;
Hur du smög vid nattens timmar
Till balkongen öfver gatan?

När jag dröjde eller kom ej,
Hur du svartsjuk hördes klaga?
Men hvad har jag nu förbrutit,
Hvarför får jag ej dig nalkas?

Icke mera får jag se dig,
Icke skrifva mina tankar.
Förr var detta dig ett nöje,
Nu det mer ej dig behagar.

Ack, att alla dina eder,
All din gunst och kärlek, Zaida!
Skulle blott om falskhet vittna,
Skulle mig bedraga alla!

Ha! Du var ju ock en qvinna,
Böjd att ständigt nyckfull vara,
Böjd att älska den dig glömmer
Och att den dig älskar — hata.

Men fastän jag syns dig ringa,
Och fastän du skyr mig, Zaida,
Fast af is ditt hjerta vore,
Skall min kärlek bli densamma.

Jag med tusenfaldig värma
Skall din liknöjdhet betala;
Ty den kärlek som är verklig
Kan ej obeständig vara.

Den 17—18 Maj. — Vi äro i Malagas hamn, dit vi ändtligen inlöpte i dag, efter att hafva legat, under hela tvenne dagar, i stiltje utanför kusten.

Malagas hamn är liten, men dock ganska god. Utsigten åt staden ifrån vårt fartyg är skön, men mera leende än storartad; nej den är verkligen äfven detta. Låt ögat ila från det strålande hafvets oändliga rymd och hvila sig, först bland alla dessa ankrade handelsfartyg och lätta roddbåtar, som fylla den vackert buktande hamnen, och derefter bland dender täcka raden af hvita, jemnhöga hus, som omfatta hamnen, nästan i en halfcirkel, och skimra mot solen

med sina brokiga balkonger; betraktom den präktiga katedralen, som reser sig högt öfver alla stadens hus och bildar den skönaste hufvudfigur på taflan, samt till höger det nya tullhuset, som liknar mera ett slott än ett tullhus; är det icke en vacker stad, detta Malaga? Der borta till venster stiger upp en rök från några höga skorstenar och svänger sig i mörka hvirflar öfver en nejd, som skiftar af gröna odlingar och hvita gårdar: det är jernbruket Constancia. Här till höger på taflan, bakom topparna af fartygens master, synes en vidsträckt ruin, ett skelett från forntiden, knyta sig till den lefvande raden af mennisko-boningar: det är en lemning ifrån Mohrerna, det är deras gamla borg *Alcazaba.*

Morerna äro långt för detta flyktade ur sitt sköna Granada, och Alcazaba ligger i ruiner och drömmer om en tid af ära och glans, som Spanien kanhända aldrig återfår. Spaniorerna äro herrar öfver landet; det vore bättre om de voro herrar öfver sig sjelfva. Såsom deras makt reste sig öfver Morernas, reser sig här deras fästning Gibralfaro öfver Morernas Alcazaba. Den ligger högt och luftigt öfver den leende staden. Är det icke en romantisk stad detta Malaga?

Men, emedan en god tafla äfven bör hafva sin ram, så har ock Malaga sin, bestående uti en kedja af kullar och berg, som i en varm kolorit och med behaglig omvexling af dagrar och skuggor sträcka sig

ända bort i det rökblå fjerran och här och der försvinna bland molnen.

Den 19 Maj. — Vi hafva således inom de sistförflutna dagarna åter fått göra bekantskap med en Spansk stad, och dess namn går i borgen för, att bekantskapen varit af intresse för oss. Malaga eger omkring 50,000 innevånare och har betydlig handel. Den är i allmänhet oregelmessigt byggd, hvilket ej heller är underligt, då man besinnar dess ursprung; ty jag förmodar, att Phœnicierna hade samma smak som folket i österländerna ännu har, att bygga trångt och oregelmessigt. Enligt Strabo skall den vara anlagd 896 år före Kristi födelse. Den har naturligtvis genomgått många förändringar sedan den tiden; men Morerna, som i sju hundra år innehade den, synas i allmänhet icke heller hafva brytt sig om regelmesseighet i afseende på städernas byggnader. Spaniorerna finna sig väl med den, sådan den är; för öfrigt: ju trångare gator, ju mindre sol derinne. —

Dagen efter vår ankomst hit annonserades om en stor tjurfäktning. Jag lemnar åt geograferna, att vidare beskrifva staden, och beder, att läsaren behagade i stället följa mig till arenan, der ofvannämnde nationalfest gafs; ty der få vi på en gång skåda den förnämsta delen af stadens befolkning och erfara en egen och intressant sida af nationens lynne — om också icke just den vackraste.

Klockan emellan 2 och 4 såg man en ström af folk begifva sig ut till den i ena kanten af staden belägna Plaza de toros, der den stora representationen skulle gifvas. Vi hade mangrannt infunnit oss från vårt flytande Carlskrona och genom vår konsuls försorg lyckats att få en af de bästa platserna.

Den för tjurfäktningarna begagnade lokalen består af en circus, fullkomligt rund och amfitheatraliskt omkringbyggd af bänkrader, den ena öfver den andra, till icke mindre antal än 16 stycken, och högst upp en logerad, öfver hvilken ett tak går, för att lemna skydd emot solstrålarna. Den rymmer 14,000 menniskor; men nu antog man att åskådarnes antal blott uppgick till det obetydliga af — 12,000. En vacker samling! Ja, vacker i dubbel betydelse. Jag vill icke tala om damerna, hvilka här i landet aldrig tyckas kunna vara annat än vackra, utan om männerna, hvilka man nu fick se i sitt rätt nationela skick.

Med den ifrigaste längtan efter sitt förnämsta offentliga nöje, hade nu samlats hit ifrån öster och vester dessa mörkblickande, stolta män, som, uppvuxna i sjelfsvåld, passioner och öfverflöd, och, uppammade vid berättelser om strider och blodsutgjutelser, icke förstå något skådespel bättre än det, der kraft brottas emot kraft och ridderligheten tillkämpar sig lagrar med äfventyr af lif och lemmar. Klädda i

sina granna, Andalusiska drägter, med dessa små, koketta hattar och dessa brokiga, i mångfaldiga variationer broderade, nätta tröjor, hvilka stundom äro försedda med hela rader af små klotrunda silfverknappar både på ärmar och uppslag, bildade de för våra ovana blickar den mest brokiga tafla, och hvilken icke förlorade på de här och der förekommande inflikningarna af mantillor och solfjädrar.

För att gifva sitt bifall tillkänna åt de stridande, hade man vecklat ut sina siden-fickdukar och knutit dem fast med ena snibben vid ändan af ett slags randigt målade spön, hvilka man svängde omkring sig i luften. Dessa spön slutade i tjockändan med en rund klump, hvilken begagnades att dermed stampa mot fotbräderna, som löpte framför hvarje bänkrad. När man tänker sig många tusende sådana stampar och flaggor i rörelse, så kan man lätteligen förstå hvilket smattrande och brokigt vimmel häraf skulle uppstå. Men det var ej nog härmed. Hattar, solfjädrar (somliga af de sistnämda mera än en aln långa) skramlor, klockor, lurar och — — himlen vet icke allt! voro i oupphörlig verksamhet, här för att salutera, der för att öka raseriet hos tjurarna och modet hos dem som gingo i striden.

Först inträdde hela tjurfäktareskaran på den vidsträckta, ännu fredliga arenan, utstyrd i äkta Spansk brokighet och rikedom, under musik från tvenne midt

emot hvarandra placerade orkestrar. — *Picadores* (de som skulle börja leken) sutto till häst och voro klädda i rikt silfver- och guldbroderade Moriska jackor, hvita, med ofantligt breda bård försedda hattar, som voro fastknutna med band under hakan, samt gula skinnpantalonger, med metallplåtar, hvilka skulle skydda ryttarens ben. De höllo i sin ena hand en lång lans, försedd med en trubbig jernspets. Denna spets var lindad med ullgarn, på det ej lansen skulle kunna tränga långt in. Man söker ej att med detta vapen döda tjuren, utan blott såra och reta honom. Picadorernas hästar voro ingalunda några praktexemplar, utan sådana som redan långt för detta hade sett sina bästa dagar och nu knappt hade något annat värde öfrigt, än det som satt i huden. Man hade med flit valt sådana, emedan deras lif vid en dylik fäktning alltid är till spillo gifvet. För att ryttaren skall sitta väl fast i sadeln, när tjuren anfaller, nyttjar man Moriska sadlar, hvilka stå upp nära en fot högt både bak- och framom ryttaren.

Chulos (de som hafva åtagit sig att reta tjuren och afleda hans uppmärksamhet från någon fallen picador, när det behöfves) voro till fots. Dessa äro klädda i en lätt och skön drägt, med strumpor och skor samt knäbyxor, och äro barhufvade. Hela deras gestalt är utmärkt vacker. De äro väl vuxna, viga och elastiska i alla sina rörelser. Sitt hår bära de

uppkammadt och bakuti nacken inflätadt med en bandros. Jackan är silfverbroderad; vid knäna och skorna bära de äfven bandrosor. De hafva intet vapen, men i ena handen en stor bjert färgad sidenmantel, med hvilken de på det våghalsigaste sätt reta tjuren. Deras vighet skall rädda dem, när det rasande djuret anfaller. Den som är rädd om lifvet råder jag dock långt heldre att vara chulo än picador.

Banderilleros och *Matadores* skola längre ner beskrifvas. —

Nu blef platsen åter fri, trenne picadorer placerade sig bredvid hvarandra, nära skranket, som gick omkring arenan. Man hade knutit en duk för ögonen på deras hästar, till förekommande af att djuren skulle skygga undan åt sidan, när tjuren anföll. Något längre bort syntes de nyssnämnda chulos till ett antal af 7 stycken, allesammans förbidande med uppmärksamhet sin vilda fiende. En port öppnas, en svart, storvuxen och knubbig tjur kommer inrusande derigenom; men hejdar sig ögonblickligen, då han får se rundt omkring sig den brokigt skiftande menniskoskaran. En djup tystnad hvilar öfver församlingen, allt är blott öga; tjugufyratusen blickar hvila på det arma offret, hvilket står der, ett ögonblick, såsom fastspikadt, i häpnad öfver denna syn. Han kastar sitt kolossala, hornkrönta hufvud hastigt till höger och venster; ögonen rulla sig vildt; svansen svänges med

raseri från sida till sida; näsborarna, vidöppnade, utstöta ett fnysande ljud och ett doft mummel; munnen fradgar sig. Gif akt: nu rusar han fram emot den närmsta picadoren, hvars lans springer af emot den tjocka halsen; hornen sitta redan i hästens bröst; denne stegrar sig och stiger tillbaka; tjuren tränger på; hästen *lyftes* ordentligen af det starka djurets horn, kastas emot skranket och raglar slutligen omkull med ryttaren under sig, hvars lemmar synas hopvikna i trängseln mellan den fallna hästen och skranket. Blod strömmar, tjuren ömsar tag, borrar in hornen ånyo, nära invid ryttarens sida — — det är förfärligt att åse. Skall jag fortsätta denna ohyggliga tafla? Jag önskade att slippa det. Men det är ju ingen *dikt*. Det är beskrifningen på Spaniorens förnämsta nationalnöje. Jag är skyldig att måla, efter jag en gång börjat; men det blir en hemsk tafla. Den känslige läsaren gör bäst uti att öfverhoppa den.

Just i det ögonblicket, då man befarar att djuret skall stöta sina horn i picadorens bröst, har en eller flera Chulos hastat fram; de svänga sina mantlar framför tjurens ögon, och denne rusar nu efter de snabbfotade Chulos, hvilka med en lindansares vighet hoppa öfver planket och rädda sig in på den der bakom löpande gången, eller draga sig in bakom de af tjocka bräder bildade skärmar, som här och der för detta ändamål finnas uppresta omkring arenan. Tjuren ser

sig narrad och vänder sig om ögonblickligen, för att kräfva hämnd på någon annan; då han får se de öfriga tvenne picadorerna, hvilka med fällda lansar vänta hans anfall. Samma skådespel, som jag förut beskrifvit, förnyas nu; eller lyckas det kanhända picadoren att med sin lans hejda tjuren, hvilken med upprispad och blödande hals viker åt sidan och kastar sig på den tredje ryttaren. Der sitta hornen redan inne i hästens sida; han stegrar sig, raglar omkull, — ligger redan död på platsen bredvid den första hästen, och med sin ryttare under sig. Den första picadoren är redan af några bispringare utburen såsom döende; hur har det gått med *denne?* Han reser sig, stödjer sig mot skranket; man vill hjelpa honom undan, men han kastar ett par stolta, trotsande blickar till svar och stapplar utan stöd bort från arenan, under det Chulos med sina mantlar locka tjurens uppmärksamhet åt ett annat håll! Bravo! bravo! ropar folket i förtjusning öfver den modiga handlingen. Hattar svängas, näsdukar hvifta, händer klappa. Denna strid har dock icke aflupit utan sina hårda pröfningar för sjelfva stridens hjelte och offer. Blodet lackar ifrån den af lansarnas stygn upprispade och svullna halsen, och hettan hos det stridslystna djuret har kylt sig i flera hästars bringor. Han vill ej mera anfalla. Han hvilar sig några ögonblick och skådar ut öfver stridsplatsen. Tvenne hästar äro fallna, den ena är

död; den andra ligger i de hemskaste dödsryckningar och en ström af blod frusar ut ur dess mun. En tredje häst raglar omkring med uthängande inelfvor, hvilka slutligen snärja sig kring hans fötter och sparkas omkring långt bort i den blodsölade sanden.

Nu komma Bandilieros fram med sina lömska vapen. De äro till fots och lätt klädda, nästan som Chulos, bära i hvardera handen en liten kort lans (banderilla), försedd med hulling och prydd med målade pappersremsor, samt nyttja icke något försvarsvapen eller någon mantel, att afvända faran. Under det tjuren står och hemtar sig, springa de fram, en och en i sönder, hugga in sina hullingar i manken, lemna dem att blifva sittande i såret och skynda sig sjelfva att rädda sig undan det nu till raseri retade djuret. Är tjurens mod redan uttömdt, så vet man dock ännu ett medel att åter väcka det, och med detsamma förskaffa åskådarne ett nytt nöje i detta barbariska skådespel. Man har nemligen ett slags små lansar, Banderillas a fuego, hvilka äro vid spetsen försedda med svärmare, som fatta eld då vapnet stötes in i djurets manke och explodera i sjelfva såret, hvarigenom en olidelig smärta väcker upp den sista stridslusten hos det arma djuret, som nu i förtviflans raseri och under ryckningar och vrålningar störtar fram efter sina lömska fiender, under hvirflande bifallsrop af folket. Den gäckande leken lider

nu till slut; tjuren har åter hejdat sitt språng; han har funnit, att menniskornas vapen fördes med lömskhet; han låter sitt raseri nu bryta ut emot sjelfva jorden, som druckit hans blod; och med ett doft mumlande börjar han med framfötterna sparka upp sanden omkring sig.

Matadoren beträder banan. På det präktigaste utstyrd i samma smak som Chulos och Banderilleros, men ännu rikare, förer han i sin högra hand en stark värja och i den venstra en liten röd fana, fästad vid ett kort skaft. Han ställer sig midt emot tjuren, svänger fanan framför dess ögon och retar honom till ny stridslust. Tjuren, ändtligen seende en ärlig stridsman framför sig, den der tyckes vilja strida på allvar, fattar åter eld, sänker sina långa, starka horn och rusar fram, för att genomborra honom. Men med en svängning af den lilla fanan narrar Matadoren den anfallande åt sidan och gäckar honom på detta vis några gånger, tilldess han tycker det kan vara nog med gycklet; då han fattar posto midt framför tjuren, håller den lilla fanan horisontelt framför sig med venstra handen och riktar, med den högra, värjan mot djurets bog. En rörelse med fanan retar i detsamma tjuren, han rusar fram, och värjan stötes ned till fästet emellan skulderbladen på djuret, i samma ögonblick som hornens spetsar snudda förbi Matadosens sida. Var denne viss på handen, så har hans

värjspets träffat sjelfva hjertat, och djuret nedfaller genast döende på marken; hvarom icke, så springer offret omkring och rasar emot skranket, till dess det, utmattadt af blodförlust, lägger sig ned, med hängande tunga och skumma blickar. Då framkommer sist en slagtare, smyger sig bakom djuret och stöter in bak i nacken en knif, hvilken träffar ryggmärgen och på en gång gör slut på det ohyggliga skådespelet. Härefter öppnas en port till arenan och trenne mulåsnor, utstyrda med bjellror, tofsar och flaggor, inledas, för att släpa ut de dödade hästarna och tjuren.

Härpå följer en liten paus. De damer, som svimmat bland åskådarne, hinna åter komma sig till sans, för att åter *njuta* af en ny strid, och främlingen, som för första gången är närvarande vid den lilla hyggliga representationen, får tid på sig att hemta sig ifrån de af fasa, afsky och medlidande blandade känslor, hvaraf han en lång stund varit öfverväldigad.

Jag vill ej trötta läsaren med en utförlig beskrifning om fortsättningen af detta skådespel, hvaraf, som jag tror, vi begge redan haft nog; utan blott omnämna, att sex tjurar uppträdde efter hvarandra på arenan och marterades på samma sätt, som den ofvan beskrifna. Fjorton eller sexton hästar — jag minnes nu ej så noga hvilketdera — satte lifvet till. Den fjerde tjuren, som insläpptes, var isynnerhet vild; han kastade inom få minuter omkull trenne hästar

efter hvarandra, hvilka med upprispade bröst och magar föllo döende ner i samma ordning, som de emottagit tjurens anfall. Men ehuru åtskilliga af picadorerna blefvo mycket illa skadade dervid, lärer dock ingen af dem denna gången pliktat med lifvet. Matadorens befattning är dock den farligaste; ty han skall på en och samma gång stöta värjan ned emellan bogarne på den anfallande tjuren och svänga sig sjelf åt sidan, på det icke hornen må träffa honom; i hvilket fall han utan tvifvel finge plikta hårdt för sin djerfhet. Mången Matador har sett sin sista stund i denna strid och blifvit genomborrad och kringburen på det hämnande djurets horn, till åskådarenas fasa.

Men emedan det fordras mycket mod att uppträda som Matador, står ock en sådan kämpe i högt anseende bland folket.

De tjurar, som begagnas till fäktningarna, äro mycket starka och stridslystna. Uppvuxna i ett nästan vildt tillstånd, bland slätterna emellan bergen, hafva de aldrig förr varit under tak, då de föras in till arenan. De vaktas på betesmarkerna af några få herdar, som dock icke stå i något serdeles fredligt förhållande till sin hjord, hvilken de hålla på mattan med att slunga stenar emot densamma, när den vill gå utom sitt bestämda territorium. För detta slags vapen lära de vilda tjurarna bära mycken fruktan. — Då de skola föras in till fäktningarna, använder man

en mängd bastanta oxar, hvilka äro inöfvade att kringränna tjurarna och drifva på dem.

Jag har nu försökt att i korthet gifva ett begrepp om detta Spaniorernas förnämsta offentliga nöje; men har ändock utelemnat hvarje bjertare beskrifning på alla de vederstyggligheter, som härvid förekomma. Man kan tänka sig huru motbjudande det skulle vara att se icke mindre än 14 hästar och 6 tjurar på vanligt vis slagtade, den ena efter den andra; huru mycket mera vederstyggligt måste det icke då vara, att se dem marterade till döds på ofvan beskrifna vis; att se hur blodströmmarna störtade i strida strålar ur sidorna på de genomborrade hästarne eller ur munnen på dem; hur de stapplade, föllo, reste sig och åter föllo; hur dödsryckningarna — — nej — må det vara slut med denna beskrifning, hvilken, i alla fall, ehuru trogen den må blifva, alltid blifver för matt, emot sjelfva den lefvande verkligheten.

För oss främlingar hade detta skådespel sitt hufvudsakliga intresse genom att framställa för våra ögon en ny sida af Spaniorens karaktär. Det är gifvet, att ett folk, som älskar nöjen af en sådan art som ifrågavarande, måste stå på en låg punkt af bildning, åtminstone på känslornas vägnar; och det är oförklarligt, huru ett kristet lands styrelse kan tillåta uppförandet af sådana skådespel som ifrågavarande, — men ännu mera huru dessa till och med kunna utgöra en

förlustelse för sjelfva hofvet. Hos oss i norden — ty vår fattiga nord har äfven sin rikedom — hos oss skulle sådant icke tålas ens af det obildade folket. Och detta visar, att det föraktade, »obildade» folket ändå icke är så obildadt.

Ehuru rikt begåfvad af naturen, är dock sydlänningen mycket fattig på somliga saker. Deltagandets och ömsinthetens ljufva, menskliga känslor äro merändels främmande för den råa naturmenniskan. Man må, så mycket man vill, kalla dessa: foster af vekligheten och de förslappade sederna, så tror jag dock, att känsla är något annat än vekhet, och att den rätta bildningen har till uppgift, att väcka och odla den förra med detsamma hon bekämpar den sednare. HAN, som bar korset för menskligheten, har visat verlden exemplet på den skönaste förening af *känsla* och *kraft*.

Men vi hafva kanske redan för länge sysselsatt oss med tjurfäktningens barbariska scener; låtom oss derföre lemna dem och öfvergå till några mera behagliga. På ett uppskakande sorgespel brukar en artig theaterdirektion alltid låta gifva ett litet muntert och lätt stycke till efterpjes, på det ej det vördade publicum skall sofva oroligt och plågas af obehagliga drömmar. Icke vill jag heller förstöra mina läsares nattro; derföre utbeder jag mig att få föreslå ett litet besök på Malagas theater, der man i afton spelar

några komedier och dansar Bolero. — Klockan var ungefär 7 då tjurfäktningen slutades; vi kommo således lagom till theatern, för att få se den vackra Spanska nationaldansen.

Man kan äfven i Stockholm någon gång få se en Bolero dansas af sujetterna vid theaterns ballett; men jag tviflar på att man då får fullkomligt begrepp om denna sköna dans, hvilken man måste se i dess hemland, dansad af Andalusiens eldiga och sköna ungdom, för att riktigt njuta af densamma. Den är utan tvifvel den vackraste af alla nationaldansar; hvarföre den ock med begärlighet ses på Spaniens theatrar, hvarest den ganska ofta förekommer mellan de pjeser, som här uppföras.

Man har många variationer deraf, men de hafva ett och samma skaplynne och härstamma ifrån den af Morerna införda Fandangon. En ibland dessa är den bekanta Cachuchan, hvilken redan spridt sig omkring till många af det nordligare Europas theatrar. — Jag har i Spanien sett Bolero dansas både af *ett* och af *tvenne* par. Ehuru detta sistnämnda framställer mera lif på scenen och i afseende på det pittoreska i grupperingarna och attituderna har sina företräden, ser jag dock en sådan dans helst dansad af ett enda par; ty kärleken emellan tvenne hjertan är themat, hvaromkring hela dansen vänder sig. —

Man finner i den Spanska musikhandeln flera sådana nationaldansar med underlagda ord. Jag vill här anföra några strofer ur en Bolero, hvilka i korthet uttrycka andan i denna dans:

Icke vet jag om du älskar,
Eller om du glömmer mig;
Vet blott att jag endast lefver,
När jag skådar dig.
Derför jag dig ber:
Glöm ej, glöm ej medlet,
Som mig lifvet ger.

Den som icke målet hinner
Kan i hoppet trösta sig;
Men den trösten att få hoppas,
Är beröfvad mig.
Hård är denna lott!
Ack, min tröst jag finner
Genom döden blott!

Bolero är en äkta sydländsk dans, full af hänförelse och passion; men tillika harmonisk, helgjuten och skön. Den är ett lyriskt erotiskt poem, icke skrifvet, icke sjunget; men *dansadt*. Den är ett poem om Spaniorens kärlek, framstäldt på hans eget rika, kraftiga, sköna språk.

Den första pjesen är nyss slutad; dansen skall börja. Kastagnetternas knäppningar höras redan på theatern; ridån går upp; de dansande komma insväfvande på scenen, stadna och helsa den applåderande publiken, samt vända sig derefter emot hvarandra, ett ögonblick betraktande med eldiga blickar hvarandras gestalter och sköna drägter. Utan vidare uppehåll börjar nu dansen efter orkesterns ledning och de hvirflande slagen med kastagnetterna, dem de begge dansande hålla inneslutna i sina händer. Sjelfva dansen, hur den fortgår med sina omvexlande, sköna attituder, med sitt sprittande lif, sina tvära pauser, och sina omvexlingar af kraft och vekhet, allvar och joller, är svår att skildra. Det hänförande deri ligger icke ensamt i lättheten med hvilken alla rörelser utföras, vittnande om ungdomlig styrka och smidighet; icke ensamt i detta eldiga, mimiska spel och dessa obeskrifliga Andalusiska blickar, som för sig sjelfva äro nog att göra hvarje hjerta varmt; utan i den harmoniska fortgången af det hela, som så behagligt rycker åskådarens känslor med sig.

Denna dans har det stora företrädet framför många andra, isynnerhet våra moderna dansar, att den verkeligen säger något, och betyder något; och att den icke är ett machinmessigt utfördt stycke, der tanklösheten uppför sin spökdans efter stråkarnas takt och quadrillens eller françaisens reglor, utan ett

lefvande konststycke, fullt af eldighet, behag och plastisk skönhet. Men det är ock en nationaldans för ett af jordens vackraste folk. Se denna stolta, manliga figur, när han ett ögonblick stadnar, för att andas ut och betrakta sin sköna danskamrat! Hans mörka, tjocka hår ligger uppkammadt bakåt nacken och der uppfästadt med sidenband; det fylliga, något rundlagda ansigtet bär helsans rosor, blommande på en hy af lindrigt brunaktig skuggning; en liten silkesduk håller ihop de fint broderade skjortkragarna; en smärt sammetströja, prydd af en mängd små förgyllda knappar och gyllene broderier, betäcker till hälften den vackra västen, som slutar vid ett rödt sidenskärp, hvilket är fästadt som en gördel omkring lifvet; de väl åtsittande knäbyxorna af blå sammet äro prydda med lister af gröna och röda broderier samt sluta vid knäet med mörkröda silkestofsar. Hvita silkesstrumpor smyga sig tätt efter de rundade, muskelstarka vadorna, och nätta skor fullända klädseln. Sådant är i korthet dansörens utseende. Och dansösens är icke mindre förtjent af en uppmärksammare granskning. Men — nu börjar musiken åter; hon sväfvar undan vid tonernas ljud. Vi måste följa henne i flygten. Luftigt och lätt fladdra den ljusblå basquinjans svarta spetsar kring de runda vadorna, som nu äro vingar, med hvilka hon sväfvar för tonernas vindfläktar. Älskaren jagar henne; hon flyr; han följer efter; hon

böjer sig undan; men reser sig i ögonblicket, stolt och majestätiskt — och den trotsiga förföljaren studsar tillbaka vid elden af herrskarinnans befallande blickar, hvilka dock genast åter, smältande till ett ljuft leende, locka honom att ånyo följa, än till höger, än till venster, under utbyte af de graciösaste attituder. Skönt fladdra de himmelsblå silkestofsarna, som från den nätta sammetsspensen falla ner kring det smärta lifvet och bilda en behaglig öfvergång till basquinjans azurfärg; smidigt böjer sig danserskan, nu åt höger, nu åt venster, med armarna höjda och sänkta i de skönaste båglinier, på flerfaldiga sätt varierade, allteftter kroppens ställning och hufvudets graciösa böjningar. Hon stadnar åter, ett ögonblick, för att mäta med blixtrande ögon dansörens vackra gestalt och manligt kraftfulla rörelser; kinderna blomma; rosorna mysa kring den halföppnade munnens täcka perlerader, och tyckas hviska det varmaste bifall till den dansande; men vid ett hvirflande slag af kastagnetterna sväfvar hon åter in i dansen, som nu fortgår några ögonblick med, om möjligt, ännu mera sprittande lif, — tills den på en gång hastigt stadnar, och ridån faller. — En hvirfvel af applådissementer afbryter tystnaden i salongen, och mångtaliga Da capo framkalla ofta ett repeterande af den omtyckta dansen.

Den 21 Maj. — (Vi äro åter till segels, sedan i går e. m., kl. 7 ' 20 '.) Den korta vistelsen i Ma-

laga skaffade oss den behagligaste omvexling i vårt enformiga lif; men orten hade för många intressanta sidor, för att vi skulle kunna känna oss rätt tillfredsställda med ett så kort besök. Om stadslifvet derstädes vill jag, efter en så knapphändig bekantskap, ingenting yttra. Hos vår konsul fick jag erfara, att den frikostiga gästfriheten är lika hemmastadd här, som i de öfriga hamnar dem vi besökt; och genom berättelser af några Svenska officerare, som med skonerten l'Aigle redan i vintras besökte Malaga, har jag förnummit, att sällskapslifvet i denna stad skall vara högeligen angenämt.

För att få ett litet begrepp om den omgifvande traktens beskaffenhet, företog jag mig i går en liten tur utomkring staden i sällskap med en af mina vänner. Vi åkte i en Calesa, förspänd med en häst. Den sistnämnda var på äkta Spanskt vis utstyrd med en mängd grannlåter, såsom tofsar och små pinglande klockor, dessa till ett antal af hela 26 stycken. Följande den lilla floden Gualmedinas af vårsolen redan till hälften förtorkade ådra, färdades vi igenom ett landskap, som var ibland de på en gång bördigaste och vackraste man kunde skåda. Vi besökte några smärre landtgårdar, promenerade omkring ibland skuggorna af deras oranger och granater, besökte stadens begrafningsplats, och kommo, efter att hafva passerat tvärs öfver Granada-vägen och styrt vår kosa åt öster,

förbi åtskilliga smärre villor ned till stranden, der vi, medan hästen hvilade, förfriskade oss med ett bad i det leende hafvets böljor. Stranden dök temmeligen tvärbrant ned i det våta djupet och vette emot det öppna hafvet. Att bada på ett sådant ställe skulle visserligen kunna kallas något oförsigtigt, emedan hajfiskar icke sällan pläga visa sig i detta vatten; men vi hade vår lilla uträkning, att ifall någon hungrig haj infunne sig, skulle han först äta upp tvenne Spaniorer, som ur en båt hade hoppat i sjön, längre ut ifrån stranden, och sedan börja med oss (man går ju icke gerna *öfver* ån efter vatten). Men som *två* Spaniorer kunna vara nog för *en* haj, och som det alltid heter i resebeskrifningar: den och den var utsatt för en haj, så vet jag ej hvarföre just nu *flera* hajar skulle förekomma, efter de i allmänhet icke pläga följas åt — åtminstone i resebeskrifningar. (Under vår segling har också endast *en* haj förekommit.) — Men, för att tala allvarsamt: jag var denna dag bjuden till middag hos vår konsul — och aktade mig nog att simma så långt ut, att någon haj kunde ta bort mig.

Ehuru vi redan äro långt inne i Maj månad, kändes hafsvattnet temmeligen kallt, men ock så mycket mer uppfriskande. Dagen var för öfrigt ganska varm och sanden brände våra fötter. Att så der under en molnfri himmel, som med vårsolens milda blickar ler emot den grönskande jorden, vandra

omkring ibland Hesperiens vinrankbekransade kullar och dalar, och efter den angenämt lifvande färden låta vagga sig till hvila af Medelhafvets djupblå, spegelklara dyningar, dem ingen vindflägt grumlade, — det kan kallas, att njuta af naturen! — Och sedan badet var taget, och sanden, icke mer brännande, hade blifvit oss den angenämaste hvilobädd; hvilket nöje att sitta och skåda ut öfver det omätliga hafvet, som denna dag var så lugnt och öfverjordiskt herrligt, att man kände sig liksom dragen ditut af oemotståndliga makter, för att i denna härmande himmel sväfva omkring och andas ut allt stoft som tynger på den vid jorden fängslade själen! — Men när blicken så har sväfvat en stund omkring i oändligheten, huru ljuft att åter hvila den på landets vexlande taflor! — Vid stranden låg en liten leende villa. Vi gingo in i dess trädgård och njöto af blommornas dofter. Der blommade blodröda, dubbla granater. Trädgårdsmästaren kom ut och plockade ned en mängd deraf och gaf oss händerna fulla. — Nu fortsatte vi, efter att en liten stund hafva vandrat omkring här, vår väg utefter stranden till staden. Det var en angenäm resa; ty naturen omkring Malaga är både storartad och leende. Höga berg resa sig öfverallt omkring vid horisonten, och hela trakten består af behagligt omvexlande kullar och dalar. På kullarnas toppar skimra små hvita kapell och åldriga Moriska fästen; i dalarna mysa

leende landtgårdar, hälften bortgömda af olivskogarnas dunkla och orangernas glänsande kronor. Men de aflägsna bergen äro utmärkta af en liflig och omvexlande kolorit, än rödbrun, än grönaktig, än rökblå och än hvitstrimmig; men under den varma dagens lågor dallra de underbart för ögat och synas, såsom voro de betäckta med ett luftigt, obeskrifligen fint flor. Detta sistnämnda härrör af luftens beskaffenhet och det ofantliga afståndet, på hvilket man skådar föremålen.

25.

FRÅN MALAGA TILL GIBRALTAR OCH PORTSMOUTH.

Hårdt väder — Ankomst till Gibraltar — En »Contrabandista» — Afsegling från Medelhafvet — Midsommarsdansen på hafvet — Ankomst till Portsmouth.

Den 30 Maj. Till ankars i Gibraltars hamn. — När man har tio dagar på sig, tyckes det, som man borde godt och väl hinna fram ifrån Malaga till Gibraltar; men träffar man ut för stiltje och oupphörlig motvind, så kan det ock hända att tio dagar icke förslå, enligt hvad vi nyss fått erfara. En ihållande vest- och nordvestvind, i förening med den starka strömsättningen från Oceanen, endast då och då afbruten af fullkomlig stiltje, gjorde det omöjligt för oss, under en hel veckas tid, att kryssa oss upp till sundet. Hvad vi den ena dagen vunno, det förlorade vi åter, den följande. Stundom återsågo vi Malaga i

sin vackra, inbjudande vik: stundom uppstego för oss i den klara luften Afrikas skimrande fjellar.

I går hade vi ett mycket ombytligt väder. Våldsamma »byar» med åska, hagel och regn följde tätt på hvarandra, så att seglen oupphörligt måste refvas. Om man ej vill, inom ett par minuter, blifva genomblöt, är det bäst att man håller sig under däck, när en sådan regnby kommer. Men nu blåste det så vildt, att regnet, förvandladt till den finaste dimma eller rök, i ordets hela bemärkelse yrde öfver vattnet. Luften och sjön syntes svartgrå. De svarta vågornas hvita skum, stormilarnas tjut ibland knakande master och stänger, hvisslingarna i tacklingen och skepparepiporna, accompagnerade af de brådstörtande kommandoropen — allt bidrog att göra scenen ytterst hemsk, men ock, för mig, såsom mindre van vid dylikt, ganska intressant. Stundom, när stormilarna kommo, darrade fartyget, såsom ett lefvande djur, ett kolossalt högdjur, jagadt af afgrundshundar. Men inom en kort stund var den vilda jagten förbi och det fick några ögonblicks ro, tilldess en ny stormby behagade infinna sig med nya afgrundshundar, åtföljda af dunder, blixtar och skurar.

I dag på morgonen hade vi ändtligen hunnit kryssa oss upp tätt under Gibraltars klippa och vid middagstiden passerade vi Europas udde med tillhjelp af några gynnsamma vindfläktar.

EN »CONTRABANDISTA».

I alla länder, der fri införsel af främmande varor är förbjuden, finnas ock alltid smuglare, som gå omkring lagen med dess tullvaktmästare och duanierer, för att på denna krokväg förtjena sig penningar. Sådana finnas äfven hemma i Sverige, och man får någon gång från de södra provinserna höra berättas om deras äfventyr med kustbevakarne. Smugleriet bedrifves dock derstädes icke i någon serdeles stor skala, och äfventyren dervid antaga sällan någon mer romantisk anstrykning; de börja vanligtvis i en ökstock eller fiskarekoja, och sluta i Aftonbladet eller Allehanda. Men i Spanien är det icke så. Der drifves saken i stort: ofantliga massor af utländska, allramest Engelska varor, införas i landet af »sjösmuglarne», och öfverlemnas till vidare framskaffande af »landtsmuglarne», som äro manstarka nog att lefverera hela bataljer med kustbevakningen och oftast gå segrande ur striden. Man skall stundom kunna räkna de stridandes antal till fyra à femhundra man på hvarje sida. Efter en sådan strid, lefvererad, under sistlidne vinter, i närheten af Malaga, skola fjorton stycken af milicen blifvit af de segrande smuglarne hängda i träden der bataljen stått.

Efter att i det föregående hafva gifvit ett litet begrepp om smuglerierna i Andalusien, beder jag att få presentera alla smuglares hjelte, den djerfvaste och mest populära bland Spaniens Contrabandistas, och hvars personliga bekantskap jag kommit att göra under mina sista besök i Gibraltar. — Vacker bekantskap! tänker läsaren och drar på munnen; — — men, om jag ej hade gjort bekantskapen, skulle jag icke heller veta att berätta något om en så intressant man, som min ifrågavarande hjelte. I förbigående vill jag ock erinra, att, så naturligt det är, att ett folk måste öfverlemna sig åt laglöshet, der rättvisan ofta ligger nere, och att auktoriteterna måste blifva föraktade, der de ej kunna förskaffa sig någon aktning; så naturligt är det äfven, att en Spansk kontrabandist kan under närvarande tider af inhemsk splittring bland folket hållas för en lika hederlig karl, som någon annan, och i sitt enskildta lif till och med hedras med en viss grad af förtroende. Señor *Andres Barobich* är en sådan man; och uppfödd i ett annat land och vid andra förhållanden, skulle han vara en hjelte, ärad af en hel nation; — då han nu, i det stället, är helt simpelt en smuglare.

Det var genom en af mina vänner vid vår eskader, som jag fick tillfälle att lära känna ifrågavarande hafsörn. Några bref ifrån nyssnämnde vän hade redan gifvit mig flera intressanta underrättelser om

mannen; och jag kan icke neka mig nöjet att låna några sidor ur ett af dessa bref, för att med detsamma gifva läsaren några taflor öfver vår hjelte, målade med raska drag och förrådande en sjöman, som älskar hafvet och sitt yrke.

— — »Det var förliden måndag, som jag sist hade nöjet att språka med dig; och om du minnes, så nämnde jag då, att jag, samma eftermiddag, här på Gibraltars redd hade varit ombord hos den välbekante »El Contrabandista», Andres Barobich, hvars bark då låg omkullkrängd, utan underslagna segel, grå och rostig, som om den på flera dagar icke kunde blifva segelklar. Likväl såg man folk sysselsatta med att skrapa och tvåla bottnen, hvaraf man kunde sluta, att den inom kort skulle gå till sjös. Jag frågade Andres härom; men fick ett obestämdt, undvikande svar: »att han skulle segla, så snart som möjligt». — Följande morgon seglade vi för Tanger och hade frisk, vestlig vind emot oss, hvarföre vi måste kryssa, fot för fot, genom hela sundet. Följande natten passerade vi Tarifa, och tidigt om morgonen lemnade vi Spanska kusten, skjönsande öfver åt Tanger.

»Vinden hade nu nästan stillnat ut, så att vi framgledo endast långsamt. Jag hade morgonvakten; och, såsom vanligt, tog jag, vid soluppgången, min kikare, för att se hvad föremål vi hade inom horisonten. Ibland de många seglare, som visade sig, var

det äfven en svår bark, hvilken genast tilldrog sig min uppmärksamhet. Det låga, svarta skråfvet, de svåra dimensionerna på masterna och spriten, hvilka sistnämnda äfven allesammans voro svartmålade, samt den besynnerliga ställningen och snitten på seglen, tillkännagåfvo genast, att det icke var någon af de vanliga kustbarkerna. — Den höll ned, för-de-vind åt oss, och i det den närmade sig, såg jag att den äfven hade många åror ute. Inom kort var den så nära, att jag kunde urskilja folket och räkna årorna, hvilka voro aderton, nemligen nio på hvarje sida, med trenne man vid hvarje åra. Dessutom syntes flera personer sysslolösa grupperade kring däcket, och på en svår (24-pundig) kanon, som låg midskepps akterut, satt en man med en kikare i handen. Han var omisskänneligen ledaren för denna tvetydiga hord. Först föll det mig visserligen in, att det möjligen kunde vara Andres, som var ute på äfventyr; men å andra sidan kunde jag aldrig tro, det han så hasteligen kunnat få sin bark färdig och redan hunnit så långt ut, — utan förmodade jag, att desse voro några fribytare, hvilka möjligen kunde hafva lust att göra oss en obehaglig surpris, om vi icke voro på vår vakt *).

»Emedlertid framilade barken snabbt under de jemna årslagen. Men innan jag ville taga något ytter-

*) Obs. Det fartyg, på hvilket berättaren befann sig, var en liten skonert.

ligare steg, kastade jag ännu en gång kikaren för ögat; då jag till min förundran upptäckte, att den lilla mannen, som satt på kanonen, verkligen var vår vän Andres. Han kom snart långs sidan af oss, och framvisade med sin bark en scen, som var högst egen. Det var icke allenast det långa, låga skråfvet, den besynnerliga tacklingen, de djerft tillskurna och så obeskrifligt graciösa seglen — hvilket allt måste förtjusa hvarje sjöman — som synnerligast fästade min uppmärksamhet; utan hvad lika mycket fängslade den, var de många olika figurerna bland det talrika skeppskompaniet.

»Femtiofyra män stodo vid årorna, och dessutom kunde man räkna tolf män, hvilka stodo sysslolösa omkring sin kapten. Hvarje man tycktes vara en utvald; ty utan undantag voro de af en stor och kraftig figur, och de flesta annoncerade genom sina hårda, allvarliga ansigtsdrag och det trygga, säkra uti deras blickar, att de voro erfarne sjömän, som ofta pröfvat sitt yrkes vidrigheter. Aldrig kunde man finna ett bättre tillfälle att göra en jemförelse mellan de olika dragen, som tillhöra de olika nationerna, än just här ibland dessa utvalda. Främst framstodo några athletiska Greker med sitt långa, krulliga hår, stora upphöjda näsor, listiga ögon, små mustacher och röda mössor; dernäst tilldrog sig uppmärksamheten den raka, Moriskt-Spanska profilen, med allvarliga ögon,

och fylliga, solbrända ansigten, hvaraf nedre hälften var helt och hållet betäckt af ett svart, yfvigt skägg, hvilket hos flere räckte ned på bröstet. Desse män voro af ett intagande, manligt utseende, och jag är ännu förundrad öfver huru Andres kunnat ihopsamla så många verkligt nobla figurer. — Mindre uppseende gjorde de småartade, om jag så må säga, knollriga ansigtsdragen, hvilka tillhöra Provençalarn, Genuesarn och Italienarn i allmänhet; ehuru de fleste äfven bland dessa tycktes vara erfarne män, med en trotsig liknöjdhet i lynnet, just klippte och skurne för »Señor Andrecito». Desse äfventyrares vårdslösa, halfnakna yttre, samt deras karakteristiska positurer, under det Andres samtalade med oss, bidrogo icke litet att höja effekten uti hela taflan.

»Ibland detta sammanblandade pack thronade nu på sin kanon vår vän Andres, lik en liten monark (en oinskränkt, utan tvifvel), samt förtäljde oss, att han skulle hålla sig under Afrikanska kusten, medan dagen räckte; men efter solnedgången skjönsa öfver åt Spanska landet och landa sina varor *per fas et nefas.* Detta var nu kl. 7 på morgonen, och kl. 10 samma natt, d. v. s. endast nio timmar förut, hade den f-n lemnat Gibraltar, och, oaktadt den konträra vinden, genom sin kännedom af strömsättningar m. m. upphunnit oss, som seglade 18 timmar före honom, och trodde oss hafva gjort allt utmärkt väl. Efter

slutadt samtal satte han sina roddare i gång igen, och sköt öfver stäf förbi oss, just som om vi legat till ankars. Några timmar efteråt var han ur sigte — Jag önskade innerligt, att Du hade varit närvarande och sett detta lilla skådespel. — Medan jag nu har pennan i hand, skall jag också uppfylla mitt löfte att uppteckna några af ofvannämnde mans många »daring» äfventyr.

»En natt, vid kusten ej långt från Cadiz, blef han förföljd af tvenne »Guarda Costas». Vinden låg rakt på landet, från hvilket utsköto, i flera mils sträcka, klippor och stora stenar, som åstadkommo bränningar, hvaribland aldrig någon seglare vågat sig. Andres, seende sig omöjligen kunna undkomma, styrde förtvifladt in bland dessa bränningar, hvilka med sådan våldsamhet bröto öfver hans lilla farkost akterifrån och för-öfver, att ingen af hans män vågade stadna vid rodret; utan han sjelf måste taga det. Inkommen genom de värsta bränningarna, lät han falla sina ankare och strök spritena. Hans förföljare, som icke mera sågo honom, seglade bort och berättade triumferande, att de hade jagat den förhatlige Andres in bland bränningarna, hvarest han omkommit. Andres åter förblef hela natten och följande dagen uti denna sin äfventyrliga ställning; men följande natten lade sig vinden och han undkom nu lyckligt.

»Vid ett ställe, kalladt »Castel Fero», ej långt från Malaga, kom han en morgen, för att landa sina varor.

Han gjorde signal och fick båt ut till sig, hvilken han fullastade och återsände till land. Under tiden hade han blifvit upptäckt af några kustbevakare, hvilka genast gjorde larm; och inom kort kom ett detachement karabinierer, för att bemäktiga sig varorna eller åtminstone hindra landningen. Då Andres märker detta, rustar han sig till batalj, laddar sin 24-pundiga kanon med skrot och, sans façons, börjar gifva eld af alla krafter. Karabiniererna dels stupade, dels flydde; och smuglaren landade i allt lugn sina varor.

»En annan gång blef hans båt, liggande i land vid en liten by, öfverrumplad af karabinierer, hvilka tillfångatogo dess besättning, den de införde uti ett hus i byn. Andres, ombord på sitt fartyg, ser detta, förflyttar sin bark tätt intill byn, och skjuter ett skarpt skott öfver husen. Derefter sänder han ett bud i land med tillsägelse, att han ämnar nedskjuta hela byn, om han icke genast återfår sina män. Folket, som väl kände den beslutsamme Andres, rusar då till huset, hvarest fångarne voro, och tvingar deras bevakning att lösgifva dem; hvarefter man återsänder dem till sin anförare.

»Åter en annan gång (nära Tarifa) kom han till kusten, gjorde signal och fick båt, hvilken han tvenne gånger afsände, fulladdad, i land. Innan båten tredje gången nådde land, nedkommo oförmodadt omkring femtio karabinierer, hvilka bortdrefvo alla landtsmuglarne

och bemäktigade sig varorna (omkring 70 balar), hvilka de införde uti ett närliggande hus. Ehuru Andres redan uppfyllt sitt ackord, att bringa varorna i land, så kunde han dock icke smälta denna utgång på saken; utan landsteg med allt sitt folk, lefvererade med karabiniererna ordentlig batalj, dödade flere, bortdref resten och återtog de 70 balarne.

»Ända invid Malaga blef han en gång angripen af en svår Guarda Costas, som förde 2:ne 24-pundiga kanoner och 2:ne 6-pundiga. Guarda Costans öfverlägsna artilleri var alltför mäktigt för Andres att kunna motstå, hvarföre han lofvar upp långs sidan af sin fiende, äntrar honom och i tre minuter gör honom till sin pris. Derpå sänder han dess besättning i land och skjuter i sank denna ståtliga Guarda Costas, som i lång tid varit en skräck för alla smuglare. Allt detta skedde tätt invid Malaga, i åsyn af hundradetals menniskor, hvilka på kajen bevittnade striden.

»En stjernklar natt, då han seglade ej långt ifrån ett cap, kalladt »Pedro», blef han förföljd af en stark Guarda Costas. Vid Pedro sträcker sig ett flera mils bredt ref långs hela kusten, hvilken derföre icke besökes af något fartyg. Detta oaktadt får den ofta påhelsning af Andres. Guarda Costan var nu säker att kunna knipa sin fiende; men Andres kände en ytterst smal ränna, hvilken, enligt hans påstående, blott är bekant för 3 à 4 fiskare i trakten. Denna

ränna går tätt utmed landet, och lär vara djup nog för en fregatt att passera igenom, ehuru kanske icke nog bred. I följd häraf styrde Andres rakt på sitt landmärke, der rännan började; och då han kom ända intill land, vek han tvärt af mot norr och, styrande rakt efter nordstjernan, passerade igenom det flera mils breda refvet, till sina förföljares stora förvåning, hvilka trodde att han var i komplott med hin sjelf. Denna ränna var så smal, att han hade varit förlorad, om det ringaste moln blott för ett ögonblick kommit öfver nordstjernan. Kompassen var det ej möjligt att styra efter, hvarföre han aldrig kunde passera der vid dagsljus, utan endast i stjernklara nätter.

»En gång blef han tillfångatagen, ej långt ifrån Tarifa, och förd i land, hvarest han öfverlemnades åt sex soldater, hvilka skulle föra honom landvägen till Algeziras. Andres gick midt ibland dem; och i det de passerade en djup precipice, tog han ett djerft språng rakt ned i bråddjupet, hvarest han under de lummiga träden försvann från sin betäckning, af hvilka icke någon enda vågade nedhoppa efter honom.

»En annan gång, åter, blef han, efter *sju timmars batalj*, och efter att hafva erhållit en svår blessyr i sidan, slutligen tillfångatagen och förd ombord på en Guarda Costa, som straxt derpå gick till ankars på Algeziras's redd. Detta var i December

månad. Emot aftonen började det blåsa en förfärlig sydost, med svår sjö och regn. Omkring kl. 10 sprang ena ankarkettingen. Den rådlöse kaptenen och den uppskrämda besättningen väntade, sysslolöse, hvarje ögonblick, att äfven den andra kettingen skulle springa, då fartyget ovilkorligen varit förloradt. Den listige Andres, seende kaptenen hafva »förlorat hufvudet», är icke sen att taga tillfället i akt. Han springer från sin bevakning upp på däck, och skriker ut till matroserna, att deras kapten är en okunnig stackare, som ej förstår sig på att sköta sitt fartyg, och att för denna okunnighet skola de allesammans inom några ögonblick vara förlorade; men om de vilja gifva honom befälet, blott för en timmas tid, så skall han föra fartyget till en säker ankarplats. Icke någon betviflade den beryktade smuglarens omdöme och skicklighet, utan hvar och en förklarade sig vilja lyda hans befallningar. Till och med den enfaldige kaptenen hade icke något att invända häremot. Nåväl: Andres lättar ankaret, sätter ett litet segel, skär upp emot vinden, och förer fartyget — icke till en bättre ankarplats — utan endast helt nära intill land, hvilket han med sina falkögon såg tydligt, ehuru icke någon annan ombord kunde skönja det. Här ankrade han nu och försäkrade den bedragna besättningen, att de kunde vara fullkomligt trygga. Derefter gick han ned i kajutan, klädde af sig, och låtsade att sofva.

Efter en timmas tid såg han, att både den underofficer och de tvenne man, som sutto vid hans bädd för att bevaka honom, började att nicka med hufvudena. Då reser han sig varligt ur bädden och går till lampan, liksom ämnade han att tända sin cigarr; men då han märker att ingen af vakten rör på sig — blåser han ut lampan, tager två, tre språng uppför trappan, kommer på däck och — blessyr, mörker, regn och storm till trots — kastar sig vårdslöst öfver bord. Efter fulla *tvenne* timmars ansträngning uppnår han lyckligt stranden; men då var han likväl så utmattad, att när han slutligen hade släpat sig fram till en fiskarstuga, nedföll han der mållös och kom icke till sans på flera timmar.

»En gång kom han att landa sina varor i närheten af Valencia. Just vid sjelfva landningsstället råkade han en mindre Guarda Costas. Detta fartyg, som ej vågade mäta sig med Andres's, gick han långs sidan af, tog dess kapten ombord på sin bark, fullladdade derpå den lilla Guarda Costan med sina varor, och sände den i land till sina medbröder. Denna operation fortsatte Andres till dess alla hans varor voro förda i land; hvarpå han gick ombord på Guarda Costan, med dess kapten, insatte denne åter i sitt embete, samt gaf dess besättning en Dublon och tackade dem för hjelpen, hvarefter han fredligt seglade sin väg.

»Sista äfventyret, tills dato, var förliden Annandag Jul, då han blef förföljd och angripen af tvenne svåra Guarda Costas. Efter flera timmars strid, under hvilken han förlorade 4 man och hans motståndare 9, samt många blefvo sårade å båda sidor, blef han slutligen äntrad af begge fartygen; och sedan både han sjelf och hans män hade kastat ifrån sig vapnen och gifvit sig, sprang en af de Spanska kaptenerna mot Andres och gaf honom ett sabelhugg tvärs öfver hufvudet, för att med ens göra slut på den besvärlige fienden. Andres afsvimmade dock endast häraf och blef derefter förd till Cadiz. Efter några veckors fångenskap lyckades det honom att muta vakten; — och han är nu, som du finner, åter ute i full activitet.» . . . . . .

Efter erhållandet af denna berättelse förökades mycket min håg att se den djerfve mannen, som bland alla Spaniens kontrabandister hade förvärfvat sig en så stor namnkunnighet. Min ofvannämnde korrespondent gjorde mig en dag sällskap, och vi begåfvo oss af uppåt Gibraltars trappgator till smuglarekaptenens boning, som var belägen i närheten af det Moriska tornet. Han träffades äfven hemma; och, som min följeslagare redan var bekant i huset, behöfdes icke förebäras något annat skäl för vårt besök, än att det intresserade oss, att en stund få hvila oss under hans tak, språka några ord med honom och

höra hans tanka om väder och vind; ty vi ämnade att, så snart dessa blefve gynnande, lemna Gibraltar, för att segla hem. — Man skall se en person i dess husliga lif, om man vill få ett rätt begrepp om dess karaktär; ty der har han lagt af sin yttre, efter verldens fordringar och tvång tillskurna drägt och visar sig i en stil, som öfverensstämmer mera med hans inre natur. Detta är lika så visst, som att man, efter några få sådana blickar in i en menniskas hvardagsförhållanden, lär sig känna henne långt närmare än efter mångårig sammanvaro endast utomhus och i det allmänna lifvet. Och hvarföre detta? Jo emedan man i första fallet har för sina ögon en lefvande sanning; men i det andra blott en för tillfället och efter omständigheterna tillegnad form, som ofta kan uttrycka något helt annat än hvad den gömmer bakom sig. Derföre har det ögonblick, då jag för första gången inträdt till en person eller en familj under dess eget tak, alltid förefallit mig intressant. Jag har betraktat det såsom en stund af verklig poesi, och aldrig återvändt utan att känna mig riktad i mer eller mindre afseende med någon ny erfarenhet om menniskorna. Men äfven härvid varierar mycket graden af det intressanta, alltefter som den person, hvilken man besöker, visar sig vara *sin egen* i sitt eget hus, eller äfven der vara *slaf* under en allmänt antagen stel form.

Man hör ofta talas om »det husliga lifvets prosa». Denna prosa innehåller dock ganska ofta stuffer af den gedignaste poesi, hvilka mångfaldigt uppväga allt detta falska glitter, som anses gifva värde och glans åt det offentliga lifvet. Ty poesien fordrar sin sanning; och dess skönaste blommor hafva sina rötter i menniskornas bröst, ej i de ljugande drägter, hvaruti de stundom hölja sig, då de träda ut i det offentliga lifvets maskerad. Många af vår tids författare hafva visat sig vara af denna mening; och scener ur det husliga lifvet äro icke numera främmande äfven för konstens behandling. Visserligen blifva icke på detta fält konstens skapelser så serdeles storartade i form, så prunkande i utrustning; men de blifva rika på anda, och de måste alltid vinna bifall, ty man känner att ett hjerta klappar derunder. Det är väl sannt: poesiens rike är så vidsträckt som verlden, och dikten kan forma sina skapelser af hvilka elementer honom lyster; men vår tid vill helst hemta dikten ur vårt eget bröst, — och skalden måste gå in och gästa hos folket, om han icke hädanefter skall blifva främling på jorden. Men *der* skall han ock finna en ny verld, ett vidsträckt America, hvars guld, när det blifvit framfördt i dagen och riktigt prägladt, väger upp all rikedom, som funnits i de gamla borgarne.

Men återvändom till vårt ämne. — När jag trädde in till denna äfventyrare, som förvärfvat sig en så

tvetydig ryktbarhet, och på hvars hufvud jag visste att man redan satt ett pris i Spanien, hade jag ingalunda väntat mig att få skåda en vacker scen af det husliga lifvets frid, men en boning, oordnad och hemsk, såsom man tänker sig detta bäst öfverensstämma med en sådan menniskas lynne. I Spaniorens lif — åtminstone bland det fattiga folket — har för öfrigt oordentligheten synts mig vara mest hemmastadd; och jag väntade mig minst något undantag härifrån hos den äfventyrande smuglarekaptenen. Men häruti hade jag misstagit mig. Den lugna boning, som inneslöt denna stormörn, vittnade om ordning, snygghet och ett visst välstånd, samt dertill om huslig lycka. Inom en krets af fyra vackra, snälla barn och en täck, älskvärd maka, helsade oss Señor Andres välkomna med en fryntlig min och en artig helsning. Hustrun satt på en stol och jollrade med sitt yngsta barn, som ännu icke hade fyllt sitt första år; de tre sönerna sprungo omkring på golfvet och lekte. Vi språkade några ord, drucko vin och skämtade med barnen. Señor Andres tog sin guitarr och spelade Fandango; ty han var äfven musikalisk, denne hafvets Fra Diavolo. Jag hade härunder godt tillfälle att betrakta honom.

Om man, efter de berättelser jag meddelat, skulle tro att Andres är en storvuxen, groflemmad man, butter och »tvärhuggen», misstoge man sig helt och

hållet; ty han är motsattsen af allt detta. Han är liten till växten, men undersättsig och muskulös; med icke stora, men skarpa, flygande ögon och ett drag kring munnen, som uttrycker mycken djerfhet och beslutsamhet. För sin litenhet kallas han af folket allmänt Señor Andrecito (Lilla Andres). Han är af ett ganska jovialiskt sinnelag. »Då jag varit i hans hus», säger min ofvannämnde korrespondent, »har han icke allenast varit den mest frikostiga och belefvade värd man kan önska sig, utan tillika full af skämt och glädtighet. Hans favoritnöje är att taga sin guitarr och sjunga, hvarvid hans hustru och hans trenne små gossar vanligtvis måste instämma. Eller spelar han en Fandango, hvarefter hans söner måste dansa; och då någon af dessa små råkar göra en klumpig vändning, har han roligt af hjertans grund och skrattar så att tårarna komma honom i ögonen.»

»Men vill man lära känna den för hvarje sjöman mer intressanta sidan af hans karaktär, måste man se honom ombord på seglande fartyg *). Här är det en glädje att betrakta honom. En större uppmärksamhet på allt som försiggår är icke tänkbar. Ögonen hvila aldrig, utan flyga jemt omkring, hvarföre ock ingenting undfaller honom. Så otroligt det kanhända

*) Han begagnades åtskilliga gånger, som lots, af den Svenska skonaren l'Aigle, under denna vår, vid dess kryssningar mellan Gibraltar och Tanger.

låter, så sannt är det dock, att han med sina blotta ögon såg bättre än någon af oss med kikare; och nattetid, då ingen annan såg en seglare, kunde han säga hvad segel den förde m. m. Naturens stora bok, hvad väder och vind beträffade, kunde han med säkerhet dechiffrera; jag hörde honom aldrig taga fel om blifvande väderlek. — Nykter och verksam i högsta grad, förvånar han med sin ovanliga förmåga att nästan kunna umbära både mat och hvila. Ett mål om dagen, och då ganska litet, är allt hvad han förtär. Så länge han varit om bord hos oss, både i hamn som till sjös, sof han aldrig mer än 2 à 3 timmar på dygnet. 'Sofva', plär han säga, 'är död; och ju mera en man sofver, desto förr dör han'. Hans valspråk är: 'Fly, så länge det är möjligt att undkomma; annars slåss, om segren är möjlig eller ej!' — Stackars Andres! Han vet att han ej har något att förlora, ehuru vildt han än fäktar; det har länge varit pris satt på hans hufvud. Ofta har jag ock hört honom klaga öfver sitt hårda yrke och önska att han aldrig mera behöfde dermed befatta sig; 'men hvarmed skall jag försörja hustru och barn' är då alltid slutet på hans klagan.»

Hans hustru, ehuru ung och täck, var af ett utseende, som vittnade om att hon ofta varit förtrolig med saknaden och sorgen. Och hvem kan undra härpå. Huru mången sömnlös natt har icke hon genomvakat,

under det mannen varit ute på sina äfventyrliga företag! Huru många blickar af saknad, bekymmer och oro har icke hon här, ifrån den utflugne örnens bo skickat ut öfver hafvets böljande rymd, darrande för sin makes öde, när blixtarna ljungat och det stormupprörda vattnet dånat som åskor omkring stränderna. »Sephyrino, Victoriano, Celadonio!» — har hon då ropat till sina små — »lemnen edra lekar och bedjen Gud för er far, som nu är ute på det mörka hafvet bland stormar och hämndgiriga fiender. Kanske han i denna stund icke mera är qvar ibland de lefvande.»

Den 7 Juni. Till segels i Gibraltars sund. — Efter att hafva fått ligga en vecka under Gibraltars klippa och vänta på vind, för att afgå till Sverige, lyftade vi ändtligen ankar i går förmiddag kl. **11**; då kommandoropet: »alla man på däck, att gå till segels», manade oss att taga farväl af den leende södern. Hur magiskt detta ord inverkar på den, likt flyttfågeln, från land och till land ilande sjömannen, kan ingen göra sig ett begrepp om, som icke någon gång delat hans öden. Med detta rop börjar han sin färd ut på det vida, oroliga och hemlighetsfulla hafvet; med detta rop skiljes han ifrån ett älskadt hemland, eller återvänder dit efter tröttande färder. — Ankaret vindas,

flöjterna ljuda i takt med stampningarna af den vid »spelet» arbetande besättningen; »hur visar kettingen?» ropar chefen från kommandopallen: »upp och ner» svaras framme i förn på »backen»; »hissa klyfvaren!» ljuder åter chefens stämma: klyfvaren löper upp i vädret — och i samma ögonblick är man åter en lekboll för vinden.

Men, ehuru vi i går lemnade Gibraltars hamn och snart kryssade oss ut ur viken, började vi inom kort mötas af en liten motgång; vinden »skralnade» och strömmen satte oss ned åt Medelhafvet emot Ceuta. I natt har dock vinden åter gått öfver till ostlig, och nu, när jag skrifver detta, glider vårt fartyg fram med god fart rakt vester igenom sundet. Dagen är outsägligt vacker. Himlen, som i morse var betäckt med moln, har klarnat, och molnen draga sig bort, släpande såsom dimmor öfver vågorna och hopande sig omkring kusternas dunkla berg. Herkules's norra stod, den väldiga Gibraltarklippan, gömmer sig bakom Cap Cabrita, och den lilla staden Tarifa nalkas oss, täck och vackert skimrande under de vågiga kullarna, som bilda sundets norra kust. Några spridda seglare blänka fram under det Spanska landet. I söder se vi, på längre afstånd, Tangers bugt och stad, och derborta i sydvest, Cap Espartel.

Farväl du vackra *Mare Mediterraneum* med dina

himmelsblå ögon! Jag längtar ifrån dig; — men jag älskar dig ändå!

Den 12 Juni, kl. 9 e. m. — Ehuru vi redan seglat i sju dygn, hafva vi dock endast tillryggalagt en obetydlig del af vår långa väg, hvilket härledt sig af dels stiltje, dels motvind. Vi hafva ännu icke hunnit höjden af Lissabon. En svår sydvestlig dyning besvärade oss under de första dagarna; men möttes af en nordlig på höjden af Cap Vincent, och följden blef, att hafvet lade sig. En dyning efter en äldre storm kan dock stundom länge fortgå, sedan det har börjat blåsa storm ifrån ett *annat* väderstreck; och det är något högst eget, att se de väldiga vågorna huru de tumla sig öfver den ofantliga dyningen, som går derunder.

Vi hafva i går och i dag hållit vestlig kurs och stäfvat på Azorerna; ty vinden har varit nordlig. Ett vackert månsken lyser om nätterna vår färd. Här och der hafva vi sett några seglare, deribland en Dansk brigg, som höll sydlig kurs och helsade oss med sin flagg.

Midsommarsaftonen. — Vi befinna oss ännu ute på den Stormiga Spanska sjön, som dock i dag, för högtidens skull, antagit ett fogligare lynne. Under de sista dagarna hafva vi mött åtskilliga »fördevind-seglare», deribland ett skepp, som hade damer ombord. Det kom mycket nära oss; och vi blefvo i början

ofantligt glada, tagande för afgjordt, att våra hemmavarande landsmän hade tänkt på oss i vårt öfvergifna tillstånd och afsändt en laddning älskvärda nordiska flickor, på det vi skulle kunna få oss en behaglig midsommarsdans härute på den blå tiljan. Men ack, våra förhoppningar slogo felt; det flytande fé-slottet samm förbi oss och försvann snart vid horisontens dallrande, dunkla gräns. Åter lifvades dock vårt förmätna hopp, då vi fingo se, ifrån samma håll, ett stort fregattskepp komma sväfvandes emot oss; men ack! det hade ett helt annat ärende: man sade oss, att det kom ifrån England och skulle segla till Valparaiso i Chili. Vi gingo så nära detsamma, att vi kunde samtala några ord med kaptenen.

Vi sågo oss således, ty värr, alldeles gäckade i våra förhoppningar och voro *strandsatta — midt ute på vida hafvet.* Men dansas skulle det i alla fall; det var naturligt — så naturligt, att, redan kl. 9 i morse, tvenne stora hvalfiskar började svänga sig i en ofantlig polska, några fjerdingsväg ifrån vårt fartyg.

MIDSOMMARSDANSEN.

Det är eftermiddag; klockan har slagit »sex glas». Kanonerna på styrbords sida äro kastade undan, för att göra dansrummet så mycket större. Orkestern tager upp: »Kom sköna flicka, valsa med mej!», och

mamsellerna (båtsmännerna) Goliath, Äpple och Allarm m. fl. beträda tiljan, mysande af jungfrulig blyghet och utvecklande sin talang med all den grace man är van att finna hos dessa sötungar.

Orkestern består af icke mindre än fem instrumenter och anföres af jungman Stolpe, som gnider en gudomlig fiol. De öfriga instrumenterna utgöras af ett stycke trumma, en guitarr, tre par castagnetter och en triangel, för tillfället förfärdigad af sammanbundna jernladdstakar.

Väderleken förbättrar sig alltsom dansen tilltager i liflighet, hvilken åter understödjes af den extra förplägning, som utdelas åt besättningen; musiken gifver eko emot molnens berg och — solen kommer slutligen fram, för att se efter hvad i all verlden vi hafva för oss. Här och der tittar en qvickögd Triton upp ur djupet, lockad af dansmusiken, men dyker hastigt ned igen, då dess ögon falla på de hotande kanonmynningarna. En skara af Nereider, som sörjande hade följt oss ifrån deras hem, det sköna Medelhafvet, och Najader från Tajos mynning sväfva i silfverskummet kring det skönformade fartyget och kasta smäktande blickar genom kanonportarna upp emot »kobryggan», der en stor del af officerarne har tagit plats, för att öfverskåda manskapets dans.

Så fortgår nu festligheten under flera timmars tid med omvexling af vals, polska, engelska m. m.,

till dess man föreslår att taga på dansen en liten hvila, bestående uti hvarjehanda lekar, hvaruti båtsmännerna — de små söta barnen — och matroserna äro mycket snälla. »Mussla sko» är en af deras favoritlekar; och det är mycket lustigt att se dem der de sitta i ring på däcket med sina små fötter tätt tillhopa, alltjemt trumfande på hvarandra med skon, som cirkulerar under deras knän eller bakom deras ryggar, och hvilken skall uppsökas af den som blir dömd att stå midt i ringen.

En mängd andra upptåg följa härpå, lustigare att åse än att höra beskrifvas, och så lider det till natten, skepparpipan ljuder och hela herrligheten afbrytes af ett kraftigt rop: att hemta »alla mans kojer».

Midsommardagen. — Väderleken har denna dag varit serdeles, ja alltför vacker, så att vi legat för fullkomlig stiltje hela dagen. Vi äro på Cap Finis terres latitud. Sjön är klar, som ett spegelglas. På större och mindre afstånd se vi väldiga vattenstrålar stiga upp ur hafvet; de uppkastas af hvalfiskar, som gå och sola sig i vattubrynet. Stundom höja sig deras väldiga ryggar öfver vattnet, till storleken liknande skrofven af omstjelpta skepp, stundom försvinna de, för att snart åter visa sig på ett annat håll. De vandra rundt omkring korvetten; och denna cirkelgång skall troligen vara deras midsommarsdans, — hvarföre jag ock nu har infört dem straxt efter det dansande sällskapet i detta kapitel.

26.

UR ETT BREF TILL SVERGE.

Scener på hafvet — Ankomst till England — Inloppet till Porthsmouth — En tur på jernväg — Ånghästen — En värdshusvärd — Några ord om Porthsmouth — Engelsk eskader.

Jag bor, sedan i förrgår afton, på ett hotel i Porthsmouth, af den anledning att väderleken varit så stormig och svår, att all kommunikation med korvetten varit under dessa dagar afbruten, och både jag och de officerare, som gått i land, nödgas dröja här, till dess stormen och regnet gå öfver. Någon lång beskrifning öfver drottning Victorias rike, det dimmiga Albion, kan jag dock icke lemna; ty mina vandringar hafva ej sträckt sig längre, än från stranden i Porthsmouth, upp till dess förnämsta gata, *High Street*, vidare framåt denna gata till vallen, derpå till venster, sedan till höger och så tillbaka — för att åter göra

samma vandring om igen. Ty när man legat på sjön i trenne veckors tid, behöfver man röra på sig. Det är väl sannt, att vi under uppseglingen hade rörelse nog, de sednare veckorna; ty friska stormar brottades alltjemt med Carlskronas svarta bog, och det var ett oupphörligt åkande, backe uppför och backe utför, ett vältande än åt styrbord och än åt babord, och stampande och stötande, liksom när man åker släda och hästarna skena på en mycket gropig väg; — men detta slags rörelse är icke i min smak; jag har aldrig tyckt om att sitta i slänggunga, eller åka efter hästar som skena. Man brukar kunna vänja sig vid allt, och till och med vid att vara illamående, så att man slutligen knappt gifver akt på det, eller kanske på köpet kan inbilla sig att man mår förträffligt. Är man så långt kommen i sjölifvet och försedd med en så lycklig inbillningsgåfva, bör man icke försumma det tillfälle som kan gifvas, att få vara ute i stormen på oceanen. Det ligger något på en gång hemskt och storartadt i de scener, som spelas derute på den blåa tiljan, der molnen äro kulisser och Eolus kapellmästare. Jag glömmer icke den första stormen, vid vår utsegling i höstas, ehuru jag icke kunde se rätt bra den gången, ty jag måste hålla mig qvar nere i hytten — troligtvis af illamående. Platsen motsvarade således ungefär hvad man på andra theatrar benämner: *grillerad loge.* I märsen är annars bästa plat-

sen, eller, så vida man ej är rädd att dricka saltvatten, framme i förn på bogsprötet. Denna sistnämnda plats är i synnerhet alldeles förträfflig för nattstycken, när fartyget gör snabb fart med fördevind och molnen gömma undan månen, i fall den är ute på vandring.

Det är nemligen bekant, att på hafvet nyttjas ett slags egen upplysning om nätterna, som tillvägabringas hvarken med olja eller gas, utan med — bara vatten. Det är s. k. *mareld.* Jag har redan förr nämnt något om detta märkvärdiga och vackra fenomen, som under vår vistelse i Gibraltars vik så mången afton förtjuste mig. Men är detta fenomen en förtjusande ögonfägnad för roddaren i den lugna hamnen, så är det i ännu högre grad hänförande för seglaren, när nattens vind drifver fram fartyget med stark fart bland de skummande böljorna. Det är *då* man skall söka sin plats derframme på bogsprötet, för att få se ett af hafvets vackraste nattstycken. I mörka, besynnerliga former ser man de svällande seglen öfver hvarandra, djerft resande sig emot den blå dômen, och genombrutna här och der af dess klara stjernor; nedanför dem de svarta relingarna, dragande sig tillsammans i vacker rundning, tills de mötas, längst framme i förn, hvarifrån den skarpa kölen skjuter ner i djupet bland vågor af fräsande eld. Man skall sitta långt ute på bogsprötet, så att

man ser hur kölen skär i vattnet. Det bottenlösa djupet hvaröfver man sitter, den friska vindens susning omkring öron och kinder, den jemna höjningen af fartygets framstam, för hvarje våg den genombryter, samt de kufvade vågornas sorl: allt bidrager att väcka sinnet till den trotsande hurtighet, som framgången medför. Med triumferande känslor blickar man omkring sig och ned under sig. Det lyser, det skummar, det brusar; men oupphörligt vexlande, nu med starkare, nu med svagare lågor, nu med högre, nu med mattare dån. Det hvälfver sig, som bolstrar af eld framför bogen, det glittrar, som silfver, det blänker, som guld, och fartyget tyckes hoppa af fröjd vid sitt präktiga segertåg..... Men se, hvad är det som glimmar derute, likt pilar af eld, i den mörka vattenytan? Det är en skara af muntra springhvalar, som komma för att göra oss sällskap på vår nattliga färd. Såsom knubbiga »griskultingar» hoppa de öfver vattnet, och marelden stänker vidt omkring dem; — men bakom vårt fartyg står en svans af månblek eld, såsom om hela vintergatan fallit ned i sjön.

Men låtom oss lemna hafvet så länge, efter jag nu är på landbacken. En tre veckors enformig segling har hunnit göra mig trött vid vågornas verld och väcka längtan tillbaka till jorden, som nu står i sin midsommarsskruds fullaste fägring. — Den 29 fingo vi sigte af Engelska kusten, i närheten af Plymouth.

Tjocka dimmor hade, ända till fram på förmiddagen, fördunklat horisonten, och åtskilliga regnskurar fuktat vårt däck, våra segel och oss sjelfva; då ändtligen molnen började glesna och vi kunde skönja det aflägsna landet, såsom en ur hafvet vexande dimma. Vinden blåste friskt, snart sopades molnen bort, himmelen låg åter klar och blå öfver det böljande hafvet. Såsom hvita fåglar, hvilka lagt sig till hvila bland vågorna, skimrade långt borta i fjerran de lätta seglen af en och annan lotsbåt, som väntade på förtjenst: och vi blefvo dem ej väl varse, förr än ett skott dånade från korvetten, såsom signal att vi ville hafva lots; ty den Engelska kanalen är ett farvatten, mycket farligt att färdas på utan ofvannämnde vägvisare. Der finnas grund öfverallt; och mången sjöman, som ej varit nog försigtig, har der fått lägga ihop sina ögon, — isynnerhet som seglingen i detta smala vatten ofta försvåras af tjocka dimmor. Nu hade vi både lots och godt väder: hvad kunde vi bättre begära?

När himmelen klarnar, klarnar äfven sjömannens väderbitna ansigte. Det blef glad stämning ombord och allas ögon riktades åt landet. När vi hade hunnit litet längre fram, mötte oss landtluften med sin friska anda af strändernas vegetation, af ängarnas och åkrarnas alla blomsterskaror. Man kan ej föreställa sig hvilket intryck denna angenäma helsning ifrån land gör på alla nerfver, då man länge legat till sjös.

Jag vistades oupphörligt vid relingen och, i ordets egentliga bemärkelse, *drack luft.*

Inloppet till Portsmouth, den vestra vägen, emellan ön Wight och England, är mycket eget: på ena sidan ser man en rad af skarpa, hvita klippspetsar uppstiga ur sjön, och hvilka, sedda från hafvet på längre afstånd, äro till utseendet icke olika ofantliga sockertoppar. De kallas *The Needles* (Nålarna); och jag beklagar den seglare, som råkar att sticka sig på dessa nålar. När man kommit inom dem och den motsvarande Engelska stranden, likna de åter ofantliga tänder; och jag beklagar här den seglare, som råkar bli biten af dessa tänder. Emellertid äro de ett omisskänneligt sjömärke; fastän jag tycker det vara besynnerligt, att den paradisiska ön Wight skall visa så grymma betar åt de arma sjöfarande, som vilja söka lugn under dess vackra stränder.

Man har *The Needles* på höger hand, och således till venster det Engelska landet, aflägset, lågt och jemnt; men försvaradt af långt ut i sjön gående grund, hvilka, för hvarje dyning från hafvet, bilda långa sträckor af fräsande skum. Den som träffar ut för dessa bränningar, är ej lyckligare, än den som fastnar på nålarna; och här kunde man väl tillämpa den gamla strofen: *Incidit in Scyllam qui vult evitare Carybdin.* Men vi hafva bättre sjökort i nyare tider, än man hade förr, och till och med sjelfva den mång-

höfdade Scylla eger ej numera så många faror, som hon i traditionen får bära hundhufvudet för.

Vi hade under natten »hållit» utanför ön, för att i första dagningen vara färdiga att gå in i det nyss beskrifna sundet. Jag hade begärt att blifva väckt eller, som det på sjömansspråket kallas, *purrad*, mycket tidigt på morgonen, och när jag kom upp på däck, löpte vi redan in mellan The Needles och de ofvannämnde bränningarne. Väderleken var vacker — behagligare segling kunde man aldrig göra. Det enformiga, melankoliska hafvets molndigra horisont hade nu liksom dragit sig tillsammans till en grönskande ring, och molnen voro förbytta till yppiga lundar, under hvilkas skuggor man såg de täckaste boningar skymta fram, för att spegla sin halfgömda fägring i det sofvande vattnets klara spegel. Seglare gingo och kommo, städer och villor vandrade förbi oss, såsom rörliga taflor, på ena sidan i klara färger och skarpa konturer, tillhörande den romantiska ön Wight, på den andra sidan följande en jemnare strand, hvars fägring öfver allt lyste igenom aflägsenhetens hemlighetsfulla slöja. Jag fruktar att trötta eder med mina oupphörliga naturbeskrifningar; men kan dock icke utelemna dem. Ni känner mitt sinne för den rena, den evigt friska naturen, och jag vet att vi äfven häruti sympatisera.

Englands natur är icke olik vårt eget hemlands, men dock bördigare och mera odlad. Den framställer

en ofantlig skillnad mot Spaniens och Afrikas, så mycket af dem, åtminstone, som jag varit i tillfälle att se. — —

Den första i denna månad gjorde jag en liten tur på jernvägen, som går från den invid Portsmouth belägna staden Gosport till Southampton och London. Det var årsdagen af drottning Victorias kröning, och man berättade oss, att en folkfest skulle firas i den nära en Svensk mil från Portsmouth belägna staden Fareham. Jag får tillstå, det var icke så mycket för den ofvannämnde festens skull, min åstundan väcktes att göra denna resa, som för min nyfikenhet att få färdas på en jernväg. Jag hade redan hört så mycket talas om jernvägarna, att denna nyfikenhet var helt naturlig. Ja, jag har i flera veckor gått och burit på en fickduk, hvarpå en hel ångvagnstrain finnes aftryckt, och röken har slagit mig i ögonen för hvarje gång jag begagnat denna duk. Hvad under då, om jag vid första tillfälle sökte att komma under fund med om min näsduk talade sanning?

Oh! han var sannfärdig som en *porslinsmålare.* Den linieräta vägen; den eldfrustande dragaren; de tallösa vagnarne med fullproppade kappsäckar, med liljekindade Ladies, med halfsofvande gentlemän ..... allt låg der, på en gång, för mina ögon i sin fulla verklighet (och på köpet låg der en elektrisk telegraflinie, den jag dock icke har på min fickduk).

En jernvägs beskaffenhet är eder tillräckligt bekant, för att icke här behöfva någon vidare beskrifning. Jag vill i stället för en prosaisk redogörelse om en sak, som redan är fullkomligt känd, låna några ord från en Amerikansk tidskrift, hvilka på sitt sätt ganska väl måla storheten af ifrågavarande ämne:

ÅNGHÄSTEN (*The Steam Horse*).

»Jag tycker om att se ett af dessa ofantliga kreatur med senor af messing och muskler af jern, stiga fram från sitt rökiga stall, och, helsande den långa raden af vagnar med ett dussin frustande fnysningar från sina näsborrar af jern, draga sig saktmodigt tillbaka i sina seldon. Der står det på jernbanan, tuggande och skummande: dess stora hjerta, en ugn med glödande kol, dess vattenaktiga blod kokande i ådrorna; det känner tusen hästars styrka i sina muskler; det längtar att få ila sin väg. Det ville släpa S:t Peters-kyrkan igenom Saharas öken, om det kunde blifva väl fastspändt vid den; men der är en liten allvarsam tobakstuggande man i sadeln, som håller det inne med ett finger och kan taga bort dess andedrägt i ett ögonblick, om det skulle blifva istadigt och odygdigt. Jag känner alltid ett djupt intresse för denne man; ty, nersotad, som han är, med i olja och ånga upplöst kol, betraktas han af mig som hela

machinens genius, som den förkroppsligade själen af den der ofantliga ånghästen.»

Jag vet ej hvad klockan var då vagnarna rullade af, ej heller hur mycket hon var då vi kommo till Fareham; ty, sanningen att säga, jag hade ej tagit någon klocka med mig. Men att färden gick fortare än efter vanliga hästar, är visst och sannt. Jag kände ej stort att vagnen, som jag satt uti, rörde sig; men jag såg en oräknelig hop landskapsstycken flyga förbi oss i en brokig dans, det ena vackrare än det andra. Det var en riktig långdans, och alla de dansande voro klädda i högtidskläder, så som de bruka dem under högsommaren. De aflägsna föremålen rörde sig naturligtvis långsammare; men så gick det i stället så mycket lustigare till närmast omkring oss. Här kom en bro dansandes, der kom en ko flygandes; här kilade en landsväg förbi oss, liksom en lång, grå orm; der kom en jägare ilandes; och efter kom — villebrådet; nu syntes till höger en skara träd springa förbi oss; och efter kommo 3, 4 à 5 hus, i samma fart. (Jag vet ej hvart de ämnade springa; men efter dem kom egendomsherrn sjelf — naturligtvis för att taga fatt dem.) Vidare syntes till venster.... men det kan vara nog med det här så länge! Korteligen: vi voro, innan vi visste ordet af, fem Engelska mil ifrån Portsmouth.

De timmar vi fördrefvo i den lilla staden Fareham upptogos mest med att vandra omkring bland

folkmängden, som från kringliggande trakter hade samlats dit. Der var marknad; och här och der bland marknadsstånden hade kringvandrande skådespelare och trollkarlar slagit upp sina anspråkslösa theatrar. Sedan vi gjort en stor handel, bestående i middag, kaffe och skotskt öl, begåfvo vi oss tillbaka till jernvägen, för att återgå, kl. 8, till Portsmouth med sista trainen. — En liten anekdot vill jag nu berätta, nemligen om huruledes

EN VÄRDSHUSVÄRD REKOMMENDERAR SIG GENOM FICKTJUFVAR.

Det måste erkännas, att vårt folkfattiga Sverge står efter utlänningen i många konster, den nobla konsten ficktjufnad icke till förglömmandes. När en Svensk kommer in i folkvimlet af någon större främmande stad, torde han icke hafva så lätt att vakta sig från att blifva beskattad af de smygande parasiterna. Det fordras en viss vana att alltid vara uppmärksam på hvad som tilldrager sig, icke endast framför oss, utan i synnerhet bakom ryggen. Jag påminner mig härvid historien om den som hade skrifvit upp, bland andra vigtiga saker, på sin promemoria för dagen: »vakta dig för ficktjufvar», och som, i samma ögonblick han vid något tillfälle läste igenom promemorian, blef bestulen på sin kassa. Men tillbaka till anekdoten om

värdshusvärden: Vi hade redan länge vandrat omkring bland folkträngseln i Fareham, utan att märka annan förminskning i våra kassor än den som förorsakades af nötter, pepparkakor och cigarrer; då en liten rödkindad, sprithaltig man kom till oss och sade, med en bekymmerfull min, att han hela dagen observerat, huru en hel mängd — icke mindre än 8 à 10 — för tjufveri misstänkta personer följt oss i hack och häl, för att vid första lägliga tillfälle bestjäla oss. Han bad oss vara på vår vakt; »men i fall något händer herrarne», tillade han, «så känner jag hvilka de der personerna äro och skall gerna gå herrarne tillhanda för deras gripande. Min adress är den och den; får jag lof att lemna mitt kort?» Vi togo naturligtvis emot kortet och funno, att han var värdshusvärd och hyrde ut rum åt resande i Portsmouth.

»En bra beskedlig menniska den der värdshusvärden!» sade någon af oss till den andre.

»*Tio* tjufvar! Minsann en vacker svit!»

»Det rör mig ej, om de ock voro hundrade; — ty jag har ingen kassa!»

»Bah! det der tror jag är bara en historia. Kanhända är han sjelf ficktjuf, när allt kommer omkring.»

Och när allt kom omkring, så led klockan till 8. Folket samlade sig nere vid jernvägen, för att återresa till staden med sista trainen; och vi skyndade att få plats i någon af vagnarna, innan de blefvo upp-

tagna. Snabb som tanken, ilade åter vår beqvämliga vagn tillbaka, och åter kommo flygande förbi oss den der kon och den der bron och husen och träden och villebrådet och jägaren. Men märk: nu sprang jägaren efter villebrådet. Vid Gosport — den staden, som ligger midt emot Portsmouth, på andra sidan om hamnen — slutar jernvägen, och der stego vi ur. Vår lilla tur hade aflupit rätt trefligt.

»Men ficktjufvarne då!? Hur slutas äfventyret med dem?» hör jag eder fråga. — Ah! jag ber om förlåtelse att jag åkte ifrån min historia! Jag vill skicka efter den med nästa train, eller ännu bättre, med den *elektriska telegrafen.* Vid ett besök hos en doktor Hay i Portsmouth, fick jag fullkomlig beskrifning på konstruktionen af detta slags telegraf. Den gifver så snabba meddelanden, att man får svaret nästan i samma ögonblick som man slutat sin fråga, ehuru lång vägen än må vara. Det lärer till och med hafva händt, att en nyårshelsning, som afsändes **1845**, framkom till ort och ställe — **1844**. Hvad säges om detta? Jag måste förklara det. En person i östra delen af England skickade med elektrisk telegraf och önskade godt nytt år åt sin bror, som bodde ett bra stycke vester om honom, i en annan del af landet. Helsningen afsändes i samma ögonblick det nya året ingick, och straxt derpå anlände följande svar: mycken tack för nyårshelsningen, som endast hade det

lilla felet att komma några minuter för tidigt; ty på vår longitud har ännu icke det nya året ingått. — Ni ser således, att på den der vägen går kommunikationen så fort att sjelfva tiden går baklänges. När man en gång kommer under fund med elektricitetens väsende, så behöfver man icke vidare än haka fast en vagn vid densamma och sätta sig uti — för att, till det minsta, blifva *odödlig*.

»Men ficktjufvarna? ficktjufvarna? Hur gick det med dem?»

Jaså; det var sannt: Jo, vi hade ej väl tagit plats i vagnen på jernvägen, förrän dender lilla rödsprängda, sprithaltiga mannen, som gaf oss varningen i Fareham, infann sig och tog plats i samma vagn. Jag såg tydligen, att han hade något som låg honom om hjertat i afseende på oss, och jag bevakade honom uppmärksamt med förstulna blickar. Vi hade knappt åkt 1000 famnar, förrän jag såg honom kasta ögonen qvickt omkring sig och lätthändt ur sin ficka draga fram — en knif? — nej — ett adresskort, go' vänner, samt med detsamma fråga oss, om vi icke hade lust att taga logis hos honom hemma i Portsmouth, der vi skulle hafva att påräkna alla nödiga beqvämligheter och synnerligen hans biträde för att undgå det der starka tjufbandet, som smög efter oss. — Härmed var gåtan löst. Mannen var utrest för att skaffa sig kunder. — —

Hvad Portsmouths läge beträffar, så är det på en gång vackert för ögat och fördelaktigt med afseende på stadens egenskap af örlogshamn. Här har största delen af den Engelska örlogsflottan sin station, och få platser i verlden torde för ett dylikt ändamål hafva bättre läge. Sjelfva hamnen bildas af en stor vik, har ett förträffligt inlopp, öfverallt säker ankargrund, är skyddad mot alla stormar och mycket rymlig. Den gent emot kusten liggande och med densamma nästan parallelt löpande ön Wight bildar med sin östra udde Spitheads säkra och berömda redd, hvilken sedan långliga tider varit Engelska flottans förnämsta samlingsplats. Staden är ytterst väl befästad, i synnerhet emot sjösidan, och anses ointaglig. Dess inre har sin stämpel förnämligast af det militärlif, som här, till följe af platsens ändamål, måste finnas. Man kan säga, att hela staden är en stor fästning. Talrika och vackra handelsbodar pryda några gator med de alltid förträffliga produkterna af den Engelska industrien. Om husen och gatorna för öfrigt ej kunna kallas imponerande, så äro de dock *väl* vårdade och snygga. Huru kunna de annat vara, då de äro Engelska. För en Stockholmare är sådant både *nytt* och behagligt.

Men här är icke endast landet vackert, utan äfven sjön. Den lifliga kommunikation, som råder emellan ön Wight och moderlandet, har satt i gång en

mängd ångfartyg och segelbåtar, hvilka på det angenämaste gifva lif och omvexling åt det vatten, som åtskiljer de begge landen. Ifrån Portsmouth afgå på bestämda tider ångbåtar till de vid stränderna af Wight belägna små täcka städerna: Cowes, Ryde och Yarmouth, och det breda sundet prydes öfverallt af de vackraste lustjakter i verlden, som ila fram för de lekande vindarna, skärande luften med buktiga, skönformade segel och böljorna med välskapade kölar. Lustturer på sjön äro Engelsmannens högsta nöje. Han nedlägger stora summor derpå och talar knappt om något så gerna som om sjöväsendet. Men han förstår det ock. Vi se prof derpå, dagligen, framför våra ögon. Förr än jag kom till Portsmouths hamn, hade jag ej kunnat föreställa mig, att en seglande båt skulle förmå att hos mig väcka en verklig förtjusning; ty ehuru den alltid behagat mig för det pittoreska uti sina former och det lätta, luftiga i sina rörelser, har jag dock aldrig känt någon sprittande fröjd vid dess beskådande. Men ett långvarigt vistande på sjön och ett ständigt betraktande af seglare har uppöfvat ögat, att fatta det harmoniska uti ett väl bygdt och upptackladt fartygs hela gestalt. Jag förstår nu sjömannens kärlek till sin gungande boning och hans aldrig mättade sjölängtan; den hvilar på mycket förklarliga grunder. Men, för att gå tillbaka till våra lustjakter: se hur de fröjda sig derute och dansa på

det glimmande, silfrade golfvet, än skärande upp emot vinden, såsom vingstarka falkar, än fallande undan med lutade master, och hvilande mot vågornas mjuka, rullande bolstrar sitt sköna, runda bröst. Hvart vilja de i sin brådskande färd? Den ena söker strändernas spegelvikar, den andra skyndar sig med djerfva vingslag emot det allvarsamma, vida hafvets mynning. De vilja ingenting annat än segla och mäta sig med hvarandra i snabbhet. Det är deras lek. De kanske leka »hök och dufva». Dufvorna äro då de der nätta Kuttrarna med en mast; men hökarna äro de tvåmastade Skonarne; och obeskrifligt vacker är deras lek att åse.

Men efter jag talat om hökar och dufvor, må jag äfven nämna några ord om örnarna, de väldiga örlogsmännen, som ligga ankrade derute i en eskader af 8 linieskepp (deribland 3 tredäckare), 1 fregatt och ett ångfartyg. — Jag har gjort ett besök på en af de väldiga tredäckarna, nemligen skeppet Trafalgar. Det har 120 kanoner och 1200 mans besättning: man kan kalla det en flytande fästning. Jag vet ej hvilket man mest bör beundra: sjelfva det kolossala i ett sådant fartyg, eller det vimlande lif och den utmärkta ordning, som här, ända till den minsta småsak, visar sig. Kostnaden för ett sådant fartyg, då det är i fullkomligt krigstillstånd, går till nära 1½ million Sv. banko.

Vill man se bilden af ett väl styrdt samhälle, skall man besöka ett rustadt och bemannadt örlogs-

fartyg. Laglydnad, ordning och flit visa sig här i allting; och deraf styrka och glädje. Skada blott, att styrelsen stundom stöter nog mycket på despotism; men sådant lärer vara nödvändigt på sjön, påstår man. Den eskader som nu ligger på Spithead är samlad endast för öfning — säges det. I tidningarna varsnar man dock tecken till en viss spänning emellan England och de Nordamerikanska förenta staterna: det är sannolikt att eskaderns sammandragande har en politisk orsak, helst som det berättas att densamma skall ännu mycket förstärkas.

27.

FRÅN PORTSMOUTH TILL CARLSKRONA.

Afsegling från Portsmouth — Proviantering — Sigte af Norge — Jutlands norra udde — Strandade fartyg — Ankomst till Sverge — Naturmålning — Jemförelse emellan Gibraltars sund och Öresund — Slut.

Efter en veckas uppehåll på Portsmouths redd hissade vi åter våra segel, den 5 Juli, kl. 3 e. m., och hunno, den 7, Galoppernas fyrskepp, hvarefter vi till en mötande Engelsk Skonert aflemnade vår lots. Den 8 fingo vi besök af en fiskarebåt och förstärkte vår proviant med färsk fisk, såsom Torsk, Flundror, Rockor m. m., — allt emot några buteljer brännvin, efter hvilket de genomblåsta fiskarena i Nordsjön mycket längta.

Efter flera dagars rask segling för gynnande vindar, fingo vi tidigt på morgonen, den 10, sigte af Cap

Lindesnäs och Mandals-trakten i Norge. På e. m., samma dag, sågo vi några Svenska fiskarebåtar. Emot aftonen fingo vi sigte af Jutlands norra udde, med dess fyr Skagen.

Landet var lågt och bestod af, som det tycktes, små sandbackar, här och der lifvade af en kyrka eller gård. Sjön är ända till en minuts afstånd ifrån denna strand mycket grund, så att större fartyg ej kunna gå upp der. Vi sågo under landet skrofven af tvenne skepp, som der stött på grund och gått förlorade. Många seglare hafva här sett sin sista dag. En stark strömsättning bidrager att sätta seglaren in emot landet; och när dimmor gömma detta för hans blickar, föres han här lätteligen till sin undergång. Denna strömsättning skall hafva varit orsaken till det Svenska ångfartyget Odens förolyckande på denna kust.

Den **11**, kl. **4** på morgonen, fingo vi sigte af Winga fyr och det efterlängtade Svenska landet, och kl. half fem föll vårt ankare utanför Elfsborgs fästning.

Det hade regnat på morgonen och himlen var mulen; men i allas ögon lyste glädjen öfver att vi ändteligen voro återkomna till fäderneslandet.

Efter några dagars uppehåll på Elfsborgs redd, lyftade vi åter ankar, för att nu afgå till Carlskrona.

Kattegat den 16 Juli, kl. 8ᵗ 30′, e. m. — (Min skrifplats är en af båtarna, som hänga vid relingen.)

Dagen har varit vacker. Den håller nu på att somna. Vinden andas icke mer, och våra segel hänga slappa och hvila sig efter sitt arbete. De fladdra sakta fram och åter emot masterna, liksom lekande med dem, eller för att härma den klara vattenytan, hvars lätta svallvågor sqvalpa och slå emot det stillaliggande fartyget. I vester sänker sig solen i gullmoln. Det betyder vackert väder. — Hvilken målare kan efterapa på duken dessa etheriska färger, eller hvilken penna kan beskrifva dem? I lågorna, der solen sjönk, ser jag en seglare, i ett haf af purpur: kanske *han* kan det.

Ett hvilande haf med den somnande solens rosenbädd på sin omätliga silfvergrund är outsägligt vackert, så i norden, som i södern.

Jag sitter nu inom det Svenska landets åsyn, och Afrikas genomskinliga vårluft hviskar icke mer sina trollsånger i mitt öra, och qvällen målar icke mer för mitt öga dessa taflor i varma färger, som äro så egendomliga för södern. Men äfven den nordiska sommarens aftonhimmel har *sina* behag, kanske icke mindre tjusande än dessa mångbeskrifna i södern. Nordens aftonhimmel, om sommaren, är blekare än söderns och kallare; och horisontens glasfärg gifver åt hafvet ett helt annat utseende, än det får under det der färgrika, stjernprydda asurfloret, som faller ner, i skymningens stund, öfver söderns länder. Men det

ligger något öfverjordiskt hänförande uti denna besynnerliga halfdag, som vi kalla *nordens sommarnatt*, uti denna halfnatt utan stjernor, som vi skulle benämna *dag*, om blott en enda skymt af solen syntes öfver horisonten.

Äfven häruti finner jag en viss likhet emellan menniskorna och naturen. Såsom nordens himmel har blekare hy än söderns, så har ock folket i norden detsamma; och detta icke endast på sina kinder, utan äfven på anletet af sitt moraliska lif; i sitt hat, som i sin kärlek, i sin sorg, som i sin glädje. Men den bleklagda nordiska himmeln är äfven fri från dessa förfärliga åskor, som i södern sätta hela naturen i skakning, och fri från den glödande hetta, som förbränner och förpestar allt. — Södern är passionernas hem, och norden det kalla förnuftets; — det kan man till och med se på deras himlar.

Den 18 Juli. — Vi äro snart vid målet. Seglingen har under natten varit gynnad af god vind, och vi vänta hvarje stund att få se Carlskronas skansar stiga upp ur djupet. Det angenämaste af en sådan lång resa är utan tvifvel sjelfva återkomsten till hemlandet; helst när resan slutar så som denna.

Gårdagens segling var ibland de behagligaste vi gjort under hela expeditionen; men Öresund är ock ibland de vackraste passager i verlden. En del sjöfarande sätta detsamma framför både inloppen till Medelhafvet

och till Marmorasjön. Som jag ej har passerat det sistnämnda, kan jag icke yttra mig något derom; och hvad jemförelsen emellan inloppen till Östersjön och Medelhafvet beträffar, så är naturen på de begge olika ställena så himmelsvidt olika, att det svårligen kan bestämmas åt hvilken man skall gifva priset. Jag har förut berättat om den storartade natur som öfverallt möter ögat, då man seglar emellan *Herkules's* stoder. Omgifningarna kring *Öresund*, åter, äro tvifvelsutan redan bekanta för de flesta af mina läsare. De äro icke hvad man plägar kalla storartade, men ändå sköna, fastän i en annan stil, fullt upp så mycket som de vid Gibraltar. Dessa låga, leende stränder, än skuggade af de lummigaste bokskogar, än skimrande af vackra, välbyggda gårdar och städer, och af grönskande, vida åkerfält, der sommarvindarna leka på böljor af gyllene skördar och lärkorna sjunga i jublande fröjd — de hafva i sitt utseende någonting af behaglig hvila och lugn, något så innerligen fridfullt, att främlingen från södern, när han kommer hit, ovilkorligen måste utropa: här måtte bo ett lyckligt folk! — Ja, han misstager sig icke; här bor ett folk, som icke vill byta med något i södern, fastän det tryckes af en hård natur och inga skördar växa sjelfmant kring dess hyddor. Men rätt och sanning, lagens helgd och tankens frihet är en sol, som drifver frukter, herrligare än all söderns yppighet. Så länge

den solen lyser öfver våra berg och slätter, må vi icke klaga på en sträng natur, hvilken dock aldrig sviker oss, så länge vi icke svika den, och som kanske just genom sin stränghet gör vår lycka.

Så länge nordens son ej sjelf sig sviker
Och ger sin kärna för ett lånadt skal,
Ej lyckan från hans eketröskel viker,
Och icke friden från hans furusal.
Men när du efter söderns vällust fiker
Och blir för utländsk flärd och glitter fal —
Då är du arm; då har du *intet,* broder!
Blott äran — *att du svikit har din moder.*

När nyss jag drog ifrån de »rika länder»,
Der våldet stiftar lag med blodig glaf
Och ljusets kämpar gå med bundna händer
Och sjelfva templen äro andens graf;
Då sökte jag med fröjd mitt hemlands stränder
Och gladde mig att jag var Skandinav.
Ty bättre är, att halfva året frysa,
Än året om bland *svek* och *mörker* rysa.

Rättelser:

Sid.	9.	9	rad.	nedifr.	står:	korvetten	läs:	briggen
»	15.	19	»	uppifr.	»	8, 30′	»	8ᵗ 30′
»	97.	7	»	nedifr.	»	vi	»	oss
»	104.	8	»	uppifr.	»	vi,	»	oss,
»	106.	11	»	»	»	helsomedel	»	inbillade helsomedel
»	171.	10	»	»	»	orten	»	orden
»	174.	3	»	»	»	sjuklingen	»	sjuklingarna
»	188.	6	»	nedifr.	»	Guadalmedina	»	Gualmedina
»	205.	6	»	uppifr.	»	Bandilleros	»	Banderilleros

INNEHÅLL.

Förra deln:

		Sid.
Till mina vänner		5.
1.	Utrustning	11.
2.	Från Carlskrona till Götheborg	20.
3.	Segling till Gibraltar	38.
4	Första bekantskapen med Gibraltar	61.
5.	Klippans bestigning	67.
6.	Fästningsverken	78.
7.	Besök i Algeziras	87.
8.	Promenader	100.
9.	Ur ett bref till Sverge	123.
10.	Hvarjehanda	144.
11.	Besök vid Catalane Bay och dess omgifningar	151.
12.	Ur ett bref till Sverge	163.
13.	Ett vinterstycke	172.
14.	Segling till Cadiz och vistelsen der	177.
15.	Resa omkring Cadiz-viken	207.

Sednare deln:

16.	Från Cadiz till Gibraltar och Tanger	5.
17.	Besök i Afrika	22.
18.	Om Innebyggarne i Marocco	46.
19.	Segling till Marseille	64.
20.	Några ord om Marseille och vårt uppehåll der	78.

Sid

21. Segling till Tunis och vistelsen der . . . . . 92.
22. Carthago . . . . . 125.
23. Segling till Malta och vistelsen der . . . . . 147.
24. Segling till Malaga och några dagars uppehåll der 181.
25. Från Malaga till Gibraltar och Portsmouth . . 220.
26. Ur ett bref till Sverge . . . . . 246.
27. Från Portsmouth till Carlskrona . . . . . 264.

Uti de flesta boklådor i Stockholm och Landsorterna försäljas följande arbeten. Priserna i banko:

RESEBILDER FRÅN DANMARK OCH SVERIGE, af A. von Treskow; öfvers.; 1 R:dr 8 skill.

FÖRSÖK TILL LÄROBOK I GEOGRAFIEN, för gymnasier samt lärdoms- och apologistskolor, af Carl Jacob Svedelius, filos. mag.; förra afdeln., inneh. Globlära samt fysisk och politisk Geografi; 2 R:dr.

EUROPA, en fysisk-geografisk naturskildring af J. F. Schouw, professor vid Köpenhamns universitet; öfvers. af J. Julin Fabricius; med åtföljande atlas inneh. 6 kartor; 2 R:dr.

MINNEN AF EN BLIND, eller romantiserad resa kring jorden, af Etienne Arago; öfvers.; 4 delar; 1:a delen 2 R:dr; 2:a 2 R:dr; 3:e 1 R:dr 40 skill. och 4:e 1 R:dr 32 skill.

FEMTON MÅNADER AF EN UNG SCHWEITZARES LEFNAD, eller resor i Skottland, England, Irland, Belgien, Rhentrakterna och Schweits, åren 1830, 1831. Svenskt original, 2 delar; 2 R:dr 24 skill.

EN UTFLYGT UR BOET, reseminnen af Orvar Odd; 2 delar; 2 R:dr.

ETT ÅR I SPANIEN, af en ung Amerikanare; öfvers. från engelskan, 2 delar; 4 R:dr.

MINNEN AF PORTUGAL 1837, af A. L.; 1 R:dr.

CHRISTOFFER COLUMBUS, dess lefnad och resor, af Washington Irving; 44 skill.

ASTORIA, eller kolonien bortom Klippbergen, af Wash. Irving; 1 R:dr 8 skill.

FÖRENTA STATERNA OCH CANADA åren 1832, 1833 och 1834, af C. D. Arfwedsson (tills. med novellen: En natt bland smyghandlare; i 1835 års Läsebibl., h. 7—12); 1 R:dr.

SAMHÄLLSLIFVET I AMERIKA, eller resor i Förenta Staterna, af Harriet Martineau; öfvers. från engelskan i 2 delar; 1 delen 2 R:dr 24 skill.; 2 d. 2 R:dr 12 skill.

RESOR I SÖDRA AMERIKA åren 1836, 1837 och 1838, af Carl Aug. Gosselman; 1:a delen: Resa från England till Mendoza, Aug. 1836 — Jan. 1837, med karta och plansch; 2 R:dr 32 skill.

REPUBLIKEN CHILE åren 1821—1828, af C. E. Bladh; 2 R:dr.

NÅGRA UNDERRÄTTELSER OM AMERIKA, till upplysning och nytta för dem, som ämna dit utflytta, samt emigrantföreningens stadgar och förslager för en tillämnad utflyttning år 1841; utg. af föreningens sekreterare; med en karta; 24 skill.

VALDA SÅNGER af Beranger; öfvers.; 36 skill.

GIAOURN, fragment af en Turkisk berättelse; af Byron; öfvers. från originalspråket af Hedda Dævel; 24 skill.

LUSIADERNA, hjeltedikt af Louis de Camoens; öfvers från portugisiskan i originalets versslag, af N. Lovén; förra delen; 1 R:dr 12 skill.

SÄTHERBERG

BLOMMORNA VID VÄGEN

1 - 4.

STHM 1841-46